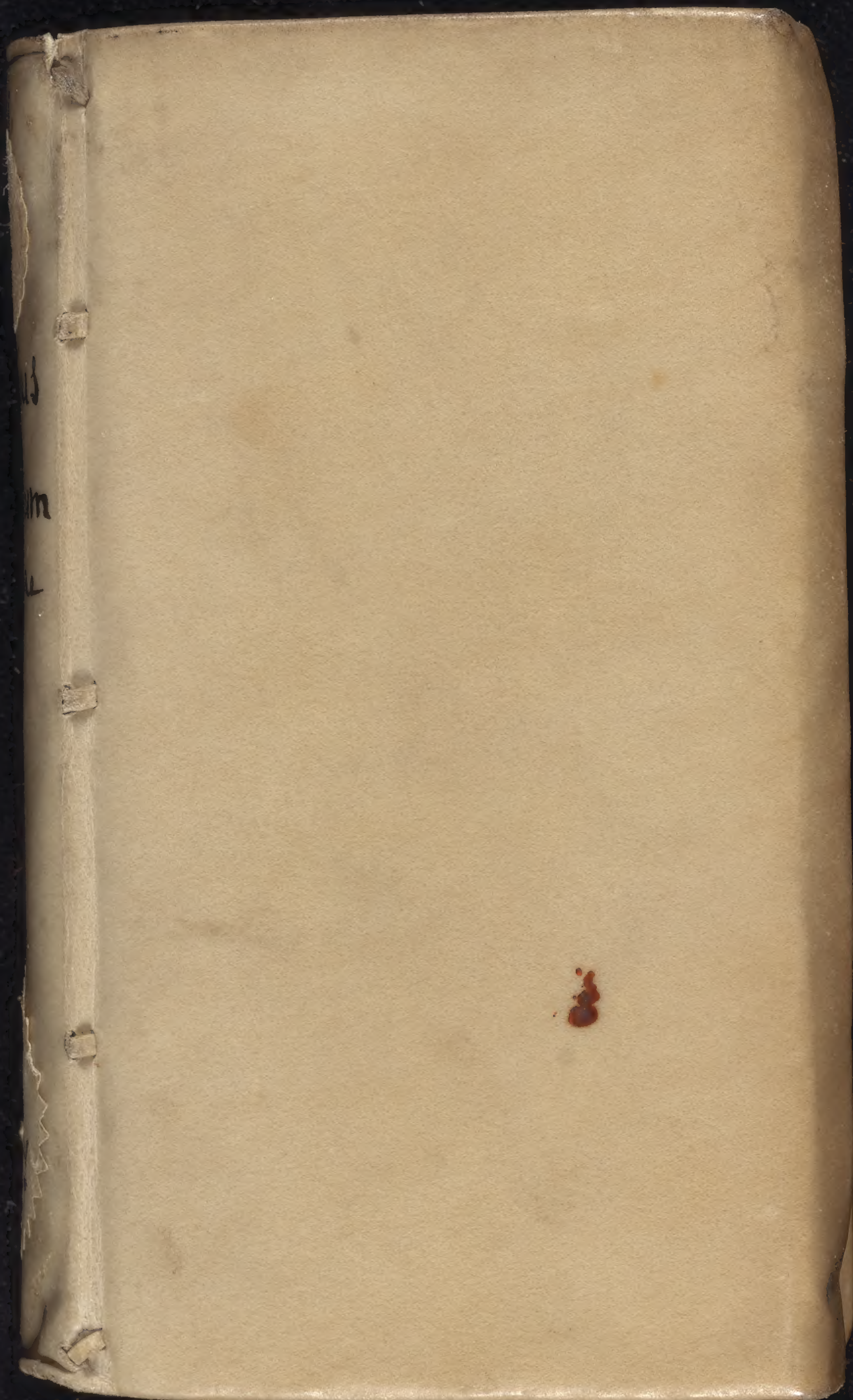
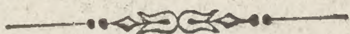

Donnée à

le 5/12/11

DSHN

GYMNASIVM
PATIENTIÆ,
Auctore
HIER. DREXELIO
è Societate IESV.
IHS
Melior est patiens
viro forti. Prov. C. 16. & 32.
Patientia.
Fortit.
Coloniæ Agr.
Apud Cornelium
ab Egmond.
Anno 1632.
IOB.
SAMSON

ILL^mo. DOMINO
Dno. ALBERTO
STANISLAO
RADZIVILL
S. R. I. PRINCIPI,
Duci in Olica & Nieſwieſs;
Magni Ducat. Lithuaniæ Cancellario; Capitaneo Meuenſi, Tucholienſi, Velunenſiq; &c.

Domino meo Clementiſsimo.

VOCARAT ad ſe, quod Cælius Rhodiginus memorat, Lydorum Rex Halyattes, è Græcis ſapientibus Biantem, primi nominis philoſophum. Animus erat multa cum eo colloqui. At Bias ſupercilium philoſopho parum decorum induens vix hæc paucula pronuntiavit: *Ego Halyatti mando, cepas comeſſe.* Mira-

Cæl. Rhodigin. lib. 12. Antiq. lect. cap. 4.

batur rex tam curtum, tam & tenebricosum responsum, & quidnam hoc sibi vellet ab eruditioribus aliis perquirebat. Vox omnium erat: Cepis designari lacrimas, quas scilicet exprimerent cepæ. Mentem igitur Biantis videri: Lacrimas nemini non gustandas; nec regibus hîc parci, imo quo altius solium, eo plures ac vehementiores in illud mærores ascendere; cepas omnibus edendas esse; universe omnem humanam gentem variis calamitatibus exerceri.

Sapienter Bias & vere. Post pomum in elysiis campis furto ablatum, jam lolio & cepis victitamus. Ita paradisi Dominus edixit:
Gen. In sudore vultus tui vescêris pane
cap. 3. tuo: maledicta terra in opere tuo:
v. 17. in laboribus comedes ex ea cun-
18. ctis diebus vitæ tuæ. Spinas &
19. tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In exilium ejectis jam cepæ in jentaculum, in merendam, in prandium, in cœnam

nam ponuntur; hîc licet helluari. Nusquam non lacrimæ. Hæc humanæ vitæ conditio est. Aut desinat, aut potius non incipiat vivere, qui renuit has cepas edere.

Siracides ingemiscens: Occupatio magna, inquit, creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium. Quisque suas habet lacrimas; suis quisque miseriis urgetur. Vnum atque unicum hîc remedium est PATIENTIA. Quam tamen sine magistro ægre discimus. Eam ob rem magister è cælo in suum nos gymnasium invitans: Discite, inquit, à me. Sed quid, obsecro, discendum? E doctioribus discipulis est, qui respõdeat: Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem.

Eccli. c.40. vers. 1.

Matt. c. 11. v. 29.

Hebr. c 10. v. 36.

Patientia igitur discenda est. Sed quibus? num omnibus? &

quanto tempore discenda? quo minervali? quibus condiscipulis, quibus legibus? Istud hac scriptione peragendum, quæ in terram alio calentem sole videbatur ableganda. In Poloniam mihi animus jam pridem ibat: calamum illi meum equi vicem assignavi quo veheretur. Et primo quidem ingressu ipsum regni Solem, Serenissimum Poloniæ &c. Regem, Sigismundum III supplici veneratione salutare decentissimum erat. Et vero nunc grati animi erit, ut quam primum licuerit, huic soli me denuo sistam, cum quanta demum potuero gratiarum actione. Idque jam molior, gratam voluntatem, qua dabitur, in tam pronum ac liberale sceptrum exhibere. Nunquam tamen regias ad me litteras benevolentia ac beneficentia plenissimas sat dignis officiis celebravero. Verum ab hoc sole Poloniæ, ad ejus sidera deflectere, decorum & ordo suadent. Inter ea vero

vero primum, Te, Princeps Ill.^me jure tuo numero. Te nunc, tuamque Illustrissimam familiam velut coram allocuturus adsum. Neque hoc quisquam mirabitur, ubi caussas admiserit. Radzivilliorum Principum prosapiam & virtutem jam Orbi notam, ego duplici ratione nosse didici: scriptis & alloquiis. Quis Illustrissimi Principis Nicolai Christophori Radzivilli iter in Palæstinam legat, & non animos ac virtutem viri obstupescat? Ex illo ungue hunc leonem est cernere. Quantus heros, Superi! Quanta tulit, fecitque, quæ pericula non adiit, quanta modestia Fastum triumphavit, quam abjecto peregrini schemate se principem dissimulavit, quanto pietatis sensu, & nascentis Domini cunas, & morientis clivum, & mortui sepulchrum veneratus est? Ausim dicere: audita mihi lectaq; sæpius est profectio Magni illius Principis; sed nulla dum satietas

Montē Golgothaum.

me tenet; eadem & audire & legere ardor eſt. Hoc hactenus unum dolui, non licuiſſe ipſa viri ora vultumque cernere, & præſenti alloquio generoſiſſimos ſpiritus devenerari. Sed licet occaſionem iſtam ſors inviderit, licuit tamen ab hoc parente tres filios familiariſſime noſſe, qui in Auguſtano Lyceo ſceptra faceſque ſapientiæ præceptis inclinarunt, modeſtia prorſus laudabili, & ut rem dicam, paterna. Ex eadem Illuſtriſſima Radzivilliorum ſtirpe præſtātiſſimus juvenis in Academia Dilingana Rhetoricis diſciplinis imbuendum ſe mihi tradidit, cujus excelſam indolem tanto exploratius, quanto familiarius, & è proximo noſſe potui.

Sed quid amplius diſſimulem? Teipſum, Illuſtriſſime Princeps, Magnificæ Humanitatis ſpecimen compello. Aures & oculos meos produco teſtes ampliſſimæ comitatis, & plane affabilis mo-

deſtiæ

deſtiæ tuæ, quæ vel hoſtium animos in ſui cultum trahat. Spectavimus Te Principem inter nos velut unum è nobis ſinceriſſima humanitate agentem; audivimus modeſtiſſimi oris optimos in nos affectus. Et quod in Te ſingulariter ſuſpiciendum: Non ſequeris faſtidium illorum, quibus pleraque omnia externa ſordent. Alii ſunt tui mores. Modeſtiæ tuæ facillime ſe probaverit, quicquid in quavis natione laudandum. Germaniæ hoc detuliſti, ut conjugem tibi legeris è Germana Nobilitate lectiſſimam.

Sed acrioribus ſtimulis in exteras terras revocor. Ampla ſunt in Societatem noſtram Principum Radzivilliorum beneficia. Cetera ſileant licet, loquitur Collegium & templum Nieſwieſienſe à Nicolao Chriſtophoro Radzivillio è fundamentis erectum, & annuo cenſu inter pauca munifice dotatum. Ejuſdem Illuſtriſſimæ fami-

liæ liberalitatem experta Vilna, quæ à tuo, Princeps, parente felicis memoriæ, fundis urbi vicinis est aucta.

Et tuam, Alberte Princeps, largitatem annuam Varsaviēsis Professa domus prædicat. Is porro animus tibi est in Societatem nostram, ut illam vel peregre ames, nec enim iter ingrederis ullũ, quin ex ea tibi comites adsciscas.

Ita quocunque cogitationes intendam, obæratum me teneri video, in primis à Serenissimo Poloniæ Rege, cui quicquid deinceps gratiæ retulero, minus fecero, quam grati animi leges postulent. Deinde à te, Illustrissime Princeps, cujus benefica humanitas nos sibi pridem devinxit. Illud singulariter huic epistolæ hoc iter longius persuasit, quod intelligã libellos meos quamvis peregrinos apud te domi suæ esse, oculis & manibus à te sedulo gestari. Hæc audacem me faciunt, jubentque

omnino

omnino in Poloniam redire. Facio; & in tui obſequium me ſiſto, Illuſtriſſime Domine, cumque aliud obſequioſi muneris genus non ſuppetat, hanc ſcriptionem meam libens merito Illuſtriſſimæ Celſitudini Tuæ dico conſecroque. Scriptionis frons eſt, GYMNASIVM PATIENTIÆ. Vitam noſtram ſpectamus? tam neceſſarium ei nihil eſt, quam aſſidua Patiētia. Ad Patientiæ gymnaſium Imperatores, Reges, Principeſque non rarius, imo & crebrius quam imi ſubſellii homines citantur. Hîc omnes quotidie cogimur diſcere, nec prius ex hac ſchola quam è vita dimittimur. Nunquam deeſt quod patiamur, ne vel unquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Vivere non vult, qui pati recuſat. Alternę ſunt vices rerum; ſecunda turbidis aſſidue miſcentur. Maximæ artis & virtutis eſt, in ſecundis non confidere, in adverſis non deficere. Atqui hanc

hanc artem ſola docet Patientia: illius præcepta & leges explicat hic libellus, qui non ante publico ſe committere voluit, quam ad Illuſtriſſimi nominis tui ſplendorem, ô Magnum gentis tuæ ſidus, caliginem ſuam exuiſſet. Hoc unũ ſubmiſsiſſime nunc rogo, ut & hoc mei, in Te, ô Princeps, affectus & obſequii monimentum quamvis exile, & omnem Societatem noſtram tibi commendatam habere non deſinas. Monachii, Calendis Septembris, anno à Virginis partu M DC XXIX.

Celſitudinis Tuæ

Submiſsiſſimus in Chriſto ſervus,

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

BENEVOLO LECTORI.

ANimi mei eſt mi Lector, Patientiam te docere, ſed compendio. Nec tamen negaverim ægre ſuſceptum à me hoc thema; quod forſan mireris, & dicas: Annon copioſum ſatis & abundans eſt? Imo vero eſt: & hæc ipſa mihi cauſſa fuit thematis iſtius pæne deſerendi Nimis copioſum, abundans eſt nimis. Quid primo, quid ultimo loco dicerem, hærebam. Et mihi hoc credas velim: de nulla re copioſius diſſerere, quam de hac ipſa promptum eſt. Ingens jam olim in hanc rem parata mihi ſupellex. Ita codices & grandia volumina, quam ſuccinctos & graciles libellos ſcribere fere facilius foret. Sed ego lectoris mei meumque ipſius profectum potius quam operis molem ac majeſtatem ſpecto. Multa legere, pauca expendere; primorum obliviſci, antequam ad extrema perveneris quid juvat? Ad commendandam Patientiam, profecto parum facit exuberans & lacinioſa dictio. Ea de cauſſa ſcriptionem meam hoc circo atque his finibus circumſcripſi, ut pauca quidem, ſed ut ordine dicerem, eoque ſtricto, tam Memoriæ quam voluntati ac intelligentiæ magis juvandæ. Liceat dicere: Non collegi, ſed ſelegi. Plura fortaſſis hac de re daturus, ſi vita & valetudo fuerit: hæc interim in guſtulum propino. Vale, mi optime Lector, & ad patientiam, rem omnium maxime neceſſariam te compone.

Imagi-

Imaginis explicatio.

A. *Patientia suos erudit, ostenditque,* Vel hîc, vel ibi; *In hac, vel altera vita patiendum esse. Neque enim è paradiso in paradisum, à delitiis ad delitias transiri. Eligant ergo, malintne spineam coronam afflictionis, momento nunc paullulum productiore ferre, & auream beatitudinis æternum; an mutatis vicibus, nunc auream, dein spineam.*

B.B. *Patientiæ discipuli, monstrant decem symbola.* 1. *Virgas.* 2. *Sagittas.* 3. *Faces.* 4. *Stramineum sertum.* 5. *Bacillos.* 6. *Laqueos & catenas.* 7. *Nodosos Fustes.* 8. *Pallium.* 9. *Flagra.* 10. *Saccum. Hæc explicat Patientia, & docet, quæ potissimum castigationes in suo Gymnasio sint tolerandæ. Tanto quisque minus est doctus, quanto minus castigationis patiens.*

Quæ prius placet? Hæc, aut, Iſta?

PARS PRIMA.

CAPUT I.

Quæ pœnarum genera, seu, quæ cruces sint in gymnasio patientiæ ferendæ.

QUercus olim, sed saucia & fracta cum Arundine familiarius cœpit fabulari. Initium colloquii Quercus à clade propria traxit. Fortunæ scilicet malignitas, & casus adversi Quercum fecere disertam. Me, ajebat, aspice, ô mea vicina, & calamitatis cernes speculum: vix ego mei dimidium retinui: adito convulsa misereque lacerata: sic Æoli fratres me tractarunt. Sed, obsecro, quid prius mirer, te tam salvam, an me sic ægram? Tu mihi viribus, ô Arundo, nequaquam par es. Ipsi oculi dicunt, me millies robustiorem esse quam sint vel centum, vel mille Arundines. Nihilominus cum venti ac turbines me incursant, nullæ sunt vires meæ; convellor, laceror, frangor, dejicior. Tu vero ventorum vim omnem eludis; vacuo ventre pugnas, & nunquam non vincis; triumphas sola. Nos Ajaces vincimur. qui demum hoc fieri dicam? Arundo silere docta, nihil interpellans loquentem, vix demum sic orsa: Non est, inquit, quod mireris, ô mea optima vicina; tuum tibi robur exitio est: Si minus esses robusta, magis fores integra & sana. Pace tua dixerim, tu robori tuo fidis, vento resi-

resistis, atque ita vinceris. Adversarium habes qui cedere nesciat; illum hostiles vires animant; robur ei additur, quoties cum robustissimis congreditur; tantoque certiorem habet victoriam, quanto difficiliorem pugnam. Hinc ventus vel altissimas, vel densissimas quercus dejicit, ridetque insaniam frustra resistentium. Ego fragilitatis meæ non ignara cedo, & vel uno die sexcenties ventum veneror prono corporis flexu. Nec mihi grave est, ut vitam tuear, vel millies adorare tam potentem hostem. Proinde hîc non viribus agendum est, sed dexteritate.

Ita prorsus est: Intutæ sunt vires, cum consilium deest aut dexteritas. Calamitatis ventus neminem non incursat, nemini parcit; probos, improbos juxta habet. Et quis est qui nihil adversi sentiat? Sed multi adversis erudiuntur, & attolluntur cælo; non pauci franguntur, & dejiciuntur Erebo. In eo res vertitur, non quantum adversi sentiamus, sed quomodo id perferamus.

In unam eandemque scholam ducenti subinde discipuli compinguntur, sed non omnes hinc Apollines emergunt. Laurigeri multi, pauci Phæbi. E scholis aliqui ad castra transeunt; Alii hoc discunt ut cauponariam, aut mercaturam exerceant; Alii è ludo litterario vespillones aut æditimi, aut etiam tabellarii,

vel frumentarii menſores & meſſores ruſticani prodeunt. Refert,non quid diſcas,ſed quid diſcendo proficias.Et quia varia diſcentium ſors eſt,diverſus etiam profectus eſt. Illis deeſt ingenium, iſtis pecunia, his induſtria : ita nec illi , nec iſti,nec hi doctrinam adipiſcuntur.

Eadem pæne ratio eſt in *Gymnaſio Patientiæ*,ſeu,*Schola Chriſti.* Varius hîc diſcẽtium vel ardor , vel languor eſt,hinc & profectus plane diſſimilis. Illud tamen præclariſſimum , & huic uni Gymnaſio proprium , ut in eo nemo non proficiat, niſi qui proficere nolit : ingenium aut pecunia hîc nulli negatur,modo ille adferat promptum ac cupidum diſcendi animum. Sola hîc induſtria poteſt omnia. Hîc illud unum unicũ inter deterrima cenſetur : NOLLE DISCERE.

Sed quibus libris hîc opus ? quæ volumina in hoc gymnaſio terenda?Priſcorum mos non illaudatus fuit , convivis ante accubitum ſchedam porrigere,aut etiam domum pręmittere,quæ omnium ferculorum in convivio apponendorum ſeriem ediceret. Ita convivarum quemque præmonebant: Hos miſſus habebis, hæc tibi fercula, hoc numero atque ordine ponentur. Proinde ſi quid è prioribus minus ad palatum aut ſtomachũ tuum fuerit, ſubſtringe famem , & locum melioribus ſerva. Conſultum omnino cenſuerunt , ſciri à convivis , quid poſiturus eſſet paterfamilias.

In

In Gymnasio Patientiæ non minus expediet scire, quibusnam calamitatibus DEVS mortales premere consuerit. Primum discipuli munus est, libros nosse qui prælegendi sunt. Iobus his ipsis curis agitatus: Librum, inquit, scribat ipse qui judicat, ut in humero meo portem illum. Omnia quæ sibi patienda forent, in unum volumen redigi cupiebat, paratus hoc onus non invitis humeris asportare.

Iob. c. 31. v. 10.

Hoc igitur ante omnia agamus, & afflictionum genera (usitato nomine CRVCES appellantur) in certas classes distribuamus.

I. Quicquid pœnarum in hoc Orbe, quicquid afflictionum vel exercitationum est, sub hoc decemplici cruciatuum schemate continetur. Habet nimirum DEVS in patientiæ gymnasio

1. VIRGAS
2. SAGITTAS
3. FACES.
4. STRAMINEVM SERTVM.
5. BACILLOS
6. LAQVEOS & CATENAS
7. NODOSOS FVSTES
8. PALLIVM
9. FLAGRA
10. SACCVM.

Hæc strictim nunc exponamus, uberius singula suo loco explicaturi.

1. VIRGAE Morbos ac dolores significant. Morborum pæne innumeri sunt;

ſinguli aliquid amaroris à Morte participant. His Virgis initiamur ad Mortis ſacra. Per Morbos ad Mortem via eſt. Multorum mortem diſtulit Morbus; & ſaluti illis fuit, videri perire. Et eſt etiam virtuti in lectulo locus.

2. Sagittae animi cruciatus repræſentant, ſollicitudines, curas, ægrimoniam, mœrores, pavores, ſuſpiciones, & angores: anxiferos ſcrupulorũ aculeos, illecebrarum ac tentationum impetus, occultos conſcientiæ morſus, metus, fluctus æſtuſque ſollicitudinum. Sagittæ
Iſ. c. 5. Domini acutæ, & omnes arcus ejus ex-
v. 28. tenti.

3. Faces Paupertatis ſigna ſunt. Paupertas varie mortales urit, prout domeſticus urendi modus varius eſt. Subinde charta ſevo illita, & dormientis calceo impoſita incenditur; alias gracilis cereus ſupponitur digito; quandoque hypocauſtum ita calefit, ut æſtuantes thermas putes; nonnunquam quod chariſſimum eſt eripitur, & in ignem abjicitur. Satis uritur, cujus delitiæ ardent. Ita paupertate homines ſolent exerceri.

4. Sertvm Straminevm deriſus, illuſionis, ac contemptus ſignum eſt. Vix quidquam pleroſque diſcipulorum in hoc gymnaſio ſic premit vexatque ac ludicrum hoc ſertum. Quod tamen frequentiſſimum eſt ſupplicium. Pæne u-
Iob. bique Iuſti ſimplicitas deridetur. Am-
c. 12. bulans recto itinere & timens Devm
verſ. 4. deſpi-

despicitur ab eo, qui infami graditur via. *Prov. c.14. vers.2.*

Hoc quadruplici pœnarum genere, quicquid fere patimur, comprehenditur. Aut enim corpus, aut animus, aut corporis, aut animi bona calamitatem accipiunt. Ideo Virgas, Sagittas, Faces, Sertum Stramineum assignavimus. Sed has miserias in alias rursus tribuimus.

5. BACILLIS adumbrantur miseriæ quotidianæ, fames, sitis, æstus, frigus, habitatio incommoda, vestis corpori non habilis, itio superflua, expectatio vana. Quemadmodum ludimagister bacillum vix unquam de manibus ponit, & modo hunc, modo illum discipulum, modo manus, modo caput ferit: sic à quotidianis illis miseriis raræ sunt feriæ inter mortales. Nunquam deest, quod abesse malis.

6. CATENAE ac LAQVEI propriæ cujusque status miseriæ sunt. Sua quemque sors vivēdi ligat; hunc arctius, illum remissius. Conjugium arctissimum est vinculum, & vere ferrea, imo adamantina catena, quam nemo nisi mors ruperit. Sæpe conjuges non esuriunt, non sitiunt, non ægro corpore sunt, sed male conveniunt: alter alteri objicit, nec possum tecum vivere, nec sine te. Ligatus utique fuit, qui dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. *Luc. c.14. v.20.*

7. FVSTES NODOSI, seu scorpiones, calamitates sunt plurimis communes,

Hæresis, Lues, Tyrannis, Bellum, Incendia, Annonæ caritas, Eluviones fluminum, Oppressio egenorum. Ecclesiastes questus: Verti me ad alia, inquit, & vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lacrimas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam viventes, & feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt.

Ecclef. cap. 4. verf. 1.

8. PALLIVM vocamus eas miserias, quas nos ipsi nobis creamus, & nostris nosmet opinionibus aut suspicionibus in crucem attollimus, ac misere sauciamus. Frequentissimum est propria vineta cædere; seipsum malis onerare, seu fictis seu veris. Contra seipsum Iobus queritur, &: Factus sum, inquit, mihimetipsi gravis. Nimirum, tam miser quisque est, quam se esse credit.

9. FLAGRA sunt afflictiones ab aliis quibuscunque provenientes, præsertim illæ quæ à lingua, uti sunt calumniæ, probra, detractiones, exprobrationes, omnes verborum injuriæ. Huc refero, cum ab altero negatur, quod ab isto votis omnibus expetebatur; aut imperatur, quod velis ac remis fugiebatur. Atque hi flagrorum ictus sunt, qui mox vibices & sanguinem cient. Sed solatur Gregorius, &: Nunc, inquit, foris per flagella tundimur, ut intus in templum

Greg. part. 3. paftor. admonit. 13.

Dei

Dei postmodum sine disciplinæ percussione reformemur.

10. SACCVS denique est plurimum malorum cumulus. Æger subinde interrogatus, qua parte corporis dolores sentiat: Vbique, respondet; omnia dolor occupat. Ita sæpius malorum acervus premit, cacodæmon insultat, homines adversantur, DEVS non solatur, morbus & paupertas cruciant, corpori & animo male est, quicquid oculos incurrit hostile creditur. De tali homine non male pronuntiem, *in sacco est*, sed usque ad collum: Vbi mors venerit, totum hominem involvet sacco, & è vivis ejiciet. De singulis afflictionum harum paullo post uberius dicemus.

Quod si alicui Deus eligendi copiam faciat jubeatque: Elige quam tibi maxime convenire judicas crucem. An linguis flagellari mavis, an paupertate uri, an virgis ægritudinum cædi, an mœrorum jaculis configi, an stramineo contemptus serto coronari? Quis hîc illud *Dan.*
Davidis & Susannæ non usurpet: An- *c.13.*
gustiæ sunt mihi undique; coarctor ni- *v. 22.*
mis. Inexplicabilis deliberationis res *2.Reg.*
foret. Hoc tamen, puto, denique rogaret: *c.23.*
Domine si regium tribuere vis benefi- *v. 14.*
cium, ab omnibus me molestiis & miseriis immunem præsta.

Ah, quam erramus splendide; Orbis ordinem, si liceret, turbaturi. In eum intravimus mundum, ubi his legibus vivi-

 tur,

tur, ut ad omnia patienda parati ſimus, Impares naſcimur, pares morimur. Quicquid inter natalem & mortalem diem medium eſt, ærumnis plurimis agi neceſſe eſt. Et doleas oportet, & ſitias, & eſurias, & ſeneſcas: & ſi tibi longior contigerit inter homines mora, & ægrotes, & perdas aliquid, & pereas. Hæc vitæ lex eſt.

II. Occulta ſed plane ſtulta perſuaſio eſt: *Inoffenſo pede vitam tranſigere.* Erra-
Actor. c.14. v. 21. tis, ô mortales, erratis ampliſſime: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et, nonne
Luc. c.24. v. 26. hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Cur membra viliſſima ſub nobiliſſimo capite conditionis ſint melioris? Illud cum primis ſciendum, non eſſe mollem ad aſtra viã; non roſetis aut ſalicetis amœnam: aſpera eſt, & confragoſa, nec pede tenero calcanda. Certe Deus ſuos molliter habere non ſolet. Sed Hipponenſis Præſul,
Aug. tom 8. in pſ. 138. circa med. mihi p.654. gemma Præſulum, Auguſtinus ſolatia hîc adhibens: Flagellat nos DEVS, inquit, in iſtis laboribus, & erudit nos. Tota iſta miſeria generis humani, in qua gemit Mundus, noveritis fratres, quia dolor medicinalis eſt, non ſententia pœnalis. Videte quia dolor ubique, ubique metus, ubique neceſſitas, ubique
Eccleſ. cap. 2. v. 23. labores. Locupletiſſimus hîc teſtis Eccleſiaſtes: Cuncti dies ejus doloribus, inquit, & ærumnis pleni ſunt. Sapiens

ille

ille Augustini discipulus: Qualitercunque, ait, ordinavero de pace mea, non potest esse sine bello & dolore vita mea. Et quæ uspiam latebra est, in quam non intret calamitas? quæ tam munita & in altum subducta vitæ quies quam non dolor territet? Quocunque te abdideris, inquit Lucius Annæus, mala humana circumstrepent. Multa extra sunt quæ circumeunt nos, quo aut fallant aut urgeant: multa intus quæ etiam in media solitudine exæstuant. Nulla domus in toto Orbe terrarum aut est, aut fuit sine aliqua comploratione, nec ullam tam miseram nominabis domum, quæ non inveniat in miseriore solatiũ. *Plena & infesta variis casibus vita est, à quibus nulli longa pax, vix induciæ sunt. Non est delicata res, vivere. Longam viam ingressi sumus, labamur oportet, & cadamus, & lassemur. Per ejusmodi offensas emetiendum est confragosum hoc iter. Nusquam tuta quies, nusquam securum gaudium; ubique occurrit quod turbet. Quicquid agamus, vivendi ratio aliter non constat.

Thom. de Kèp. lib. 3. c. 12. lege totum caput.

Seneca epist. 82. initio. & consol. ad Polyb. c. 33. & cons. ad Marc. c. 12.

Et omnem obsecro rerum ordinem mihi contemplamini: Nihil in Orbe tam excellens, cui suus à latere non hæreat adversarius. Quid fecundioris imo & honestioris lucri est agricultura? at unica cæli

*Jeder tag hat sein Zustandt/jede stund jhr Ellend.

ca cæli excandeſcentia ſæpe omne ter-
Eccleſ. c. 11. verſ. 4. ræ fenus abſtulit. Veriſſime dictum: Qui obſervat ventum, nunquam ſeminat, & qui conſiderat nubes, nunquam metet. Quid pulchrius aut mirabilius ſole? Habet & hic ſuas maculas, nubibus obtegitur, terra quotidie ſepelitur, eclypſes & deliquia patitur. Quid aëre, quo veſcimur, magis neceſſarium? uno anno, vel imo menſe uno ſexcenties, millies mutat, jam humidus, jam ſiccus, jam ſerenus, jam turbidus; modo ſalubris, modo noxius, modo ſubtilis, modo craſſus & qualis in Bœotia. Nobiliſſimus liquor eſt vinum, ſed quantis innatat fæcibus? vix illud biberet, qui torcular cogitaret: Et quod à vino quotidie damna ſunt? Zythus, ſeu cereviſia, quæ plurimorum gulæ pro nectare eſt, ex impuriſſima plerunque aqua coquitur. Macellum venales porrigit carnes, ſed una cum oſſibus. Pulcherrimæ arbores etiam nana, immitia, vermiculoſa, fugacia, calculoſa poma generant: Venuſtiſſimæ urbes viliſſimis domunculis & tuguriis non carent; ornatiſſimæ domus obſcuriſſimos receſſus & latebras habent, quo retrimenta conjiciantur; artificioſiſſima ædificia non ab omnibus incommodis ſunt eximia. Cælum reſpicimus? Vix ullus innubis eſt dies; à ſereniſſimo cælo ſæviſſimæ tempeſtates: non iidem ſemper flant venti; Favonios & Zephyros ſæpe plumbeus Auſter, & imbricitor

Boreas

Boreas excipit. Nec oleum ſine amurca eſt,nec ſine lolio triticum. Et quantum ſordium latet vel in formoſiſſimo homine: & quoties idem vel uno die mutatur? Vere, Nunquam in eodem ſtatu permanet. Ecquid tibi vis, ô homo, DEVS etiam in angulis ſuis reperit pravitatem. Vbique adverſarius, ubique hoſtis eſt. Nihil beatum ab omni parte. Et nos omni die volumus ridere Phœbum? omnia ire tranquille, atque ad votum omnia ſuccedere? Hæc ſomniantium inſania eſt, non vigilantium. Omnia Naturæ opera reclamant, & ubique hoſtem latere pronuntiant. Idem in moralibus videre eſt.

Iob. c. 14. verſ. 2. *Idem. cap. 4. v. 18.*

III. Vix ullus liber eſt, cui non ſuus ſit error & nævus, aut ab auctore, aut à typographo. Vbi honor eſt ſine onere? Si onus deſit, verus honor non erit. Et ubi cætus ille hominum eſt, qui malos omnes excluſerit? Et ubi vir ille tam ſanctus eſt, in quo nihil ſit quod jure reprehendere poſſis? quod prandium, quæ cœna eſt, cui non ſuum miſceatur acetum? Edo ſatis & impleo me? gravor, jamque cuperem parcius ediſſe. Subſtringo appetentiam, & tempero? jam gula in cruce eſt. Ita ſemper liberalibus proximus hæret dies Cinerum, & Paſchati paraſceue. Honoris templo proximum eſt laboris: ex hoc in illud tranſitur. Sic ubi uber, ibi tuber; ubi mel, ibi fel.

Dicun-

Dicuntur Iove judice ligitasse Voluptas & Dolor, neque illa huic, neque hic illi in ullo cessurus videbatur: Ad quos Iupiter: Bene est, inquit, ita componam vos, ut dirimi nequeatis. Et adamantino vinculo colligavit dissidentes. Inde nunquam non simul sunt. Quid miramur?

Semper odoriferis proxima spina rosis.

Quocunque oculos convertas, mel felle temperatum reperies, nec quidquam adeo purum est ab omni fæce. Ingenium hoc omnibus creatis est, ut insita quadam vi ad mutationem ferantur & casum. Vt ferro consumens quædam rubigo per naturam agnata est; ligno exedens caries aut teredo: sic animalibus, oppidis, regnis internæ & suæ caussæ pereundi. Supera, infera respice: grandia, parva: manu facta, aut mente: ab omni ævo corruunt, & corruent in omne ævum. Atque ut flumina ad mare feruntur, perpeti & prono cursu: sic res omnes humanæ per hunc (ut sic dicam) cladium canalem labuntur ad suam metam. Meta ea mors, & interitus, quibus pestis, bella, cædes administri & instrumenta sunt.

Lips. l. 1. de Const. c. 15.

Quid ergo sibi vult impatientia nostra? Triumphos ante victoriam? lautissimam mensam ante labores? Quis servum ferat, qui domum rediens ex agro, conqueratur triclinium nondum stratum, nondum illatas epulas? Tu bone vir

vir ſterne, tu epulas infer. Ita paterfamilias jubet: Præcinge te, & miniſtra mihi, poſt hæc tu manducabis, & bibes. Eſt tempus ſpargendi ac ſeminandi, erit etiam tempus colligendi. Illud præcedit iſtud. Qui ſeminant in lacrimis, in exultatione metent: Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos. Ad rem Chryſoſtomus: Quemadmodum, inquit, ſemina opus habent imbribus, ita nos etiam lacrimis: & quemadmodnm terra opus habet ut aretur & proſcindatur, ita anima fidelis, pro ligone indiget tentationibus & afflictionibus, ne producat malas herbas, ut ejus molliatur durities, ne nimium efferatur & exiliat. Oportet nos prius laborare, & tunc animi remiſſionem & otium quærere. In Orbe hoc labor & afflictio eſt, in cælo quies & feriæ ſequentur. Cælum affectas, & de corporis quiete cogitas? Eundem audi Chryſoſtomum, qui non immerito noſtram nobis ſegnitiem ſic exprobrat: Quid dicis, ô homo, quid agis? cælum paras aſcendere, & regnum cæli invadere: & interrogas, ne qua tibi difficultas occurrat in itinere, ne quid aſperum tibi in via accidat aut laborioſum, & non erubeſcis? non pudore oppreſſus ſub terra temetipſum defodis?

Luc. c. 12. v. 37.

Pſal. 125. verſ. 6.

Chryſ. tom. 1. in pſal. 125. mihi p. 981.

Quicquid agas, ad cælum non evades,

Vita Alvaresii c. 40. §. 1. des, nisi probe contusus. Vir ille religiosissimus vere dixit: Regnum cælorum est regnum tentatorum, afflictorum, contemptorum, & varie detruncatorum. Quomodo audebis tu timide, inter tot decantatos duces comparere? Deus vult te scire, pretiosum esse bonum quod quærimus, pro quo consequendo hæc toleramus.

Deut. cap. 2. v. 27. & 28. Gens Hebræa in terras uberes illas transitura, Sehon regem Hesebon his precibus convenit: Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dextram, neque ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis ut vescamur; aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Non annuit rex: itaque vi fuit aperienda via. Cuperemus & nos transire ad cælum sine turbis & hostibus; & multorum votum est, neminem lædere, modo nec ipsi lædantur. Frustra sumus. Non admittit cælum tam effeminate pavidos, & qui hoc unum satagant, NIHIL PATI.

Ergo quod prisci cum laude usurparunt: *Nulla dies sine linea*: Imitemur & nos, dicamusque: *Nulla dies sine nubecula.* Lux nulla transeat, qua non aliquid strenue agamus, aut fortiter patiamur pro Christo. *Actor. c. 14. v. 21.* Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Per multas omnino, per plurimas. Nec fere quidquam in Orbe dignioris admirationis est, quam homo forti-

fortiter miser, & obfirmatæ mentis ad tolerandum. Et ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. Primus in Patientiæ gymnasio profectus est, scire, neminem nisi plurima patiendo proficere.

2. Cor. cap. 6. vers. 2.

CAPVT II.

Quare discipuli in hoc gymnasio tam duriter, & aspere habeantur.

MOtu & agitatione plurima conservantur, alioqui peritura. Frumentum nisi ventiletur, corrumpitur; non raro cum situm ducit, alas acquirit, & evolat. Vestis perpetuo cistarum exilio damnata tineis fit epulum. Ferrum si nullo teratur usu, rubigine deteritur, & vires perdit. Vites nisi putentur, in silvam degenerant. Vvæ nisi torculari premantur, putrescunt. Centena talia capimus, nec fidem negamus experientiæ. Nihilominus miramur, & ægre ferimus, homines à Deo tot tamque variis calamitatibus exerceri & agitari. Diximus priori capite, sic oportere fieri: Nunc porro dicemus, sic optime fieri.

Horat. lib. 2. serm. 3. Stragula vestis, blattarum ac tinearum epulæ, putrescit in arca.

I. Cur suos DEVS non in paradiso, sed è cruce in paradisum transferre decreverit, sexcentas caussas est assignare. Hîc ego ipsam inter homines consuetudinem interrogo: Si quis inhonestæ domus odium non concipiat à plagis, aut inde per scalas præcipitatus, multo minus domum illam detestabitur, si pro gra-

gratiſſimo hoſpite in ea habeatur: Ita prorſus ſi paullo nobis ſuavius eſſet in hoc Orbe, cæleſtes delitias vix ullus ambiret. Milleſimus quiſque diceret: Bene mihi eſt, quid ultra cupiam voluptates incertas? Hic plurimorum ſenſus foret: opibus & voluptatibus ſuis ebrii, nauſearent cælum, velut boves è ſuo prato ſaturi, ibi procumbunt ubi paſcuntur. Ideo felle miſcenda erant omnia, ne mel Mundi pro ſummis delitiis haberetut. Cur, oro, Hebræi tam inimicam experti ſunt Ægyptum? ſiquidem immitiſſimi erant præfecti, labor geminatus, flagella perpetuo intentata, & inſuper necandi erant eorum parvuli. Quid voluit his DEVS? Ægypti & univerſæ idololatriæ ingens apud ſuos tædium & odium conciliare. Eo ſpectabant Moſis exhortationes ad terras fertiliſſimas deſiderandas. Eo permiſſus ſævire Pharao, ut populus Hebræus, odio tam ferocis domini aliam ſibi patriam indagaret.

Greg. lib. 23. mor. c. 15. poſt. med. Pulchre dixit Gregorius: Pio Dei conſilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via eſt vita præſens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hîc occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Viator, præſertim lentus ac deſes in amœnis pratis, ſub umbroſis arboribus, in opacis nemoribus facillime detineri ſe patitur: uſque

usque & usque moras nectit; modo hîc, modo illic sessitat, dum diem amittit. Addit Gregorius: Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit: ne dum quisque præsentis vitæ requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet: ne dum oblectatur in via, obliviscatur quod desiderabat in patria. *Greg. l.23. mor. c.15. post. med.*

Quemadmodum vero divinum amorem acuit, vel primoribus labris gustasse, quam suavis sit Dominus; ita prorsus delibasse nonnihil quanta rerum fluxarum sit amarities, in earundem odium non leviter impellet. Atque hoc agit afflictio; absinthium Mundi libandum porrigit; spinas pedibus substernit, ut ad concitatius eundum impellat. Eleganter Augustinus: O infelicitas, inquit, generis humani! Amarus est Mundus, & diligitur; putas, si dulcis esset, qualiter amaretur? Turbatur, & tamen amatur: quid si tranquillus esset? Flores Mundi quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manum? *Aug. tom. 10. serm. 3. de Temp. circa med.*

Ejusdem animi Chrysostomus: Si, ait, cum nos undique tristia circumeunt, tam libenter præsenti vitæ immoramur, si nihil horum esset, quando unquam futura desideraremus? Adeo cæco nostri amore furimus, ut pro sanitate pharmacum, pro termino viam, pro conditore res conditas amemus. Hinc Devs *Chrys. hom.6. ad pop. Antio.*

pæne cogitur calices ingerere amariores, ne poſcam & abſinthium pro nectare bibamus, & ne cælo præferamus terram.

II. Aureus ille, quē dixi, orator Chryſoſtomus, decem rationibus illud egregie adſtruit, *Vtile eſſe affligi.* Qua in re illud penſiculatius hîc cogitandum, ab intelligentia humana nec tenuiſſimam quidem umbram divinæ Majeſtatis capi: Reges nobis & Cæſares imaginamur, cum DEVM cogitamus. Ah, quam viles, quam & pueriles ſunt vel ſublimiſſimæ cogitationes noſtræ. Atque hinc varius error. Sapientiæ vox eſt:
Sap. DEVS tentavit eos, & invenit illos di-
cap. 3. gnos ſe. Adeo immenſa Dei Majeſtas
verſ. 5. eſt, ut divino aſpectu nemo dignus haberi poſſit, niſi calamitatibus variis exercitatiſſimus, velut generoſus & fortis athleta, cui præmium non debetur, niſi poſt certamina. Ad rem dixit Nicetas Choniates: Is ſolum miſer eſt, qui in afflictione conſtitutus nimium triſtatur, & Deo non ſe dignum præbet.

Gen. Iſaacus ſenio jam pæne cæcus, ut fi-
c. 27. lium attactu exploret: Accede ad me,
v. 21. inquit, ut tangam te fili mi, & probem utrum tu ſis filius meus. Vix aliter Deus: Tangendus es, mi fili; calidas quidem manus habeo, & urunt, ſed ſi filius meus es, patieris te tangi. qui uri non vult, meus non eſt, me indignus eſt. Vnigenam filium meum in crucem agi

paſ-

passus sum, & inveni eum dignum me; nec fere mitius egi cum Matre Virgine, in cujus pectore gladium doloris defixi, plurimis annis inhæsurum, & inveni eam dignam me; nec certe hactenus mihi amicissimos aliter tractavi, & inveni eos me dignos. Et quid tu jam, eximi vis hoc numero, & esse singularis? Si exceptus es à supplicio flagellorum, deletus es è numero filiorum. Sic ego filios meos exerceo, sic exercendo, etiam honoro. Opulentior certe fuit & honoratior Ioseph in exilio, quam in paterna domo. Ezechiel captivorum medius, cælestibus ostentis exhilaratus est. Tribus Hebræis juvenibns nunquã suavius fuit, quam in flammarum ergastulo: nihil eis unquam honorificentius contigit, quam in mediis ignibus habere socium aspectabilem angelum. Quisquis igitur inter Dei filios vult numerari, generosis vocibus se talem monstret; dicat impavidus: Affligor, sed patienter: bene est. Torqueor, sed pro Christo libenter: dulce est. Calumniis & falsis accusationibus obruor, sed pro Deo hilariter: recte est. Vincior & uror, sed pro cælo fortiter: optabile est. non quod ignis me non urat, sed quod non vincat. Malo me Deus in castris suis, quam in delitiis hîc habeat. Scio: mactandus vitulus ad pascua liber dimittitur, servandus jugo premitur. Castigãs castigabit me Dominus, & morti *Psal. 117. v. 18.*

non tradet me. Ita ſentire, ita & loqui decet Chriſtianum athletam.

III. Atque ut hæc probius capiamus, ita ratiocinamur: Supremum elementum ignis tantæ nobilitatis, ſed & roboris tanti eſt, ut quicquid comprehendit ac ſuum facit, pannum, corium, ligna, ipſos etiam ſilices redigat in cineres. perinde ſi dicat: ea mihi eſt innata generoſitas, ut hæc viliora omnia in gremium meum non admittam, neque enim invenio illa me digna: ſed da argentum, da aurum metallorum nobiliſſima, his non noceo, hæc gremio meo dignor, hæc purgo, & nitidiora reddo, iſta ſcilicet invenio me digna. Itane ignis tam inter res creatas eminet, ut in amplexum non recipiat niſi ſe digniſſima: quid de Deo ſentiemus? Malachias admirabundus: Quis poterit cogitare, inquit, diem adventus ejus, & quis ſtabit ad videndum eum? ipſe enim quaſi ignis conflans, & emundans argentum, & colabit eos quaſi aurum & quaſi argentum. *Sedebit conflans*, neque enim levi brachio, & obiter, ſed accurate argentum atque aurum in priſtinos nitores recoquet; Tentabit ſcilicet eos, & inveniet illos dignos ſe.

Mal. cap. 3. verſ. 2. & 3.

Hoc DEVS triplici fine agit. Nam quos affligit, hos aut caſtigat & punit, aut corrigit & emendat, aut denique remuneratur & coronat. Primum quid miramur, à Deo quotidie puniri nos & cor-

corripi? quotidie delinquimus: ſepties *Prov. c. 24. v. 16.*
enim in die cadet juſtus. Qua in re
Deus humanam induſtriam imitatur,
hæc ubi æs alienum conflare refugit,
omne nomen præſenti moneta expedit:
ita Deus quotidianas noxas, miſeriis
quotidianis expiat. Et hoc magni favo- *1. Cor. 11. v. 32.*
ris eſt. Nam dum judicamur, à Domino
corripimur, ut non cum hoc Mundo
damnemur. Hebræus rex David: Priuſ- *Pſal. 118. v. 66*
quam, ait, humiliarer, ego deliqui. Vbi
noxa, ibi pœna.

Alter Dei finis eſt cum afflictione nos docet & corrigit. Seipſum, curtamque ſupellectilem ſuam noſſe, maximæ felicitatis eſt. Atqui notitiam hanc inter adverſa commodiſſime docemur. Gregorius dilucide: Dum exterius, inquit, percutimur, ad peccatorum noſtrorum memoriam taciti afflictique revocamur, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus, dolemus. *Greg. part. 3. paſtor. admon. 13. fine.* Gigas ille Goliathus in duello cecidit, lapillo dejectus, quia ſe invincibilem credidit. Petrus promiſſis animoſiſſimus paratum ſe ajebat & carceres & mortem pro Domino tolerare. Ergo adſis, mi Petre, & ſeſquihorula excubias age. Ah, qualis excubitor! vix à ſtatione dux abiit, & miles hic ſtertere cœpit. O vigilum Præfectum! in excubiis dormit, dein fugit & ſtationem deſerit, ad ancillulæ vocem arma projicit, & militem ſe negat capti ducis. Sed

hac ratione Petrus se nosse didicit. Augustino teste, Profectus noster per tentationem fit, nec quisquam sibi innotescit, nisi tentatus. Ignem in saxi venis latere quis sciret, nisi eum chalybe proliceret?

Aug. in ps. 60.

Demum, coronat etiam Deus affligendo. Gregorius id observans: Cum innoxius, inquit, flagello atteritur, ei per patientiam, meritorum summa cumulatur. Electorum anima nunc marcescit, quia in illa postmodum æterna exultatione viridescit. modo eos dies afflictionis possident, quia dies lætitiæ post sequuntur. Hoc ipsum divinus præco pronuntiat: Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Neque ideo tantum affligimur, ut futuris præmis paremur, sed ipsa quandoque afflictio præmium est.

Greg. præfatione in Iob. c. 5. med. & lib. 20. moral. c. 20. post med. Iacobi cap. 1. v. 12.

Iustus Lipsius, sol ævi nostri, & quod de Plinio ferebatur, eruditionis facile princeps, ita Musas coluit, ut pietatem non tantum non neglexerit, sed Musis eam omnibus prætulerit. Annis compluribus octavo quoque die apud Leonardum Lessium Societatis Iesu theologum conscientiæ nævos abstersit, tenuitque constanter quam cœpit integerrimam vivendi rationem. Quid præmii à Deo accepit? Hoc ipsum quod nos supplicium nominamus. Habuit Lipsius bibliothecam undequaque lectissimam,

quæ

quæ librorum florem poſſideret. Nam ex omnibus Orbis partibus, quicquid rarioris aut venuſtioris litteraturæ pretio & precibus nanciſci potuit, in hoc gazophylacium redegit. Sic optimorum voluminum theſaurus ingens, & contra omne aurum æſtimandus in unam domum confluxit. Nec habuit Lipſius extra cælum quod ardentius amaret quam litterarias has delitias. Dixiſſes cor omne Lipſii in bibliotheca illa altiſſime ſepultum. Sed ô fatum, Deus, acerbum! Quod maxima cura, quod annis pluribus ſtudioſiſſime congeſtum eſt, id omne ſubitus ignis unica rapina abſtulit. Heu, dolor! Maluiſſet, credo, Lipſius ſeipſum perdere, quam hæc ſua longe ſibi chariſsima. Sed hic Dei mos eſt, hæc illius ſunt præmia, quibus virtutem in hoc Orbe remuneratur. Atq; hoc etiam favor interpretandus eſt. Sic Deus cum amiciſsimis agit: aut enim quod illis chariſsimum eſt aufert, aut quod innumeris precibus poſtulatum eſt negat. Eſt ſubinde, qui velut Deo perſuaſurus, ne ſuas ſibi delitias auferat: O domine, inquit, afflige me prout vis, hoc ſolum quod poſtulo, concede; aut hoc unum quod ſic amo, non eripe. Surdus eſt hîc Deus; chariſsima tollit, deſideratiſsima non concedit, atque ſic ipſum cor hominis configit. Et hæc gratia, hoc Dei præmium eſt. Sic Angelus Tobiam ſolatus: Quia, inquit, acceptus eras Deo, neceſſe

Tob. c. 12. v. 13.

necesse fuit ut tentatio probaret te. Perinde si dixisset: Vbi virtus, ibi & virtutis præmium afflictio. Afflictus est, quisquis Deo charus est.

IV. At subinde Deus calamitates immittit, non ut noxas puniat, aut errantes corrigat, nec ut virtutem erigat, sed ut potentiam suam ostendat. De cæco
Ioan. cap. 9. vers. 3. aperte Servator: Neque hic peccavit, neque parentes ejus, inquit, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Qua hoc æquitate, dixerit aliquis: an fas esse censeam, alterum spoliare, ut me vestiam? Respondemus, Ius duplex statui; jus strictum, rigidum, summum, Theologis *Condignum* dicitur: & jus mitigatum, cum quid bona fide decernitur. *Sint igitur omnes homines Hieremiæ, Danieles, Baptistæ, moribus integerrimis, nihilominus Deus jure stricto punire hos potest, quandoquidem noxa primigenia, & inhærentis peccati contagio præcessit, quæ quidem miseriarum
Rom. cap. 5. v. 12. omnium scaturigo est. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum Mors: sed non sola; comites ea habuit calamitates innumeras. †Igitur post præmissam labem nativam potest Deus æquissime, & omni-

*Trewlich vnd ohngefährlich.

† *Præscindendo à præsenti Dei decreto, & absolute loquendo, non de pœna culpæ, sed de pœnalitatibus, ut distinguunt Theologi. Vide Vasquez tom. 2. in 3. partem S. Thomæ quæst. 69. disput. 156. de Baptismo cap. 3.*

omnibus juris apicibus servatis, vel innocentissimos quibuscunque suppliciis non æternantibus (*de Condigno*) afficere. Hinc & infantum plurimi morbis ac morte puniuntur. Quanto autem jam magis puniendi sumus, cum naturæ crimen nostris sceleribus augemus? Deinde, si puniat Deus subtrahendo ea quæ alioqui solitus est concedere, victum, valetudinem, facultates, & si quis hæc talia sibi adempta conqueratur, justissime Deus responderit: Nihil tibi debeo. quod hactenus dederim, tu merissimam interpretare gratiam: dona mea sunt gratuita. Nunc illa subtraho, ut scias à me fuisse, nec me tibi quidquam obligatum. Hactenus in te liberalis fui; si nolim esse amplius, qua lege contra me ages? An non licet mihi quod volo, facere? Amice non facio tibi injuriam: *Matt. c. 20.*
tolle quod tuum est, & vade. Hanc nu- *v. 15*
minis æquitatem Augustinus explicans: Subtrahit nobis aliquando, inquit, quæ *Aug. tom. 8.*
necessaria sunt, & atterit nos: ut scia- *in ps.*
mus, quia pater & dominus est, non so- *62.*
lum blandiens, sed & flagellans. Et quis *mihi*
injuriolam vel levissimam hîc objece- *pag.*
rit? Principis arbitrium est, huic equũ, *260.*
huic torquem, huic præfecturam, huic *2.*
nihil donare. Sed esto debeantur nobis vitæ necessaria, nihil tamen injuriæ inferretur, si ea Deus ob solum Majestatis suæ honorem adimeret. quid querimur, subditi sumus, & ab opere * clientelæ

*Scharwerck.

nequaquam immunes. Illos ſolum eximios dixeris, qui in labore hominum non ſunt, nec cum hominibus flagellabuntur.

Pſal. 72. verſ. 5.

Nec neſcimus, vitam chariorem eſſe valetudine, pecuniis, honore: Cuncta quæ habet homo dabit pro anima ſua. Atqui Martyres teſtando in Chriſtum amori, vitam impendebant alacerrime; & nos eandem ob cauſſam minora negabimus? Deinde, quod hoc genus eſt injuriæ, ſi cui depexum ac defloccatum palliolum adimatur, & detur novum atque melius? non niſi inſanus reluctabitur. nec minus fatuus ſit qui pileum triobolarem ſic æſtimet, ut quinquaginta pro eo philippeos reſpuat. Deus valetudinem, opes, dignitatem eripit, ut tanto plus reddat gratiæ, plus gloriæ. quid hoc injuriæ? Ea de cauſſa beatus Iacobus hortatur: Omne gaudiũ exiſtimate, fratres mei, ſi in tentationes varias incideritis. Optima commutatio, res fluxas æternis commutare.

Iob. cap. 2. verſ. 4.

Iac. 1. v. 2.

Ignatius Antiochenus præſul eo ardebat patiendi deſiderio, ut animoſe dixerit: Ignis, crux, beſtiæ, oſſium confractio, membrorum diviſio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Chriſto fruar. Nempe res maximi quæſtus eſt, ſic jacturam facere,

Refert Ioannes Climacus rem miram in monaſterio à ſe ſuis & oculis & auribus

Clim. gradu. 4. ante med mihi pag. 57.

auribus obſervatam. Erat illius monaſterii œconomus vir modeſti prorſus mitiſque ingenii,ut quis alius. In hunc cœnobii pater gtaviſſime invectus,eum velut ceterorum conſortio indignum è templo juſſit ejici.Climacus ſecreto alloquio abbatem conveniens,reprehenſi hominis innocentiam impenſius commendare cœpit. Cui abbas prudenter: Scio, ait, mi pater, œconomum noſtrum virum eſſe religioſum ac probum, neque hactenus id unquam commiſiſſe, quod tam mordaci aceto ſit eluendum.Sed noſti,neminem niſi crudelem & barbarum ex infantis ore aut manu panem rapere:ita & cœnobiarcham eum nec ſibimet nec aliis æquum cenſeas, cui curæ non ſit ſuos ſingulis horis ad auctius in cælo præmium obtinendum evehere, quacunque demum id fiat ratione, ſive reprehenſionibus, ſeu contumeliis,ſive ludibriis, ſeu accuſationibus. Virtus adverſis agitata creſcit ; vulnere vireſcit ; inter injurias erigitur ; inter miſerias floret ; Virtus ſine adverſario marcet.Religioſus ergoPræſes, qui horum negligens eſt,hos quidē tolerantiæ præmio privat, illis autem exemplum patientiæ ſubtrahit, iſtis denique anſam præbet ſuperbiendi, cum illis deſit exercitium tuendæ modeſtiæ; uti terris etiam fertiliſſimis infelix lolium innaſcitur,ſi cultura ceſſet,aut ros pluviæque non rigent. Quod ſi cœnobiarcha

biarcha rite ac ordine facit, quando insontes etiam contumeliis exercet, cur amplissimi monasterii pater, Orbis gubernator Deus, qui Oceano & Cælo velut muris clausum continet monasterium suum; Cur hic, inquam, Magnus pater inique faciat, si filios suos fame, morbis, egestate, injuriis exerceat? Optima ratiocinatio. Et certe Virtus sine adversario marcet. Vel hoc Quinti Metelli tum gravis, tum etiam alta in senatu sententia commonstret. Metellus devicta Carthagine, in frequenti senatu: Nescire se, ajebat, bonine plus an mali Reipublicæ attulisset illa victoria. quoniam ut pacem restituendo profuisset, ita Hannibalem submovendo, nonnihil nocuisset. Ejus enim transitu in Italiam, dormientem populi Romani virtutem excitatam dicebat: metuique debere, ne acri æmulo liberata, in eundem somnum revolveretur. In æquo igitur malorum posuit uri tecta, vastari agros, exhauriri ærarium; & prisci roboris hebetari nervos.

Valer. l. 7. c. 2. post. init.

En oraculum longe certissimum: Virtus sine adversario marcet: sine cruce dormitat Patientia. Ergo salve ô pretiosa crux, quæ noxarum rubiginem detergis, quæ speculum opponis, ut nosipsos discamus nosse, quæ in theatrum producis ad exhibendum patientiæ specimen, quæ coronas non navales, non obsidionales, non civicas, non murales,

Beati Aud. voces.

rales,non caſtrenſes, ſed cæleſtes porrigis, quæ ad omnigenam nos virtutem erudis, quæ deducis ad Deum. O ergo Domine hîc punge,hîc ure,hîc ſeca,hîc lacera ut in æternum parcas. Atque ubi deinceps amarior nobis calix ingeretur, quæreturque : Poteſtis bibere calicem? Animoſe reſpondebimus : Poſſumus, poſſumus; divinis freti viribus, non noſtris. Neque vero major eſt ſervus Domino ſuo. Si Ioab dux belli ſub pellibus degat, turpe prorſus erit Vriam domi ſuæ molli lectulo decumbere. Turpiſſimum, ſub capite cruento & ſpinis redimito, membra delicata, roſis & armillis decorata cinnamomum & balſamum olere.

Matt. c. 20. v. 22. *Ioan. c. 15. v. 15.* *2. Reg. c. 11. v. 11.*

Noſtrum igitur eſt, exacte ſcire, Deo ſexcentas eſſe cauſſas, cur diſcipulos ſuos in ſchola ſua exagitet, curis fatiget, doloribus premat, & prorſus aſpere tractet. His plagis ad beatam immortalitatem erudimur : hac itur ad vitam ſempiternam. Non itaque, ait Auguſtinus, in flagello deficiamus, ut in Reſurrectione gaudeamus.

Aug. tom. 10. de verbis Dom. ſerm. 23. cap. 3.

CAPVT III.

Cur diſcipulorum aliqui plus aliis in hoc gymnaſio vexentur.

VEtus diſcipulorum in ſcholis, & civium in urbibus querela eſt, alios plus aliis exagitari; his plurimum indulgeri, nihil illis; corvos dimitti, cen-

ſuris columbulas vexari. Non rite hoc fieri; civibus æquali jure vivendum eſſe videri, cum tamen immorigeri, contumaces, ac refractarii plerumque plus favoris obtineant & præmii, quam optimus quiſque. Non pauci hac de re cõqueſti ſunt, & quidem ſanctiſſimi viri.
Hier. c.12. verſ.1. Hieremias vates: Quare, inquit, via impiorum proſperatur? bene eſt omnibus qui prævaricantur, & inique agunt. *Iob. c.21. verſ.7.* Iobus de eodem conqueſtus: Quare, ait, impii vivunt? ſublevati ſunt, confortatique divitiis. His non minus queritur *Habac. cap. 1. verſ. 3.* propheta Habacuc, dum propemodum expoſtulat, hoc modo: Quare reſpicis contemptores, & taces conculcante impio juſtiorē ſe? *Pſal. 72. verſ.3.* Sanctiſſimus rex David in has ipſas querelas devolutus: Mei autem pæne moti ſunt pedes, inquit, pæne effuſi ſunt greſſus mei, quia Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Et dixi; ergo ſine cauſſa juſtificavi cor meum. Fruſtra virtutem colimus, ſi nequitia virtute ſit potentior, ſi amplioribus præmiis ornetur vitium quam virtus.

Quiſquis es, oculos in Orbem emitte, & videbis eos hîc illic mori à quorum incolumitate plurimorum ſalus vertebatur; eos porro ſuperſtites vivere, quos nunquam naſci, melius fuiſſet: cernes ſaniſſimos rapere ac latrocinari: eos qui neminem lædunt, miſere conflictari morbis: non paucos improbiſſimorum

morum emergere ad dignitatum apices, honestissimum quemque cum dura egestate luctari. Quis hæc satis miretur? quis non etiam indignetur, passim florere Vitium, virtutem laudari, & algere? Ipse Augustinus: Nescimus, inquit, quo judicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille sit dives. Hunc jam scopulum, ad quem impegerunt tot integerrimi viri, amoliemur è via. Huic igitur quæstioni respondendum: Cur in gymnasio patientiæ dociliores & modestiores laboribus urgeantur gravioribus, & plerumque durius asperiusque tractentur, hoc est, Cur sæpe bonis male sit, & malis bene.

Aug. lib. 20. de civ. cap. 2.

I. Humanæ rationi difficile videtur captu, *Viam impiorum adeo prosperari.* Si quis innocens Abel in Adami familia, occiditur; si quis in ædibus Iacob obsequens Iosephus, in foveam dejicitur, exteris venditur, in carcerem detruditur; si quis fervidus Elias, in exilium pellitur, fame cruciatur; si quis pius Daniel, ad leones damnatur; si quis patiens Iobus, à diabolo flagellatur; si quis sceleris purus Baptista, in Herodis vincula trahitur; si quis ardens amore Petrus, ad Neronis gladium rapitur. Evolve sacra oracula à primo Geneseos ad ultimum Apocalypseos caput, nil pæne crebrius spectabis, quam proborum calamitates. Ite, mortales, per cuncta retro sæcula, sacram profanamque historiam

historiam omnem pervestigate, nusquam non lacrimas sanctiorum hominum deprehensuri. Athenis Sapiens Socrates, Phocion Bonus, Aristides Iustus, Miltiades Victor indigna patiuntur: Aristides exilio, alii morte puniti. Idem Romæ M. Cato sapientis viri exemplar, virtutum viva imago trahitur, vellicatur, truditur, spuris obruitur, prætura & toga ei detrahitur, è senatu in carcerem ducitur, & uti Socrates, in carcere mori cogitur; Rutilius & Camillus in exilio vivere; Pompejus & Cicero clientibus suis cervicem præbere jubentur. Bonorum exitus sæpe mali, sæpe pessimi. Ecquis virtutem colat, si tam iniqua sunt virtutis præmia? In vinculis gemit Ioannes Baptista, Herodes inter delitias tripudiat. Lazarus fame moritur, opulentus ille Lazari carnifex in purpura quot diebus splendide epulatur. Multæ tribulationes justorum, multæ prorsus, multæ. Quid hîc Deus? an dormitat, an dissimulat? qui omnes capitis pilos, omnes aëris passerculos, omnia cujuscunqne arboris folia habet numerata, nec ullum ipso non annuente in terram defluit: hasne tot injurias spectare potest & tolerare? Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso? Hic ille scopulus est tot male trepidantium diffidentia infamis.

Sen, lib. de tranq. c. 15. post. init.

Ps. 7. v. 20.

Ps. 72. v. 11.

O mortales, nec rerum ignarus, nec injustus est Deus, Sapientissime, justissime

ſime rerum vices in Orbe mutantur,*ut ὕστερον
primi fiant noviſsimi, & noviſsimi pri- πρότερον.
mi,ut inſontes puniantur, & dimittan-
tur ſontes. Hæc modo Saturnalia vivimus;improbi vigent, florent; probi jacent, gemunt, dolentque; domini ſerviunt,ſervi dominantur. Sed hoc quantillo tempore? Aliud decernet Æternitas. Nunc illi meliori vitæ præludimus. Ne miremur in hoc luſu omnia ſuſque deque verti, Virtutem premi catenatis laboribus,vitium delicato frui otio. Nihil in terra ſine cauſſa fit. Aliquot cauſ- Iob.
ſarum pandimus. cap. 5.

II. Prima: *Conformitas cum Christo*. Nam v.6.
quos præſcivit; & prædeſtinavit con- Rom.
formes fieri imaginis filii ſui. Filium c.8.
Deus ad nos miſit: ſed quam ille nobis, v.29.
obſecro,imaginem ſui exhibuit? Hominis contemptiſsimi,calamitoſiſsimi, in crucem acti. En tibi, ô homo, quam æmuleris imaginem, cui conformis fias. Omnis vita Chriſti, crux fuit meriſsima. Et quam tu tibi vitam fingis quietam, delitiis affluentem, voluptatibus refertam? Chriſto, antequam naſcatur, natalitia domus monſtratur ſtabulum; vix naſcitur, & ad mortem quæritur: natus non eburneas argenteaſve cunas, ſed ſtramineum præſepe occupat. Infantiam & juventutem inter labores &

D egeſta-

*das hinder vor dem fordern/ die vmbkehrt Welt.

Ps.78. egestatem exigit. Testis ipsemet: Pau-
v.16. per sum ego, inquit, & in laboribus à juventute mea. Vbi concionari cœpit, contumelias, irrisiones, omnis generis injurias excepit; non defuerunt qui saxa tollerent ad eum lapidandum; qui ad montis jugum ducerent, ad eum præcipitandum. Denique, ad omnium injuriarum coronidem, in cruce moritur; in tumulo non suo sepelitur. Et quemadmodum pati cœpit Christus, antequam natus est, ita pati non desiit,
Matt. postquam mortuus est. Post mortem,
c.27. jam sepultus audit, *Seductor ille*. De se-
v. 63. ipso Christus verissime dixerit: In me
Psal. transierunt iræ tuæ, & omnes fluctus
87. tuos induxisti super me. Hanc Deus
vers.8. imaginē filii proponit imitandā.*Hic in īn palatinæ familiæ vestitu color est, hoc principis colore insigniri est, varie
Thom. affligi. Verissime dictum: Tota vita
de Christi crux fuit, & martyrium, & tu
Kemp. tibi quæris requiem & gaudium? Aca-
lib.2. demiis quibusdam mos est, ut qui in
c.12. domo sapientiæ degunt, unius sint ve-
vs.7. stitus: ita & Deus alumnis suis in gymnasio Patientiæ concolorem vult esse vestem; paribus cum filio insignibus vult eos amiciri; contemptu, irrisionibus, opprobriis, calumniis, calamitatibus velut veste operit; Prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.

Altera

*Liverey/oder/Hoffarb.

Altera caussa : *Calamitas & afflictio ignaviæ stimulus est.* Plerique omnes laboris fugitantes, ad ferias & ad otium pronissimi sumus. Hinc quando cessant stimuli, in somnum ignavissimum delabimur, non sine noxa salutis nostræ. Vestem semper otiosam perrodunt tineæ. Agrum ab aratro semper vacantem obtexunt spinæ. Aquam perpetuo stagnantem incolunt ranæ & rubetæ. Hominem extra calamitatis metas positum enervant delitiæ, occupant vitia. Nimirum dum dormiunt homines, venit inimicus homo, & superseminat Zizania. *Matt. c.13. v.25.* Dum Samson sinum Dalilæ dormiendo implet, & capillos & robur omne amittit. Philistæi eum excitarunt, sed jam male attonsum & viribus destitutum. Scipio Nasica, illud Sapientiæ corculum, vel ideo deleri noluit Carthaginem, ut essent qui Romanos dormire prohiberent. Deus ipse Hethæos, Gergezæos, Amorrhæos, Chananæos, Pherezæos, Hevæos & Iebusæos robustissimos hostes in medio Israelis statuit, ne Israel vitiis indormiret, haberetque perpetuam pugnandi ac vincendi materiam.

Eo tempore, quo David nondum proclamatus rex, ferarum latibula incolebat, nusquam ab insidiis securus, religioni sibi duxit, vel hostem capitalissimum Saulem attingere; parta tranquillitate, jamque inter delitias otiosus fide-

lissimum Vriam litterulis occidere non reformidavit.

Ecclesia nunquam florentior, quam cum afflictior inter cruces & gladios suorum martyrum pugnas & victorias spectavit. Eadem cujusque hominis ratio est; cum ab adversis quietus est, in somnum vergit, & vitia cogitat. profecto ni fodiamur, vellicemur, pungamur, in ignaviam defluimus; nisi aliquid intervenit, quod humanæ sortis admoneat, pæne perpetua ebrietate sopimur. Sed observa hîc mihi, quid quandoque in scholis faciat magister. Videt is duos suorum in diversis sedilibus dormientes, mox altum inclamans: Tu illic, inquit, dormientem puerum fodica, & somnum ei excute. Alterum dissimulat videre dormientem. Eccur non utrumque jubet excitari? In promptu caussa est. Alter adolescens docilis ac disciplinæ capax, brevi jubebitur repetere prælecta, linguæ ac ingenii prompti, atque hac nota magistro charus: Ille alter Endymion, scholæ fucus est & merus stupor, nunquam fere taciturnus aut bonus, nisi cum dormit. Hunc talem neglectim præterit magister, eumque mavult dormire quam garrire, & ceteros turbare: ita Deus dociliores ceteris sibique commendatiores urget, excitat, exercet: flagellat omnem filium, quem recipit.

III. Tertia caussa: *Augmentum fidei.*

Discen-

Diſcentem oportet credere. Elyſias beatorum ſedes, æternos damnatorum rogos credimus, ſed qua fide, obſecro, & quàm vivâ? oculus eo nequit pertingere, nec ulli è cælo aut inferis remeant, qui narrent quis illic rerum ſtatus ſit. Hæc cogitatio non neminem torquet. Dixerunt enim cogitantes apud ſe non recte, non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis. Enimvero utrumque illud firmiſsime credendum, niſi divinum Numen injuſtitiæ arguamus. Nam ſi Deus nec improbis ſupplicium, nec probis præmiũ, quod ex pacto vult debere, inter has mortales moras tribuit, certe loco meliore non differet virtutem liberaliſsime remunerari. Atqui conſtat virtutis præmium hîc plurimis negari, quos dura paupertas, quos morborum ſeries, & agmina malorum cingunt. Sed nec improbis ſua ſtat merces hoc vitæ curriculo, ſiquidem aura ſecunda navigant, ventoſque habent faventiſsimos, cum tamen procelloſiſsimas maris procellas eſſent meriti. Illorum itaque ſpes in dies augenda; hi vero metuant, quem oderunt, futurum judicem. Nemo revera gratis bonus eſt, nec malus gratis eſt ullus. Quando igitur nemo tam improbus eſt, quin ſubinde, veluti per oblivionem nequitiæ, boni quid dicat faciatve, hoc quantulumcunque eſt, præmio ſuo quaſi extemporaneo non deſtituitur. At ſuppli-

Sap. cap. 2. verſ. 1.

cia improborum ad æternitatem spe-
Eccli. ctantia differuntur, non auferuntur: Al-
cap. 5. tissimus est patiens redditor. Quapro-
vers. 4. pter hîc fides animanda est, ut è pœnis
istis ac præmiis brevioribus, altisime
imbibat æternitatis & præmia, & sup-
plicia.

Quarta caussa: *Intellectus illustratio.* Valde laborandum est magistro in scholis, ut pueri paullatim sapere discãt, & nuces abjicere; ut incipiant scire quam nihil sciant. Hoc ipsum in Pa-
Isai. tientiæ gymnasio laborat Deus, ut ve-
c. 28. xatio det intellectum.
v. 19. Sane quam miseri, quam & fragiles ac caduci simus, non satis capimus, dum ipsæ nobis miseriæ id persuadeant. Tanto insuper nos ipsos amore deperimus, ut persuasissimum habeamus deesse nobis vires ad multa perferenda. Sed testis in nos experientia, vel invitis oculis ingerit, docetque quanta possimus, si velimus, pro Christo ferre. Ægrotorum plurimi ea patiuntur, quæ sani nunquam credidissent se pati posse. Sed & hoc patiendo discimus, quam tenuis & exigua sit nostra patientia. Facile cuivis est patientem se gerere, cum quod patiatur non habet. Iessæus rex seipsum arguens: Ego dixi, ait, in abundantia mea, non
Psal. movebor in æternum. Avertisti faciem
29. tuam à me, & factus sum conturbatus.
v. 7. Tam imbellem ac timidum Petrus se
nunquam credidisset, nisi tam miserabili
lapsu

lapſu corruiſſet. In cænaculo magnificas ſparſit voces: Etſi oportuerit me mori tecum, non te negabo; etſi omnes ſcandalizentur; non ego. Sed paullo poſt qui eſſet didicit. Hanc ob cauſſam Siracides hortatur: Fili in vita tenta animam tuam, & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem. Qui non eſt tentatus quid ſcit? Opus eſt ad notitiam ſui experimento. Nemo ſciet quid poſsis, ne tu quidem ipſe, ſi nullam tibi difficilior caſus det occaſionem. Quouſque tubæ ſonitus progrediatur, tunc ſciri poteſt cum tuba inflatur. Piper integrũ quam ſit odoriferum, tunc ſentitur cum teritur. Teſtudo aut chelys, quam correctas habeat fides, tunc cognoſcitur, cum manus aut pecten admovetur. Quã patiens fuerit beatiſsima Domini Mater, in ſtabulo Bethlehemi, ex fuga in Ægyptum, ſub cruce Hieroſolymis patuit. Benjaminus & Stephanus ſanctiſsimi anachoretæ quam & ipſi fuerint patientes, graviſsimi eorum morbi pro teſtimonio dixerunt. Stephanus quidem cum putridos artus chirurgo ſecandos præberet, ipſe interim ne quid temporis periret, manibus palmas contexuit: tamque conſtanti ore ſectiones omnes pertulit, perinde ſi corpus non ſuum ſecandum obtuliſſet. Cumque alii vel ſpectando dolores alienos ſentirent, Stephanus iis: O filii, ait, quicquid Deus facit, ad bonum finem facit. Patiamur,

Eccli. c. 37. v. 30.

Idem. c. 34. verſ. 9. & 11.

Pall. c. 30. de Steph.

tiamur, & luctemur dum in stadio sumus. Melius est breviculo dolore corripi, quam suppliciis æternis involvi. Benjaminus, qui annis 80 ad virtutis amussim omnia egit, & quibuscunque morbis vel attactu solo mederi potuit, ipse miserandum in modum hydrope intumuit. Ad hunc Dioscorus antistes cum Euagrio & Palladio revisens: Adeste, ajebat, & videte obsecro novum Iob, qui dolores incredibili condit patientia, sed & gratias agit, quod ægrotare sibi liceat. Quibus & ipse Benjaminus: Orate, inquit, filii, ne interior homo sit hydropicus. Corpus mihi non profuit, cum illi bene fuit; neque jam me lædit, cùm tabescit.

Idem. Pall. c. 13. & Heraclid. in suo Paradiso cap. 2. fine.

IV. Quinta caussa: *Maximum profectus & argumentum, & incitamentum est afflictio.* Præceptores in scholis plus operæ ab iis exigunt, de quibus amplior spes est eruditionis. Præclarissime Romanus Sapiens hac de re disseruit in hunc modum: Hos itaque Deus, quos probat, quos amat; indurat, recognoscit, exercet. eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere; molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis impe-

Sen. lib. de provid. cap. 4.

imperantur? Dux lectiſsimos mittit,qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis, aut explorent iter, aut præſidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt,dicit,*Male de me Imperator meruit*: ſed,*Bene judicavit*. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignaviſque flebilia: Digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura poſſet pati. Hanc itaque rationem Deus ſequitur in bonis viris, quã in diſcipulis ſuis præceptores: qui pluslaboris ab his exigunt,in quibus certior ſpes eſt. Nunquid tu inviſos eſſe Lacedæmoniis liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? ipſi illos patres adhortantur,ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac ſemianimes rogant, perſeverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, ſi dure generoſos ſpiritus Deus tentat? nunquam virtutis molle documentum eſt. Verberat nos & lacerat calamitas? non eſt ſævitia: certamen eſt. quo ſæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Quem diligit Dominus, caſtigat. Quo ſenſu Auguſtinus illuſtriſſime: Boni laborant,inquit, quia flagellantur ut filii; mali exultant,quia damnantur ut alieni. Ergo ne timeas flagellari, ſed timeas exhæredari. *Hebr. c.12. verſ.7. Aug. in pſ. 93.*

Ægyptius rex Pharao in Hebræos infantes iniquiſſime decernens: Si, inquit, maſculus fuerit, interficite illum. *Exod. cap. 1. v.26.*

Origenes Manlianum hoc imperium sic exponit: Si rarum quemque videas, unum ex mille, ad dominum converti, & ea quæ æterna sunt quærere, odisse delitias, amare continentiam, &c. hunc quasi masculum necare cupit Pharao, rex Tartari, mille adversus eum machinis pugnat. Itaque nemini mirum videatur; corvis dari veniam, censura vexari columbas, improbos felices, miseros esse virtutis cultores. Demetrii vox olim erat: Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil unquam evenit adversi. Simili sensu dicebat Bias, infelicem eum qui infelicitatem non ferret. Hæc sapientum effata Romanus Sapiens illustri testimonio firmans: Brevem, inquit, tibi formulam dabo, qua te metiaris, qua perfectum esse jam sentias: Bonũ tunc habebis tuum, cũ intelliges infelicissimos esse felices. Quis ergo Christiani sanguinis non miserũ se judicet, eo ipso quod rarius sit miser. Sexcẽtas hujus rei caussas est assignare.

Sen. lib. de provid. c. 3.

Sen. epist. 124. & hoc omniũ epistolarum clausula est.

V. Sed esto nullam indagare caussam possimus, cur jure miseri simus; nihilominus nec verbulo pugnandum est contra magistri imperium. An non scholarum morem novimus? Si præceptor è cathedra clamet: I, puer, virgis te para; jam adero. At vero discipulus contra mutire audeat, dicatque: *Quare domine præceptor? quid feci?* Mox opponet magister: Quid tu nequissime? etiam interrogas,

rogas, cur pœnas des? I, cito, culpam quam interrogando geminasti, geminato lues supplicio. Optime Salvianus, & velut ludimagistri loco: Quid me interrogas, inquit, quare alter major, alter minor; alter miser, alter beatus? caussam Dei nescio, sed ad plenissimam rationem abunde sufficit, quod à Deo agi ista demonstro. Ita satis sit pro universis rationibus, pœnarum omniũ & calãmitatum auctorem esse Deum. Ita vult sapientissimus ludi hujus moderator, quid nos miselli contra hiscimus?

Salv. l. 3. de Provid.

De qua part. 2. c. 6.

Sionis rex David aliqua hîc curiositate ductus, putabat arcani tam abditi reperturum se caussas: Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc; labor est ante me. Ergo abi curiosa cogitatio: Si, dicebam, narrabo sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi: Abelem, Noëmum, Abrahamum, Isaacum, & Deo charissimos quosque graviter accusem, si dicam eos à Deo desertos, quandoquidem constat esse flagellatos, aut si judicem illos frustra studuisse virtuti. Quid igitur dicendum, cum cernamus probos improbosque mixtim flagellari? Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum. Caussas, cur Deus his parcat, hos affligat, nunquam satis indagabimus, dum in Orbe meliore pugillares Dei liceat inspicere. Quisquis ergo tam impares mortalium pœnas consi-

Psal. 72. v. 16.

Psal. eod.

considerat, illud regium proclamet: Iustus es Domine, & rectum judicium tuum: Ego quidem cum punior, millies me id commeritum fateor. Cur puniantur ceteri, meum non est, à Deo ejus rei rationem poscere. Hoc scio; Iudicia Dei, abyssus multa. Vigilat semper divinus ille oculus, & cum dormire eum censes, connivet.

Aug. in psal. 98 post med. mihi p. 453. Ad arcanum hoc rectius intelligendum Augustinus attentionem excitans: Videte, inquit, fratres mei, advertite: illi Deus irascitur, quem peccantem non flagellat. Nam cui vere propitius est, non solum donat peccata, ne noceant ad futurum sæculum: sed etiam castigat, ne semper peccare delectet. Qua in re Deus medicum agit, sed talem, qui exploratissime norit, quid cuivis ægrotorum expediat. Dic mihi, cur medicus huic plus absinthii aut ellebori miscet, quam illi? nempe, quia morbus ejus postulat, aut natura. Idem cogita de Deo, qui Augustini ore sic alloquitur ægrotum: *Aug. ibid. p. 454.* Ego novi quem curo, non mihi det qui ægrotat consilium. Tanquã emplastrũ * mordax urit te, sed sanat te. Rogas medicũ, ut tollat emplastrum; & non tollit, nisi cum fuerit sanatum, quo posuerat. Virtus in infirmitate perficitur. Hinc verissime videtur dictum: Vnica & non fallax virtutis obrussa, & probatio est afflictio. *Lipsius l. 2. de Const. cap. 8.*

CAP.

*Spanische Kefer.

Obrussa est aurea moneta per ignem examen & depurgatio.

Capvt IV.

Quinque pœnarum & afflictionum genera singillatim explicantur.

IVſſerat ſibi Magnus Princeps ſymbolum pingi hunc in modum: Aquis innatabat cucurbita, & tanquam ſortis ſuæ intelligens loquebatur conceptis his verbis: *Luctor, non mergor.* Nimirum cucurbitas natare docet corporis ſpongioſi levitas. Ab hoc ſymbolo non multum abludit, quod Claudius Paradinus refert, illuſtri viro Admirallo Chabotio, ſymboli vice ventoſam pilam ſeu follem fuiſſe, addita inſcriptione, *Concuſſus ſurgo.* Nimirum hi folles verberibus volare diſcunt.

Plurimi hominum non aliter quam plagis diſcunt ſapere; tum cælum aſpirant, cum eis terra ſordere incipit; mentem ad æterna erigunt, cum illis inter caduca & fluxa male eſt, *Concuſſi ſurgunt*, ut folles vento turgentes, qui quo gravius feriuntur, hoc altius volant. Atque hoc priore triplici capite demonſtratum eſt. Nunc progredimur ad ipſas afflictionum & calamitatum formas ſeu ſpecies, quarum decem poſuimus.

I. VIRGÆ.

Primum in Patientiæ gymnaſio cruciabile inſtrumentum, quo diſcipuli caſtigantur, ſunt Virgae. Afflictio nemini

mini non nota MORBVS est. Ecquis tam firmæ valetudinis, qui non subinde plagas sentiat ab his Virgis? Vix ullus hominum tam sanus est, qui se hominem morbis obnoxium oblivisci possit. Robustissimus quisque interdum morsus & vellicationes sentit. Vel enim caput, vel oculi, vel dentes, vel brachia, vel stomachus, vel crura doloribus tentantur. Et miramur hoc? morborum seminarium sumus, & novum sit nos ægrotare? In quovis vitæ genere ægritudini locus est. Mox ubi nascimur, ægrotare incipimus, quod Augustino credemus: Quis enim, inquit ille, non ægrotat in hac vita: quis non longum languorem trahit? Nasci hîc in corpore mortali, incipere ægrotare est. Quid ergo ad morbi accessum trepidamus?

Aug. in ps. 102. ante med. mihi. pag. 473. Idem serm. 74. Seneca epist. 76.

Hæc vita, morbus est perpetuus. Sed est etiam, mihi credere, in morbo virtuti locus. Hinc vera vox Ambrosii: Infirmitas corporis, sobrietas mentis est: infirmitas, virtutum officina est; Atque, ut Hieronymus loquitur: Satius est stomachum dolere, quam mentem.

Fuerunt, sed pauci, qui ad octogesimum annum integram valetudinem perduxerint. demum inclinare cœpit domus, demum solvi, & collabi. Hoc sciamus, neminem fere rectius ægrotare, quam qui sanus apud ægrotos id sæpius discit. hîc quisque ex seipso quærat: Si tu hoc loco sis, quid facias, qui

te ge-

te geras, quam ſedatus ac placidus loquendo, quam patiens dolores perferendo?

Illud deſperatiſſimi hominis eſt & perdite vitam amantis, à magis valetudini ſubſidium quærere. Nunquid non eſt Deus in Iſraël, ut eatis ad conſulendum Beelzebub, Deum Accaron? Ad Deum nos morbi trahant, non ad hoſtes Dei, non ad diabolum. *4. Reg. cap. 1. verſ. 3.*

Hebræi à morbis immunes & cladibus, obliviſcebantur Numinis: At ubi Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Cauterio collum, pes, brachium inuritur, ut melius habeat caput: ita Deus morborum cauterio perurit corpus, ut valeat ſpiritus: Infirmitas gravis ſobriam facit animam, dixit Siracides. Et ſane multo melius eſt ardere igne febrium, quam flammis vitiorum. *Pſ. 15. verſ. 4.* *Eccli. c. 31. verſ. 2.*

Multi tum demum vetitam voluptatem nauſeant, cum ægri ſunt. Recte dixit Gregorius: Divina diſpenſatione agitur, ut prolixiora vitia, ægritudo prolixior exurat. Egent diuturno ſæpe flagello mali & inemendati mores noſtri. Quod ſi Deus tam aſpere percutit ubi parcit, quam aſpere percutiet, ubi ſæviet? Et quanta illic diſtrictione feriet quos reprobat, ſi ſic cruciat quos amat. *Greg. hõ. 19. in Eu. propius finem.*

Ioannem anachoretam (Ruffino Aquilejenſi teſte) quidam è religioſo cætu rogavit, à febri tertiana ſe liberaret: At *Ruffin. Aquil. c. 1. in vita Ioan.*

ille: Rem tibi,ait,neceſſariam cupis abjicere. Vt enim ſapone panni lavantur, ſic mentem morbi eluunt. Corporis morbus,animi ſalus. Virtus in infirmitate perficitur.

Ruffin. lib. 3. n. 157. Pelagius libell. 7. n. 16. Paſch. c. 20.

Hanc ipſam ob cauſſam religioſiſſimus olim ſenex (uti complures memorant) diſcipulo ſuo ægrotanti dixit: Ne triſteris, fili,ob morbum corporis. Si ferrum es, per hunc ignem rubiginem exues; ſi aurum es,novum nitorem indues. Non igitur angaris animo:ſi Deus torquere te velit, & in morbo eſſe, tu quis es,qui divinæ reſiſtas voluntati,aut eam moleſte feras?Itaque ſuſtine,& roga Deum, ut quod ipſe vult, & tu quoque velis.

Profecto ſi rem ad vivum reſecemus, Morbus tanti momenti à Deo munus eſt, ut id centum annorum obſequiis rependi non poſſit. In morbo invitamur ad ſanciendam pacem cum Deo, quem forſan antea bello impio laceſſivimus. Beatus Gregorius: Admonendi ſunt ægri, ait, ut conſiderent quanti ſit muneris moleſtia corporalis,quæ & admiſſa peccata diluit,& ea quæ admitti poterant,compeſcit. Sapientiſſime dixit Salomon: Livor vulneris abſterget mala. Nam, Gregorio interprete, flagellorum dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequitias diluit.

Prov. c. 20. v. 30. Greg. part. 3. paſtor. admonit. 3. med.

Quapropter admonendi ſunt ægri,ut eo ſe filios Dei ſentiant, quo illos diſci-

plinæ

plinæ flagella castigant. Nisi enim correctis hæreditatem dare disponeret, erudire eos per molestias non curaret. Ideo afflictus & ægri corporis seipsum soletur & dicat: Satis est me amari, satis est spem esse securam: pereat corpus necessario periturum, modo non pereat animus.

Greg. part. 3. pastoral. admonit. 3. med.

Ecquis doleat vetus tuguriolum eo fine destrui, ut domus extruatur nova? Ita nec æger, licet vicinus morti, mœreat: Scimus, quoniam si terrestris domus nostra dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in cælis.

2. Cor. cap. 5. v. 1.

Sed objeceris: Valenti ac sano facile est solari ægrum; aliter loquimur, cum aliud sentimus. Quis ægrotorum credat valetudinem fractam, integræ præferendam? Cum bona venia tua, mi homo, hac in re nimis te hominem fateris, & Christianæ disciplinæ plane imperitum. An illud Pauli ignoras? Cum infirmor, tunc potens sum. Hoc ipso sensu Gregorius dixit: Adversitas vitæ dum asperitate sua sanctos comprimit, valentiores reddit. Caro mollibus, anima duris nutritur; illa delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur; & inde spiritus in perpetuum moritur, unde ad tempus caro suaviter vivit.

Greg. lib. 29. moral. c. 15. propius finem.

Sed sine, quæso, tuis hic objectiunculis respondeam: Dura res est dolor, inquis. Sed jure respondetur: Imo tu mollis es.

Pauci dolorem ferre potuerunt. ℟. Simus ex paucis.

At imbecilles natura ſumus. ℟. Naturam infamare noli, illa nos fortes genuit.

Ecquis dolorem non fugit? ℟. Sequitur ille fugientes. Si exiguus eſt dolor, feramus; levis eſt patientia: Si gravis eſt, feramus; non levis eſt gloria. Sed ſanus plus laborarem, plus virtuti operarer. ℟. Imo minus. Nam & in te puta veriſſime dictum ab Auguſtino: Quam multi ſcelerate ſani ſunt, qui innocenter ægrotarent. Vitia reciduntur ægritudine.

Aug. tract. 7 in Ioã.

O quam dives eſt, qui ſanus eſt! ℟. Iam incipis Deo gratus eſſe: Etiam hoc inter morbi commoda numerandum: Valetudinem tunc primum æſtimamus, cum amiſimus.

Bern. de inter. domo c. 46.

O quam fractis jam viribus ſum! Hîc tibi Bernardus reſponderit: Melius eſt frangi laboribus (& doloribus) ad ſalutem; quam remanere incolumes ad damnationem.

O quale doloris mancipium ſum! ℟. A teipſo oculos in Chriſtum crucifixum flecte: aſpice virum dolorum & ſcientem infirmitatem. Vere enim languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.

Iſ. cap. 53. v. 3. & 4.

Ah quando tandem finis erit tam pertinacis morbi? ℟. Frigidi amoris indicium eſt, vix dum bene cœpiſſe,

pro

pro Christo pati, & mox finem suspirare.

Sed si sanus essem, jam me in templo cælestibus sacramentis expiarem. ℟. Optima, mihi crede, scelerum expiatio est, vel solum mediocris in morbo patientia.

Ergo, quod beatus Gregorius monet, Dicendum est ægris, ut si cælestem patriam, suam esse credunt, necessario hîc labores velut in aliena patiantur. Quisquis in morbo est, divinæ bonitati se commendans dicat: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Hîc *Ps. 22. v. 4.* pungar, hîc torquear, hîc urar, modo non urar æternum.

Non pigeat, oro te, Lector, videre quæ noster Æternitatis prodromus ad componendos ægroti mores differat. Hîc nobis non licet esse prolixioribus.

II. SAGITTÆ.

Animi mœrores & angores, SAGITTAE sunt, omni gladio ancipiti penetrabiliores. Rex David nimiopere *Ps. 44.* has sagittas sentiens: Sagittæ tuæ, in- *vers. 5.* quit, acutæ. Solicitudines, tædia, mœstitiæ, pavores, ægritudines, animum ut sagittæ vulnerant. Omnium miseriarum pœne maxima est, animum habere saucium. Sicut enim animi voluptas, longo post se intervallo ceteras relinquit voluptates, sic animi dolor & ægrimonia dolores alios longe superat.

Christus reparator Orbis in clivo Olivario, & in monte Golgothæo, non flagellorum ictus, non veprium aculeos, non clavorum cruciatus querebatur, sed animi mœstitiam, & se à patre derelictum in patibulo exclamabat. Ægrimonia Christi fuit inexplicabilis. hinc illæ voces: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et: Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me? Animi vulnera omnem doloris acerbita-
Eccli. tem vincunt. Hinc illud Siracidæ: Om-
c. 35. nis plaga, tristitia cordis est.
v. 17. Suos quandoque Deus in eas angustias adducit, ut rebus omnibus urgeantur. Et quod supremum malorum est, videntur sibi offensissimũ habere DEUM. Spem tamen non ponunt, sed usque &
Ps. 87. usque clamant: Domine Deus in die
v. 13. clamavi, & nocte coram te. Quia re-
& 16. pleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit. Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. Vel (ut alii legunt) afflictus sum ego, & expiranti similis; ab adolescentia tuli terrores tuos, & trepidavi.

De Hebræis ex Ægypto proficiscenti-
Exod. bus narrant divinæ paginæ: Et vene-
c. 15. runt in Mara, nec poterant bibere a-
v. 23. quas de Mara, eo quod erant amarę, &c.
& 25. ibi constituit ei præcepta, atque judicia, & ibi tentavit eum. Hîc quæsierit aliquis: Obsecro, Domine, num commodior locus sanciendis tuis legibus nullus

nullus erat? num deterrimus huic negotio visus est esse opportunissimus? Hîc sitim ipsæ aquæ exasperant.

Sed quid tibi vis argutatrix ratio? Ibi constituit ei judicia atque præcepta, & ibi tentavit eum. Commodissimus huic rei locus fuerat qui incommodissimus. In opimioribus terris, & inter delitias Lex Dei plerunque contemptui est:

Noverca virtutum omnium est felicitas.

Adversis pressi, & rerum suarum trepidi, timere Numen citius discunt, quam quos felicitas ad lasciviam invitat. Pæne nunquam viciniorē habemus Deum quam in arcto constituti. Eam ob caussam Nahum propheta: Dominus, inquit, in tempestate, in turbine viæ ejus. *Nahū cap.* 1. *v.* 3.
Inter fulgura, tonitrua, & fulmina accedit ad nos Deus, tum plerunque nobis propior, cum afflictionis turbo procellosior. Gregorio teste, Mala quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellunt.

Nobilissimum illud par amicorum Ionathas & David, ita invicem pascis cebantur. Ego, inquit Ionathas, tres sagittas mittam, & jaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade & affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali, vivit Dominus. Quotidie Deus, quovis momento sagittas suas emittit arcu, omne *1. Reg. c.* 20. *v.* 20. 21. & 22.

ne genus ægritudinum in homines effundit.

Quiſquis hac tali ſagitta tangeris, non expalleſcas ad vulnus: Ecce Dei ſagittæ intra te ſunt; *pax tibi eſt, & nihil eſt mali.* Hæc vulnera ſanitatis ſunt ſigna. Sed fœde, inquis, hæc jacula mentem lacerant, & dolores ſæpe maximos inurunt. Angi, pœnitere, triſtari, dolere, metuere, horribilia ſunt animorum tormenta. Sint vera hæc omnia. Nihilominus ſi jacula hæc in te miſſa æquo animo admittas, ne formida, *pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus.*

Regem Hebræum David aſpice, qui ſeipſum plus ſimplici vice vulneratum
Pſ.37. ſentiens: Sagittæ tuæ, inquit, infixæ
v.3. ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam. Non tantum in ſe jactas, ſed inhærentes & infixas ſibi ſagittas ingemeſcit. Plurima erant quæ regem hunc ſollicitabant, angebantque. Vix naſcitur Betſabeæ filius, & moritur. Nubili filiæ Thamari ab Amnone filio vitium offertur. Ipſe Amnon temulentus ab Abſalone fratre in convivio trucidatur. Hunc ipſum Abſalonem degenerẽ prorſus filium optimus pater, jam ſolio pulſus, jam diademate orbatus fugere ut hoſtem cogitur. En quam altis vulneribus infixæ ſunt Davidi hæ ſagittæ! nec una ſolum alterave; ſed grandi numero in unius caput convolarunt.

Et quam aculeata fuit illa Nathanis concio

concio apertiſſime pronuntiantis : *Tu es* *2. Reg.*
ille vir. Quare contempſiſti verbum Do- *c. 12.*
mini, ut faceres malum in conſpectu *aliquot*
meo? Quamobrem non recedet gladius *verſ.*
de domo tua uſque in ſempiternum, eo quod deſpexeris me. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua. Tu enim feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu ſolis. Pæne tot ſagittæ, quot verba. Nimium quantum hæc ſpicula ex alto miſſa penetrarunt cor regium. Sagittæ, & quidem numeroſæ infixæ ſunt illi. Nec tamen deeſt ſolatium; nec animum deſpondet rex David. Nam etſi ſagittæ Dei penetrent, inhæreant, urant, lacerent, brevi tamen excidunt. Mors certe velut chirurgus
omnes extrahit. Etenim ſagittæ tuæ *Pſ. 76.*
tranſeunt, vox tonitrui tui in rota. *v. 19.*

Quotquot in nos Deus ſagittas effuderit, brevi omnes auferuntur à Machaonia manu; momentum eſt paullo productius, quo affligimur. At vero vox illa tonitrui: Ite maledicti, ite in ignem æternum, ite, ite; æternum flete, æternum ardere. Heu vocem iſtam æternitatis rota æternum volvet; tonitruum iſtud nunquam ceſſaturum æternis fragoribus pavefaciet damnatos, & velut jaculis nunquam deſinet reos configere. Nunc vero tranſeunt ſagittæ Domini, quas ideo argenteas & aureas jure dixeris, nam & à Deo ſunt, & cito tranſ-

 volant,

volant, & immortali præmio donant vel mediocrem patientiam.

Dictamnum cervis caprisque notissima herba, qua gustata sagittas è sauciis membris ajunt excidere. ita Maronem exaudio:

Virgil. l. 12. Æneï.

—— non illa feris incognita capris
Gramina, cũ tergo volucres hæsere sagittæ.

Itane feræ, cum sagittis sauciantur sua norint pharmaca sponte nascentia? & nostræ desit ægrimoniæ medela? Hæc ipsa cogitatio, si paullo sit attentior, de sagittis Domini cito transituris præstans pharmacum est. quid enim dolores omnes magis mitigat, quam illud serio cogitatum

Idem lib. 1. Æneï.

—— dabit Deus his quoque finem,

Quem excipiet Æternitas non finienda. Annæus philosophus Mecænatem in plumis jacentem, & miserum in cruce pendentem conferens: Mecænati, ait, somnus per symphoniarum cantum, ex longinquo lene resonantium quæritur. Sed mero se licet sopiat, & mille voluptatibus mentem anxiam fallat: tam vigilabit in pluma, quam ille in cruce. Sed illi solatium est, *pro honesto* (nos dicamus, *pro Christo*) dura tolerare, & ad caussam à patientia respicit: hunc voluptatibus marcidum & felicitate nimia laborantem, magis his, quæ patitur, vexat caussa patiendi.

Sen. l. de Provid. cap. 3. post med.

Animus ægrimonia tabescens, voluptatibus nunquam ex solido sanabitur.

Tur-

Turbatæ menti maximum ſolatium eſt, pro Chriſto dura tolerare, & poſt celerem mali finem, voluptates expectare æternas.

Ergo duremus, in vicino eſt beata ÆTERNITAS. Quæcunque dura & moleſta, quæcunque gravia & horribilia, quæ quiſque patitur in hac vita, ut Auguſtinus docet, in comparatione æterni ignis, non tantum parva, ſed nulla ſunt. Suum hæc omnia jam finem proſpiciunt; nullo claudetur fine Æternitas.

Aug. tō. 10. ſerm. 190. de tempore. ante med. mihi pag. 298.

III. FACES.

Accenſæ FACES, Paupertatis ſymbolum ſunt. Paupertas efficax virtutis inſtrumentum eſt, modo nanciſcatur hominem, qui eo poſſit uti. Varie DEUS hoc inſtrumento utitur in Patientiæ gymnaſio. Sunt, qui eo paupertatis redacti, ut nec pane quidem ſat fami ſuæ mederi poſſint: Sed nec manu parare victum queunt: digni prorſus miſeratione. De his illud Diogenis ſumendum: Paupertas non parva ægritudo eſt. Alii difficultate domeſtica laborant, quibus fame potior eſt pudor,*verecundi pauperes. Non minus quam priores digni miſericordia. Alii ex egeſtate quidem pauperes ſunt, ſed non minus ignavi è mendicitate non difficulter emer-

 gerent,

* Hauſzarme Leut.

gerent, si prius ex ignavia. Laborem fugiunt, ideo in mēdicitatis casses incidunt. otiari malunt, quam non esurire. Alii strenue quidem laborant, sed domesticis malis impediti egestatem non effugiunt. Sunt quos opulentos putes, sed pæne animam debent, æs alienum grande conflarunt. His optime dixeris: Dives est, qui obæratus non est. Sunt qui sibi ipsis videntur inopes, cum tamen non tam inopia laborent, quam avaritia: victus iis non deest, sed ei pompam etiam adjungere cuperent; non tantum esse ac vestiri, sed edere laute, vestiri splendide vellent: quos sæpius audias dicere: *quam multa mihi desunt!* Hi non pauperrimi, sed pæne miserrimi sunt, quibus sorte sua non contentis nil satis est. His proximi sunt, de quibus Chrysostomus dixit: Paupertatis nomen reges non effugerunt. Vnde unde demū sit paupertas, virtutis efficax instrumentū est, modo illo non male utamur.

Chrys. hom. 12. in epist. ad Timoth.

Verissime dixit Seneca: Paupertas nulli malum est, nisi repugnanti. Chrysostomo, Egestas sanitatis mater est. Augustinus paupertatis encomiastes ausus est dicere: Omnis philosophiæ magistra nobis inopia est. Effatum longe verissimum: quicquid paupertatis hostes contra ganniant. Paupertas artium inventrix, nulli hominum probro est, nisi probroso, uti præclare dixit Basilius: Pauperem compellari, non est probrosum.

Senec. epist. 123. fine. Aug. in Ps. 76.

Basil. in Hexam.

Pauper-

Paupertatis igne, hiſque facibus adurit nos Deus; ut vel dormitantes excitet, vel peccantes caſtiget & purget, aut etiam conſtantes muneret. Iam olim id præmonens: Et convertam, inquit, ma- *Iſ. c. 1.*
num meam, & excoquam ad purum ſco- *v. 25.*
riam tuam, & auferam omne ſtannum tuum.

Rogarat aliquoties per ſervos Abſalon Ioabum belli ducem, veniret ad ſe. Nunquam venit. Quid faceret ergo juvenis regius? Faſti regum recenſent.
Cumque ſecundo miſiſſet, & ille no- *2. Reg.*
luiſſet venire ad eum, dixit ſervis ſuis: *c. 14.*
v. 29.
Scitis agrum Ioab juxta agrum meum habentem meſſem hordei? Ite igitur, & ſuccendite eum igni. Haud aliter Deus plurimos, quos aut contumaces habet, aut certe (ni præveniat) contumaciam oſtenſuros prævidet, paupertatis facibus ad meliora compellit, docetque miteſcere.

Id porro in Patientiæ gymnaſio cumprimis diſcendum, ne paupertas res minime mala, nobis ſit malum, ea male utentibus. Siracides cautos redditurus:
Propter inopiam, inquit, multi delique- *Eccli.*
runt. Vt edant, mentiuntur, fallunt, fu- *c. 27.*
rantur, pudicitiam proſtituunt, con- *v. 1.*
ſcientiam vendunt. Hi paupertate re optima profecto peſſime utuntur.

Aliter in Patientiæ gymnaſio agendum diſcipulis, qui facibus inopiæ aduruntur. Quivis illorum dicere poſſit:

Igne

Ps.16. v.3. Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. Potius extrema omnia toleranda, quam Deus offendendus: Melius est mendicare, quam rapere.

Chrys. homil. 71. in Matth.

Bern. ser. 16. in Ps. Qui habitat, ante finē, mihi pag. 559.

Bernardus calido ad penuriam affectu: Bonum mihi, ait, Domine, tribulari, dummodo ipse sis mecum, quam regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino (*Paupertatis*) habere te mecum, quam esse sine te vel in cælo.

Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis, sed Dominus nobiscum est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Vt ergo Paupertas nemini noceat, illud animo altissime imbibendum, omnem inopiam à Deo nobis immitti

Is. c. 1. v. 25. *Bono nostro*: Vt excoquatur ad purum scoria nostra.

Quemadmodum si quando mater filiolum suum purpurea togula vestitum in domus area discursantem ac ludentem, & contra eum Africanos gallos & gallinas (* Meleagridas) passis alis erectisque cristis insurgentes cernat, mox in aream devolat, & puerulum harum avium iræ subducit, eumque amiculo rubro, cui Meleagrides irascuntur, quantumvis flentem exuit, idque parvuli bono fa-

no fa-

* Indianische Hanen / so das roth nicht leiden kunden.

no facit, nec ſtultis lacrimis movetur: fleat puer, modo imminens malum exeat. Ita nos Deus ſæpiſſime deveſtit, facultates adimit, penuria premit, ſed Bono noſtro. hac enim una ratione malis plurimis, & cacodæmoni jam imminenti, & inſidiantibus vitiis ſubtrahimur. At nos infantes vociferamur, ploramus, ac querimur neceſſaria nobis ſubtrahi, ad extremam mendicitatem adigi. Quid, ô infantes ſtolidi, quid ploratis, quid querimini? Bono veſtro hæc omnia fiunt. Opes non adimeret Deus, niſi prævideret eas vobis plurimum nocituras; in egeſtatem non deduceret, niſi ab æterno prænoſſet, vos aliter cælo non potituros.

Has igitur curas amantiſſimo patri, imo & matri providentiſſimæ relinquite. Sed quiſquis tam invite pauper es, quæſo te, patere tuis iterum objectiunculis reſpondeam.

Paupertas, inquis, intolerabilis mihi videtur. ℟. Certe tu illi potius, quam illa tibi.

Deſeror & contemnor ab omnibus. ℟. Modo non à Deo; oculi ejus in pauperem reſpiciunt. *Pſ. 10. v. 4.*

O beati divites & opulenti! ℟. O miſera beatitudo! nam opum collectio plena laboris; poſſeſſio plena timoris; amiſſio plena doloris eſt. divitiæ cum amantur, inquinant; cum agitantur, onerant; cum minuuntur, cruciant. *Bern. de Cõverſ. ad Cleric. c. 12.*

Quid *& de quinque negotiationibus mihi pag. 1748.*

Quid miſerius mendicitate? ℞. An forte neſcis, nemini non notiſſima? Lazarus mendicus à morte in ſinu Abrahæ; dives epulo, in medio gehennæ collocatur. Illum Angeli in limbo; hunc diaboli ſepeliunt in inferno.

Qui pecunias habet, omnia habet. ℞. Imo nihil habet, ſi virtutem non habeat: quicquid facere te poteſt bonum, tecum eſt. Dives cum dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet.

Iob. c.27. v.17.

Poſſumus etiam in divitiis eſſe pauperes. ℞. Certe magnus eſt ille, qui in divitiis pauper eſt, ſed longe ſecurior eſt, qui caret divitiis.

Heu quā arca mea inanis eſt, & vacua? ℞. Quid ad arcam reſpicis? Conſcientiam attende: ſat dives eſt, cujus tranquilla conſcientia eſt.

At neceſſaria mihi deſunt. ℞. Fortaſſis tibi deeſt induſtria parandis neceſſariis? Natura minimum petit: ſed animus & oculi ſunt inſatiabiles. Nam cupiditati nihil ſatis eſt, Naturæ ſatis eſt etiam parum.

Pauper ubique jacet. ℞. Res honeſtiſſima eſt, læta paupertas: Cuicunque cum paupertate bene convenit, dives eſt. Non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt.

Paupertas tam mihi quam aliis plurimum obeſt. ℞. Nec tibi, nec aliis quidquam obeſſet, niſi paupertas ve-

ſtra non ex inopia, ſed ex vitio orietur.

Paupertas in rebus omnibus me impedit. ℞. Dic, *Provehit:* Si vis vacare animo, aut pauper ſis oportet, aut pauperi ſimilis. Non poteſt ſtudium ſalutare fieri ſine frugalitatis cura: frugalitas autem paupertas voluntaria eſt.

Quicquid dicas, grande malum eſt paupertas. ℞. Da verbo veniam, obſecro, ſi te mentiri dicat Seneca, qui teſtatiſſime affirmat, Nihil mali eſſe in paupertate, modo quis nondum pervenerit in inſaniam omnia ſubvertentis avaritiæ. *Senec. Conſol. ad Helviam cap. 9. poſt med.*

Ecquid videtur vóbis, ô pauperes, quicunque eſtis, de hoc tali patre? Videt is panem in manu filioli, ſimulque obſervat inſidiantem pani moloſſum, jam jamque admorſurum pueri digitos. Atque ideo mox panem eripit infantulo, idque prudenter, non invidens cibum, ſed præcavens damnum. Ita Deus ſubſidia vitæ ſubtrahit, non ut fame perimat, ſed ut à vitiis abarceat. An non illinc plerunque virtus exulat, ubi genialiter eſtur ac bibitur, large dormitur, otioſe dies ducitur; hic certe vitia in regno ſunt.

Ergo beati pauperes, qui paupertatem non reluctando, Virtuti amiciſſimam faciunt. Eo generoſa vox Pauli ſpectat: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. *Philip. c. 3. v. 7.*

Nemo

Nemo Deo dignus, quam qui opes ſcit contemnere. Et vero dives eſt, cui bene cum paupertate convenit. Hinc optime dixit Diogenes: Paupertas virtus eſt, quæ per ſe diſcitur. Res in aperto eſt: divitiæ innumeros, ſi non perderentur, perderent. Et quis ille tam cautus, qui has ſpinas tractet, & conſcientiam non lædat? Sola paupertas ab hoc vepreto non ſauciatur. At paupertatem non horret, qui beatam immortalitatem aſpirat. Nam, ut vere Gregorius: Quiſquis, ait, in ſolo deſiderio æternitatis figitur, nec paupertate conteritur, nec adverſitate quaſſatur.

Divitiæ, Chriſto ſpinæ ſunt.

IV. SERTVM STRAMINEVM.

Omne genus irriſionum, contemptus ac ludibriorum STRAMINEVM hoc SERTVM ſignificat. Tam ſæva hoc diſcipulis animadverſio eſt, quam aliis levis videtur. Fit ſubinde in ſcholis, ut magiſter puerum virgas manu tenere, certoque loco ſtare jubeat. Hoc puero grandius ſupplicium eſt, quam decies virgis percuti. In Hiſpaniis pileus chartaceus ad rogum ducendis imponitur in ludibrium. Sic Orientis Imperator Andronicus, allio in ſertum contexto redimitus, & ſcabioſo camelo impoſitus, miſerrima triumphi ſpecie per urbem ductus eſt.

Vide Conſiderat. Æternitatis, Conſid. 5. §. 3.

Contemni, irrideri, ludibrio haberi, humana

humana ſuperbia inter pœnas omnium graviſſimas numerat. Hoc è ſtramine ſertum, merum aliquibus plumbum, acutiſſimis clavis undique confixum creditur; aculeatiſſimus videtur erinaceus. Nihil enim æque horremus ac pudefieri, ignominia notari, aut cogi coram aliis erubeſcere. Hoc morte ipſa ſæpe gravius videtur. Hinc plurimi reorum ſeipſos in carcere necant, ne in ſpectaculum aut ludibrium produci poſſint.

Supremo die, quo omnium ſæculorũ mortui reviviſcent, damnatos magis quam inferorũ incendia torquebit, cogi ſe ſiſtere Orbi, aſpici, judicis voce ac digito notari, oculis omnium devorari. Hinc illorum deſperatiſſimæ voces ad alta collium, & prærupta montiũ. Tunc incipient dicere montibus: Cadite ſuper nos; & collibus, operite nos. Mitius illis videbitur, horribili montium mole ſepeliri vivos, quam cogi tribunal aſſiſtere, fatalem ſententiam excipere, à beatis omnibus Dei hoſtes proclamari. *Luc. cap. 23 v. 30.*

Rex Hebræus Saul, hominis ex aſſe nequam nobile ſpecimen, ubi rerũ omnium jacturã, à Samuele denuntiatam, ubi regnũ perditum, Dei gratiam amiſſam, ſeipſum à Deo exauctoratum, deplorata omnia inaudiſſet, illud unicum ſibi retentum cupiens: Sed nunc, inquit, honora me, coram ſenioribus populi mei, & coram Iſraël. Adeo rebus deſperatis, hoc unum exhorruit, non amplius honorari. *1. Reg. ca. 25. v. 30.*

En ut Saul inſtar ſtruthiocameli calamitates maximas velut ferrũ concoquere poſſit; ſed in re, ut videri poteſt, minima ſuccumbat: *Serto ſtramineo* notari acerbius morte judicat. Quæ demum iſtorum cauſſa? *Superbus erat.* Ad ſuperbiam contundendam, in Patientiæ gymnaſio, nihil aptius quam *Sertum Stramineum.* Hoc omni arrogantiæ deprimendæ nobiliſſimum inſtrumentum eſt. Non poteſt altos ſpiritus non ſubmittere, qui hoc ſerto redimitus eſt, nec tamen reclamat & indignatur.

At videte rem egregiam: Nos quidem ſummiſſi, ac noto nomine *Humiles* appellari cupimus, & ſubmiſſionem ſuique deſpicientiam cane pejus & angue odimus. Pæne omnia nobis tolerabilia videntur, ſi removeatur ignominia, quæ vel ſola ſolet opprimere animos; ſed ſuperbos, & nondum domitos. Modo abſit *Stramineum ſertum*, cetera omnia, prout nobis vane blandimur, toleraturos promittimus. Stultiſſima perſuaſio. Et Caſſianus hanc refellens: Volumus, inquit, abſque caſtigatione carnis, caſtimoniam corporis obtinere: ſine vigiliarum labore, cordis acquirere puritatem: cum requie carnis, ſpiritualibus virtutibus exuberare: abſque ullius exaſperatione convicii, patientiæ gratiam poſſidere; humilitatem Chriſti, ſine honoris mundani exercere jactura; Chriſto cum hominum laude ac favore ſervire.

Caßiā. collat. 4 c. 12. initio.

vire. Rem verbo dicamus: Humiles esse cupimus, sed sine Humilitate. Modo *Stramineum sertum* non nostro capiti gestandum sit.

Hic neutiquam superbiæ parcendum; nec ullius capiti sertum hoc stramineũ magis quadrat, quam qui illud maxime recusat. huic omnino diadema hoc convenit. Eleganter & erudite Seneca: Vnde possum scire, inquit, quantum adversus ignominiã, & infamiam, odiumque populare constantiæ habeas, si inter plausus senescis? si te inexpugnabilis & inclinatione quadam mentium pronus favor sequitur? *Sen. l. de Provid. c. 4 post init.*

In religiosorum hominum ædibus Lectorem mensæ unica subinde vocula *Repete*, plus excruciat, quam omnis alius religiosæ disciplinæ rigor. Atqui luculentum hoc indicium est abstrusæ superbiæ, quæ nihil minus vult quam videri errasse, aut juberi erubescere. Hinc plures tam doctrina quam sui despicientia illustres viri, cum prandentes aut cenantes legendo pascerent, studio nonnullas voces perperam pronuntiarunt, ut ipsi suam erubescere inscitiam monerentur.

Martinus Delrius parentibus nobilissimis oriundus (quis fuerit vir iste, tot ipsius libri loquuntur) ubi Theologiam aliquot annis apud Eburones professus, Tornacum ire jussus est, ut ex legibus quibus se voto obligarat, nonnihil tem-

poris ad quietem ſacraſque commentationes à ſtudiorum tumultibus ſubduceret. Hîc ille iterum philoſophum Theologumque exuens, inter religioſos tirones abjectiſſima quæque munia obiit, & etiam ambiit. Lacera interdum & ſqualida lacerna indutus œconomum comitabatur; & quæ ille in foro emerat, per mediam urbem ſpectante omni populo, ad Collegium deferebat Senatorius & Cenſorius bajulus, aliis admirantibus, aliis viciſſim illudẽtibus. At ille *Stramineum* hoc *Sertum* non exhorruit, non rejecit, imo decorum ſibi credidit. Poſt annos complures in Societate IESV poſitos, poſt cathedras Philoſophiæ, Theologiæ, Concionum cum magna laude diu adminiſtratas, id unũ præ reliquis, domeſtici omnes in eo ſtupebant, tantum virum, oculis caligantibus, & pæne cæcutiẽtibus gnaviter & prompto libentique animo, dum alii menſæ aſſiderent, ſtantem aut in loco anagnoſtæ ſolito incommode ſedentem, librum aliquem pium de more prælegere, & ad alterius arbitrium accentus & tonos vel invertere, vel dirigere. *Stramineum ſertum* Delrius obviis ulnis amplexus, hoc unum in ſeipſo erubuiſſet, ſi vel ſenex erubeſcere noluiſſet.

Idem beatus Lantfrancus fecit, vir omni litteratura egregie imbutus. Hic cum in cœnobio lectorem menſæ ageret, & ab antiſtite illiterato, idque contra

tra Grammaticæ leges repetere lecta juberetur, promtissime repetiit, & pronuntiavit omnia, ut jussus fuerat. Ornamento scilicet sibi duxerat *Stramineum* hoc *Sertum*: nec pudebat optimum virũ, Christi caussa pudore affici. Idem fecit beatus Aloysius Gonzaga, ut res gestæ ipsius testantur.

Cum semel animum virtus induraverit, undique invulnerabilem præstat: nec dolor illũ nec ignominia sauciabit. Num tu putas hominem divinæ Voluntati vere devotum, ignominia moveri posse, qui à vulgi opinionibus jam secessit, qui suum honorem omnem jam in Christo reposuit? Plus etiam quam ignominia, est mors ignominiosa. Hanc tamen tot millia sanctissimorũ martyrum eodem vultu adierunt, quo alii diademata & purpuram admittunt. Rex ipse martyrum, Christus, mortem longe ignominiosissimam vel ideo etiam tulit, ut doceret suos non refugere ignominiosa pati, sed facere. Nemo suavius ab alio contemnitur, quam qui seipsum prius contemnere didicit.

Verus sui ipsius contemptor contumelias has omnes insularũ loco habet: & tum denique sibi plurimum applaudit, & gratulatur, cum largissime irridetur. Siquidem ea demum vera est gloria, pro Christo contemptum & probra omnia, minima maxima, æquanimiter tolerare. Discipuli Christi stipulis prius

aut ſpinis coronantur, quam auro & gemmis.

Rex David Amalecitas inſecuturus
1. Reg. ſervum Ægyptium fame & morbo pæ-
c. 30. ne confectum in campo reperit, eumque
v. 13. de patria, domo, gente accuratius interrogavit. At ille: Puer Ægyptius ego ſum, inquit, ſervus viri Amalecitæ: dereliquit autem me Dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſtertius. Hunc David exacto jurejurando in comitem adſcivit. Hæc ſecum beatus Gregorius ex-
Greg. in Euang pendens: Hos, inquit, eligit Deus, quos deſpicit Mundus, quia plerunque ipſa deſpectio hominem revocat ad ſeipſum. *Stramineum ſertum* neminem damnoſa afficit ignominia niſi ſuperbū & impatientem.

Hebr. Exeamus igitur (ut beatiſſimus Paulus
c. 13. hortatur) Exeamus ad Chriſtum IESVM
v. 13. extra caſtra, improperium ipſius portantes. Ad cruentum Chriſti in cruce ſolium ducem habemus Paulum, qui hortatur
2. Cor. ſequi, Per gloriam & ignobilitatem, per
c. 6. infamiam & bonam famam, ut ſeducto-
v. 8. res & veraces. Comites in eadem hac via innumeros habemus fortiſſimos heroas, qui ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres. Vt coronam adipiſcerentur auream, toleranter geſtarunt ſtramineam. Nondum felix, nondum beatus eſt, qui contemni & irrideri neſcit.

V. BA-

V. BACILLI.

Humanæ miseriæ quotidie vitam vellicantes BACILLIS repræsentantur. Nunquam profecto deest, quod patiamur: dum stamus, dum sedemus, dum ambulamus, dum edimus, bibimus, quiescimus, innumeræ sese molestiæ ingerunt; cum incommodis nostris quotidie rixamur. Dici potest: in hoc gymnasio magister nunquã *bacillos* de manibus ponit. Vix ullus est mortaliũ, cui non quotidie molestiarum aliquid tolerandum. Sed pleraque ista, propter quæ indignamur, offendunt nos magis quam lædunt.

Religosissimi Thomæ illius verba neminem non spectant: Miser es ubicunque fueris, & quocunque te verteris, nisi ad Deum te convertas. Dispone & ordina omnia secundum tuum velle & videre: & non invenies nisi semper aliquid pati, aut sponte aut invite. Converte te supra, converte te infra, converte te extra, converte te intra: & in his omnibus invenies crucem: & necesse est te ubique tenere patientiam, si internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronã. *Imit. Christi lib. 1. c 22. initio. & l. 2. c. 12. num. 3. & 4.*

Hæ miseriæ licet toleratu faciles, quia tamen quotidiani census sunt, meritum mirifice augent, modo Dei caussa tolerentur. Ludovicus Blosius optime docet, non esse minimum quid, molestiam vel minimam pro Deo toleratam. *Blos. instit. spirit. cap. 2. propius finem.*

De omnibus his talibus & molestiis

& miſeriis illud veriſſime pronuntiaris: *Oneroſum, ſed meritorium* : modo is qui patitur, pro Deo patiatur, & animo volente. Nam, ut Auguſtinus loquitur, Diſcutit Deus, quid quiſque voluerit, non quid potuerit.

Aug. in pſal. 61 prope finem.

Abigail feminarum prudentiſſima, cum omne genus eſculentorum ferret placando Davidi, munus hoc inſuper egregia oratione commendans: Erit anima Domini mei, ait, cuſtodita quaſi in faſciculo viventium, apud Dominum Deum tuũ. Porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quaſi in impetu & circulo fundæ. Hîc ſapiens herois illuſtriſſima comparatione diſcrevit vivendi rationem, quam improbi probique tenent, præſertim in tolerandis vitæ miſeriis. Bonæ mentis homines inſtar recentium florum ſunt, quos olitor paullo ante decerpſit, & ne diffluerent, in faſciculum colligavit filo. Flores hi arcte quidem ſtringuntur, clamore, ſi poſſent, teſtaturi ſuum dolorem. Verum hac ratione flores conjuncti manent, & diutius vivunt affuſa aqua.

1. Reg. ca. 25. ve. 29.

Hoc florum vinculum quotidianas miſerias interpretor, quæ ſi non ſuavius, certe purius docent vivere. Res exemplo monſtratur: Eſurio. Vt ergo fami opituler, coci benevolentiam ambio. Sitio. Sed cellarium agere non placet. ergo famuli operam adhibeo. Veſte indigeo. At ſuere non poſſum. ergo ſartoris induſtriam quæro. His indigere, miſeria quidem

quidem est, at sic nonnihil humanior fio, & aliena opera devincior ad amandum. Si essent qui neminis egerent opera, neminem vel mitiore verbulo dignarentur. *Sic anima proborum custodita est velut in fasciculo viventium.*

Longe dissimillima ratio est improborum. Sentiunt quidem miserias quotidianas & ipsi, sed eos esse lapides dixeris, quos funda rotat quo longius projiciantur. Nolunt improbi legibus stringi, laxissimam ambiunt libertatem, cupidines suas sollicite sectantur, nec arceri se sinunt à suis delitiis. Itaque in funda jacent non ligati, sed *rotantur* huc illuc, in omnes nequitiæ species vagi. Tandem post tot petulantiæ gyros excutiuntur. Repulsi sunt de manu Dei. *Ps. 87. vers. 6.*

Quapropter, ut vetus interpres loquitur, Fasciculus astringitur ut conservetur, lapis in funda ponitur, ut abjiciatur. Singuli secum dispiciant, qua ratione quotidianas miserias ferant, an ut flores ligati, an ut lapides rotati. *Glossa ordinaria.*

Rex crucifixus Christus, ad portandam Crucem invitans, non annuam, non menstruam, nec unius hebdomadis, sed quotidianam crucem offerebat, & teste Luca, dicebat ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam QVOTIDIE, & sequatur me. *Lucæ cap. 9. v. 32.*

Chrysostomo valde assentior, qui vitam nostram onerariæ navi, quæ adver-

seu Corbitæ hypagogæ.

ſo flumine trahitur, ſimillimam eſſe dixit. Cogita turbas, tumultum, miſerias in hac tali nave aſſiduas. Hîc clamores perpetuos diu noctuque audire cogeris: hîc ſomnus brevior & turbatior: hîc cibus nauticus, & qualis in ipſo navigio incommode coquitur: hîc progreſſus navis moroſus & teſtudineus: hîc perpetuæ & aliæ ex aliis moleſtiæ oriuntur: jan funis rumpitur, jam carina ſaxo illiditur: jam equus concidit, jam ex equo auriga decidit, jam nauticus explorator periculum indicit: modo navis offendit & in vado hæret, & quia in ejuſmodi navigiis plerumque multum vini vehitur, doliarius vietor ſemper aures obtundit, dum dolia munit ne rimas agant, aut muſto rumpantur: cum in navi aliquantula quies foret, e cælo turbæ ſunt: jam præceps nox hærere cogit, jam procelloſus ventus jubet ſiſtere, jam pluviæ, jam fœdiſſimæ tempeſtates aliæ aut morari, aut tardius progredi volunt. Hîc nunquã deeſt, quod moleſtũ ſit. Talis omnino vita noſtra eſt, aſſiduis miſeriis plena, nunquã non ingerit quod patiamur. Adverſo flumine, ait Chryſoſtomus, in cælum navigamus, & tu quæris, ne qua tibi difficultas occurrat.

Wagenhalſʒ

Quotidianas ergo moleſtias non niſi quotidiana vincet patientia. Vnuſquiſque *tollat crucem ſuam quotidie.*

Hîc plurimum promereri licet non tam difficultate tolerandorum, quam aſſidui-

ſiduitate. Recto pietatis ſenſu Mathois abbas dicere ſolebat: Malo aliquod leve opus & continuum, quam grave quod cito finiatur. Non minus patiens eſt cenſendus, qui quotidie ſuam patientiam velut ad palum exercet, quam qui grandia fert onera, ſed raro. Imo fit quandoq; ut magna vincamus, & in minimis ſuccumbamus: injuriam gravem ferimus, & pulici aut muſcæ impatientiſſime iraſcimur. O paſſi graviora! *Pelag. libello 7 nũ. 11.* *Virg. l. 1. Æneid.*

Narrat Dionyſius Carthuſianus, ſui Ordinis tironem principio alacrem, & ad omnia promptum, paullatim cœpiſſe laſſeſcere, & inter onera numerare quæ initio facillima videbantur. Illud præcipue religioſum juvenẽ vexabat: niger ei cucullus, ut tironi, ferendus erat. hunc ille iniquiſſimis oculis intueri, & trabalem crucem credere, quod aliorum neminem fatigavit. Fuit ut huic juveni pomeridianum ſomnum conciliaret altiſſimi ſilentii quies. Dum dormit, ſomniat Chriſtum cum prægrandi cruce per cœnobii ambulacrum incedere, & aſcenſum moliri per ſcalas, nec tamen progredi poſſe, ob immodicam crucis molem. Igitur ille ipſe tiro, qui hoc ſomniabat, viſus eſt ſibi accurrere, & adjuvare velle laborantem. At eum Chriſtus torve intuens: Et tu, ajebat, impatientiſſime, in mea mihi ferenda cruce ſis auxilio? Tuam portare nequis, & alios juves? Evigilavit tiro ad has voces, & reſipuit, robuſtiora patien-

tiæ ſpecimina daturus.

Idem nobis frequenter evenit: ardua quandoque perferimus, & à minutulis jacemus victi: Tironi illi dixiſſemus: Quid hoc veſtimenti genus te cruciat? cucullus, quem horres, ater quidem eſt, ſed levis eſt, & pro ritu familiæ quā amplexus es, tironibus omnibus geſtandus. Dicamus hæc talia, obſecro, & nobis ipſis: Fames, ſitis, frigus, æſtus, malignū cælum, moleſta ſtatio, injucunda ambulatio, plena tædii fatigatio, importuni amici, turbantes liberi, ignavi famuli, uxor iracunda, miſeriæ ſunt non amœni coloris, ſed facilis patientiæ; modo eas velimus ferre non repugnanter, ipſa ferendi aſſuetudine molliuntur, & ſuperantur. *Bacilli* ſunt, non trabes, & eo plerunque minus feriunt, quo feriunt crebrius. Erudite hîc
Tertul. ſubmonens Tertullianus: Abſit à ſervo
lib. de Chriſti, ait, tale inquinamentum, ut pa-
Patien. tientia majoribus tentationibus præpara-
cap. 8. ta in frivolis excidat.

D E V S Davidi regi amantiſſime pollicitus: Ego ero, inquit, ei in patrem, qui
2. Reg. cap. 7. ve. 14. ſi inique aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. Nimirum ut pater aut præceptor diſcipuli manum ferula ſolet increpare; levis ictus, & brevis dolor.

Ita D E V S virga virorum, & plagis hominum, miſeriis inter homines non ignotis corrigit, ne paterna labante diſciplina exleges ſimus, in omne flagitium

animo-

animosi. Tunc enim peccandi crescit audacia, cum metus demitur dandi pœnas. Ideo Sionis Rex: Virga tua, inquit, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Fassus se filium errantem, agnovit patrem leniter castigantem. *Ps. 22. vers. 4.*

Erudite dixit Seneca: Non sentire mala sua, non est hominis; non ferre mala sua, non est viri. Esurire, algere, sitire, ceterasque vitæ molestias subire, *onerosu* quidem, sed tamen *meritorium*. Pergamus hæc tolerare: Hîc etiam à lucta non gravi sperandũ est præmium immortale. *Sen. de Consol. ad Polybium c. 36.*

CAPUT V.

Alia quinque genera pœnarum singillatim etiam exponuntur.

FEstivum apologum recensens Suidas: Abies, inquit, & Rubus jurgio contendebant. Abies Rubo, Rubus Abieti multa exprobrabat; ad graves etiam verborum contumelias descendebant. Tandem Abies: Quid multis, inquit, opus est? Vltimum tuum hospitium est furnus, aut fornax, neque enim ad aliud quidquam usui es, quam ut igni teipsum subjicias in pabulum. Hoc te fatum manet; hic tibi locus debetur; ab igne demum devorandus es Ego quidem, neque enim nego, durius tractor, ferro succidor, ad molam ferrariam devehor, dentibus ferratis dividor, exinde fabris dolanda & secanda trador, hîc etiam pelle mea spolior:

lior: hæc tamen omnia mihi honori ſunt & laudi, nam ex me ſedilia, domus, navigia, templa fiunt; ubique ſum uſui.

Hæc vera (ſic loquar) in Orbe fabula eſt. Hoc diſcrimine improbi probique vivunt; illi ut rubus demum in flammas abripientur, iſti ut abietes rectæ in altum cælo creſcunt. Varie quidem afflictionis ferro ſauciantur, dejiciuntur, circumſecantur, fortunis ut pelle ſpoliantur. Sed non refert, ſic ad ædificium cæleſte aptantur, rubis ad ignem deſtinatis: Abietes dum læduntur ferro, poliuntur, ut jam ſupra demonſtravimus. Et iſtius quidem polituræ quinque inſtrumenta, *Virgas, Sagittas, Faces, Sertum Stramineum, Bacillos* explicate propoſuimus. Addimus nunc quinque reliqua, *Laqueos, Fuſtes, Pallium, Flagra, Saccum*, uſitatam in Patientiæ gymnaſio ſupellectilem, cujus ſingulas partes exponemus.

I. LAQVEI ET CATENÆ.

His adumbrantur afflictiones cuivis ſtatui propriæ. Habet quælibet vivendi ratio ſuos *Laqueos* aut *Catenas ſuas*. Vbiq; vincula ſunt, ſive arctiora illa, ſeu laxiora, ſeu aurea, ſeu ferrea, vel etiam adamantina. Religioſorum hominum ſtatus triplici cohæret vinculo; conjugium ſimplici, ſed illo arctiſſimo.

Hîc cumprimis error ponendus eſt, qui multis miſere illudit. Cum nemini crux deſit, ſuam quiſque crucem putat pondero-

ponderoſiſſimam. Oculorum dolorem omnium graviſſimum judicat, qui ophtalmia laborat. Qui vivam in corpore lapidicinam alit, aut calculo uritur, neminem mortalium acerbius quam ſe torqueri exiſtimat. Qui dentium doloribus urgetur, omnes alios dolores mitiores putat. Quem ſtomachi roſiones, exulceratio, aut colica exercent, ſe unum graviſſimis tormentis cruciari cenſet. Ita qui angoribus circumfluit, alia omnia mallet perpeti, quam animo angi. Qui morſus & vulnera conſcientiæ ſentit, ſe unum ad inferos jam dejectũ credit. Qui male auſpicatis nuptiis uxorem duxit imperioſam, ſe omnium miſerrimum arbitratur, nec immitius eſſe piſtrinum ullum quam conjugium affirmat. Miles morbo & inopia preſſus, ſortem ſuam ut omnium iniquiſſimam damnat. Quem domi labor velut remigem ſcamno affigit, infeliciſſimæ conditionis ſe ſolum eſſe ingemiſcit. Servorum ac ſubditorum querelæ, omnes alios præterquam ſervos, beatos pronuntiant. Magiſtratus, præſides, & qui ad clavum ſedent, ſuam vivendi rationem judicant laborioſiſſimam. Mercator quem maria & itinera fatigant, civium quietem laudat, & mercaturam, ut turbatiſſimum vitæ genus accuſat.

Chryſoſtomus jam ſuo ævo in has ipſas querelas publice facundus: Oculum habens vitiatum, inquit, nullam ægritudinem

Chryſo. tom. 5. hom. 67. propius finem.

dinem aliam, talem esse censet qualem suam: rursum qui stomacho laborat, hoc omnium esse difficillimum asserit: itidē & intristitia, qua quis detinetur, hanc asserit esse difficillimam; cum propria enim experientia hoc judicat. Sicut qui filios non habet, nil ita grave putat, sicut filiis carere: qui multos habet cum paupertate, nil tam accusat quam filiorum multitudinem. Privatus, nihil hujusmodi vita dicit inutilius esse, nihil abjectius. Miles nihil esse militia laboriosius, nihil periculosius asserit: satius enim pane solo cum aqua vesci, quam tot ferre molestias, &c. Quot senectam admirantur? Quot beatam vocant juventam? Quare non fuimus senes? dicimus. Cum vero vertex albescit, rursū dicimus, Vbi juventa? Et omnino multas tristitiæ caussas habemus. Vna tantum est ab hac inæqualitate libera via, quæ secundum virtutem est. Cum igitur mala nostra magis sentiamus quam aliorū, nostris grandius inesse pondus credimus quā alienis Hîc ego cum Venusino vate interrogē:

Si qui ob ætatē munere arceantur.

Horat. lib. I. sat. I. initio.

Qui fit Mæcenas, ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat? ——

Cuique sua sors videtur miserrima: propria crux, gravissima crux censetur. Idcirco usitatissimus hic error in gymnasio Patientiæ corrigendus. Atque hoc nemini non persuasissimum sit, omne vivendi genus suis ligari vinculis, suas cuique

statui

ſtatui hærere cruces. Elegiſti vitæ genus? Illius etiam catenæ ac laquei te ſequentur, ne dubita; qui reditus capit, expenſas cogitet; qui hæreditatem adit, in partem ſolvendorum quoque debitorum venit. Vitam religioſam amplexus es? Nil niſi cruces cogita, eaſque perpetuas. Hîc vivere non licet, niſi crucifixo.

Marti te conſecraſti? extremam pauperiem, & vulnera, & mortem expecta.

Mercurio te adjunxiſti? Non tantum maria & tēpeſtates, ſed & * naufragia, & fortunarum everſionem prævide.

Muſis te addixiſti? Quicquid laborum aut tædiorum occurrerit, devorandum erit, aut certe Muſis renuntiandum.

Domini te ſervitio tradidiſti? Expende duriſſima quæque ſervis toleranda.

Sors aut Natura te dominum fecit? Para te; curarum & ſollicitudinum agmina tibi erunt ſuſtinenda.

Vxorem duxiſti? Habeas ut nactus. Ærumnæ te plurimæ expectant; hæc ſacra aliter non conſtant. Teipſum ſponte in vincula conjeciſti quæ nemo niſi Mors ſolvat. Quapropter ſumptuoſum tibi bellum, familiæ procellas, quotidianum ſuppliciū, triſtia omnia imaginare. Nam, *1. Cor. cap. 7. v. 28.* tribulationem carnis habebunt hujuſmodi. Ecquid fruſtra luctamur? omnis

*Kauffmanſchaffe vñ Banckerotten ſeind nahend gefreundt.

vivendi ratio, status omnis plurimum amaroris habet, & ubique est, quod mordeat.

Divina lege sancitum est: Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Quicquid obtuleris sacrificii, sale condies. Mel & fermentum à divinis sacrificiis exclusissima sunt. Neque vero tantum flagitiis abstinendum, sed & voluptatibus, quæ ducunt ad flagitia. Vtrumque repudiatur & mel voluptatis, & fermentum nequitiæ. Sale condiendum est, quicquid Deo consecratum cupimus, Nihil enim illi placet, ut Hieronymus loquitur, nisi aliquid in se amaritudinis & mordacitatis contineat. Deus ipse pæne omnia perfundit amaritie, & multo sale defricat.

Levit. cap. 2. v. 11. & 13.

Psal. 65. ve. 11. Rex David hoc persentiscens: Posuisti, ait, tribulationes in dorso nostro. Ecquis hanc acrimoniam non sentiat? Addit: Induxisti nos in laqueum. DEVS est qui certa vivendi ratione nos vinciat, hos compedibus, istos armillis, illos torquibus, hos catenis, hos funibus: quosdam ferro ligat, loro aliquos, auro alios. Non tamen minus ligatus est qui ferro, quam qui auro ligatus est. In vinculis sumus, & compediti, quodcunque vitæ genus tuemur: ille omnium peritissimus habetur in Patientiæ gymnasio, qui status sui seu laqueos seu catenas

scitissime gestare novit, qui Christiana patientia se suis compedibus indulget. Certe ferenda sunt hæc vincula, non rumpenda. Plurimis prodest sic esse vinctos, ne manuum pedumve licentia exorbitet ab honesto.

Illum igitur errorem penitus damnemus, qui suam cuique crucem fingit omniũ esse gravissimam. Imo hoc quisque sibi certo persuadeat, se nunquam tanta passum, sed nec passurum unquã, quin alii longe graviora passi deprehendantur.

Ex illo autem errore primo enasci solet alius, cum afflictiones nostras non tantum maximas censemus, sed eas etiam fugere molimur, licet irrito conatu. Hinc agricola ligonem odit & stivã, cæmentarius trullam, faber ferrarius limam, tabularius pennam, discipulus disciplinam: maritus execratur conjugem, famulus herum, puer magistrum; suum omnibus officium sordet; displicet incœpta vitæ ratio. Nimirum, propter frigus piger arare non vult. *Prov. c. 20. vers. 4.*

Hîc Paulus altum inclamat omnibus: Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Quo tandẽ modo? Fortiter & agendo, & patiendo. Eam ob caussam Paulus in preces etiam descendens: Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, inquit, ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum *1. Corinth. cap. 7. v. 20.* *Ephes. cap. 5. vers. 1.*

patientia. Quid enim reluctamur miseri? quid vinculorum nodos rumpere tentamus frustra? Hoc certe unum agimus, ut arctius implicentur.

Feramus ergo injectas nobis compedes, dum suum capiti diadema veniat. Fors vicina jam dies est, qua canamus
Psal. 115. v. 16. assertori nostro: Dirupisti vincul amea, tibi sacrificabo hostiam laudis.

II. NODOSI FVSTES.

FVSTIBVS NODOSIS calamitates monstrantur plurimis communes, Tyrannis, Hæresis, Bellum, Pestis, Sterilitas, Fames, Oppressiones, Cædes, Inundationes, Morbi, Naufragia, Ruinæ, Incendia, Terræ motus, Terræ labes, ceteræque clades publicæ. Vtilia prorsus sunt hæc quæ patimur publica mala. Origo eorũ à Deo bonorum omnium auctore, capite, & fonte, qui hæc aspera ingerit, ut medicamenta, sensu quidem tristia, re salubria & eventu.

Quod & supra asseruimus. Fines cladium istarum præcipue tres numerantur. Aut enim BONOS DEVS exercet; aut Lapsos castigat; aut Improbos punit, & hæc omnia nostro bono. Videmus quotidie optimos quosque aut seorsim premi cladibus, aut iisdem pariter involvi cum malis. Videmus & miramur, quia nec caussam satis capimus, nec attendimus ad finem. Caussa est Dei

in nos amor: finis, non læſio noſtra, ſed fructus. Iuvat enim exercitium hoc non uno modo, Si nautam velis agere, per tempeſtates doceare: ſi militem, per pericula: ſi vere virum, per afflictionis tolerantiam. Doctrina enim viri per patientiam noſcitur. Atque hic exercendi; alter caſtigandi finis eſt. *Prov. c. 19. v. 11.*

Clades quibus caſtigamur, aut flagelli loco ſunt, cũ peccavimus; aut freni, ne peccemus. Paterna manus eſt, quæ lapſos crebro verberat; carnificis, quæ tarde, ſed ſemel punit. Punitio divina ad malos quidem ſpectat, non tamen mala eſt, quia non aliud eſt, quam cohibitio quædam à ſcelere & repreſſio. Sic pœna omnis bona, Iuſtitiæ aſpectu, ſicut impunitas mala, quæ efficit ut diutius ſceleſti noceant.

Porro clades publicæ, ut Bella, Fames, Peſtis, aliæque juſtiſſime à Deo immittuntur. Neque eſt quod eas graviores priſcis aut novas credamus. Et olim talia longeque graviora. Hoc quidem ævo ab Anno Chriſtiano milleſimo ſexcenteſimo decimo octavo, totam pæne Europam belli flamma depaſta eſt, per duodecim jam annos: nec dubium quin aliquot centena millia hominum morbo, fame, gladio perierint. Sed nihil hoc novi. In una olim Hieroſolymorum urbe, per omne tempus obſidionis mortui aut cæſi, *decies centena millia*, capti nonaginta ſeptem millia. Quo quidem tempore in

Iudæa diversis locis, *duodecies centena & quadraginta millia* Iudæorum occisi sunt. Præter innumeros qui fame, exilio, miseriis perierunt. En cladem unius solummodo gentis! Quantula tamen illa hominum terrarumque pars, si conferatur cum Europa nostra?

Quid jam alibi gentium? Vnum bellum Punicum secundum in solis Italia, Hispania, Sicilia, supra *quindecies centena millia*, non totis septemdecim annis consumpsit. Bellum civile Cæsaris & Pompeji ad *trecenta millia* hominum glutivit. Bruti, Cassii, Sexti Pompeji largiorem sanguinem fuderunt. Vnus C. Cæsar (ô pestem perniciemque generis humani!) fatetur, & quidem gloriabundus, *Vndecies centena & nonaginta duo millia hominum præliis à se occisa*. Pompejus Magnus in delubro Minervæ inscripsit, *Fusa à se, fugata, occisa, in deditionem accepta, hominũ vicies semel centena octoginta tria millia*. Quibus velut in numerum addo Q. Fabium, *qui centum & decem millia Gallorum*: C. Marium, qui *ducenta millia Cimbrorum*: Posteriori ævo Aëtium, qui memorabili Catalaunico prælio *centum sexaginta duo millia Hunnorum* occidit. His jungo Mithridatem regem, qui una epistola *octoginta millia* civium Romanorum negotiandi caussa per Asiã dispersa interemit.

Neque tantum cadaverum strages in bellis, sed oppidorum ac urbium. Cato Censorius gloriatur, plura oppida se in

Hisp-

Hispania cepisse, quam dies in ea egerit. Cepit autem quadringenta, si Plutarcho fides. Sempronius Gracchus, ut Polybius refert, trecenta in eadem delevit.

Quid jam de morbis & varia lue memorem? In Iudæa pestis una sub Davide rege septuaginta millia hominũ absorpsit, die non toto. Sub Gallo & Volusiano Imperatoribus, pestis ab Æthiopia exoriens, omnes Romanas provincias pervasit, per quindecim continuos annos incredibiliter exhausit, & innumeros mortalium ad plures misit. Vix alia unquam major, seu temporum, sive terrarum spatiò fuit. Sævitia tamen insignior illa, quæ Byzantii finitimisque locis grassata, Iustiniano principe, cujus vis tanta, ut in singulos dies quinque millia funerum daret, interdum etiam decem millia. Nec minus miranda Africana pestis, quæ eversa Carthagine orta, in sola Numidia *octingenta millia* hominum delevit, in maritima Africa *ducenta millia*, & apud Vticam *triginta millia militum*. In Græcia, Michaëlis Ducæ imperio, tanta pestis sævitia fuit, ut vivi prorsus pares non essent sepeliendis mortuis. Denique Petrarchæ ævo, tam valida in Italiam pestilentia incubuit, ut ex millenis quibusque hominibus vix decem superessent.

Procopius lib. 2. de bello Persico. Agathias lib. 5. hist.

Zonaræ verba sunt. Sub annum Christianũ 1359.

Iam de fame nihil profecto nos, aut ætas nostra, vidimus, si videmus anti-

qua. Sub Honorio Imperatore Romæ tanta caritas omnis annonæ fuit, ut homines hominibus jam imminerent, & in Circo palam audita ſit illa vox, PONE PRETIVM HVMANAE CARNI. In tota Italia vaſtantibus eam Gothis, ſub Iuſtiniano, iterum tanta, ut in ſolo Piceno *quinquaginta millia hominum* fame interierint, & paſſim in uſum ciborum verſæ ſint carnes non ſolum humanæ, ſed humana etiam excrementa.

Ioan. Mariana l. 1. rerum Hiſpanic. c. 13. fine.

Ævo regis Hiſpaniarum Habidis, terræ aërisque ſiccitas viginti ſex annis tanta fuit, ut fontibus fluviſque omnibus, præter Iberum & Bætim præ ariditate conſumptis, humoreq; penitus exſiccato, quo partes terræ pulviſque coagmentantur, agri in vaſtos hiatus abirent. Hinc facultas alio commigrandi ſublata multis, qui vitæ ſuſtentandæ neceſſitate adacti fugam meditabantur. Sic Hiſpania locis præſertim mediterraneis, herbarum & arborum honore nudata (paucas quaſdam arbores ad Bætis ripam conſervatas ajunt) beſtiis & hominibus fame conſumptis, in ſolitudinē & in vaſtitatem miſerabilem redacta eſt. Regum nobiliumque progenies à ſtirpe defecit, tenuioribus, quibus res anguſta domi fuerat, neque in multos dies paratus commeatus, in vicinas provincias, locaque maritima tempeſtive dilapſis. Exactis tandem viginti ſex annis poſt maximam vim ventorum qui ſubſecuti ſunt,

ſunt, & arbores omnes radicitus convulſerunt, copioſis pluviis depulſum eſt malum. Incolarum aliqui, ſed aliis permixti gentibus, ad ſedes priſtinas reverſi, Hiſpanorum gentem & nomen ferme ad interitum perductum inſtauraſſe creduntur. Sic Hiſpaniæ ſentiunt Hiſtoriæ. Sileo nota.

Quid jam vetera tributorum exempla memorem? Pleræque omnes provinciæ ſub Romano Imperio, fructuum ex agro paſcuo *Quintam* quotannis perſolverunt, *Decimam* ex agro arvo. Nec defuere Antonius & Cæſar, novem decemq; annorum tributa exigere in annum. Iulio Cæſare interfecto, cum arma ſumpta pro libertate, ſinguli cives *Vigeſimam quintam* omnium bonorum dependere cogebantur. Et hoc amplius: Senatorii ordinis omnes, in ſingulas ædium ſuarum tegulas, *ſex aſſes* conferre juſſi ſunt. Tributum immenſum, noſtriſque cenſibus vix credendum. Octavianus Cæſar *octavam* omnium bonorum partem à libertis exegit, & accepit. Omitto quæ Triumviri, quæ alii tyranni patraverunt.

Ager arvus qui arari ſolet & ſeri: paſcuus qui paſcendo pecori aptus.

Porro exactiones omnes ac rapinas longe ſuperabãt Romanorũ coloniæ, quibus in ſubditos nihil cogitari potuit triſtius. Deducebantur paſſim legiones cohorteſque veteranæ in agros & oppida: miſeri provinciales momento temporis, bonis & fortunis omnibus provolvebantur, idque nihil auſi, nihil meriti: pro

crimine opes eorum, aut opimi agri fuerunt. Miserum est numis spoliari: quid etiam agris tectisque? Grave istis pelli: quid tota patria? Distrahebantur ecce aliquot millia hominum, liberi à parentibus, domini a familiaribus, uxores a viris, & in varias terras, ut sua cuique sors fuit, spargebantur, alii in Africam, pars in Scythiam aut Britanniam coacti sunt migrare. Solus Octavianus Cæsar in sola Italia viginti octo colonias collocavit: in provinciis quot libuit. Hoc profecto gurges calamitatum omnium fuit.

Tranquillus de Cæsar. Tacitus in Annal. Alii.

Quid jam Inundationes, Terræ motus, Incendia, Ruinas commemorem, quæ totas non raro civitates hauserunt. Fidenis, Tiberio principe, collapsi Amphitheatri ruina, viginti millia hominum & amplius perierunt.

Lipsius lib. 2. Const. c. 20. & seqq.

Clades in omni Orbe, & omni ævo fuerunt eruntque. Illud potius mirum, si exlex quisquā ab hac communi lege nec onus ferat, quod ferunt omnes. Solon amicum quendam Athenis graviter lugentē in arcem deduxit, & subjectas omnes in magna urbe domos ostendens: Cogita, inquit, quam multi luctus sub his tectis olim fuerint, nunc versentur, postea futuri sint: ac mitte lamenta vana, animumque contra hæc obfirma. Idē omnibus ingerendum, qui nostra tempora ut omnium luctuosissima deplorant: Obfirmate animum. Quod damnum puta-

tamus, remediũ eſt. Hac miti calamitatum ferula DEVS crimina noſtra velut depurgat & expiat. Tranſeundum eſt per ignem & aquam, & educet nos in refrigerium. Obtinuiſti primum, expecta ſecundum. *Pſ. 68. v. 12.*

III. PALLIVM.

Illam afflictionem PALLIVM voco, quam quis ipſe ſibi creat, aut aliunde advenientẽ auget vanis perſuaſionibus. Nimirum talis cuique quælibet res apparet, qualem ei veſtem aut pallium ipſe induerit. Incredibile dictu eſt, quantum hîc ſeu imaginatio, ſeu Opinio poſſit. Opinione ſola & ægrotamus, & etiam quandoque morimur. Fit nonnunquam ut duo quidam ſimillima, & eadem pæne cruce premantur: alter excitatioris animi ſuam putat eſſe chartaceam, alter abjectioris & triſtioris ſuam putat prorſus plumbeam. Hîc non res, ſed opinio diverſa eſt.

Sæpiſſime tantæ molis ac ponderis crux eſt, quanti eam putat is eſſe qui portat. Mala noſtra ad opinionem noſtram aut creſcunt, aut decreſcunt. Gravia patitur, qui hoc unum ſibi jam perſuaſit, ſe pati gravia. Grande prorſus imperium eſt imaginationis in morbos, & in omnia quæ patimur mala. Sunt qui Imaginationem pluviæ aſſimilent, quæ ſuo in terram illapſu ranunculas

ſex-

ſexcentas procreat. Hanc alii cum tonitru contendunt, quod oves abortire facit, & apum mel acore corrumpit.

Non male Imaginatio Venetorũ conſpiciliis conferatur, quæ turbam è viginti circiter militibus, aſpectabilem repræſentant exercitum. Quidquid in Orbe magnum eſt, ſubſidet, ſi ei vanum imaginationis tumorem ademeris. Cogitationes meticuloſæ, ſuſpiciones, æmulationes, & mille hujuſmodi, quæ vitam miſere diſcruciant, imaginationis ſunt ludibria. Imaginatio vigilantium eſt ſomnium, quod mille phantaſmata, modo ridicula, modo horrida objectat. Vulgi verbum eſt, *Imaginatio facit caſum.* Hîc non minus vere dixerim: Imaginatio aut fabricat crucē, aut certe aggravat. Quemadmodũ is, qui pontē anguſtũ tranſit, aut altum ſcandendo petit, tum demum ruere incipit, cum ruiturum ſe imaginatur, ita prorſus frequentiſſime calamitoſus fit, qui ſe talem eſſe arbitratur.

Qualem rebus imaginē imponimus, aut quale iis pallium injicimus, tales nobis apparent. Id Ioannes Climacus tali narratione confirmans: Cum in cœnobio, inquit, ad menſam conſediſſemus, cœnobii præſes in aurem mihi inſuſurrans: Vis, inquit, pater, oſtendam tibi religioſiſſimā cum extrema canitie prudentiam? Cumque id ſummis precibus orarem, nec quidquam me magis

Climac grad 4. pag. 7. ab initio quarti grad.

velle

velle dicerem, advocavit præses è proxima mensa sacerdotem senem octogenarium qui sacrario præerat, & quadraginta octo annos in monasterio cum laude posuerat. Vocatus hic senex promptissime venit, & abbatis genibus advolutus sollennem precationẽ expetiit, eaque data surrexit, & ad mensam, quid abbas mandaturus esset, stans expectavit, idque sub initium prandii. Abbas suavissime omnia dissimulans, neque senem abire jussit, nec quid ipse vellet, imperavit, prandium autem omni studio contra morem protrahi curavit. Duabus fere horis patientissimus senex stetit, immoto gradu, & quidem impransus. Climacus hæc secum tacite admiratus, erubescebat vel obliquo oculo incanum illud & venerandum caput tangere. Itaque perstabat dignissimus cælo senex ad prandii finem. Remotis mensis, cum omnes surgerent, jussus est abire, & initium trigesimi noni psalmi Isidoro recitare. Climacus in stuporem datus hoc spectaculo, & religiosa curiositate actus, senẽ illum statorem ad colloquiũ secretum sevocans: Et quæso te, inquit, mi Pater, quid tanto tempore impransus & stans ad mensam cogitasti? Cui senex placate: Imaginem Christi præsidi meo imposui, ait, neque enim hoc hominis jussum, sed Dei esse credidi. Quare non ad mensam, sed ad aram me stare persuasus, Deo preces adhibui, nec ullam

Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi. Ps. 39. vers. 1.

lam maligniorem cogitationem adversus præsidem admisi.

En artificiũ nobile in patientiæ gymnasio plane usurpandum. Imaginẽ Christi, ait optimus senex, præsidi meo imposui. Talis scilicet unaquæque res nobis apparet, qualem imaginem, vel quale nos ei pallium injecerimus, qualem scilicet eam nostra finxerit imaginatio. Si nos ei pallium lugubre ac nigrum circumdederimus, aspectu mœsto feriemur; si leve ac grati coloris, impavida eam æquanimitate complectemur.

Subinde tamen, quisquis nimium dolere non vis, nudam rei faciem intuere, & quod prius horrorem ac mortem intentabat, jam risum excitabit. Quod videmus accidere pueris, hoc nobis quoque majusculis pueris evenit. illi quos amant, quibus assueverunt; quibuscum ludunt, si personatos videant, expavescunt. Non hominibus tantum, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Inspice, oro, penitius quid sit ægrotare, quid sine culpa sua pauperem esse, quid humanum favorem amisisse, vide quid sit immerentem injuria affici, quid virtute præditum contemni ac vituperari, & hæc omnia terribiles malorum larvas dices, sed pueris solum formidandas.

Seneca. epist. 24. med.

Plurimorum imaginatio morbum, ut malum maximum; paupertatẽ, ut extremum vitæ dehonestamentum; injurias,

con-

contemptum, vituperia, favoris jacturam, invidorum vexationem, ut rem longe deterrimam, velis remisque fugiendam intuentur. Ita è formicis elephantos, è canibus pantheras & tigrides, è lepusculis nescio quos belluarum, & terribilium portentorum exercitus effingimus. Ita centies morimur, antequā periculose ægrotemus, ita nos Iro & Codro pauperiores credimus, paupertate vix à limine salutata; ita quandoque victoriam amissam & desperata omnia proclamamus, antequam hostis in conspectum veniat; vix absinthiten labris primoribus gustamus, & totos absinthii montes devorandos esse metuimus; vix spinulam calcamus, & gladios ac vulnera somniamus. Ita malis nostris plurimum adjicimus, & nobis ipsis mentimur. Omnia quæ patimur, opinione nostra majora fiunt, & sæviora.

Quis hæc mortalitatis ludibria satis æstimet? Plura sunt quæ nos terrent, quam quæ premunt, & sæpius opinione quam re laboramus. Quædam nos magis torquent, quam debeant; quædam ante torquent, quam debeant; quædam torquent, cum omnino non debeant. Aut enim augemus dolorem, & fingimus, aut præcipimus. Plerumque enim suspicionibus laboramus, & illudit nobis illa, quæ conficere bellum solet, fama. Sic accedimus opinioni, nec coarguimus illa, *& parva momenta in spem motumve impellunt animos.*

Livius lib. 27. Fama bellum conficit.

la,quæ nos in metum adducunt,nec excutimus, ſed trepidamus,& ſic vertimus terga, quemadmodum illi, quos pulvis motus fuga pecorum, exuit caſtris, aut quos aliqua fabula ſine auctore ſparſa conterruit. Neſcio quomodo vana magis perturbant. Vera enim modum ſuum habent : quicquid ex incerto venit, conjecturæ & licentiæ paventis animi traditur. Inquiramus itaque in rem diligenter.

Quam multa nõ expectata venerunt, quam multa expectata nunquam comparuerunt! Etiamſi futurum eſt quod times, quid proderit dolori tuo occurriſſe? ſatis cito dolebis, cum venerit: interim tibi meliora propone, & noli ſollicitus eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi. Sufficit diei malitia ſua. Id quod metuimus, fortaſſis erit, fortaſſis non erit; interim dum non eſt, mittamus tam vanos metus.

Matth. cap. 6. ve. 34. ſeu ult.

Nonnunquam nullis apparentibus ſignis, quæ mali aliquid pronuntient, animus ſibi falſas imagines fingit, aut verbum aliquod dubiæ ſignificationis detorquet in pejus, aut majorem ſibi offenſam proponit alicujus quam eſt, & cogitat non quantũ iratus ille ſit, ſed quantum liceat irato. Sic dubia pro certis expaveſcimus, nec ſervamus modum rerum; ſtatim in timorem venit ſcrupulus. Ergo ſpem ac metum examina, & perturbare te deſine.

Præ-

Præclarissime dixit Epictetus: Homines perturbantur non rebus, sed iis quas de rebus habēt opinionibus. Verbi caussa: Mors non est malum; alioqui enim & Socrati ita visum esset: sed opinio de morte, quæ malum eam facit. Cum igitur impedimur aut distrahimur: non alios culpemus, sed nosmetipsos, hoc est, nostras opiniones. *Epictet Enchir c.10.*

Hoc ipsum Annæus explicatissime confirmans: Opinio est ergo, inquit, quæ nos cruciat: & tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus. In nostra potestate remedium habemus. *Seneca Consol. ad Marciam cap.19*

Itaque in Patientiæ gymnasio cruces pretiosæ aut viles, ponderosæ aut leves sunt, prout discipuli pretium eis dant, aut pondus. Tam miser est quisque, quā se esse credit.

IV. FLAGRA.

Inter gravissimas afflictiones non immerito censētur illæ, quæ à Lingua sunt, Objurgationes, Convicia, Obtrectationes, Contumeliæ, Calumniæ, Exprobrationes iniquæ, Accusationes falsæ, & quicquid ab illa malorum Lerna, à Lingua mali est. Huc referendum, cum negantur petita, postulantur ingrata, imperantur dura. Atq; hoc omne afflictionis genus FLAGRA nobis ob oculos ponunt. Graves hinc ictus, & plagæ prorsus acerbæ, quæ ossa vel ipsa com-

minuant, præſertim ſi ab iis exagiteris, à quibus id minime expectes.

Pſ. 54. Solymæus rex olim queritur: Si ini-
v. 13. micus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſ-
14. & ſem utique. Et ſi is qui oderat me, ſu-
15. per me magna locutus fuiſſet, abſcon-
diſſem me forſitan ab eo: Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, jam etiam in me calces elidis? *Et tu fili*, dicebat Bruto Cæſar, cum in curia confoderetur. Hîc breviter ſolatia, velut unguentum inſtillamus vulneri.

Primum: Hîc nemini parcitur, nec quidem cautiſſimis, nec etiam ſanctiſſimis. Et hi quoque cæduntur ac flagel-
Eccli. lantur linguis. Flagellum linguæ, ait Si-
c. 26. racides, omnibus communicans. Hiere-
verſ. 9. mias vates prius ſanctus quam natus,
Hiere. nihilominus queritur, &: Væ mihi ma-
cap. 15 ter mea, inquit, quare me genuiſti virū
v. 10. rixæ, virum diſcordiæ in univerſa terra? Omnium jurgiis & peſſimis imprecationibus expoſitus erat.

Parum erat Iobum à Satana immaniſſime cruciari, niſi ſua eum & uxor, & cognati linguis etiam diriſſime flagellaſſent. Vti aromata longe lateque odorem emittunt, ſi teras: ſic virtutis fama diffunditur, ſi premas. Sunt & animalia quæ verberata gratiſſimum ſpirant odorem: talis omnino Iobus, qui quo plures accipiebat plagas, tanto ſuaviorem patientiæ odorem halabat. Illius car-

carmen agnoſce: Beatus homo qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes. *Iob. cap. 5. v. 17.*

Alterum ſolatium: Divina protectio, quæ quidem hoc efficit, non ut non ſentias hæc flagra, ſed ut ea tantopere non noceant. A flagello linguæ abſconderis, inquit Iobus, & non timebis calamitatem cum venerit. *Iob. c. eod. v. 21.* Huic rei hoc nomen ex aſſe convenit, ſiquidem flagellũ linguæ, non dolorem tantum, ſed vibicem ac livorem facit, famæ ac nomini notam imprimit. Dein, uti flagra plerunque tergum petunt, ſic obtrectationes à tergo lædunt. Sed quiſquis hæc pateris, erige animum. Abſconderis ab hoc flagello: tuebitur te DEVS, ne mendacium & calumniæ tibi noceant, aut certe ſi quid nocumenti ferant, id nobiliori bono ſarciatur.

Tertium: His flagris admoti maximã ſuorum criminum partem expiant, ſi ſe decore ac patienter hîc gerant. Romæ olim Lupercalibus juvenes caprinis pellibus incincti per ludum currebant, obviamque turbam petebant loris: ultro iis mulieres occurrere, & palmas feriendas præbere aſſuerant, partus facilitatẽ ab his verberibus ſibi dari arbitratæ. *Alexãder ab Alex. lib. 4. dier. gen. initio.* Hoc Romani menſe Februario factitabant: apud nos Luperci quotidie modo hiuc, modo illi cum flagris imminent, percuſſuri etiam innoxios. Hîc expedit ſe iis non negare; imo vero ſæpiſſime non

possumus, etsi velimus. Hæc autem flagellatio æquo animo tolerata, mortem beatam conciliat.

Res maximi momenti est, scisse de se alios male locutos, & sustinuisse. Ideo Bernardus ad perferenda hæc flagra promptissimus: Ego, inquit, plagis conscientiæ meæ nullum judico accommodatius medicamentum probris & contumeliis. Non est proinde quod commovear, homuncio sum omni opprobrio dignus & despectione. Quod Seneca Romanis, id quisque suis obtrectatoribus dixerit: Gemite, & infelicem linguam bonorum exercete convicio, instate, commordete: citius multo frangetis dentes quam imprimetis.

Bernar. in epist.

Sen. de beata vita cap. 19

Quartum. Improbrum obtrectationes & calumniæ, nullius hominis caussæ ad tribunal divinum examinandæ vel minimum obsunt, imo prosunt plurimũ. Digna Hieronymo vox: Apud Christianos non est miser qui contumeliam patitur, sed qui facit. Christus luculentissime: Beati estis, inquit, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me; gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Matth. cap. 5. v. 11.

Vocem Domini secutus Petrus: Si exprobramini, ait, in nomine Christi, beati eritis. Hoc nimirum Christo similem reddit, hoc Angelum efficit. Sapiẽs illa

1. Pet. cap. 4. v. 14.

illa Thecuitis Hebræum regem impensissime laudatura: Sicut Angelus Dei, ait, sic est Dominus meus rex, ut nec benedictione, vel maledictione moveatur. *2. Reg. c. 14. v. 17.*

Adversus hæc linguæ flagra insigniter quemvis erudiens Gregorius: Inter verba laudantium, sive vituperantium, inquit, ad mentem semper recurrendum est, & si in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna tristitia generari debet. Et rursum si in ea non invenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim si homines laudant, & conscientia accuset? Aut quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, & sola conscientia nos liberos demonstret? *Greg. lib. 8. epist. 45.*

At, plusquam credi potest, dolet (dixerit quis) calumniis & mendaciis sic temere flagellari. Doleat sane; quid tū postea? Dolere pro Christo & cælo, summum sit solatium Christiano. Doles de te hæc dici? plus doleas, si vera sint quæ dicuntur, si tua tibi conscientia opprobret: En, ita te geris, ut in ora hominum abieris. Quem vero conscientia tutatur, affirmatque inania & falsa esse quæ à malevolis jactantur, ille non acerbe ferat quoscunque aliorum sermones. Cur enim dolent, si non nocent? quod si etiam noceant, Deus profecto quicquid hoc nocumenti est, præmio decuplo pensabit.

ſabit. Qui deliquit, quique ſermonibus cauſſam dedit, is ſeipſum accuſet, ſi male audiat. Iuſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit.

Prov. c. 28. v. 1.

Sic Biblia emendata.

Babylonius rex Balſaſar dum inter mille optimates ad epulum regium accubuit, manum vidit in proximo pariete ſcribentem; ea re ſic territus eſt, ut expalluerit, omnibuſque artubus contremiſcere cœperit. Quæ, obſecro, tanti terroris cauſſa? Vidit manum. Ecqualem? Hominis. Ergo rex humanam manum ſic timeat? Si leonis, aut urſi, aut draconis ungues vidiſſet, cauſſa formidinis aliqua fuiſſet. Sed unius hominis dextram quid tantus monarcha metuat, ad cujus nutum mox centenæ alæ equitum advolaſſent ſubſidio? Ecquid illa tam formidanda manus armorum tulit? Nihil niſi calamum quo ſcripſit. Ad pennam ſcriptoriam virum, ne dicam regē, expalleſcere? Si trigeminam Ioabi lanceam, ſi romphæam Cherubim ignitam in ſe unum vibrari vidiſſet, non ſine ratione timuiſſet. Sed fortaſſe tanti pavoris cauſſa fuit Scriptura? Non intellexit Scripturam, & ob eam rem interpretes vocavit. Quid ergo manum unicam, quid calamum, quid ſcripturam metuit quam non intelligit?

Videte quam crebro fiant ſimillima. Adeſt maledicus, qui velut parieti lingua inſcribit ejuſcemodi voces: *Nemo fidat huic homini, non is eſt qui putatur eſſe,*

hæc

hæc atque hæc familiaria sibi habet vitia; foris nitet, intus & in cute alius est. Hanc talem scripturam subinde sic expavescimus, ut eam inter gravissima supplicia numeremus: & morte acerbius videtur velle, nec posse hoc ulcisci.

Sed quare, ô Christiani, vos sic exanimant obtrectatorum verba? Cur leviter læsi patientiam omneum in furorē vertitis? Hic quidem scorpionis genius est, qui tactu non provocatus acum virosam continet: tangitur? cauda quam primum ferit: ita plurimi silent non læsi; tanguntur? ignes vomunt & venena.

Hîc longe consultissimum est, obtrectatorum voces surdis auribus transmittere. Exemplum à sanctissimis licebit petere. Optimus regum David pessime à multis traducebatur: Ego autem, inquit ille, tanquam surdus non audiebam. *Ps. 37. v. 14.* Et quamvis susurrones quandoque adrepant, dicantque: Hoc iste de te in vulgus spargit. Tu vero tanquam surdus non audias. Sermones hos omnes velle refellere, est seipsum operose lædere. Plerumque hæc dicta tanto latius serpunt, quanto contentiosius refutantur. Sapientissime monens Epictetus: Si quis, inquit, nuntiarit, quemdam tibi maledicere, ne refuta, quæ dicta sunt, sed responde, eum nescisse cetera tua vitia, nam alioqui non illa sola fuisse dicturum. *Epicte. Enchir c. 48.* Qui sapit, sic loquitur. Imperitissimus quisque ubi se in fabulas &

ſermonem mitti comperit, mox vociferatur: Ego vero mendaciſſimos illos nebulones tractabo, ut par eſt : illi de me hoc ſpargant ? faxo pœniteat illos tam improbi ſermonis : & ego illis famam, quam merentur, inuram. Eho Chriſtiane ! Hoc ſane in Patientiæ gymnaſio nõ docetur.

Sur. tom. 1. die 30. Ianua. Beata Aldegundis regii ſtemmatis virgo, à teneris annis omnigenarum virtutum ſtudioſiſſima, cum inaudiiſſet, ſe ab otioſis fabulatoribus non ſine quorundam offenſione traduci, animo nonnihil angi cœpit. At mox ei Angelus ſubſidio miſſus : Ecquid te turbat Virgo, ajebat, malevolorum loquax invidia, quid hominum inaniſſimos ſermunculos attendis ? ſponſus & judex tuus in alto eſt : quid tu terram aſpicis ? Sanguinem pro Chriſto fundere parata es ? contumelioſa prius verba diſce concoquere. Patientia vincit omnia. Te præmium manet cæleſtis gloriæ, illos ſupplicium gehennæ, ni reſipiſcant. Patiendo vinces. Ab eo tempore Aldegundis in tantam ſe patientiam compoſuit, ut ultro poſceret à ſponſo aſperius haberi : Ego vero mi bone IESV, dicebat, moris tui ignara non ſum : ſcio quod omnem filium quẽ recipis, flagelles. Tuam ergo ancillulam flagellis acrioribus ſubjice. Injuriis, mœroribus, morbis me caſtiga & purga : ſuave mihi erit pati, modo ſic liceat vitare patienda æternum. Nec irritæ fuerunt

runt preces: Annuit ſponſus. Paullo poſt gangræna pectus invaſit, & per totum deinde corpus ſe diffudit. Ampla hoc erat patiendi ſeges, ad uſque obitū. **Der Krebs.**

Itaque diſcamus Spartana, imo Chriſtiana nobilitate hæc linguæ flagra tolerare. Vix verbera pro Chriſto feret, qui necdum illius cauſſa verba didicit digerere. Dicat quiſque ſibi: Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Auguſtinus hæc conſignans: Si exceptus es, inquit, à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. *Pſal. 117. verſ. 6. Auguſt loco infra fuſius recitando.*

V. Cumulum malorum denotat SACCVS, è quo tamen aut tempus, aut Mors ipſa conſtrictū liberat. * *Saccus* apud Iaponas horribile tormentum eſt Chriſtianis non ignotum: Ad hoc damnati, collo tenus includuntur ſacco, atque ſub dio dies noctesque deſtituuntur, ad omnes injurias cæli excipiendas. Hîc fames, ſitis, frigus, æſtus, inſomnia torquent miſerum. ita non ſimplici cruciatu hoc genus tormenti conſtat. *Vide quæſo quæ dicturi ſumus in fine partis ſecundæ de hoc Linguæ flagello.*

Saccus in gymnaſio Patientiæ frequēs ſupplicium eſt, nam ea ſubinde calamitatum varietas premit hominem, tantaque in eum incumbit mole, ut ſibi undique conſtrictus, & velut in ſacco eſſe videatur, aut in dolio Reguli. * *Vide Nicol. Trigautii triumphos apud Iaponas. mihi pag. 198. 199 & 202.*

M. Attilius Regulus illuſtriſſimum fidei atque patientiæ documentum, primi Punici belli gloria, ſuis ſe hoſtibus ſtitit ex data fide. Illi Regulum in arcam lig-

Sen. l. de Provid. c. 3. Valer. l. 9. c. 2. Paullo aliter Gellius l. 16. Noct. Att. c. 4.

neam infixis undique præacutis clavis & extantibus conjecerunt, palpebris prius resectis. Fixerunt cutem clavi, & quocunque fatigatum corpus reclinasset, vulneri incumbebat, & in perpetuã vigiliam suspensa sunt lumina. Ita virum fortissimum vigilantia pariter & continuo doloris tractu necaverunt. Horribile tormenti genus, & quod usitato nomine *Brevis Infernus* appellari possit.

Et nos subinde Reguli sumus. Nam in eas quandoque angustias redigimur, ut in Reguli machinam inclusi videamur, & undequaque stimulis perurgeri: atque, quod gravius, solatio insuper omni destitui. Vndique & undique omnia pontus, omnia undique mœror & dolor.

Zoërardum anachoretam narrant in somnum pugnasse hoc modo: Cavam ille arborem clavis introrsus adactis obarmavit, ea maxime parte, qua tergum & latera fulcire solitus esset; porro ad caput circulum ferreum dependulis ex eo saxis suspendit, ut quaquaversus fessa tempora inclinarent, mox asperum monitorem sentirent, adeoque vigilare juberentur. Arcta domus; fatemur: sed multiplicis miseriæ præclarum symbolum: ita nos nonnunquã ærumnis cingimur, ut quocunque animum aut oculos intendamus, id solum occurrat, quod torqueat.

Cum Michæas non ad stomachum

Achabo

Achabo regi vaticinaretur, rex impius 3.Reg.
imperavit: Mittite virum istum in car- c. 22.
cerem, & sustentate eum pane tribula- v. 27.
tionis, & aqua angustiæ. Michæas expertus est *Saccum*, nam non solum falsitatis damnatus, sed in vincula tractus, fame cruciatus, ludibriis affectus est. Hoc *Sacco* est includi.

Sanctissimus rex David hunc *Saccum*
velut vestem indutui pæne assiduo ge-
stans: Ad meipsum anima mea contur- Ps.41.
bata est, inquit; & licet eam amœnio- v.8.9.
ribus cogitationibus ad hilaritatem co- 10.
ner perducere, identidem tamen in seipsam revolvitur, inque tristitias priores relabitur: Abyssus abyssum invocat: Vndique in me nimbi ruunt; alius super aliũ me petit; clades ex cladibus ingruunt. Omnia excelsa tua, & omnes fluctus tui super me transierũt. Omne cælũ in me pugnat. nusquã quies: bellum ex bello seritur; ubique hostes & pericula, vexationes & damna, ubique maxima malorum seges. En vatem regium *Sacco* conclusum!

Sanctissimi quique hominum hoc *sacco* sæpius includuntur, non enim solum sentiunt mala, sed advertunt pericula, æstimant animi damna, non ignorant cacodæmonis insidias, intelligunt quanti sit excidere divina gratia, & Deum habere adversarium. Cum igitur solatiis divinis destituuntur, verentur ne forte divinis etiam favoribus exclusi sint. Hac

ratio-

ratione in *Sacco* ſunt, diverſis mœroribus
ægreſcentes. Eam etiam ob cauſſam rex
Pſ. 59. David ſic fatur lacrimans: DEVS re-
v. 1. pulisti nos, & deſtruxiſti nos. Oſtendi-
& 3. ſti populo tuo dura; potaſti nos vino
compunctionis. O Domine merum me-
racum nobis abſinthiten propinas è tua
cella; ô potum nimis amarum!

Ezech. Haud aliæ ſunt Ezechielis voces: An-
cap. 7. guſtia ſuperveniente requirent pacem
v. 25. & non erit. Conturbatio ſuper contur-
& 26. bationem veniet, & auditus ſuper audi-
tum. Calamitates ſcilicet è calamitati-
bus naſcentur; nihil uſpiam quietis; in
Sacco erimus. Iobus, ſi quiſpiam hunc
Iob. *Saccum*, ſeu calamitatum cumulum ex-
c. 16. pertus: Ego ille quondam opulentus,
v. 14. inquit, repente contritus ſum: tenuit
&. 15. cervicem meam, confregit me, & poſuit
me ſibi quaſi in ſignum. Circumdedit me
lanceis ſuis, convulneravit lumbos me-
os; non pepercit, & effudit in terra vi-
ſcera mea. Conſcidit me vulnere ſuper
vulnus. Patientiſſimus vir iſte vere in *Sac-
co* fuit: ſed reipſa monſtravit, quantum
in Patientiæ gymnaſio profeciſſet: cer-
te jam non inter diſcipulos, ſed magi-
ſtros numerandus.

Quiſquis hoc cladium acervo premi-
tur, & *Sacco* ſe incluſum ingemiſcit, alta
mente reponat hæc duo.

Primum eſt: Noſſe, in gymnaſio Pa-
tientiæ locum eſſe, cui nomen *Infernus*,
& eo Deum conſueſſe ſuos mittere, *ſacco*
inclu-

includendos. Nihil hoc novi eſt,ſed divini favoris ſignum eſt, & amplioris cauſſa præmii. Sed nec æternus eſt *infernus* iſte, neque hic *Saccus* omnibus horis aut ſæculis geſtandus. Deus eſt, qui *deducit ad inferos, & reducit.* *Tob. c. 13. v. 2.*

Alterum eſt: Vult omnino DEVS, ut ſpem fiduciamque in ſe noſtram tum maxime erigamus, cum res videntur deſperatiſſimæ. Inſcriptio pſalmi quadrageſimi primi eſt: *Intellectus filiis Core,* ſeu, *Canticum erudiens*, ſiquidem docet, tunc animoſiſſime ſperandum, cum pæne nil ſpei affulget. Hinc illud plus ſimplici vice ingerit: *Spera in Deo.* Quid vanis angoribus conſumeris? quid futurorum metu cruciaris? quid ad omnem maligniorem auram trepidas? Spera in Deo, modicæ fidei ac ſpei homo, ſpera in Deo. Spes hæc nec falli poteſt, nec fallere.

Philo Hebræus cum aliis ſuæ gentis apud Cajum Caligulam Imperatorem ab Appione accuſabatur, quod divinos honores Cæſari non tribuiſſet. Cumque jã etiam aula ejectus eſſet, dixit ad ſocios: Bono animo nos eſſe oportet, tametſi Cajus iratus ſit nobis: quia neceſſe eſt adeſſe divinum, ubi humanum ceſſat auxilium. *Euſeb. lib. 2. hiſt. Eccleſ. cap. 5.*

Quod ſi divinum etiam auxilium cunctari videatur, cum Ioſaphato rege opportuniſſime precabimur in hunc modum: Cum ignoremus, quid agere debea-

2.*Par.* beamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut
c. 20. oculos noſtros dirigamus ad te, DEVS.
v. 12. Modo animi oculos nunquam avertamus à Deo. Qua in re canis imitandus: hic tamdiu hero ſuo aſſidet, monet, mulcet, & hiando cibum flagitat, dum impetret: ita nos incluſi *Sacco*, variis ærumnis preſſi, divinam opem tamdiu flagitemus, dum impetremus. Deſunt auxilia humana? neceſſe, ut Philo loquitur, adeſſe divina.

Olim cum omnes vitæ noſtræ periodos uno aſpectu cernemus, fatebimur quod olim dixit Themiſtocles: Perieramus, ô pueri, niſi periiſſemus. Profecto plurimos naufragium ſervat, naufragaturos certo, ni mitius naufragium præceſſiſſet. Quare, animo ſimus erecto, & vel in *Sacco* eſſe, dulce putemus pro Chriſto. Brevi pro ſe quiſque cantabit fe-
Pſ. 29. lix: Convertiſti planctum meum in gau-
v. 12. dium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia.

CAPVT VI.

Quæ potiſſimum culpæ in Patientiæ gymnaſio cavendæ ſint.

Laërt. lib. 4. *cap.* 7. OBjecit quis Bioni philoſopho, quod adoleſcentem, quem maxime volebat, ſuæ ferulæ ſubjicere non potuerit. Cui Bion: Mi bone, inquit, mirari deſine; adoleſcens ille tenellus

caſeus

caſeus eſt, nec hamo attrahitur. Quo dicto prudenter ſignificavit, delicatos pueros parum aptos eſſe ſtudiis. Vetulus quidem caſeus non uno vitio laborat, ſed tener recenſque multo pluribus, cui quoſdam è ſcholaſticis non inique compares. Siquidem in turba complurium diſcipulorum aliquos reperire eſt, qui, ut caſeus recens, vitiorum divites, conſuti è dolis & fallaciis, nil æque ſciunt ac fallere. Argus ſit magiſter, non tamen omnes eorum aſtus deprehendet. Omnia ſcholaſticorum vitia recenſere infinitum foret. In compendium ea mitto, & in digitos. Octo potiſſimum in ſcholis culpæ à diſcipulis admittuntur. Totidem fere ſeu noxas, ſeu nequitias in Patientiæ gymnaſio diſcipuli parum morigeri cōmittunt. Hæ numerantur:

1. Neſcire prælecta.
2. Garrire ac fabulari.
3. Scriptionis penſum non habere.
4. Abeſſe ſine cauſſa.
5. Rixari, aut diſcipulos percutere.
6. Pingere, dormire, aut nugas tractare, dum veterum ſcripta præleguntur.
7. Simulare morbum.
8. Mentiri, aut correptum obmurmurare.

Hæc octo ſunt piacula, in Patientiæ gymnaſio nunquam tolerata, nunquam toleranda. Has octo notiores culpas breviſſime nunc eo explicabimus, ut caveamus.

I. Prima in ſcholis culpa, *Neſcire prælecta*, aut tantum ſimulare ſe ſcire. Iam notæ ſunt magiſtri voces: *Recita puer, recita.* At diſcipulus deſes ignavum illud muſſitare: *Neſcio.* Aut oſcitanter incipere, & tertio quoque verbo hærere, libellum furtim inſpicere, quædam omittere, plura corrumpere. Atqui ſane hoc neſcire eſt.

Religioſiſſimus ille ſcriptor Chriſtum ita loquentem facit: Dupliciter ſoleo electos meos viſitare, tentatione ſcilicet & conſolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego, unam increpando eorum vitia; alteram exhortando ad virtutũ incrementa. Ita Chriſtus ſolet prælegere. Sed quando recitandæ ſunt prælectiones iſtæ? Veſperi potiſſimum, cum ſuum conſcientiæ ſubeundum eſt examen. Hîc præceptor imperat: Recita, Recita, qua parte tui factus es melior? quam hodie virtutem didiciſti? quem animi nævum correxiſti, quod vitium tuum conatus es dediſcere? Recita, Recita, & excute memoriam.

Thom. de Kemp. lib. 3. cap. 3. in fine.

Non tantum hominum religioſorum eſt, ſed quorumlibet aliorum, ſua dicta, facta, cogitata per diem diligentiſſime recognoſcere. Hoc etiam Annæus Seneca, hoc etiam Publius Sextius, hoc alii, jubente ratione fecerunt. Hoc viri ſanctiſſimi exemplo ſuo docuerunt; hic hodieque mos eſt piorum hominum in ſeipſum quotidie diligenter inquirere, & omnes

Vide Triſmegiſtũ meum l. 1. de Examine conſciẽtia, per plura capita.

omnes conſcientiæ latebras explorare.

Et ſane id dictat ratio, prius placare DEUM per diem offenſum, quam ordiri ſomnum: ut ſi ſopor ſociandus ſit morti (quod prorſus incertiſſimum) non ad mortem detrudamur æternam. Et quam hoc rationi conveniens eſt, quot diebus Conditori vel ſemel ſaltem, de beneficiis agere gratias, admiſſas deprecari culpas, ſtatuere deinceps cautius, emendatius, caſtius & cogitare, & loqui, & agere. Magis pecus eſt quam homo, qui temere iſta negligit, & in plumas ſe abjicit, cum ſibi DEUM nec verbulo conciliarit.

Ergo, mi Chriſtiane, recita, recita; de præterito die conſcientiã examina. Prælecta neſcit, qui ſomno ſe tradit, nec prius cum Deo agit.

At ſubinde recitat diſcipulus, ſed male, & verba tertiat. Hoc ii faciunt, qui conſcientiam quidem inſpiciunt, aut preces fundunt, ſed pleni aliarum cogitationum. ita lapſantia ac tertiata verba ſubſtrepunt. Exemplo rem monſtramus. Eſt qui dominicam precationem ſic recitet: *Pater noſter qui es in cœlis.* Mens interim quærit: quid domi fit in culina, quid in cella, quid in horreo? *Sanctificetur nomen tuum.* Animus addit: gravi contemptu hac hebdomade notatus ſum. *Adveniat regnum tuum.* Mira res, necdum belli finem ullum apparere! *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.*

Paupertas rigide me tractat; si ditior essem, fortassis emergerem; ita jaceo miser, & contemnor.

O Christiani, quæ hæc oratio est? hoc verba tertiare, hoc prælecta nescire, hoc pessime recitare est. At vero crucem nemo bene portaverit, qui oraverit male. Videte mihi regem impiissimum sed demum resipiscentē Manassen, *Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde; deprecatusque est Deum, & obsecravit intente.* Hoc sane vult Deus; *Intente* vult rogari & obsecrari.

2. Par. c. 33. v. 12.

II. Altera in scholis culpa est, *Garrire, ac fabulari*. Quid hoc aliud est, quam à rebus creatis solatiola, & oblectatiunculas emendicare, & eorum hominum aures vanissimis querelis onerare, à quibus nec consilium speres, nec auxilium. Imperitissimus mendicorum est, & artis suæ minime gnarus, qui pauperrimas domunculas oberrat mendicando. quid hinc largæ stipis expectet? Dea Inopia hîc habitat, & inquilinos suos mera mendicabula numerat. A mendicis autem mendicare absurdum & ridiculū. Ditiorum ædes, mi mendice, adi; hîc clama, hîc pulsa: opulentæ domus vel unicæ benevolentia largiores dare potest sportulas, quam centum paupertinæ tribus tuguria.

Ita prorsus graviter errant, qui sperāt calamitates & afflictiones vanissimis oble-

oblectatiunculis tollendas. Cum ægre illis est, socios sibi adjungunt, symposia instituunt, convivia & choreas adeunt, tempus ambulatiunculis & lusibus fallunt, horas optimas sterilissimis confabulationibus consumunt, itinera minime necessaria intendunt.

O miseri! Ægrum in ligneo lecto, an in aureo collocemus: quocunque illum transtulerimus, morbum suum secum transferet. Fundamentum pacatæ mentis est, *Vanis non gaudere.* Hilaritates illæ non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt, nec afflictionibus è solido mederi possunt. Perfusoria est hæc voluptas & turbida, nec tollit morbum, sed auget.

Non enim gaza, neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.

Horat. lib. 2. carm. ode 16.

Solidum gaudium ex bona conscientia est. Nam neque peregrinatio, nec locorum varietas tristitiam gravitatemque mentis discutit. Animus mutandus est, non cælum. Quocunque pervenerimus, nostra nos vitia sequuntur. Hoc idem querenti cuidam Socrates ait: Quid miraris, nihil tibi peregrinationes prodesse, cum teipsum circumferas? Premit te eadem caussa, quæ expulit. Quid terrarum juvare novitas potest? quid cognitio urbium aut locorum? in irritum cedit ista jactatio. Quæris, quare te fuga

Senec. epist. 28. ista non adjuvet? Tecum fugis. Onus animi deponendum est. Non ante tibi ullus placebit locus. Bene vivere omni loco positum est.

Itaque his oblectatiunculis dolor aliquantisper sopitur, & silet; sed brevi robustior adest, tantoque jam pungit acrius, quanto minus ex intervallo sentiebatur. Iobus solatium tam vanum perosus: Audivi frequenter, inquit, consolatores onerosi omnes vos estis. Idem de rebus creatis dixeris: Onerosi consolatores sunt. Quid ergo confabulatiunculis vanissimis nos pascimus, quid rerum conditarum opem imploramus, en ipse conditor se ultro consolatorem offerens: Ego, ego ipse, inquit, consolabor vos. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Mittamus igitur vana solatia, si sapimus, imo ut sapiamus, & ad patientiam perfectam totis viribus tendamus.

Iob. c. 16. v. 2.

Is. c. 51 v. 12.

Matth. c. 11. v. 28.

III. Tertia in hoc gymnasio culpa, *Scriptionis pensum non habere.* In eam rem sollicitus pater sic inhortatur filium:

Iuv. sat. 14. v. 192.

Scribe puer, vigila, caussas age, perlege rubras
Majorum leges ——

Quid autem hîc aliud scriptio tempore reddenda, nisi *Præmeditatio?* Instruendus est animus & parandus ad futura, ne clades improvisa mole opprimat imparatum. Annæus prudentissime monet: In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet. Miles decurrit sine ullo hoste, val-

Senec. epist. 18. In armis per aliquot millia.

vallum jacit, & supervacuo labore lassatur, ut sufficere necessario possit. Quę in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerce. Non deprehendat nos calamitas imparatos.

Tres Apostoli ad clivum Olivarum à magistro non simplici tantum objurgatione moniti sunt. Quid ita? Rem gladio decernendam censebant, cum quiescendum; fugiebant cum standum; dormiebant cum vigilandum; stertebant cum precandum esset. Non se futuris pararunt, quantumvis Christus sollicite hortatus sit: Vigilate, & orate ne intretis in tentationem: spiritus quidē promptus est, caro autem infirma. At illi nec orarunt, nec vigilarunt. Sic imparatos turbo subitus involvit. *Matth. c. 26. v. 41.*

Siracides præmeditationē hanc cumprimis commendans: Fili, ait, accedēs ad servitutem Dei, sta in justitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Nam inexpectata plus aggravant, & novitas grande pondus calamitati adjicit. Quicquid expectatum est diu, lenius accedit. Ideo nihil improvisum esse debet: in omnia præmittendus est animus, cogitandumque non quidquid fieri solet, sed quicquid fieri potest. *Eccli. cap. 2. vers. 1.*

Itaque formetur animus ad intellectum patientiamque sortis suæ, & sciat sibi posse contingere, alteri quidquid contigit. Præsume igitur animo, quisquis

discipulum agis in hac schola, tibi quam plurima esse patienda. Sed num quis hieme algere se miratur? num quis in mari nauseare? in vehiculo concuti; in via cœnosa collutulari? Fortis est animus, ad quæ præparatus venit.

Vide quid hac de re parte 3. cap. 5. dicamus infra, ubi hac suo loco, & fusius.

At sunt discipuli qui subinde scriptionis pensum dant, sed pessima fide: quidquid scripti magistro porrigunt, id prius ab alio describunt. Hoc quidem inter Christianos hac ratione fit. Sunt quidam ignaviæ suæ tam fideles patroni, ut cum monentur, aut corriguntur, continuo soleant objicere: Quid ego solus vapulo? neque hic, neque iste, nec ille aliter quã ego. Nec iste talium sermonum patiens est, nec ille ludos se fieri finit, neque hic omnibus dormir; & illi etiam opponere se audent; nec isti omnium genibus advolvuntur, idque merito. Cur mihi non liceat quod istis, & illis? cur ego unus deterioris sim conditionis, quam alii?

O malum argumentum, & ô pessime descriptum! Ita mores alienos quasi describimus, eosque nostris exprimimus; sic ad prava nos exempla componimus, & in turba perire jucundum ducimus. O ridiculi! Quid aliena vitia impatientiæ nostræ patrocinantur? habemus priscæ sanctitatis illustriora exempla quæ imitemur.

Philip. cap. 3. v. 17. & 18.

Invitat Paulus: Imitatores mei estote fratres, & observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formã nostram: multi

enim

enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus. Ergo & clades præmeditandæ, & specimina virtutis nobiliora sunt imitanda.

IV. Quarta culpa: *Abesse sine caussa, & schola divertere.* Quid hoc aliud, quam afflictiones fugere, sed modo minime concesso. Morbo mederi licet, sed remediis legitimis: licet ex mendicitate emergere, sed sine fallaciis & alterius jactura: fas est dignitatem tueri, sed illā male defenderit impatientia, aut superbia. Fit nonnunquam ut pueri metu virgarum è scholis erumpant & pallium in magistri manu relinquant: ita hi dignitatis gradum defendunt, sed humilitatis ac modestiæ vestem amittunt. O mi superbe Christiane, quam longe fuisset consultius, aliquid existimationis perdere, & modestiam retinere.

Hortatur Petrus: Charissimi nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid contingat; sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione mysterii ejus gaudeatis exultantes. Hoc monet: cum fervet afflictio, nolite peregrinari, & à Patientiæ gymnasio divertere alio: afflictiones fugiendo non effugiuntur. Quod religiosissime sacer ille scriptor submonens: Multi, ait, quærunt tentationes fugere, & gravius incidunt. Per solam fugam non possumus vincere, sed per

1. Pet. cap. 4. v. 12.

Thom de Ke lib 1. Christi cap. 13

per patientiam & veram humilitatem omnibus hostibus efficimur fortiores.

Aug. in ps. 111. post med. mihi pag. 532. Itaque, inquit Augustinus, qui hîc non sua quærit, sed quæ IESV Christi: labores patientissime tolerat, promissa fidenter expectat. Paratum est cor ejus sperare in Domino; neque ullis tentationibus frangitur.

Illud hac in re longe deterrimum est, cùm de morbis magi consuluntur, cùm incantamenta carminum, devotiones effascinantes, & vanitates magicæ usurpantur. Neque verò hoc aliud est, quàm cacodæmonem sub honesta larva medicum adhibere.

4. Reg. cap. 1. v. 16. Ochoziæ impio regi Elias vates in os dixit: Hæc dicit Dominus. Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deū Accaron, quasi non esset deus in Israël, à quo posses interrogare sermonē, ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morieris. Iustissime. Et vero etiam mortuus est. Dignum eo supplicium, qui maleficis artibus carminibusque sanitatem sibi propitiam reddere voluit. Eleganter dixit Augustinus; Vbi homo ægrotat, & Deus curat, magnum pietatis & sanitatis indicium est.

Aug. in ps. 147. post init. mihi pag. 599. V. Quinta culpa, *Rixari, aut condiscipulos percutere.* Vsitatum hoc crimen est in scholis, alterum ab altero pugnis salutari, siquidem hic jurgiorum epilogus frequens est, verberibus confirmare verba. Et quoties illæ voces audiuntur: Nequis-

quiſſime proditor, tu cauſſa es, quod cæſus ſim; non gratis hoc feceris: præmium à me ſpera. Ex Adamo vitiorum traduces ſunt, aliorum accuſationibus ſeipſum purgare, omnem culpam à ſe in alios verbis quam fucatiſſimis amoliri.

Homini impatienti Mars ſemper in manu eſt, nec ei unquam deeſt, quod in litem & certamen trahat. Sæpe ſunt leviſſima, propter quæ non leviter excandeſcimus, qualia quæ pueros in rixam & jurgium concitant. Minimis ſordidiſque rebus exacerbamur. Parum agilis eſt ſervus, menſa negligentius poſita, aut ruga veſtis deſtructa? mox ira & impatientia ſe prodit. Imo & tuſſis alicujus, aut ſternutamentum, aut muſca parum curioſe fugata, aut clavis ſervi manibus elapſa, aut janua inurbane clauſa in rabiem nos agit. Et quomodo convicia feremus atque maledicta, quorum aures tracti ſubſellii ſtridor offendit, & quomodo famem ſitimque perpetiemur, quibus aduſtum nonnihil olus ſtomachum omnem invertit? Animus male affectus minimis offenditur, adeo ut quoſdam aliorum ſalutatio, aſpectus, ſilentium, riſus, interrogatio in litem evocent. Nimirum ægra nunquam ſine querela tanguntur.

Nec continet ſe impatientia noſtra quin tempeſtatem ac cælum, quin tempeſtatis ac cæli dominum accuſet. Iam immodicos imbres, jam frigoris inſolen-

tiam, jam nimios æstus, jam hiemis pertinaciam querimur. Nec consideramus suis ista legibus peragi. Nimis certe nos suspicimus, si digni nobis videamur, propter quos cælum aliter moveatur. Nihil horum in nostram injuriam fit: imo contra nihil non ad salutem. Sic frustra cum aëre litigamus, si serenitatem neget; frustra terram calumniamur, si segetes non surgant; frustra brutis animantibus indignamur, si imperium nostrum detrectẽt; non minus frustra, & magis fatue alios accusamus, cum nobis male est. Quoties jactantur hæ voces: Ille nebulo, trifurcifer ille, ille bipedum nequissimus hoc mihi malum miscuit, hoc mihi infortunium curavit, huic morticino cladem meam acceptum refero.

O ignari veritatis! quisq; sibi calamitatis suæ auctor est, suæ quilibet faber fortunæ est: ergo & suum quisque vitiũ sibi imputet, non aliis. His talibus Epictetus respondens: Alios, inquit, accusare ob calamitatem suam, hominis est inerudití: seipsum, ejus qui erudiri cœpit: nec se, nec alium, eruditi. Præclarissima virtus est, Accusatio sui ipsius, sed rarissima.

Epict. Enchir. c. 10.

VI. Sexta culpa, *Pingere, dormire, nugas tractare, per fenestras prospicere.* Proprium puerorum est, talos, nuces, imagunculas, & id genus crepundia efflictim amare, & vero etiam lacrimis ea defendere. Grandis hæc noxa in Patientiæ gymnasio, res fluxas & caducas tanto affectu

depe-

deperire. Hinc illæ tot lacrimæ, hinc omnigeni dolores. Verissime dixit beatus Gregorius: Nunquam sine dolore amittitur, nisi quod sine amore possidetur. Iobus facultates omnes, insuper decem liberos, imo & seipsum amisisse dici potuit, adeo illum dolores & ulcera sibi rapuerunt; nihilominus suo jam pæne funeri superstes hilariter cantat: Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomẽ Domini benedictum. Substantiam suam, ait Gregorius, mente reliquerat, quam sine delectatione possidebat.

Greg. lib. 1. moral. cap. 3. med.

Iob. cap. 1. v. 12.

Greg. lib. 1. mor. cap. 3. med.

De hoc eodem egregie dixit Augustinus: Iustus naufragus evadit dives & nudus. His divitiis plenus erat sanctus Iob. Nihil in domo remanserat; omnia uno ictu perierant, quibus opulentus paullo ante videbatur: subito mendicus in stercore sedet, à capite usque ad pedes vermibus scatens. Quid ista miseria miserius? Quid interiore felicitate felicius? Perdiderat omnia illa, quæ dederat Deus, sed habebat ipsum, omnia qui dederat, Deum. O Virum putrem, & integrum! O fœdum, & pulchrum! O vulneratum, & sanum! O in stercore sedentem, & in cælo regnantem! Si amamus, imitemur: ut imitemur, laboremus. Adjuvat certantem, qui certamen indixit.

Aug. tom. 10 serm. 105. de Temp. mihi pag. 294.

Sed unde huic viro æs triplex circa pectus, unde illi patientia tanta? Sine dolore perdidit, quod sine amore possedit.

Dolo-

Dolorem utique ſentiebat, ſed facile ferendum; amore ad ſua trahebatur, ſed moderato. Sic liberos, ſic conjugem, ſic & divitias habuit, tanquam non utique ſemper habiturus: & tanquam non futurus ob hoc miſerior, ſi habere deſineret.

Rebus creatis uti ac frui, non nimio tamen earum amore capi, hoc opus, hic
Pſ.61. labor. Ideo vociferatur pſaltes regius:
v. 11. Nolite cor apponere. Mortale eſt omne mortalium bonum. Quicquid eſt, cui *dominus* inſcriberis, apud te eſt, tuum non eſt: nihil firmum infirmo, nihil fragili æternum & invictum eſt. Tam neceſſe eſt perire quam perdere: & hoc ipſum ſi intelligimus, ſolatium eſt, æquo animo perdere, quod periturum eſt.

Quid ergo adverſus has amiſſiones auxilii inveniemus? Non tantopere ames amittenda: Noli cor apponere. Animus Dei æmulator ſupra humana ſe attollat, nihil extra ſe ſui abjiciat: nobiliori origine genitum ſe ſciat, quam ut rebus perituris amorem impendat. Ah, vani! pulchra & ſuavia ſectamur, crepũdia & pupas amamus, & cum ludicra hæc nobis eripiuntur, grandi lacrimarũ imbre certamus, ingenti ſcilicet dolore perdimus, quod tãto amore poſſedimus. Minus amemus hæc fluxa cum poſſidemus, minus & dolebimus cum perdemus. Quotidie hic amoris affectus ſubſtringendus eſt, & uti Tarquinius rex

horto

horto suo inambulans summa papaverum capita baculo decussit; sic validioribus his affectibus assidue resistendum, & quam primum erexerint caput, supprimendi. Vt minus doleas, minus ama.

VII. Septima culpa, *Simulare morbũ.* Vsitatus scholasticorum dolus est, malle ficte ægrotare, quam serio laborare. Augustinus adolescentiæ suæ varie iratus, eamque deplorans: Tãtillus puer, inquit, & tantus peccator. ludebam pila puer, & eo ludo impediebar, quo minus celeriter discerẽ litteras. peccabam faciendo contra præcepta parentum & magistrorum. Aulus Persius etiamnum puer, si quando, quod à magistro præscriptum, nesciisset, oculos inungebat, & argemate se laborare fingebat. Astum fatetur ipse:

Aug. lib. I. Conf. cap. 9. 10. & 11.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere ——

Persius sat. 3. v. 42.

Plurima fingunt pueri, ut è scholis evadant. Cum ipsi eas negligunt, excusationes in parato habent, quas magistro obtrudant. Fuit ut magister interrogaret puerum, cur ad rem divinam tam serus venisset? Cui puer: Domine præceptor, *debui expectare offam. Mox addidit magister: I nunc, & expecta betulam. Nil promptius pueris quam excusationem

* Hab müssen auff die Suppen warten. So geh hin / vnnd wart jetzunder auffs Kraut.

nem culpis prætexere: Æger fui, non permissus fui, non potui. mille talia cōminiscuntur.

Iussus est quidem Ionas propheta Niniven civitatē concionibus formare ad pœnitentiam. At Ionas velut morbum simulare, imperata dissimulare, iter alio intendere, Níniven declinare, fugam suam Oceano commendare, omnia alia velle quam concionari. Discipulus parum obediens, & qui nimis facile sibi credidit, se non posse, quod potuisset, si voluisset. At mari sæviente, ventis furentibus, missus est ex imo gurgite magister Cetus, qui Ionam doceret posse, quod posse se negabat. Mi Iona quā longe aliud est *Non velle*, & aliud *Non posse*. Nolle sæpissime in caussa est; Non posse prætenditur. Profecto plurima hoc ipso non possumus, quia nos posse non credimus. Vitia nostra amamus ac defendimus, & malumus excusare illa, quam excutere.

Quoties ignavum illud audias: Non possum, quid urgetis, Non possum: Iejuniis vires meæ non respondent; inediam non fert meus stomachus; his laboribus ferendis impar sum; assueta relinquere non possum; rebus hactenus concessis carere non possum; quid frustra me vellicatis? non possum.

Proscriptæ pridem sunt hæ voces è gymnasio patientiæ. Audite discipulum generose clamantem: *Omnia possum*. Quæ

tandem

tandem id ratione? *In eo qui me confortat.* *Philip. cap. 4. v. 13.*
Germani fratres, Zebedæi filii ad quæstionem Domini de amariſſimo calice perhauriendo, animoſe reſponderunt, *Matth. c. 20. v. 22.*
Poſſumus. A nobis contra, cum patientiæ negotium agitur, plerunque illæ pigrorum voces ſunt: *Non poſſumus, Non poſſumus.*

Atque hoc eſt, quod patientiam vix unquam è ſolido addiſcamus. Nimium nobis ipſis, & in rem noſtram creduli, cum aliquid difficulter & ægre poſſumus, mox impudenter vociferamur: *Non poſſumus.* Eho teipſum tenta, vires tuas ſeverius explora, age & conare, fac quod potes. Nil turpius in Patientiæ gymnaſio, quam ad omnium difficultatum occurſus hoc unum opponere, *Non poſſum. Omnia poſſum,* clamat divinus Paulus. *Poſſumus,* reſpondent Apoſtoli. Vere amanti nunquam excidunt hæ voces: *Nolo, Non poſſum.* Si verus amor eſt, omnia poteſt, aut verus non eſt.

VIII. Octava in ſcholis culpa, *Mentiri, aut correptum obmurmurare.* Capitalia ſunt hæc delicta in ſcholis, nec niſi virgarum ſupplicio eluenda. Quod autem in Grammatices aut Syntaxeos ſchola mendacium eſt, hoc in Patientiæ gymnaſio eſt impatientia. Nam uti mendacium negat quod affirmandum, aut affirmat quod negandum, atque quod nigrum eſt, ait eſſe album, ſic & impatientia è levi moleſtia gravem, è gravi facit

facit intolerabilem. Hoc autem origo eſt impatientiæ, credere, ſe nimium pati, tolerare non toleranda, inſontem & im-
Pſ. 26. merentem vexari. Ita mentitur iniquitas
v. 12. ſibi.

Quanto rectius, quiſquis affligitur, apud animum ſuum ſic ratiocinatur: Quid ais, homo impatiens? ideone Patientiæ gymnaſio nomen dediſti, ut cum quid pateris, inſontem te proclames? Apage has voces: quæcunque patiaris, tu ea centies, ſexcenties, millies merebaris pati, & graviora. Ignem ac flammas quomodo patieris, ſi ſtricturas ignis & ſcintillas non fers? Amice, non facit tibi DEVS injuriam. Tolle quod tuum eſt; patere, quod tibi à Deo injunctum eſt. Tune ille inſons, ille innocens, quem optimus Pater plus æquo vexet? O bone, quam tibi blandiris ipſe liberaliter, ſed fatue: & lupus cum ſis, ovem te eſſe, ſtulta tibi credulitas perſuadet. Hinc illæ voces: Cur in me ſolum procella omnis deſævit? quæ mea tandem ſcelera? quid ego feci? Dicam; tu modo patienter me audi.

S. Antonin. part. 3. tit. 13. Divus Antoninus memorat, Petrum monachũ, poſt & martyrem, apud præſides ſuos accuſatum, quod neſcio qui profani homines in ejus cubiculo ſint viſi garrientes, & auditi. Eam ob cauſſã Petrus in publico cætu omnium juſſus eſt ſui ipſius accuſator eſſe, & pœnam ab aliis pronuntiandã, exacte dependere.

Fecit;

Fecit; ſed ſane amaro animo. Non enim conſcius ſibi erat quidquam hac in re deliquiſſe, nec ignarus ſolis hoc ſuſpicionibus in ſe confictum. Vbi ab aliis digreſſus in cubiculum rediit, ante imaginem Chriſti crucifixi madidis ſeſe oculis ſtitit, atque ut animum querelis exoneraret: Domine, inquit, quid ego feci, quod tam ſevere puniar quantumvis innocens? Tanto favens candori Chriſtus mox reddidit has voces: Et ego Petre, quid feci? quod tali morte afficiar, quantumvis innocens? Erubuit Petrus, jamque ſe reum pronuntiavit, ſi tam innocenti conferretur.

IX. Quid jam ais, querule, quid toties ingeminas: Et ego quid feci? Dic obſecro: Et Chriſtus quid fecit? Et Chriſti mater quid fecit? *gladium doloris paſſa?* Petrus & Paulus Apoſtoli quid fecerũt? Tot centena millia martyrum quid fecerunt? Tot hominum ſanctiſſimi calumniis graviſſimis onerati quid fecerunt? Etiamnum tu tuas voces repetis: Et ego quid feci? Quanto rectius dices cum illo ad Domini latus crucifixo, ſed reſipiſcente latrone: Nos quidem juſte, nam digna factis recipimus. *Luc. c. 23. v. 41.*

Non aliter & nos ſentiamus. Affecti ſumus pœna? ſuccurrat non tantũ quid patiamur, ſed quid fecerimus. Si volumus æqui rerum omnium judices eſſe, hoc primum nobis ſuadeamus, neminẽ noſtrum eſſe ſine culpa. Hinc enim ma-

xima oritur indignatio: *Nihil peccavi, nihil feci.* Imo nihil fatemur. Indignamur aliqua admonitione aut coërcitione nos castigatos, cum illo ipso tempore peccemus, quo adjicimus malefactis arrogantiam, excusationem, contumaciam. Nam, ut optime dixit Fabius, culpam admissam excusare, altera culpa est. Admoneri bonus gaudet; pessimus quisque correptorē asperrime patitur. Quis autem est iste, qui se profitetur omnibus legibus innocentem? Sæpe in caussa qua innoxii sumus, punimur, pro caussa qua noxii extitimus.

Gen. c. 44. v. 5. & seqq. Iosephi proregis Ægyptii fratres insontes erant, cum in carcerem mittendi retraherentur ex itinere, quod scyphum argenteum furati essent. Quid hîc dicendum? Si de scypho agatur, plane innocentes erant. Sed latet hîc anguis in herba. Furtum longe gravius commiserunt. Non enim poculum argenteum, sed ipsum germanum fratrem suum Iosephum parenti suo furati sunt. Atque hoc furtum ante annos viginti & amplius commissum, vel sero tandem fuerat puniendum. Idem aliis sæpissime contingit.

Amemus igitur veritatem, & quicquid tandem patiamur, cum Iosephi fratribus dicamus: Merito hæc patimur, quia peccavimus. Veritatem amavit, qui dixit: Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei. *Gen. c. 42. v. 21. Mich. cap. 7. vers. 9.*

Qui

Qui viro se insontes credunt, nec tam dira meritos, ii hoc solum efficiunt obmurmurando, ut pœnas luant graviores, & nonnunquam geminatas: veluti cum discipulus post virgarum suppliciũ murmurat, ad virgas jure repetitur. Reos ergo nos esse fateamur, quicquid demum injuriarum aut calamitatum sit tolerandum: Iram Domini portemus, quoniam peccavimus ei. Quisquis discipulum agit in Patientiæ gymnasio, quicquid cogatur pati, sic discat loqui: Ego quidem juste, nam digna factis recipio. Hoc est proficere, extrema quæque se meritum non negare.

VIdisti, Lector, Patientiam in cructum suggestu stantem; en & sedentem A. Verbo veteri dicebatur: Romani sedendo vincunt. Haud aliter Patientia, quæ quanto in se quietior, tanto & fortior est. In libri fronte, cum Fortitudine illam junximus: Nã (ut Valerius) tanta similitudine juncta est Patientia Fortitudini, ut cum ea, vel ex ea videatur nata. Quandoque totus Orbis Patientiam premit, quod globus hîc incumbens significat. Sed illa erigitur contra, nec palmam manu abjicit. Sic vinci, est vincere.

Valer. Max. lib. 3. cap. 3. initio.

Ergo stans Patientia docebat, & spectabatur à suis. Hîc sedens exercet quæ docuit, jamque ipsa spectat docentem Angelum, simulque monstrat, quantum ad omnigenam virtutem faciat, Plurimum pati.

Denique nitens genibus docebit, qua arte calamitas omnis sit perferenda. Non enim quid, sed quemadmodum feramus, interest.

Hîc etiam coronam spineam B. *sanguine stillantem observa. Hæ pluviæ huic germini conveniunt. Subinde Patientia non sudorem tantum, sed & sanguinem propinat Christo.*

Illud etiam in imaginibus his observandũ. In prima quidem, corona regis simplex cernitur. In altera, pretiosior cum gemmis. In hac tertia cernis Cæsaream cum sceptro C. *In quarta tergeminam spectabis. Crescente Patientia, crescit & Patientiæ præmium.*

PARS

Animose: post spinas, aurum & gemmæ.

PARS ALTERA.

CAPVT I.

Afflictio docet Fortitudinem & Fidelitatem.

DIximus, quæ pœnarum genera Gymnasium Patientiæ usurpet. Nempe hoc declaratum est, quæ supplicia Deus soleat de hominibus sumere, dum in Orbe hoc degunt. Sic omnes afflictionum species percensuimus.

Nunc porro disserendum, quid è pœnis his, veluti libris, doctrinæ hauriendum, quod emolumentum ex afflictionibus capiendum, quæ virtutes inter adversa potissimum discendæ. Nam revera in malis melius sapimus; secunda mentem auferunt.

E virtutum choro primæ occurrunt in adversis exercendæ FORTITVDO, & FIDELITAS. Qua vero ratione geminæ virtutes istæ longe melius in rebus incommodis & asperis, quam in lætis ac prosperis condiscantur, nunc explicabimus.

I. Longe aliter liberos educare solet serius pater, & aliter longe blandiens mater. Patris voces sunt: *Ad scholas, puer, ad scholas*. Vbi è scholis domum redierit, iterum urget pater, & : Recole, inquit, audita; memoriam exerce, stylum move; paullo post specimen mihi dabis eorum quæ didicisti. Vbi vero puer ad examen

men patris citatus, jamque interrogatus hærere, inepte respondere, Grammaticas leges non callere, inscitiam tacendo prodere: hîc pater aut eum colaphis objurgare, aut virgis castigare, aut acerrime increpare verbis, aut lusus tempore in museum velut in carcerem amandare, & acerbis vocibus instare: *Stude, piger, Stude: Stude tuis rebus, & omitte nugas.* Cumque hic ipse puer, annis nonnihil & litteris adoleverit, à matre abstractus in exteras terras à patre amittitur. Hæc tamen omnia bono pueri fiunt.

At vero mater nunquam non blanda & mulcens, cum filioli madidos videt ocellos: Mi vir, ait, cur nostros liberos flere malumus, & frontem contrahere, quam exporrigere? teneri sunt, cur in eos verberibus sævimus? non raro deteriores fiunt à plagis. Hæ matris voces sunt. Neque tantũ his blandimentis masculam virtutem enervat, sed intempestivis etiã munusculis, ac * macteolis, irritamentis gulæ ac scitamentis filiorũ indolem corrumpit, modo enim panem dulciarium, modo similagineum butyro farrum, modo placentas & popana furtim ingerit: ita dum mulcet & blanditur, perdit. Quis ergo prudens non malit à patre ad bonam frugem austerius educari, quam à matre blandius in perniciem dari? Ita omnino DEVS, parens ille magnificus, virtutum non lenis axactor, sicut severi patres, durius suos educat.

* Schleckwerck.

Romanus Sapiens perquam eleganter hæc prosecutus: Non vides, inquit, quanto aliter patres, aliter matres indulgeant? illi excitari jubent liberos, ad studia obeunda mature; feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, & interdum lacrimas, excutiunt: at matres fovere in sinu, continere in umbra volunt; nunquam flere, nunquam tristari, nunquam laborare. Patrium habet DEVS adversus viros bonos animum, & illos fortiter amat, &: Operibus, inquit, doloribus ac damnis exagitentur, ut verum colligant robur. Non fert ullum ictum illæsa felicitas. Miraris tu, si Deus ille bonorum amātissimus, qui illos quā optimos esse atq; excellentissimos vult, fortunam illis, cum qua exerceantur, assignat? Mavult illis esse male, quam molliter. Et nobis etiam interdum voluptati est, si adolescens constantis animi irruentem feram venabulo excepit, si leonis incursum interritus pertulit, tantoque spectaculū est gratius, quanto id honestior fecit. Ecce spectaculum dignum ad quod respiciat intentus operi suo DEVS, ecce per Deo dignum, vir fortis cum calamitate compositus.

Senec. de Provid. cap. 2.

Mala fortuna

Nec ego, mi Seneca, video, quid habeat DEVS in Orbe pulchrius, quam ut spectet Tobiam aliquem aut Iobum, inter tot liberorum funera, inter tantas facultatum omnium ruinas, nihilominus erectum & stantem.

Chri-

Christus è nube compellans Saulum: Exurge, inquit, & sta super pedes tuos. Perinde si diceret: Ideo te dejeci, ut fortior surgeres. *Actor. c. 26. v. 16.*

II. Itaque cum videris hominem probum acceptumq; Deo laborare, sudare, per arduum ascendere; malos autem lascivire & voluptatibus fluere: cogita filios disciplina tristiori contineri, & ad modestiam educari, mancipiorum autẽ ac vernularum licentiam ali & audaciã. Hic Dei mos est; sanctissimos quosque homines in delitiis non habet: Experitur, indurat, sibi illos præparat. Quemadmodum tot amnes, tot flumina, tanta imbrium ac nivium, tanta vis fontium non mutat saporem maris; ita adversarum impetus rerum viri fortis animum non vertit. Manet ille in statu, & quicquid evenit, in suum colorem trahit: ipse bonus, in bonum vertit, bene ferendo, bene interpretando. Vti vinum rubellum paucas albentes guttulas secum commistas suo colore tingit: ita bonus quicquid accidit, bene consulit, in bonũ vertit, afflictionem omnem sibi reddit utilem tolerando. Est enim omnibus exterioribus potentior: nec hoc dico, non sentit illa, sed vincit, & alioquin quietus placidusque contra incurrentia attollitur. Omnia adversa, aut tanquam exercitia, aut tanquam medicamenta habet. Illa, si sanus sit animus, ad robur tuendum vel augendum sunt; ista, si langui-

 dus,

dus, & delitiis aut voluptatibus mersus, ad recuperandum. Plane ut in corporum cura solet, cũ vulneramur & urimur, ut valetudo ac vires reparentur.

Plin. lib. 16. Nat. hist. c. 10. & alibi. Arboris genus est, cui Larix nomen: hæc arbor inter altissimas numeratur; folia illi non decidunt; vis ejus incorrupta, emori contumax: nec enim ardet, nec carbonem facit: nec ulla ignis vi consumitur, non minus quam lapides. Inventum est hoc lignum pictorum tabellis immortale, nullisq; rimis fissile, & quod nec cariem sentit, nec vetustatem.

Cælius Rhodig. lib. 10. antiquar. lect. c. 10. Cælius Rhodiginus visam à se turrim asserit è Larice structam, quam Iulius Cæsar subjectis flammis nequiverit dejicere. Huic tali arbori homo insigniter patiens rectissime confertur: Ardet ille nonnunquã mediis calamitatum flammis, sed nullum in eo vel foliolum comburitur, nec enim verbulum edit, quod impatientiam oleat. Talis omnino Iobus, qui veluti lignum flammarum patiens, *In omnibus his non peccavit labiis suis.* *Iob. cap. 2. v. 10.*

En rubum flammis undequaque cinctum, & tamen illæsum: En turrim è Larice structam quam omnis Acherontica vis non dejecerit. Hoc nimirum in Patientiæ gymnasio discitur, Æquo animo ea ferre, quæ non sunt mala, nisi male sustinenti.

Gen. c. 25. v. 22. & seqq. Isaaci conjux Rebecca cum geminos infantes in utero collidi persentisceret, per-

perrexit ut consuleret Dominum. Responsum est : Duæ gentes sunt in utero tuo, &c. & major serviet minori. Hîc Augustinus seriam quæstionem injiciens, qua ratione id factum fuerit percunctatur, Majorem enim nunquam minori serviisse, sed inferre necem voluisse compertũ est. Siquidem Esau apud animum suum sic statuerat : Venient dies luctus Patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Qui ergo serviit, cũ occidere voluerit? Ad quæ optime Augustinus : Serviet, inquit, non obsequendo, sed persequendo, eo modo, quo mali serviunt bonis. Quemadmodum lima ferro, & malleus auro, & mola tritico, & furnus deservit pani pinsendo.

Gen. c. 27. v. 41.

Aug. tom. 10 serm. 78.

Isaaci filius Iacob in eum virum nunquã evasisset, nisi à fratre sic exagitatus fuisset. In domo paterna laute habebatur, matri charissimus omnia pro libitu agebat. At cum illi mortem minaretur frater, in Mesopotamiam ad Labanum avunculum profugiens opilionem egit ultra viginti annos. Sensit hîc Iacob se domi suæ non esse, nam durissime habitus, famem sitimq; ferre, æstum geluque tolerare, insomniam vincere, seb puro Iove pernoctare didicit : hîc ferrei prope corporis animique, hîc laborum ac penuriæ tolerantissimus evasit. Horum omnium caussa, germani improbitas & invidia fuit. Quid hoc autẽ Iacobo profuit? Multum supra omnẽ modum. Nam mor-

mortem intentatam effugit, otium à maternis blandimentis ortum excussit, laboribus & incommodis assuevit, robur sibi ac divitias comparavit, Liam & Rachelem conjuges acquisivit, è quibus duodecim patriarchæ ortum, sed & ipse Christus originem traxit. En, ut natu major serviverit minori, sane non obsequendo, sed persequendo. Hæc una discendæ fortitudinis ratio; ita fortes efficimur. Nota vox fortissimi: Cum infirmor, tunc potens sum.

2. Cor. c. 12. v. 10.

III. Virtus, quo tendat, non quid passura sit, cogitat; quoniam & quod passura est, gloriæ pars est. Suis DEUS consulit, quos esse quam modestissimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animose fortiterque faciendi: ad quam rem opus est aliqua difficultate. Vnde possum scire, quantum adversus paupertatem tibi animi sit, si divitiis diffluis? Vnde possum scire, quantum adversus ignominiam & infamiam constantiæ habeas, si inter plausus senescis? si te pronus omnium favor comitatur? Vnde te obedientem scio, si tibi nulla nisi mollissima mandata veniant? Vnde te summissum ac humilem pronuntio, si nullis injuriis ac calumniis impetaris? Vnde te vere patientem laudo, si nullis calamitatibus premaris? Calamitas virtutis occasio est.

Illos merito quis dixerit miseros, qui nimia felicitate torpescunt, quos velut in

in mari lento tranquillitas iners & malacia detinet. Quicquid illis inciderit, novum & molestum veniet. Magis urgent sæva inexpertos : grave est teneræ cervici jugum. Vel ad suspicionem vulneris tiro pallescit : audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpe post sanguinem vicisse.

Considera Germanos, inquit Seneca, & quicquid circa Istrum vagarum gentium occursat. Perpetua illos hiems, & triste cælum premit, maligne solum sterile sustentat, imbrem culmo aut fronde defendunt, in alimentum feras captant. Miseri tibi videntur? Nihil miserum est, quod in naturam consuetudo perduxit. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti? Non est solida nec fortis arbor, nisi in quam frequens ventus incursat : ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. Fragiles sunt quæ in aprica valle creverunt. Sic semina messium gelu cooperta lætius germinant, sic ignis flatu premitur, ut crescat. Quid officit argento & auro malleus? aliter certe moneta non cuditur : nec inde poculum formatur, nisi metallum creberrimo ictu tundatur. Apage argentum & aurum quod impatiens est malleorum : ita quisque de seipso sentiat.

Seneca. lib. de Provi. cap. 4. Vbi de priscis Germanis loquitur.

Greg. epist. 27.

Nonnunquam nobis ipsis virtute præditi videmur, & *Patientes* dici volumus, sed

ſed opportune nobis ingereretur, quod non nemini Pythagoras dixit: Etſi argẽtum ſis, ex te tamen nec obolus probæ monetæ fiet, cum tam impatiens exiſtas. Ita pluribus jure dicatur: quamvis ſis argenteus, mi frater, ſis aureus totus, dies totos in genua procumbas, manus cælo attendas, Deo preces adhibeas, nihilominus (ignoſcat mihi tuus genius) nullius pretii es. Cur obſecro? *Quia malleorum impatiens es, & ideo velut inutile pondus, in arcam retrudendus es. Nam ubi malleolus vel ſolum te libarit, ubi verbulum aſperius te perſtrinxerit, mox in turpem impatientiam erumpis. O argẽtum, ô aurum, ſed improbum, ſed falſũ, ſed adulterinum, quia malleis refractarium: nempe otio duntaxat natum, & in * coronice collocandum.

Guiljelmus Peraldus Lugdunenſis Præſul feſtive diſſerit, qua ratione quis diabolo dentes excutiat. Dentes diaboli ſunt calumniatores, obtrectatores, ve-
Iſ. c.3. xatores, ad quos Hebræus Iſaias: Quare
v. 15. atteritis populum meum, inquit, & facies pauperum commolitis? dicit dominus DEVS exercituum. His dentibus commordet cacodæmon homines probos,

* Ein Silberklump/ der sich nit müntzen oder arbeiten last/ wz soller:
* Ein Zier auff das Gsimbs.

bos. Sed quomodo hi dentes effringendi? PATIENTIA. Non raro Christiani etiam unici patientia illustris, aliquot millia idololatrarum ad Christi sacra perduxit.

Romanus Præses Pontius Pilatus admirabilem Christi patientiam miratus, hominem illum supra hominem sapere, & alti sanguinis esse nō immerito suspicatus est. Quotidianum hoc est, ut gerro verbosissimus, solum criminari doctus, taciturnam alterius patientiam observans, incipiat & ipse ad modestiam se componere, nullis alioqui conviciis exarmandus. Sed Christianum hoc robur, non discitur in * choreo, sed patientiæ gymnasio. Afflictio Fortitudinis magistra est.

IV. Non solum *Fortitudinem* gymnasium Patientiæ docet, sed & *Fidelitatem*, in sacris paginis laudatissimam virtutē. Nota sunt illa Domini verba: Euge serve bone & fidelis. Discipuli Christi errores complusculos commiserunt, sæpius etiā reprehensi sunt: nihilominus cū Christus in ultima cena tristissimum vale omnibus diceret, copiose suos collaudans: Vos estis, inquit, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum. Perinde si diceret: Erroribus vestris, ô mei Apostoli, veniam do; præterita sint abolita. Hoc potius ago, ut vestram in me fidelitatem amplissime

Luc. c. 22. v. 28. & seqq.

* Dantz Boden.

plissime remunerer. Vobis pæne unis Paupertas ac Humilitas mea non sorduit: agnosco fidelissimos, non dicam servos, sed amicos. Itaq; dispono vobis regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam, in regno meo. Hîc utique Apostolis pectus gaudio subsiliit: & quis eorum aliud cogitarit, quam hoc ipsum: Vtinam jam supra simus in hoc regno. Vtinam una jam edamus, & bibamus in hac mensa! Sed eos Christus amanter erudiens, & certa gaudia non intempe-

Ibid. v. 31. stive præcipienda submonens: Ecce, inquit, Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Restant, ô mei, ardua de vobis sumenda experimenta: Vos velut campanæ estis, sonitum sparsuræ per Orbem; sed prius experiendæ sunt hæ campanæ: hac ipsa nocte fiet initium. Nam sicut æramentarius fusor cum æramento manum ultimam imposuit, non illud protinus in turrim educit, sed malleo prius explorat, quæ voces sint sui operis, quis sonus, & an nihil rimularum hiet: ita de omnibus, qui inter meos numerari volunt, experimentum capiendum est varium, num eorum patientia sit solida, an in rebus adversis fortes, an temporibus duris fideles sint. Nimirum ad hanc coticulam hoc Fidelitatis aurum exploratur.

Senec. lib. de Provid. cap. 4. Optime dixit Annæus: Quid quisque posset, nisi tentando non didicit. Nemo sciet quam patiens sis, nec tu quidem ipse;

ipſe, niſi varii te fatigent adverſarii. Languet ſine antagoniſta Virtus. Tunc apparet quis tibi ſit animus, quantum valeat polleatque, cum quid poſſit, patientia oſtendit. Adeoque veriſſime dixit beatus Gregorius: Nemo quantum profecerit, niſi inter adverſa cognoſcit. Thuris virtus in prunis ſentitur: Aromata tunc maxime ſe produnt, cum in mortario teruntur: unguenta ſuavius fragrant, cum moventur. Magdalenæ balſamum totas ædes penetravit, cum in Chriſti verticem effuſum eſt: ſic in tempeſtate nauta, in acie miles, in arena pugil dignoſcitur. Huc alludens Hieronymus: Chriſtianæ militiæ eſt, inquit, in felicitatibus feliciter ampliari, preſſuris adoleſcere, & preſſuras pubeſcendo calcare. Frequentibus procellis Chriſtiana vita quatitur, atque tentatur, & preſſuris innumeris lætatur ac creſcit. Sic vera Fidelitas non in ore pigrorum, ſed in manu heroum cernitur; nam aliud eſt fidelitatem promittere, aliud fidelem eſſe.

Hierō. tom. 9. epiſt. 9. ad amicum ægrot.

Chriſtus, ut ſuos alliceret ad incrementum fidei petendum: Si habueritis fidem, inquit, ſicut granū ſinapis. Quænam obſecro hæc tanta fides eſt tantilli granuli ſinapis? minutum quidem ac vile ſemen eſt ſinapi, vixque ullā ab oculis fert laudem: ſed piſtillo tritum, aut ore commanſum, hîc acrimoniam, hîc odorem exerit. quis tantū ignis ſub or-

Matth. c. 17. v. 20. & Luc. c. 17. verſ. 6.

biculo tam modico latere credat? Hanc talem in se fidelitatem à nobis Christus exigit, ut tunc maxime amoris ignem, patientiæque odorem excitatissimum expiremus, cum pistillis calamitatum tundimur. Bonũ, inquit Gregorius, quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.

Greg. lib. 1. mor. cap. 4.

V. Hebræum militiæ ducem sic laudat sacra pagina: Cuncti reges congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue. Hîc generosissimus heros juratam Deo fidelitatẽ illustrissimis exemplis repræsentare, & provocare hostes: Adeste perduelles Dei; nec mihi, nec meis labant genua, cum in vos pugnandum. & quamvis altero tanto sit major partium vestrarum numerus, non tamen formidamus: Adeste numerosissimi exercitus, nil trepidamus; à nobis DEVS est, totus nobis militat æther. Sic omnino & Christiana generositas, hostem provocat: Adeste afflictiones, & innumerabilium calamitatũ agmina, fames, sitis, egestas, morbi, luctus, injuriæ, calumniæ & omnis generis ærumnæ; nec numerum, nec vim hostilem expavescimus: si consistant adversum nos castra, non timebit cor nostrum; fidẽ Deo datam non frangimus; omnia potius pati, & vitam vel centies prodigere parati sumus, quam jusjurandum, quo DEVS nos obstrinxit, negligere.

Iosue cap. 9. vers. 1. & 2.

Quisquis in DEVM pius ac fidelis est

eſt, ſic animo ſentit: Etſi Acheron in me moveat, etſi cœlũ in me ruat, etſi omnis in me unum calamitas deſæviat, ego tamen, duce Deo, in fide ſtabo; uri, vinciri, cædi, necari pro Deo paratus. Nam, ſi commortui ſumus, & convivemus. Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: ſi negaverimus, & ille negabit nos. *2. Tim. cap. 2. v. 11. & 12.*

Et quod probe ſciamus, ô Chriſtiani, non ſatis eſt nomen dediſſe Chriſto, non ſatis eſt rei divinæ intereſſe, jejuniis & precibus vacare, ſtipem erogare non ſatis eſt; neceſſe inſuper eſt, ut Deus nos ſemper inveniat *Fideles*, & *Dignos ſe*, uti Abrahamum, Ioſephum, Iobum fideles vere atque *ſe dignos* invenit in adverſis omnibus. Nam, quod Machabæa hiſtoria teſtatur, Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatum. *1. Machab. cap. 2. v. 13.*

Nos licet argentei ſimus & aurei, ſi tamen impatientes ſumus, & malleos non ferimus, nullius pæne pretii ſumus. Et quemadmodum in humano corpore cum vel animi defectio, vel ſubitus terror hominem opprimit, ſanguis omnis ad cor concurrit, opem laturus: ſic in afflictionibus & anguſtiis quibuſcunque, omnigena virtus ad hominem probum ſe recipiat, eumque ſic animet: Si nunc, cum DEVS experimentum tui facturus, deficias, ubi Fides tua, ubi tuus eſt Amor? Vbi Obedientia, ubi Spes, ubi Patientia? Vbi Fortitudo & Fidelitas? hoccine tuum patiendi deſiderium? hoc-

cine tuum erat perſeverandi propoſitũ? Memento ſacramenti, quod velut miles dixiſti, memento fidei quam Deo dediſti, & fidelem te præſta uſque in finem. Fideliſſimum habes promiſſorem; non negabit præmium, non differet coronam, tu modo non detrectes pugnam, non deſperes victoriam.

CAPUT II.

Afflictio docet Commiſerationem & Abſtinentiam.

CVm Artaxerxi regi amicus primæ admiſſionis eſſet mortuus, rex Ioniam miſit ad Democritum, ut ſi quid in eo artis eſſet, ſuum ſibi amicum in lucem reſtitueret, aut ſi quod aliud remedium foret amici veteris reparandi, id porro tentaret. Democritus rem ſeriam & difficilem poſtulari reſpondebat, ſi tamen rex vellet poſſetque à ſe poſtulandis annuere, in opus deducendam. Promiſſa omnia liberaliſſime. Ergo, inquit Democritus, defuncti tumulo hanc figite inſcriptionem. Triginta nomina eorum, qui ad viceſimum ætatis annum nil dolorum ſunt paſſi, ſepulchro inſculpantur. Quæſita ſunt ſedulo hæc fauſta nomina, ſed necdum inveniri potuerunt uſpiam, nec ullo ævo, ut credibile eſt, invenientur.

Ecquis ille, obſecro, mortalium eſt, qui

qui non dicam viginti annis,ſed vel diebus viginti nil ſentiat adverſi? Omnis vita noſtra ærumnarum & calamitatum pleniſſima eſt; ſuam cuique portionem providentiſſimus DEVS jam ab æterno aſſignavit æquiſſima lance. Abſinthium nemini non propinatur; ſed huic calix, illi congius, iſti caliculus miſcetur, prout Deo viſum, idque ob hanc etiam cauſſam, ut alter alterius miſeratione & conſenſu tangeretur, atque una Temperantia diſceretur.

Qua igitur ratione afflictio tam *Commiſerationem* quam *Abſtinentiam* doceat, jam differemus.

I. Miſeris ſolatium ingens eſt, pœnarũ ſocios habere; ſcire, eadem aut graviora pati alios, neminem à cruciatibus illæſum tranſiri, neminem hîc eximium eſſe. Hoc argumento Chriſtus ſuos erudiens: Beati eritis, inquit, cum maledixe- *Matth.*
rint vobis homines, & perſecuti vos fue- *cap.* 5.
rint, &c. ſic enim perſecuti ſunt prophe- *v.* 11.
tas, qui fuerunt ante vos. Et ut argumen- *&* 12.
tum ſit illuſtrius: Si me, inquit, perſecuti *Ioan.*
ſunt, & vos perſequentur. Eadem ratio- *c.* 15.
ne Paulus Macedonas ſolatus: Vos, in- *v.* 20.
quit, imitatores facti eſtis fratres Eccle- 8.*Theſſ*
ſiarum Dei, quæ in Iudæa ſunt, quia ea- *cap.* 2.
dem paſſi eſtis à contribulibus veſtris. *v.* 14.
Sic Hebræis velut digito mõſtrat opti- *Hebr.*
mos quoſque ludibria, verbera, carceres *c.* 11.
& vincula expertos; circumeuntes in *v.* 35.
melotis, in pellibus caprinis, egentes, *& ſeqq.*

 angu-

anguſtiatos, afflictos; in ſpeluncis & montibus, in cavernis & ſolitudinibus errantes; alios tentatos, lapidatos, ſectos, obtruncatos commemorat.

Et quo magis aliorum exemplis ac generoſa patientia firmemur, monet beatus Iacobus, Ne cogitemus illos tanta paſſos, homines ferreos aut adamantinos fuiſſe: Elias, homo erat ſimilis nobis, paſſibilis. Doloris acerbitatem tam illi quam iſti æque ſenſerunt ut nos, ſed quia in ſchola Patientiæ plus didicerunt, patientiores quam nos fuerunt.

Iac. cap. 5. v. 17.

Neque tantum ab exemplis afflictorum, ſed & à verbis, ſolatium afflictis accedit. Nempe inter adverſa diſcimus, aliorum adverſis indolere, ſolatio mulcere, & facile fidem habere iis, quibus non diſſimilia ſunt perpetienda.

Atque hæc cauſſarum non poſtrema eſt, cur in Patientiæ gymnaſium varie vexandi compingamur, ut ſcilicet alter alterius dolorem diſcat dolere. Profecto qui paupertatem expertus eſt, non difficile miſeretur eſurici & egeſtati; qui ſæpius infirma & ægra fuit valetudine, miſericordia ægrotorum cito capitur; qui reipſa didicit, quid contemni, premi, & abjici ſit, animum lenitate induit in contemptos, preſſos & abjectos; qui fortunis omnibus evolutus eſt, facillime commiſereſcit illorum, quos eadem ſors facultatibus privavit. Ærumnis variis exagitati, cum Tyria regina ſapimus, quæ dixit: *Non*

Non theorice tantum aut ſpeculative.

Non ignara mali, miseris succurrere disco. *Virg. I Æneid*

Sapienter Æschylus poëta: Infeliciter agenti, ait, quivis condolere, & una suspirare promptus est; morsus autem doloris nullus ad hepar penetrat. Huic recte Sophoclis dictum jungitur: Qui ipsi miserias experti, hi soli ex aliorum afflictionibus dolorem capiunt. *Æsch. in suo Agamem.*

II. Hinc optime concludimus: Quisquis tam immitis, asper, inclemens, & durus est, is certe tristiora nunquam expertus, neque litteras, neque natare scit, & nec vidit quidem oleum, quo athletæ unguntur; consenuit in pulvillo, hinc tã inhumanus & in miseros immisericors est. Atque hinc DEVS suos monuit, ne alienigenas & peregrinos læderent, quod & ipsi tales fuissent: Advenã non contristabis, neque affliges eum, advenæ enim & ipsi fuistis in terra Ægypti. Vestra vobis experientia dicet, quã miseranda sors sit, extraneum, servum, captivum, laboribus oppressum, verberibus oppletum esse. *Exodi c. 22. v. 21.*

Beatus Leo Apostolorum principem Petrum ideo tam graviter labi permissum autumat, ut summus antistes tanto esset indulgentior lapsis. Atque ita in principe Ecclesiæ, conderetur remedium pœnitentiæ. Hinc servo gravissime indignatus paterfamilias, quod paullo ante ex ære alieno laborasset maximo, & animam debuisset, nihilominus nec minima conservi debitoris misericordia

Matth. frangeretur: Nonne oportuit & te mise-
c. 18. reri conservi tui?
v. 33. Hinc & Paulus solatium maximum
Hebr. instillans. Non habemus, inquit, Ponti-
cap. 4. ficem, qui non possit compati infirmita-
v. 15. tibus nostris, tentatum autem per omnia.
& 16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur.
Hebr. Vnde debuit per omnia assimilari fratri-
cap. 2. bus, ut misericors fieret, & fidelis Ponti-
v. 17. fex ad DEVM.

Vnde Virgo beatissima, Domini Mater, tam misericors semper, & etiamnum misericordiæ mater? Non ignara mali miseris succurrere didicit, omnigenis vitæ miseriis exercita. Vnde Hierosolymæus Epulo in Lazarum tam barbarus, & crudelis fuit? paupertatis incommoda ignorans epulabatur quotidie splendide.

Hanc ob caussam Deus in multos immittit afflictiones, ut aliorum discant miserescere, & opem promptius adferre. Non neminem audias, qui hac in re suam ipse culpam recitet: Ægroto illi fidem non habui; pauperis illius vicem non dolui; mœsto illi & afflicto misericordiam non tribui; illum funeribus suorum illacrimantem irrisi: jure igitur mihi nunc & morbus, & paupertas, & mœstitia, lacrimæque proponuntur gustandæ: ita discam in posterum aliorum miseratione permoveri.

Hieremias vates Moabitarum impro-

bos mores sic perstringit: Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in fæcibus suis, nec est transfusus de vase in vas. Confert Moabitas vino, quod suis fæcibus nimis diu permixtum, odorem contrahit inamœnum & ingratum. Hispani solent dicere: Hoc vinum etiamdonum recens à matre sua est, nec de dolio in dolium* peregrinari sustinuit: Sic Moabitæ fertilissimis terris opulenti, nesciebant quid fames & penuria docerent; Fertilis Moab ab adolescentia sua, & requievit in fæcibus suis: Nam Moabitæ Sodomitis vicini, rerum abundantia luxuriosi, divitiis ac vitiis innutriti casta paupertatis consilia spernebant; Nec est transfusus Moab de vase justitiæ in vas Temperantiæ, Castimoniæ, ac Misericordiæ. Verbo dicam: in gymnasio Patientiæ minerval nullum dederunt: hoc unum sciunt, esse, bibere, jocari, ludere, omni voluptatum genere inebriari. Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur super contritione Ioseph: duri prorsus, immisericordes, & semper ægri caloribus impatientiæ. En, quanti sit in gymnasio Patientiæ mores & litteras accepisse: & ipsi discipulo, & aliis multis id prodest. Consensus & commiseratio hic discitur.

Hier. c. 48. v. 11.

Amos cap. 6. v. 6.

III. Non minus Abstinentiam &

* Ligt auff der hefften der Wein; ist nit abzogen.

Temperantiam in patientiæ gymnaſio diſcimus. Plurima ſunt quibus nos carere non poſſe perſuademur, dum ea poſſidemus: cum erepta ſunt, quam iis facile careamus, nos ipſi miramur. Eſt mercator opulentus & magnificus, qui aliquot famulis comitatus incedit; cum ad mendicitatem & ſaccum detruditur, tunc primum experitur, quam facile ſit incomitatum incedere. Eſt viator, cui tenebræ iter ad hoſpitium interdicunt: ita in campis ſub arbore pernoctare cogitur, & quia vix unius trientis annonam ſecum habet, fateri tandem cogitur: Neſciebam me duobus numulis cenare poſſe. Eſt opifex, qui olim dives, & in menſa lautus, ſed quia laboris parcus, & ad rem nõ attentus,* proterviam fecit, ad incitas redactus; tandem in prandium habet olus male unctum, in cenam jejunium, aut jus exoculatum, cum frigida. At ille ſeipſum prædicans: Neſciebam, ait, me poſſe tam parce vivere. Eſt tabellarius eques qui ſua omnia in caupona ſepeliit, & ex equo in pedes dejectus: Deo gratias, inquit, qui me iterum in pedes erexit: neſciebam antea me pedum uſum tam integrum retinuiſſe.

Ita DEVS cum plurimis agit; ad me-

* Panckarotten geſpielt; verdorben.

dio-

diocritatem eos & ad temperantiam reducit penuria saluberrima. Multi tam pertinaces suo stant judicio, ut dicant, iste quidem:Lautitia mensæ carere non possum; inediam tolerare non est mei stomachi.Iste vero:Somno brevi,ait, & parco uti non est mei capitis.Hic vero: Sine sociis, inquit, vita mihi nulla est. Alius:Sine potu & vino, piscis sum in sicco. Cum vero pauperies aliave calamitas cibum, aut socios, aut somnum adimunt, & vinum commutant aqua, tum profecto experimur reipsa, quam facile sit nobis vigilare, suum, nec ultra, ventri dare, jejunium servare, vino & sociis privari.

Magistra temperantiæ calamitas est. Rebus in arctis sobrietatem & parsimoniam discimus; sæpe sera nimis est parsimonia in fundo.

Quam multi magnatum, quos ipsi novimus, didicerunt in carcere septem numulis aut certe paucis assibus prandere, quorum antea mensa sub dapibus gemebat.

Audite mira, bis mira, & quæ valde faciant proposito. Pecchius Cisalpinus, homo industrius & magni animi in odium venit viri illustris & opulenti, cumque iter faceret, delatus in insidias & captus, atque instar felis in saccum conclusus, eaque ratione in hostis in sui castrum deportatus est.

Hic

Hîc in altum fœdumque carcerem dejectus Pecchius. Et ceteris quidem domesticis quid rerum ageretur ignaris, unico è fidioribus famulis commissa est cura ab arcis domino, ea lege captivum aleret, ut in singulos dies non nisi panis frustillum idque gracile, & pauxillum aquæ deferret, quo miser non tam diutius viveret, quam perdiu se mori sentiret. Interim Pecchius totis urbibus oppidisque quæritur, nusquam reperitur ipse, sed jumentum, quo usus est, sanguine nonnihil aspersum. Quocirca cædis suspicione facta strenue in homicidam indagatum. Reperti sunt duo, quibuscum aliquando rixatus sciebatur. Miseri tormentorum sævitie adacti, Pecchium à se cæsum fassi sunt reclamante conscientia. Sceleris damnati, alter gladii, alter laquei supplicio addicitur. Ita insontes ducti sunt. Iudicia tua, ô Deus, abyssus multa!

Interea captivus animum trahit in teterrimo carcere, eaque seu vivendi dicas, seu potius moriendi ratione novendecim annos exigit. Vestem nec deposuit, nec mutavit unquam; præter fontem & exiguam in dies Cererem nil penitus gustavit. Nihilominus (ipsius Pecchii narrantis verba sunt) Dei, ejusque divæ Matris clementiæ memor, ingenti fiducia sibi semper constabat, speque maxima erat, futurum ut ex illo

Mortis

Mortis ſpelæo emergeret. Interim filii captivo patri velut jam mortuo juſta fecerunt, hæreditatem inter ſe partiti. Annis igitur novendecim totis in tam diro ergaſtulo exactis, arcis dominus, captivi hominis capitalis hoſtis obiit. Succeſſor hæres ut caſtrum in ampliorem nitorem reſtauraret, hinc illinc muros dejici juſſit. Ventum eſt ad hoc ipſum ſubterraneum cavum, quod nulla janua, ſed foramen duntaxat idque anguſtum aperiebat. Dejectis hic futuri ædificii obſtaculis, homo inſtar ſtygiæ umbræ apparuit, veſte lacera, barba ad poplites promiſſa, capillis in humeros largiter excurrentibus. Obſtupuerunt operæ ad hoc ſpectaculi tam inexpectati. Mox rumor in vulgus abiit. Accurſus ingens velut ad Faunum aliquem Satyrumve, aut ſimile ſilvarum monſtrum. Peritiores qui affluxerant, ſuaſere hominem repertum non ſtatim aeri exponendum, ne aut oculorum, aut ipſius vitæ uſum ſubita mutatione perderet. Sic aliquot dies inter aſſuetas tenebras detentus, paullatim ad auram liberiorem educitur. Hic plurimæ quæſtiones velut ab inferis redivivo poſitæ: quis, qua domo, qua gente, unde illuc venerit, quamdiu illic latuerit? &c. Ad quæ ille ordine rei ſeriem recenſens, fidem narrationis omnibus fecit. Hinc ei non tantum libertas data, ſed & bona quæ filii jam diviſerant, juſſu Princi-

pis restituta. Illud ad rem omnino, & dignissimum notatu. Podagra laborabat Pecchius cum in carcerem illum raptaretur. At tanta mensæ frugalitate hoc impetravit, ut non solum in carcere, sed & in omnem reliquam vitam ab omni prorsus podagra immunis degeret.

Simon Majolus episcop. Vulturar. In diebus Canic. collo. 4. mihi p. 159.

Qui hæc posteris memoriæ tradidit: Cum hoc ipso viro, inquit, collocuti sumus, & hæc ex ore illius didicimus Mediolani, anno 1566, mense Novembri.

En ut DEUS ad inferos deducat & reducat: En, ut calamitosa inopia non solum Abstinentiam & frugalitatem doceat, sed & sanitatem nullis alioqui pharmacis impetrandam tribuat.

Galen. l. 6. de medic. facilib.

At nos plerunque malæ indolis sumus, quod quædam ultro discenda, nisi coacti non discamus. Tandem magister in schola Patientiæ jure his urget vocibus: Disce igitur vel invitus, quod noluisti sponte discere. Galenus arbitratur aliquibus subitas commotiunculas & ægrotationes prodesse. Credimus: & neque discipulis Patientiæ eas sentire obest.

Horat. l. 2. serm. sat. 3. med.

IV. Venusinus vates festivum quid narrat in hunc modum: Opimius, civis tam avarus quam dives, grandi lethargo est oppressus. Iamque hæres circum claves & loculos lætus currebat. Erant qui Opimium vellicarent,

ſtcarent, traherent, agitarent, nec tamen lethargum pellerent. Medicus in rem ægri promptus ac fidelis. Opimium excitabat hoc pacto. Menſam juſſit poni, & in ea numorum ſaccos effundi, plures etiam accedere ad numerandum; denique hominem ſic erexit: Opimi, ajebat, heus Opimi, ni tua cuſtodis, jam hæc omnia avidi hæredes auferent. Hîc Opimius graves attollens oculos, & ſerio evigilans: Quid hoc, inquit, rei eſt, iſtane fieri me nondum defuncto? Apagite mali vultures: an vivum lacerare veniſtis? an ſuperſtitem efferre vultis, ut in hæreditatem venire liceat? Subjunxit medicus: Vt vivas igitur, vigila; hoc age. Ita hunc ægrum deſeruit lethargus.

Capitis hoc Chriſtiani? Cæleſtis animorum medicus innumeros videt Opimios, jacentes, & lethargo preſſos, ſalutis ſuæ incurios, multa intemperantia corruptos. Quid hic faciat fideliſſimi medici peritia? Diverſa tentat, ut ægrum ſanitati reſtituat. Sed parum proficit. Tandem ergo chariſſima quæque aut adimenda ſimulat, aut omnino adimit, ſed eo certe animo, ut excitemur, ut in rem noſtram vigilemus; ut emendemus mores depravatos, & ita valetudinem recuperemus. Tandem æger fateri cogitur: Putabam ſane mearum virium non eſſe,

his

his carere, his abstinere, illud non obtinere: nunc autem, ut video, hæc omnia vel quia volo, vel quia debeo, possum: his careo, his abstineo, illud non obtineo, & tamen vivo. Magistra temperantiæ calamitas.

Prodigus ille juvenis, & patrimonii decoctor, quam opportune didicit inediam tolerare, quam pulchre crapulam omnem discussit! Tam arcta urgebatur fame, ut panem avenaceum, imo ut furfur porcinum inter delitias numeraret, qui ante dominicum nauseabat. Siquidem, Cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. (*Luc. c. 15. v. 16.*) Ideo cum animo agitaret, quam in paternis ædibus monstrum ignotum sit fames, quam assiduus illic hospes habitet panis: non sane auditus est exclamare: O quis mihi altilem gallinam, ô quis gallum spadonem pinguissimum, ô quis panem artoptitium? Sed ô quis mucidi panis frustillum dabit? Vbi obsecro, & à quo hanc tantam temperantiam didicit? A Fame, idque in schola Patientiæ. Optime dixit Eusebius: Fames eum revocavit, quem Saturitas expulerat. (*Euseb. Emess. serm. 2. de Prod.*) Nimirum accipitres non redeunt ad suos dominos nisi famelici. Nos famem credimus magnum esse malum, sed multo majus est intemperantia. Vt istud igitur effugiamus, illud quandoque DEVS in nos immittit:

Torten.

tit: fame castigat, ut à vetitis temperare doceat. Ita calamitates in remedium cedunt.

V. Eleganter plane Annæus: Levioribus, inquit, incommodis graviora sanantur, ubi parum audit præcepta animus, nec curari mollius potest. Quid ni consulitur, si & paupertas, & ignominia, & rerum eversio adhibetur? malo malum opponitur. Si velis ut ægrotus cibum sibi minus commodum non tangat, optimum est aut illum ei non proponere, aut sale vel pipere sic asperare, ut mox abdicet: Deus malæ valetudini nostræ consulit, cum non tangenda ærumnarũ * sale ac pipere sic inficit, ut libido non sit iis frui. Hoc maximi beneficii loco interpretatus Augustinus: Cui licentia, inquit, iniquitatis eripitur, utilissime vincitur. Idque in seipso expertus: Non evasi, ait, flagella tua. quis enim hoc mortalium? Tu semper aderas misericorditer sæviens, & amarissimis aspergens offensionibus, omnes illicitas jucunditates meas, ut ita quærerem sine offensione jucundari.

Sen. l. de Tranquil. cap. 9.

Augustin. ad Marcellin. & l. 2. Conf. cap. 2. post med.

Hoc Deus agit, ne noxia nostro nobis damno sapiant. Hinc, ô beatuli vestras ego voluptates video, sed nec invideo, nam austerum salem & igneum piper sub iis latere non dubito. Tangat,

* Versaltzts vnd verpfefferts.

gat,qui vult uri. Deus ut cocus minime cæcus, id quod noxii aut nimis frigidi est edulii, † cucumeres, fungos, melopepones,betas sanguineas,tam ingrato spargit condimento, ut ab iis non inviti temperemus. Pro his autem tam damnosis cupediis cibum è sua mensa regium mittit.

Summi favoris argumentum poterat videri, cum Ierosolymæus rex Da-
2.Reg. c. 11. vers. 8. vidè mensa sua suo famulo Vriæ regias dapes mitteret, quod Regum fasti asserunt: Secutus est eum cibus regius. Pari
Dan. cap. 1. vers. 5. ratione rex Nabuchodonosor, quatuor Hebræis juvenibus constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse. Et quæ nam sunt regiæ Christi dapes, quod vinum illius dominicum? Penuria rerum omnium. Nasci, vivere, mori extrema
Ioan. cap. 4. v. 34. paupertate: Meus cibus est, inquit Servator, ut faciam Voluntatem ejus qui misit me,ut perficiam opus ejus. Quodnam hoc opus? Assidue crucifigi. Nam Christus Dominus momento primo quo Virginis uterum habitare cœpit, se crucifigendum cognovit; hinc semper dum vixit, crucifixus fuit ob assiduam mortis memoriam. Hinc & Zebedæos fratres velut exploraturus: Potestis, inquit, bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Calicem quem dedit mihi Pater,

Nec ob stabat, Christũ, ut Theologis notum, cõprehensorẽ fuisse.

Matt. c. 20. v. 22.

† Kañen/vnd was zu fast külr.

ter, calicem illum longe amarissimum? Qui negat se posse, in Patientiæ gymnasio id discet.

Assuescamus igitur à nobis superflua removere; cibus famem domet, potio sitim. Discamus membra nostra in potestate habere, cultum victumque non ad nova exempla componere. Assuescamus sine convivis & cupediis cenare, vestes parare in quod inventæ sunt, habitare contractius. Discamus continentiam augere, luxuriam coercere, gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, frugalitatem colere, animum ad futura & æterna mittere. Hæc omnia in Patientiæ gymnasio discuntur, sed à sedulis solum & volentibus proficere. Interim teneamus hoc mordicus; Adversis non succumbere, lætis non credere. Prudentis est, ne quid mali fiat, cavere; fortis autem, id quod factum est, moderate ferre.

CAPUT III.

Afflictio docet Orationem, & Mortificationem.

VIr eruditus Hieronymus Cardanus quæstionem ponit, Cur rosæ spinis armentur? Post fusam è Philosophia dissertationem, hoc demum concludit: Si rosa spinifera non sit, nec etiam erit odorifera. Hinc rosæ silve- *Card. l. 13. de Subtil pag. 284.*

ſtres quæ quinis plerunque foliolis conſtant, minores habent ſpinas, quam quæ in hortis educantur, ideo ſuavi quidem, ſed imbecilli ſunt odore.

Oratio velut nobiliſſima roſa eſt, ſed niſi hæc ſuas etiam ſpinas habeat, *Mortificationem*, odoris eſt parum probati. Omnium in Chriſti Lyceo ſapientum vox eſt: *Orationem* ſine *Mortificatione* vix ullius eſſe pretii, alterum ſine altero non conſtare, nec duo hæc ſejungi diſtrahique poſſe. Hinc cum religioſus vir quiſpiam beato Ignatio præſente laudaretur, diceretur que, Virum eſſe multæ orationis; Ignatius mutata voce ſubjunxit: Vir eſt multæ mortificationis. Eam porro Mortificationem (ſic loquimur cum multis) deſignabat, quæ non tam corpus maceraret, quam voluntatem ac judicium expugnaret. Atqui duo hæc, *Orationem* & *Mortificationem* in Patientiæ gymnaſio præclariſſime doceri, hoc capite oſtendam.

Ribaden. in vita S. Ignatii l. 5. cap. 1. ante finem.

I. Hebræus rex David ad divinas laudes hortatus: Pſallite Domino, inquit, in cithara, in cithara & voce pſalmi; in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Optima ad orationem exhortatio, & quæ quatuor potiſſimum capita complectitur. Primum: Si cithara vel lyra pluribus inſtructa ſit fidibus, neceſſe eſt ut eæ inter ſe ſolerter comparatæ aſſonent. Nam ſi fides vel unica ſit

Pſ 97. verſ. 7.

ca sit discors, totus periit concentus. Nec aliud in re nostra: Quicunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Sis licet castus, & in stipem effusus, si tamen iracundus es & invidus, jam symphonia nulla est, factus es omnium reus. Et contra, sis licet mitissimus, & invidus nulli, si tamen incastus es, harmonia periit, factus es omnium reus. Quare psallite Domino in cithara; in cithara consonantibus fidibus, sociata nervorum omnium concordia. Talis sit oratio tua, qualis est vita tua.

Iacobi cap. 2. v. 10.

Alterum: *In voce psalmi.* Vult assam vocem instrumentis musicis conjungi. quod si vero vox una discordet, jam cantus suavitas jugulata est. Qui orat, sciat quid dicat: orationem veram oportet esse attentam.

Tertium: *In tubis ductilibus.* Tuba ductilis non nisi plurimis formatur ictibus, quod Mortificationem designat. Multo est operosius seipsum, quam hostem potentissimum superasse. Neque vero gloriosa est victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Tubam ductilem & format & inflat, qui acriter sibimet imperat.

Ambr. l. 2. offic.

Quartum: *Et voce tubæ corneæ.* Instrumentum angustum sed artificiosum & suave, si peritum habeat cornicinem. Hîc eleemosynæ atque jejunii mone-

Iob. c. 12. vers. 8. mur. Ergo, bona est oratio cum jejunio & eleemosyna. Bona est oratio, quam comitatur mortificatio. Nos sæpe concentum Deo celebramus, sed inanem, & sine fidibus atque organis: Oramus, sed carnis petulantiam non castigamus. Hac fraude plurimi semet decipiunt, nam quia crebro & multum orant, ideo seipsos tanquam homines multæ orationis circumspiciunt. Itane vero, mei, tam vos egregii cantores? Vox sola non ingrata est: sed ubi tubæ, ubi fides, ubi cornua? Bona est oratio: sed ubi est mortificatio? Hæc sibi jungenda sunt, alioqui concentus erit inanissimus. Psallite Domino, sed in cithara. Christus non solum nos preces fundere, sed & animam odisse docuit; ad collem Oliviferum non tantum orare suos, sed & vigilare jussit, & somno non sine lucta imperare. Vtrumque hoc in Patientiæ gymnasio docetur, & Oratio, & Mortificatio.

Dicite, oro, quot orantes vidistis nautas, tempestate jam sedata, cælo iterum sereno, evitato naufragio? quot vidistis milites qui pectus tunderent, dum hoste procul, ad ignem sederent, & sales facetiasque sererent? Apud plurimos mortalium tanti est DEVS in prosperis, quanti nobis est calor fornacis in æstate, fax in meridie, miles in pace; tibicen, cum saltare non licet, architectus cum ædificare non vacat; quanti est

est opima mensa, cum non lubet comedere; caussidicus, cum nihil est litigii; medicus, cum omnes sunt sani. Quam vere vates Italus: *Silius l.7. bell. Pun.*

—— raræ fumant felicibus aræ.

Languet oratio, languent sacrificia, nuda sunt altaria, florente fortuna. At vero cum hiems sævit, focum laudamus & ignem; cum nox est, candelas & faces quærimus; cum bellum ingruit, militem scribimus; cum morbus urget, medicum vocamus; cum tempestas furit, ad preces confugimus, & manus cælo attendimus. Sic ad officium suppliciis adigendi sumus.

II. Ideo psaltes regius: Imple, inquit, facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Certe non quæsituri, nisi prius ignominia impleti. Hoc ipsum confirmans: Multiplicatæ sunt, inquit, infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur. Cur antea non clamastis? Nulla nos calamitas premebat. Ergo clamores hi optime extorquentur calamitatibus, perinde ut organorum fistulæ non canunt, & sine voce sunt, nisi cum follium flatu compelluntur. Ita Hebræi. Cum occideret eos quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. *Ps.82. v.17.* *Ps.15. vers.4.* *Psal. 106. v. 13. 19. & 28.* *Ps.77. v. 34.*

Impiissimus Manasses orare nunquam didicisset, nisi in carcerem de-

trusus fuisset. Quid de viris sanctissimis dicam? Moses plurimis pressus ærumnis, Iacob fraternis agitatus insidiis, Samson illusus à Philistæis, Tobias amissis & opibus & oculis, Sara gravibus lacerata conviciis, tres Hebræi juvenes in mediis flammis, Daniel in leonum cavo, Petrus in pelago, Paulus & Silas in ergastulo, aliique sexcenti precandi & occasionem & disciplinam hauserunt inter adversa. Ita Ionas propheta vim Obedientiæ in ceto didicit. Barbari Geraseni amissis porcorum gregibus, Christum supplices accesserunt.

Apostoli mergenda navicula clausi ardentissime divinam opem expetierunt. Tunc scilicet fera latibulum petit, cum canes à tergo insequuntur; Tunc arbor patula viatori charissima est, cum aut sol urit, aut subitus imber defluit; Ita nos prorsus, quamdiu bene est, Deum importunis clamoribus non fatigamus: aut enim non oramus, aut segniter. At vero cum canes venatici suis nos rictibus petunt, hîc properamus, hîc currimus, sicubi asylum reperiamus, * cum ærumnarum æstus fatigat, cum lacrimarum imbre perfundimur, hîc Deum, omnesque superos inclamamus. Huic tali Deus opportune dixerit: Non venisses ad me, nisi ut pater virgis vocas-

* In der noth/sucht man Gott.

vocassem te. Tam ingenuæ indolis erat rex David, ut hoc ipsum fassus dixerit: Ad Dominum, cum tribularer, clamavi. *Psal. 119. vers. 1.*

Pharao rex improbissime pervicax ausus est dicere. Nescio Dominum, & Israel non dimittam. Tunc certe nondum sat senserat flagella Domini, quem ignorari à se ajebat. At ubi acrioribus flagris exceptus est, aliter loqui didicit, jamque non semel: Orate, inquit, Dominum, ut desinant tonitrua Dei & grando. Hem Pharao, novisti jam Dominum? Nimirum has voces in Patientiæ gymnasio vel invitus didicisti. *Exodi cap. 5. vers. 2.* *Exodi c. 10. v. 28.*

Et quamvis Pharao indocilis prorsus & nullius spei fuerit discipulus, profecit tamen verberatus. Aliter sensit, sanius locutus est post plagas & verbera. Sed quid Pharaonem miramur? Diabolus ipse Christum ut ignotum affatus: Si filius Dei es, inquit, dic ut lapides isti panes fiant. Sed audite ut vocem emendarit jam flagellatus. Nam, Exibant dæmonia à multis, clamantia, quia tu es filius Dei. *Matt. cap. 4. vers. 3.* *Luc. cap. 4. v. 41.*

Qui Deum vel verberatus nosse negat, durissimo Pharaone durior, & ipsis saxis magis saxeus, & vel ipso nequior est diabolo. Si quis hominem se gerat, in afflictione orare discet, si id antea nescierit. Afflictio precãdi magistra est.

III. Non tantum deum precandi, sed & se mortificandi artẽ in Patientiæ gymnasio discimus. Ad rem dixit Clemens

Clem. Alex. l. 1. pædag. cap. 8. Alexandrinus: Silveſcit vitis, & in labruſcas degenerat, niſi putetur; exorbitat homo, niſi flagelletur. Nam uti palmitum luxuria, niſi coërceatur, in pampinos ſeſe effundit; botros fert raros, eoſque acerbos: cum autem ferro caſtigatur, mites dat uvas & crebriores & dulciores: Vix aliter homo. niſi enim laboribus, ærumnis, afflictionibus, aſſidue, ut vitis falce, curetur, in vitia, velut in folia effunditur, ferocit, luxuriat, efferatur; cum autem ferreo calamitatis ungue carpitur, orationis, pœnitentiæ, patientiæ, mortificationis fert fructus. Appetentia noſtra nunquam non in vetitum ruit, & effreni ſæpe pruritu in noxia fertur. Subinde tanta ſe rabie concitat, ut non neminem audias dicentem: Non patior frenum, non admitto leges, conſilia non audio; quo mea me fert cupido, ſequor: † explebo animum. Atqui profecto ſeipſum præcipitat iſte talis, niſi ſit qui furibundos hominis impetus ſiſtat.

Hîc benigniſſimus Deus medium ſæpe curſum tam efferi calcitronis reprimit, dum calamitates, damna, & quicquid miſeriarum horremus, objicit, ut indomitus hic equus dometur. Et quẽadmodum equi ſeſſorem admittere recuſantis caput pallio obvolvitur, ſic ferocienti homini pallium mœroris Deus injicit, ut admittat, quam ſpreverat, diſciplinam.

† Will den luſt büſſen.

Auguſtinus inſigniter : Equus,inquit, non ſe domat, elephantus non ſe domat, aſpis non ſe domat, leo non ſe domat: ſic & homo non ſe domat. Sed ut dometur equus,bos, camelus, elephantus, aſpis, leo, quæritur homo: ergo DEUS quæratur,ut dometur homo. At hic domitor noſter profert etiam flagella, plerunque enim nos tractat, ut nos jumenta noſtra, quæ frenis, fuſtibus, flagris, perticis etiam & furcis fimariis miteſcere docemus.Si nobiſcum ſic agat DEUS, quid querimur? Dei jumenta ſumus. Apertiſſime hoc Sionis rex pronuntiat: Homo cum in honore eſſet,non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. In hæc ſua jumenta Deus, non ſuo utatur jure, eaque flagris; paupertate ſcilicet,contumeliis,luctu,mœroribus urgeat?

Aug. to. 10. de verbis Domini ſer. 4. princip.

Pſ. 84. v. 13. & 21.

Non unum duntaxat Nabuchodonoſorem,non Achabum,Manaſſen,aut Antiochum unum, ſed complures ejuſcemodi ferociſſimos leones cicuravit flagris:deſierũt illi ferocire, & immaniſſimis affectibus poſitis redierunt ad ſe, induerantque hominẽ, quos prius belluas eſſe dixiſſes. Quod ſi jumentũ tuũ, inquit Auguſtinus,manſuefieri ſe patiatur,quid ei à te præmii eſt? nec ſepulcrum quidem das mortuo. DEUS patientiam tuam remunerabit cælo, & mortuum ad vitam revocabit; nihil tui peri-

Aug. ibid. cap. 4.

peribit. Ad hanc ſpem homo domatur, & domitor intolerabilis habetur ? ad hanc ſpem homo domatur, & contra iſtum utilem domitorem, ſi forte flagellum proferat, murmuratur ? Saltem ſapiamus quantum feræ ac jumenta : hæc ſi vectabulo, rhedæ, pilento, currui, eſſedo, aratro jungantur, & objurgentur virga vel ſcutica, ſciunt ſe ideo verberari, quod exorbitent, aut æquo lentius progrediantur : quare mox in viam redeunt, aut certe celerius eunt.

Tam ſagaces ſaltem & nos, tamque intelligentes ſimus, ut cum quis à Domino corripitur, hoc mente & cogitatione verſet: Ergo erravi, & extra orbitam deflexi : en revocor flagello ; & quo abirem averſus, ſi ſic ſinerer progredi? Sed eſto, tenuerim viam, certe nimium lentus inceſſi teſtudineo gradu. Iure mei me officii plagæ monent. Itaque jam greſſu incedam contentiore. Hactenus videri poteram dormire ; nunc vigilabo, & operæ non parcam. Si non ita agimus, jumentis minus ſapimus, quæ ſaltem plagis in viam reducuntur.

Chryſ. tom. 5. hõ. 62. ad pop. Antio. initio, mihi pag. 341.

IV. Chryſoſtomus excellentiſſime, & aureo prorſus ore rem oculis ſubjiciens: Si vultis, inquit, duas domos deſcribamus, hanc quidem nubentium, illam lugentium : mente utramque ingrediamur, videamus, utra melior. Invenietur enim lugubris, ſapientiæ plena ; nuptialis

Idem habet tom. 3. in c. 19. Act. hom. 42. mihi pag. 615.

lis autem plena confusionis. Nam vide atque audi verba incomposita, petulantem risum, lascivas confabulationes, incessum turgidum, protervos gestus, epularum abundantiam, vestium pompam, rerum omnium luxum. Hîc Deæ, Saturitas, Protervitas, Ebrietas, hîc Bacchus & Venus habitant; hîc omnium vox est: *Hodie licet insanire.*

Ita homines in bruta degenerant, nam ut porci vorant, ut vaccæ potant, ut asini calcitrant, ut equi hinniunt. Diceres eos esse in schola Intemperantiæ, in gymnasio Lasciviæ, in palæstra turpitudinis & Nequitiæ. Non nuptias damno, inquit Chrysostomus, sed quæ sunt in nuptiis: diaboli pompam; cymbala & tibias, & cantica fornicationis & adulterii plena. At non ita illic, ubi luctus est, ubi omnia composita, multa requies, altum silentium, mortis memoria, futurorum meditatio, vera sapientia, inordinatum nihil, nihil incompositum. Quisquis hîc loquitur, summisse, breviter, modeste loquitur. Talis est natura luctus; sapere docet, & ad omnem modestiam ac frugem se componere.

Itaque longe Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. Ex illa modestiores, prudentiores, & sanctiores; ex hac petulantiores, stultiores, ac nequiores prodimus. Et quemadmodum corpus succi & sangui- *Eccles. cap. 7. vers. 3.*

nis

nis plenum, & sua laborans obesa mole, paratissimum morbis hospitium est: quod vero cum laboribus & fame luctatur, ab adversa valetudine tutum est: sic & animus inter delitias & tripudia enervatur, & in vitia pronissimus lascivit; at ille quem sollicitudo & mœror occupant, à vitiis plerunque alienus, adversorum in cursu crescit, fitque vegetus.

En ut afflictio & luctus levitatem omnem, & quicquid olet immodestiam, coërceat; ideo Deus & luctum & afflictionem in nos immittit, ut nobis velut aviculis alio avolaturis alas præsecet.

Et quid negamus? Nostra contra nos conscientia testatur: maximam partem nimium *vivaces* sumus; ardent in nobis cupidines & affectus indomiti: quia vero Mortificationem, ut canis Nilum, parcissime libamus, juvat nos optimus DEVS, & vel reclamantibus ingerit salubria, atque in eum modum nos molestiis ac miseriis exercet, ut magis magisque cicures ac compositi, & ad bonam mentem induendam faciliores reddamur. Atque ô si cognovisses & tu, quam tibi hoc utile, sic sensim mori, ut vita subtrahatur vitiis. Mala profecto quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellunt. Bona est oratio, sed cum jejunio & eleemosyna: bona est *oratio*, sed cui juncta est *Mortificatio*. Vtrumque

suavi

ſuavi magiſterio docet Patientiæ gymnaſium. Et hoc ſane Sanctorum omnium ardens aſſiduumque fuit ſtudium, partim precibus mollire DEVM, partim quotidiana hac morte frangere ſeipſum. Hoc diſcamus, & in Patientiæ gymnaſio multum profecimus. Addo quod dicta firmet.

V. Conſtantinus Imperator verè Magnus Byzantinos non felici prælio aggreſſus, nec ſine ſuorum clade, fatigatus ac mœrens ex acie rediit. Iamque dies in noctem ibat, cum Imperator multum dubius quid ageret, obtutu aſſiduo ſuſpexit cælum, illudque calidis ſuſpiriis vocavit in vota. Et en auxiliare prodigium.

Nicep. l. 7. c. 59. post med. Baron. ex eo, tom. 3. An. 318.

Dum Conſtantinus tam pios ac ſollicitos in altum oculos tollit, ſcripturam è ſtellis obſervat, in hæc verba ſignatam: *Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me.* *Pſ. 49. v. 15.*

Ad omen tam ſublime principio nonnihil expavit Cæſar, ſed mox pavore in lætitiam vertente, avidiſſimos oculos eadem via remiſit ad cælum, ubi jam alterum vidit oſtentum, expreſſam è ſtellis crucem, & circum eam hæc omnino verba: *In hoc ſigno vinces.* His è cælo taciturnis vocibus animatus Imperator, paucis poſt diebus in aciem contra Byzantinos denuo exivit, & illuſtri victoria potitus eſt, ſimul & Byzantium expugnavit. Ab his cæleſtibus prodigiis

majori

majori deinceps venerationi Crux esse cœpit.

Quisquis, ô homo, tuis miseriis turbaris, erige vultum, suspice cælum, & exhortationis divinæ conceptissima verba perlege: Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me.

Teipsum vince, Deumque tibi precibus concilia, & quicquid hostium occurrerit, de facili superabis. Hic Augustinus sollicite monet, ne forte cum Deo expostules, dicasque: Illi speraverunt, & liberasti eos; ego speravi, & dereliquisti me: & sine caussa credidi in te, & sine caussa nomen meum scriptum est apud te, & nomen tuum scriptum est in me. Hoc nec orationem sapit, nec mortificationem, sed impiam contra DEUM exprobrationem. Tu si sapis, dic potius quod idem Augustinus suggerit: Tu es ipse rex meus, & Deus meus. Tu es ipse, non enim mutatus es. Tempora mutata video, creator temporum non mutatur. Tu me soles ducere, tu me soles regere, tu mihi soles subvenire. Tu refugium factus es nobis, Domine, ut nasceremur, qui non eramus: tu refugium, ut renasceremur, qui mali eramus: tu refugiũ ut pasceres desertores tuos: tu refugiũ, ut erigas & dirigas filios tuos: tu refugium factus es nobis. A te non recedimus, cum liberaveris nos ab omnibus malis nostris, & impleveris nos bonis tuis. Bona das, blan-

Aug. to. 8. in ps. 43. post initiũ, mihi p. 158.

Aug. loco cit.

Aug. to. 10. ser. 4. De Verbis Domini fine.

blandiris, ne fatigemur in via. Corripis, cædis, percutis, dirigis, ne aberremus à via. Sive ergo blandiris, ne fatigemur in via, sive castigas, ne aberremus à via: Domine, refugium tu factus es nobis.

Sic precari docet patientia. Optime dixit Chrysostomus. Oratio merces est calamitatum: orationis adjutorium, jejunium est. Efficacissime rogat, qui seipsum illi, quem rogat, mortificatione crebra sacrificat.

Chrys. hom. 3 de Pat. Iobi & hom. 5. in Matt.

CAPUT IV.

Afflictio docet Prudentiam, & Modestiam.

FVit è civibus Cæsarimontanis in Belgio vir laude dignissimus. Hic filium ad scholas ducturus primis litterarum elementis erudiendum, ut serium se patrem monstraret, ita rem aggressus est. Integrum scoparum fascem, velut ludimagistro munus, sub pallium accepit, & ad filium: Adesdum puer, inquit, ad scholas ducendus es. Scholarum tunc Rector fuerat Nicolaus Steeger, vir egregius; huic una cum puero hic civis se sistens: Tibi domine, inquit, hunc filium meum trado, optimis disciplinis imbuendum, illumque tuæ curæ commendatissimum esse cupio. Quod si minus morigerum se gerat, virgis, obsecro, ne parcas: & cum

dicto pallium reduxit, obtulitque bene magnum virgarum fascem, addiditque liberali sponsione: Quod si has consumpseris, alteras à me accepturus es. Hoc est liberos serio & ad bonam frugem educare. Narrat hoc celeberrimus e divi Francisci familia ecclesiastes Philippus Bosquier, qui tunc puer in eodem illo Houdano gymnasio litteris studebat.

Phil. Bosq. De Carc. Bapt. conc. 2. mihi p. 60.

Salomon de indole puerili disserens: Stultitia, inquit, colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Christus gymnasiarchus sapientissimus, cui nostra indoles perspectissima est, ut infantiam nobis ac petulantiam excutiat, non parcit virgis, flagellat enim omnem filium quem recipit, imo, ut Siracides loquitur, assiduat illi flagella. Sed hoc inde filiis sic flagellatis emolumenti est, stultitia in illorum corde colligata virga disciplinæ fugatur. Ita *Prudentiam*, & *Modestiam*, seu, *Humilitatem* discunt, uti jam ostendemus.

Prov. c. 22. v. 15. Hebr. c. 12. v. 6. Eccli. c. 30. v. 1.

I. Ac primo quidem *Prudentiam* nos docet correptio. Hebræus vates Ezechiel animal vidit admirandum, quod hominis, leonis, aquilæ ac bovis quadruplex vultus insigniebat. Cumq; hoc idem iterato vidisset, pro bovillo, Angeli Cherubici vultum vidit substitutum. Quid hoc rei? Quid bovi cum Angelo, cum Cherubino? Non idem, dices, animal fuit, sed aliud. Imo vero

to idem fuit. Testis Ezechiel ipse: Ipsum est animal, inquit, quod videram juxta fluvium Chobar. Qua igitur ratione frons bovis, in faciem Cherubicam migravit? *Ezech. c. 10. v. 15.*

Hebræo idiomate Cherubim, idem est, quod Magister, quod cognitionis, ac scientiæ multitudo. Ecce res; jam mysterium evolvimus. Bos priscis symbolum laboris, cujus patientissimum est animal, nam & curribus, aratro, & rhedis jungitur, ad arandum, ad trahendum, imo etiam ad triturandum habilis, vera laboriosi hominis effigies. Atque huic tali bovi Spiritus divinus faciem Cherubicam assignat, qua præceptorem & multæ experientiæ gnarum monstret. Et rationem audi à Siracida: Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Hic certe Siracides experientiam e plurimis afflictionibus acquisitam laudat, nam ipse sui optimus interpres: Qui non est tentatus, ait, quid scit? *Eccli. c. 34. vers. 4.* *Ibid. v. 11.*

Ex his satis liquet, Afflictionem non tantum æternæ voluptatis, sed etiam Christianæ Prudentiæ matrem esse. Afflictio facem Sapientiæ in manus tradit. Suo id exemplo firmans Siracides: Multa, inquit, vidi errando, &c. Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa: dum scilicet prudentiam quæro. En ut frontem bubulam aboleat Cherubica; en ut experi- *Ibid. v. 12.*

entiam ab ærumnis hauſtam comitetur prudentia! Ex iis quæ quis tolerat, & ſeipſum, & alios, ſed & Deum noſſe incipit, dum rerum fluxarum vanitatem, ingenii humani varietatem, inconſtantiam ac mutabilitatem ſortis; dum deceptiones ac fraudes innumeras, dum miſerias & clades infinitas cogitat. Atque hinc paullatim diſcit
Iſ.c.7. v. 15. & 16. reprobare malum, & eligere bonum. Quiſquis non ſæpius velut lana pectine ferreo pexus eſt, quid ſcit niſi otiari, & delitias ſectari? Veriſſimum
Sen. epiſt. 95. eſt etiamnum illud Annæi: Melius in malis ſapimus. Felicitate corrumpimur.

Iob c.28. v. 12. & 13. Iobus quæſtionem maxime ſeriam ponens: Sapientia, inquit, ubi invenitur, & quis eſt locus intelligentiæ? Sibique ipſi hæc reſpondet: Neſcit homo pretium ejus, neque invenitur in terra ſuaviter viventium. Profecto æſtuoſa illa ſapientia, quæ digito monſtrat, quanti caduca, quanti ſint æterna, non reperitur in ædibus quas Abundantia & Opulentia beant, ubi bacchanalia vivere quotidiani moris eſt, hîc Abundantiæ & Opulentiæ, Incuria, Stultitia, Inſania cognatæ Deæ ſemper ſunt proximæ. Enimvero quid ſtultius, quam rerum viliſſimarum lucro lætari, & æterna bona perdere? Grego-
Greg. in illud Iobi. rius id aſſerens: Tanto, inquit, verius ſtulti ſunt, quanto majora perdentes in minimis lædantur.

Quod

Quod Romanus Sapiens de virtute dixit, idem affirmari poteſt de hac ipſa, de qua loquimur Prudentia, ſeu, Sapientia: Altum quiddam eſt, regale, invictum, infatigabile, nec ſatietatem habet, nec pœnitentiam, immortale. In templo eam invenies, in foro, in curia, pro muris ſtantem, pulverulentam, coloratam, calloſas habentem manus. Sapiens Hebræus meliore ſpiritu caleſcens: Virga, inquit, atque correptio tribuit ſapientiam.

Sen. l. de beata vita cap. 7. & 8.

Prov. c. 29. v. 15.

II. In Tobia oculorum tenebras fel piſcis emendavit. Fellea calamitatis amaritudo nobiliſſimum & certum pharmacum eſt ad marcentem illum ac hebetem viſum reſtituendum, qui non videt quam omnis vita ſit miſera, brevis, errorum plena, ærumnarum refertiſſima, morti ſemper proxima, momento caſura; qui non videt quam ſollicite ac laborioſe melior & æterna vita ſit quærenda: ad hanc, inquam, oculorum caliginem abſtergendam non eſt potentius, non eſt ſalubrius collyrium, quam Afflictio. Siquidem homo afflictus & æger tandem in ſe deſcendit, & ipſe ſibi objicit: En fallacias Mundi: hoc tibi præmium ab illo eſt; hac ſportula ſuos clientulos Mundus donare ſolet: hoc ambiebas, hoc jam habeas ut nactus: tute tibi hoc intriviſti, tibi exedundum erit. Et nunquid jam vides, jam ſentis, quem & fœtorem, &

amarorem poſt ſe relinquat turpis voluptas? quæ cito implet, & tædio eſt, & poſt primum impetum marcet, & ſæpe cum maxime delectat, extinguitur. Sed nunquid jam tandem vel experientiæ credis? Te hactenus Achillem eſſe autumabas, & inexpugnabilem heroëm, qui etiam provocare auderet adverſa: Nempe talis es, ut video. Vix tangeris, & cadis. Tune ille magnanimus & patiens, tu fortis ille ac conſtans, qui cum Petro & vinculorum & mortis ſocietatem jurabas, jam levi flatu dejiceris, jam hoſte vix viſo jaces. Hæc ſui ipſius ad ſeipſum in afflictione cohortatio eſt.

Videte obſecro, ut fel iſtud afflictionis oculos caligantes corrigat, ut clauſos aperiat & diducat! Hieremias vates hoc ipſum dilucidiſſime confirmat
Threnor. c. 1. v. 13. his omnino verbis: De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, *& erudivit me.* Hinc illud à beato Gregorio veriſſime dictum: Oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Hinc etiam ærumnoſus
Thren. cap. 3. v. 1. cum Hieremia rectè dixerit: Ego vir videns paupertatem meam in virga in-
Hier. c. 31. v. 18. dignationis ejus. Caſtigaſti me, & eruditus ſum quaſi juvenculus indomitus. quia tu Dominus Deus meus.

Non raro miſeri ac miſerabiles ſumus, & quod omni miſeria miſerius eſt, miſeros nos eſſe ignoramus, eumque inter hoſtes numeramus, qui nos miſe-

miſeris annumerat. Hac in re par illis facimus, qui negant ardere domum ſuam, quamdiu ignem intra penetralia poſſe ſopiri credunt: at ubi flamma per feneſtras vi eluctata, jam etiam in tecto graſſatur, tum denique vicinorum auxilia implorantur; res amplius diſſimulari non poteſt; incendium ipſum loquitur: ita nos tum demum in adverſis ſapimus, cum ea ſerio ſentimus. Ita, ſola Vexatio dat intellectum auditui. Nam & Siracida teſte: Pungens oculum deducit lacrimas, & qui pungit cor, profert ſenſum. Si quis ſubita contumelia petatur, aut injuria lædatur inexpectata, aut calamitate quavis alia ex improviſo percellatur, hîc tempus eſt ſui ipſius experiendi, hîc elucet quam ille repentina clade perculſus homo ſit mitis, quam patiens, quam modeſtiæ ac veræ Humilitatis memor. Et quamvis paullulum offendat titubetque, tamen ſi ſapit, mox animum recipit, ſenſumque punctus elicit; monſtrat patientiam, manſuetudinem exercet, exhibet modeſtiam. Nimirum, Flagella & doctrina, inquit Siracides, in omni tempore ſapientia.

Iſ. c.28. v. 19. Eccli. c. 22. v. 24.

Idem c.22. verſ.6.

Annæi Senecæ ſcripta pleraque omnia divinum quid ſpirant, cedro & auro exaranda: inter hæc tamen primas ſibi & palmam videntur ea vindicare, quæ ab exilio ad matrem Helviam ſunt miſſa, Adeo Romanus hic Sapiens tunc

magis ſapuit, cum minus quæ ſolarentur, ad manus habuit. Ita diſcipuli in Patientiæ gymnaſio quotidie proficiunt, fiuntq; prudentiores plagis.* *Verbera erudiunt.* Sic & piſcator læſus ſapit, fitque prudentior poſt ictum ſcorpii. Ajunt piſcatorem prædæ nimis avidum, ſagenæ præproperas manus injeciſſe, ſed à latente ſcorpio percuſſum dixiſſe: In poſterum non tam præceps verriculum invadam; ſapiam ictus.

Non aliter nobis ratiocinandum. Nam ubi ſanato calamitatis vulnere, impatientia nos peccaſſe deprehenderimus, mox in noſipſos verſi dicamus: En bubale ferox & impatiens, qualem te gerebas in hac afflictione, quam delicatum & impatientem! Videbaris cælo detracturus Lunam, ita furebas. hæccine Chriſtiana patientia eſt? ſic cælum aſpiramus, & vel acus punctiunculam horremus, leviſſima quæque recuſamus pati? Quare deinceps alium te præſtabis, magis memor patientiæ.

III. Leges Moſi tradidit Deus inter tonitrua & fulmina, dum mugiret cælum, & ignes jaceret: quo illud ſignificabatur, ad divinas leges nunquam nos attentiores eſſe, quam cum calamitatum fulmina in nos ruunt, cum grandine diverſarum cladium inſternimur;

* Schläg vnnd Straich machen witzig.

mur; hic arrectis ſtamus auribus, noſque omnia facturos ampliſſime pollicemur. Ergo fac jam ſanus, quod facturum te recipiebas ægrotus. Nam ſi Deus tam formidabilis eſt cum legem dat ſervandam, quanto erit formidabilior, cum non ſervatæ rationes poſcet.

Hîc libet quærere: Quoties, obſecro, cæleſtes delitias æternaſque voluptates, quoties inferorum ignes ſerio attenteque meditamur? Heu raro, & perfunctorie. Quando igitur ipſi vix unquam in hæc ſeria & ſalubria cogitationem intendimus, Deus incuriam noſtram commiſeratus in gymnaſio Patientiæ hæc nobis cogitanda ſubjiciens: Huc, inquit, animum defige, ac cogita, ô homo, ſi te morbus non graviſſimus ſic excruciat, & quomodo torquebunt damnatorum dolores æterni? Si unicus dens verminans dies noctesque pæne ad inſaniam affligit, quî ſæviet in in deſperatiſſimos illos captivos vermis conſcientiæ? Si podagra, ſi calculus, ſi colica hominem in molli lectulo ſic excarnificant, quomodo cruciabit ignis æternus, flamma nunquam extinguenda? Cogita, ah, cogita; quicquid jam pateris, aciculæ punctiuncula eſt; meriſſimus jocus eſt; quicquid te jam cruciat. Quis vero poterit habitare de nobis cum igne devorante, cum ardoribus ſempiternis? *Iſ. c. 33. v. 14.*

Eam ſubinde nobis perſuaſionem induimus, ut dicamus: Nequeo ultra hunc hominem ſuſtinere; hoc amplius tolerare non poſſum; quis hæc diutius ferat? Et quomodo ſuſtinebis, mi homo, damnatorum omnium & diabolorum ſocietatem, quomodo feres cruciatus aſſiduos, maximos? Si DEVS ſic punit in loco veniæ, quomodo puniet, ubi non eſt ſpes miſericordiæ? Igitur quotieſcunque ureris, & ægre tibi eſt, cogita, & dic tibi ipſe: En ſpecimen inferorum, ſed plane pictum! en guſtulum gehennæ, ſed prorſus mitiſſimæ! improbos illic alii ſepeliunt uruntque ignes; quod pateris, ſuave eſt ad æterna ſupplicia collatum. Mature igitur diſce ſapere, & intelligere.

Eccli. c.23. verſ.2. Siracides hoc ipſum optans: Quis, inquit, ſuperponet in cogitatu meo flagella? Siquidem hæc tantum ſentire parum eſt (quis enim eſt, qui ea non ſentiat?) niſi & cogitationem intendamus, & dolores noſtros breviſſimos cum illis ſempiternis æquo ratiocinio comparemus, denique fateamur, noſtros cruciatus ad illos umbram eſſe & ſomnia.

Quemadmodum vero Deus in Patientiæ gymnaſio, gehennæ lacrimas nobis offert prælibandas, ita felicitatis æternæ delitias ingerit guſtandas. Nam bonæ mentis homo, ubi tot moleſtiis

lestiis ac miseriis,tot mœroribus ac doloribus arserit,cum Paulo ingemiscens: Supra modum (dicet) gravati sumus, supra omnem virtutem, ita ut tædeat nos etiam vivere. Quid ergo proximum est? Ad te, mi DEVS, toto pectore suspiro; tua domus & valde tuta, & ampla nimis est, à qua tædia, miseriæ,dolores, ærumnæ omnes exulant, nullus ibi Morbis aut Morti locus est:voluptates illic merissimæ & æternæ.

2. Corinth. cap. 1. vers. 8.

E diverso hîc apud nos mera tædia, mœrores merissimi;omnia luctus & dolor occupant. Quare,mi Domine, corporis mei tuguriolum (si tamen debita poscam) impelle ad ruinam. nil moror; ruat hoc, modo ego ad te migrem. Ad rivos Babylonis sat diu lamentis indulsi; cithara mea ad salices suspensa jam pridem conticescit; cælestis mihi Sion in animo est: Ad te, Deus, cupiditate rapior inexplebili.

Atqui hoc sapere est, hoc intelligere. Ita nos Patientiæ gymnasium docet Prudentiam.

IV. Vti *Prudentiam*, sic & Modestiam, seu, *Humilitatem* docet Patientiæ gymnasium. Qui sui despicientiam in hac schola non discit, nusquam discet. Mosi olim Deus præcepit,manum in sinum mitteret; misit, at ubi eam retraxit, lepra infectam reperit. Quid hoc novi prodigii? Eccurnam non augustius miraculum patratum est, quod sal-

ſaltem horrori non eſſet? Theodoretus ad hoc quæſtionis: Moſen, inquit, divinum Numen monuit, ne tanti dux populi futurus, ſe inſolenter efferret, ſed in humilitatem ſubmitteret. Nam illa manu ingentia patraturus erat miracula: ne igitur eam venerabundus exoſcularetur velut prodigiorum auctorem, lepra fœdatam DEVS objecit, ut Moſes tot editis à ſe mirandis operi-
Deut. c.32. v. 27. bus, diceret nihilominus: Non manus noſtra excelſa, ſed Dominus fecit hæc omnia.

Seneca ep.59. poſt med. Plutarch. in Alex. Rex Macedo Alexander cum in India vagaretur, & gentes, ne finitimis quidem ſatis notas, bello vaſtaret, in obſidione cujuſdam urbis dum circuit muros, & dum imbecilliſſima mœnium quærit, ſagitta ictus, diu perſedere, & incœpta agere perſeveravit. Deinde cum repreſſo ſanguine, ſicci vulneris dolor creſceret, & crus equo ſuſpenſum paullatim obtorpuiſſet, coactus abſiſtere: *Omnes*, inquit, *jurant, me Iovis eſſe filium, ſed vulnus hominem eſſe me clamat.* Nimirum jam homo es, Alexander, qui te paullo ante ſuſpicabaris eſſe Deum.

En, quam facili negotio in Patientiæ gymnaſio diſcamus alas ſubmittere, & criſtas ponere. Quiſquis hîc diſcipulum agit, modo non penitus ſit indocilis & ſtupor, de rebus ſuis omnibus hoc demum pronuntiat: Opes quidem mihi

ſunt

ſunt, nec deeſt plurimorum favor, adeſt rerum agendarum gratia, auctoritatis magnæ ſum, encomiis & honoribus afficior, in cælum evehor: Sed hem, quoties ego in terra repo? quam multa hominem eſſe pronuntiant; illinc curæ, hinc morbi, iſtinc miſeriæ infinitæ me vellicant, & quid hæc omnia clamant, niſi hominem eſſe, fragilem, mortalem, malis omnibus obnoxium!

Eleganter Chryſoſtomus de Orbe hoc inferiore differens: DEVS, inquit, non tantum mirabilem & magnum fecit Mundum, ſed & corruptibilem, & marceſcibilem. Quod in Apoſtolis fecit, hoc & in toto Mundo. Quid autem in Apoſtolis fecit? quoniam ſigna multa faciebant, & miracula magna & mirabilia, ipſos tamen continue flagellari permiſit, pelli, in carcerem detrudi, corporis morbis affligi, lapidari, crucifigi, in continuis eſſe tribulationibus. Ne ſcilicet non homines ſed Dii haberentur, qui ſigna ſupra hominis conditionem ederent. Atque ideo etiam Apoſtoli ægrotorum morbos curarunt, & ipſi ægrotarunt; mortuos ad vitam revocarunt, ſeipſos à morte non liberarunt. Quid miramur? habemus theſaurum in vaſis fictilibus, quæ colliſu leviſſimo franguntur. Hinc & Apoſtolorum aliqui in morbis pæne continuis. Nam Timotheo vinum modicum permittitur, *propter ſtomachum & frequentes infir-*

Chryſ. tom. 5. hom. 10. ad pop. Ant. med.

2. Cor. cap. 4. verſ. 7.

1. Tim. cap. 5. v. 23.

2 Tim. cap. 4. v. 20. Philip. cap. 2. v. 27.

infirmitates. Trophimus Mileti relinquitur infirmus. Epaphroditus *usque ad mortem infirmatur.* Quales Apostoli, dicat quis, sunt hi viri, quos non suggestus, sed lectus & morbus detinet?

Bern. de gradib. Humil. & Superb. grad. 1. Superb. fine, mihi pag. 975.

Sed norit iste, in gymnasio Patientiæ Humilitatem ante omnia sanctissimis quibusque viris, ipsis etiam Apostolis discendam. Sic, inquit Bernardus, Pauli extollentia per carnis stimulos reprimitur: sic Zachariæ infidelitas linguæ obligatione mulctatur. Sic per gloriam & ignobilitatem sancti proficiunt, dum inter singularia dona quæ recipiunt, communi hominum vanitate pulsari se sentiunt, ut dum per gratiam supra se aliquid cernunt, non obliviscantur quod sunt. Sicut enim medicus non solum unguento, sed igne utitur & ferro, quo omne quod in vulnere sanando superfluum excreverit, secet & urat, ne sanitatem, quæ ex unguento procedit, impediat: sic medicus animarum Deus, hujusmodi animæ procurat tentationes, immittit tribulationes, quibus afflicta & humiliata, gaudium vertat in luctum.

V. Quicquid ergo tolerandum veniat, submittamus nos in omnibus divinæ ferulæ. Nemo dixerit: Atqui ego tam gravia non merui; extra culpam sum, inique patior. Impiæ, damnatæ voces. His longe meliores sunt: Ego quidem juste punior, nam digna factis reci-

recipio; & quamvis mihi non videar, hoc quidem tempore, & ob hanc noxam tam rigide puniendus, nihilominus quod res eſt, malum commerui millies. Itaque nunquam non juſtiſſime punior, idque ſemper meo bono, ſic enim periculum mei facio, me noſſe diſco. Siracidæ verbum eſt: Vir in multis expertus cogitabit multa. *Eccli. c. 34. verſ. 9.*

Ille Romanorum terror Annibal, Suida teſte, ſeptemdecim annos ſub dio egit, bellicis cladibus exercitatiſſimus dux, & qui non immerito de ſe gloriatus: Me ſenem, ajebat, ætas & jam ſecundæ, jam adverſæ res ita erudierunt, ut rationem ſequi quam fortunam malim. Non temere incerta caſuum reputat, quem fortuna nunquam decepit. Ego humanæ infirmitatis memor, vim fortunæ reputo, & omnia quæcunque agimus, ſubjecta eſſe mille caſibus ſcio. Quod ſi ſecundis rebus bonam quoque mentem Deus daret, non ea ſolum quæ eveniſſent, ſed ea etiam quæ evenire poſſent, reputaremus: ſatiſque ego documenti in omnes caſus ſum. Liceat igitur cum Secundo exclamare: O quam utile eſt ad uſum ſecundorum per adverſa veniſſe. Sed ô quam etiam Chriſtianum & Modeſtiæ congruum eſt, in adverſis non inique ſe caſtigari agnoviſſe. *Suidas voce ἀννίβας, mihi p. 82. Liv. lib. 10. Plinius in Panegyr.*

Ægyptii proregis fratres accuſabantur furti (vt ſupra demonſtravimus) *Part. 1. cap. 6. §. 8.*

Gen. c.44. v. 5. nam in os illis objiciebatur: Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus. Potuissent illi obducere: Nequaquam fures sumus, nec calumniam istam ferimus; insontes prorsus arguimur. Sed, eho, viri, refricate memoriam; longe plus quam mille scyphos sublegistis. * Plagiarii estis, Iosephum ipsum furati: idque ante viginti tres annos, non meministis? Grande hoc & turpe plagium est omni supplicio vindicandum. Hîc fratres Iosephi quamvis utcunque rudes homines,

Gen. c.44. v. 16. reos se fassi cum laude: DEVS, inquiunt, invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei.

Gen. c.42. v.21. Sed & illud præclarissime dixerũt: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.

Sic & nostrum quisque in adversis omnibus & sentiat, & loquatur: Merito hæc patior, merito, meritissimo.

In Patientiæ gymnasio, & principium, & medium, & ultimum est Humilitas: sine Humilitate nihil discitur, nihil retinetur, nihil proficitur. Vt hanc discamus ante omnia, beatissimos illos dies assidue cogitemus, quibus in-

Ps.89. v.15. ter triumphos cantabimus: Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala: DEVS quos non affligit, hos aut odit, aut tanquam ignavos, nec ad discendum idoneos præterit.

C A-

* Menschen Dieb.

CAPUT V.

Afflictio variè utilissima; & plerunque Quæ nocent, docent.

HEbronis rex David mille beneficiis affectus à Deo, ne ingratus moreretur, exclamat: Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me. Cur vero potiora obliviscitur, cur non agit gratias quod pedum sceptro, stramineum pileum corona regia mutarit, quod ab ovibus in solium evectus, à pecoris custodia ad purpuram transierit? hæc, inquam, amplissima gratiarum actione dignissima fuissent.

Psal. 118. v. 71.

Equidem rex David illorum minimè oblitus, singulare, ingens beneficium censet ex opilione regem se factum; at longe majus æstimat, quod è rege Deus mendicum se fecerit, uti prorsus fuit, cum fugeret Absalonem filium. Hoc beneficium majus omnibus visum est, de hoc amplissime gratias agens: Bonum mihi, ait, quia humiliasti me. Dixerit Ioseph suo Pharaoni, Bonum mihi quia exaltasti me: dixerit Ruth suo Bozio, Bonum mihi quia ditasti me: dixerit Esther conjugi regio, Bonum mihi quia coronasti me: dixerit Mardochæus Assuero, Bonum mihi quia honorasti me: dixerit Tobias Angelo, Bonum mihi quia illuminasti me: dixerit Naaman Elisæo, Bonum mihi quia mũdasti

daſti me: dixerit claudus Petro, Bonum mihi quia ſanaſti me: dixerit Lazarus Chriſto, Bonum mihi quia ad vitam revocaſti me. At rex David inter maxima beneficia reponens: Bonum mihi, ait, quia humiliaſti me: Bonum mihi, Bonum omnino. Nam hoc mihi longe utilius, ideo & charius, quam ſi aureos à te montes accepiſſem. Cur hoc, obſecro, huic regi tam Bonum? *Vt diſcam juſtificationes tuas.* Hactenus, ait, cæleſtis curiæ ſtylum non ſatis intellexi, quid divini juris eſſet, ignoravi; nunc demum Iureconſultus fio, ſed in Academia Patientiæ. Hîc nemo doctus, niſi *humiliatus*. Bonum itaque mihi, ô Domine, quia humiliaſti me. Iure merito David maximas refert gratias, non quod ditatus & exaltatus, ſed quod *humiliatus* ſit. Humiliatio, (ſic loquamur) & afflictio homini longe utiliſſima eſt. Afflictio *Fortitudinem* & *Fidelitatem*, Afflictio *Commiſerationem* & *Abſtinentiam*, Afflictio *Orationem* & *Mortificationem*, Afflictio *Prudentiam* & *Modeſtiam* exacte docet, uti jam demonſtratum eſt.

Addimus: Afflictio homini non nimis impatienti univerſe utiliſſima eſt, ut verum ſit illud: *Quæ nocent, docent.* Hoc Crœſus apud Herodotum teſtatus: Mei caſus, inquit, fuerint quidem ingrati licet, mihi tamen extitere diſciplinæ. Quæ nocent, docent. Quod Græci tam breviter, quam eleganter dicunt,

πα-

παθήματα, μαθήματα. A plagis ſapimus. Atque hoc ipſum paullo uberius demonſtrabimus.

I. Iobus admirandam Dei Providen- *Iob.*
tiam dilaudans: Qui ligat aquas, ait, *c.26.*
in nubibus ſuis, ut non erumpant pari- *verſ.8.*
ter deorſum. Divinæ providentiæ eſt aquas aëreas claudere, & velut panno aut veſte conſtringere ne diffluant. Harum aquarum vehiculum nubes, & inſtar equorum venti ſunt, qui alveos illos per Orbem quaquaverſus trahunt. Quod ſi Deus has aquas uno impetu in terram præcipitari ſineret, plus equidem obeſſent quam prodeſſent, ſed quia ſtillatim & guttatim defluunt, fecundo illapſu terram irrigant. Si con- *Iob.*
tinuerit aquas, ait Iobus, omnia ſicca- *c.12.*
buntur, & ſi emiſerit eas, avertent ter- *v. 15.*
ram, ſicut in diluvio, cum dimiſſæ agmine facto præcipites ruebant. Sic igitur providentiſſimus Deus illam aquarum molem temperat, ut eam non penitus detinendo agris ſubtrahat, nec ſubito emittendo agros ſuffocet: medium tenet.

Aquæ in divinis paginis ſymbolum ſunt Afflictionis. Hinc pſaltes regius dixit: Intraverunt aquæ uſque ad animam *Pſ.68.*
meam. Quemadmodum Deus pluvias *verſ.2.*
ſic Orbi attemperat, ut nec illarum defectus noceat, nec copia (niſi cum punire vult noxas) ſic & labores omnes ac dolores noſtros ita modificatur, ut

non desit exercitatio, ne torpeamus, nec tamen omnis intercidat consolatio, ut succumbamus. Atque hoc regius vates petiit; Non me derelinquas usquequaque. Non rogat non derelinqui, non vexari, non affligi: hoc unum deprecatur, non omnino, non usquequaq; deseri, quod noxis suis meruisset. Quod si nimbum Deus vehementem & repentinum effundat, qui terræ opimitatem videatur destruere, cogitandum id pœnæ loco fieri. Hoc ipsum tamen bono nostro futurum est. Bonum nobis erit, cum etiam hoc modo humiliaverit nos Deus. Quæ nocent, docent.

Ita D. Ambrosius id explicat.

Quædam arbores adeo tenaces sunt fructuum suorum, ut non facile quidquam dent, nisi vi auferatur. Ejus generis sunt nuces, amygdalæ, quercus, has si quis leniter ut piros aut prunos concutiat, nihil impetrabit; & non tantum non fructus, sed nec folia colliget, ideo baculis, fustibus, saxis in eas pugnandum est, ut quod dare nolunt rogatæ, dent percussæ.

Arboribus & nos mortales simillimi sumus; fructus nostri, actiones nostræ sunt cum pietate susceptæ. DEUS hos fructus ambit, hos exigit, non aspere, non vi, sed humanissime ac peramanter; hos fructus millies petit: Fili, honora Dominum, & valebis: præter eum vero ne timueris alienum. Fili mi, ne obli-

Prov. cap. 3. vers. 1. cap. 4. vers. 10. cap. 7. v. 1. & 2. cap. 23. v. 26.

oblivifcaris legis meæ. Audi, fili me, & fufcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ. Serva mandata mea & vives. Præbe, fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas cuftodiant. At quoniam bonus Deus his precibus plerunque parum impetrat, vix ulli ex hac arbore fructus decidunt, cogitur faxis & fuftibus arborem quaffare, ut vel fic fperatos reddat fructus. Confcientia quidem fæpius monet, monent & concionatores, monet Angelus Cuftos, monent alii, fed ea eft hujus arboris contumacia, ut ne fic quidem fructus optatos præbeat. Ergo, non ægrè feres, ô mea arbor, fi durius tecum agatur. Ita Deus cum Hebræis egit: Tradidit eos in manus gentium, & dominati funt eorum, qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati funt fub manibus eorum. Vt ea quæ nocerent, docerent. Quo igitur jure faxis & fuftibus indignetur arbor? fi fponte daret, quod æquiffime petitur, à verberibus immunis ageret.

Pfal. 106. v. 41. & 42.

Naaman leprofus acerbum excanduit, quod Elifæus vates tam tenuiter refponderet. Itaque Iordane fpreto reverti in Syriam decrevit. At famuli hunc fuum dominum ita placarunt: Pater, etfi rem grandem dixiffet tibi propheta, certe facere debueras, quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis. His rationibus inductus, in Ior-

4. Reg. cap. 5. v. 13.

dane lavit, ut juſſus erat, & lepram excuſſit.

O utinam ſic perſuadeamur; idem nobis non de corporis, ſed de animi valetudine ac ſalute obtinenda dicitur: Etſi rem grandem dixiſſet vobis DEVS, certe facere debuiſſetis. Nam tanti eſt beatitudo æterna, ut ſi juberemur vel ipſos inferorum cruciatus aliquanto tempore tolerare, certe non diu hîc deliberandum, ſed ſine omni cunctatione promptiſſime tormenta illa perferēda eſſent, modò bene futurum eſſet animo æternum. Imo ſi cæleſtis beatitudo centum annos non excederet, quidvis tamen potius annis plurimis hîc tolerandum, quam illa negligenda eſſet. Ita etiam ſi poſt centum annos Tartari flammæ ſopirentur, ſatius tamen foret, jam quælibet pati, quam futuris ſe ſuppliciis ſervare. Quanto magis nunc quævis alacriter perpetienda, cum ea quæ patimur, brevi tempore, momento transvolent; tam præmium vero quam ſupplicium æterna ſint.

Pigritiam noſtram hic opportune ſtimulans Chryſoſtomus: Quid dicis homo: Ad regnum vocatus es, inquit, ad regnum filii Dei: & oſcitabundus es totus, ac deſidum more ſcalpis, & torpes? Si namque ſingulis diebus vel in mille mortes inſiliendum fuiſſet, an non omnia ferre oportebat? Atqui principatus gratia nihil non faceres: cum vero

Chryſ. tom. 4. hom. 2. in c. 1. ad Coloſſ. mihi pag. 1122.

vero consors futurus sis regni unigeniti Dei, non objicies te vel mille gladiis? non insilies in ignem? Et istud nondum grave quidquam fuerit.

II. DEVS olim edici jussit: Colliget vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israël in custodiam, & in aquam aspersionis, quia pro peccato vacca cõbusta est. Voluit Deus cineres ad lixivium fundendum colligi, nec a quovis hominum, sed a mundo, nec eos in latebras neglectim abjici, sed loco mundissimo reponi. Cur cineres honore tanto affecti? Vt immundis essent in aquam aspersionis. *Num. c. 19. vers. 9.*

Hîc, ô Christiani, solerter attendite, quanti hoc afflictionis lixivium sit faciendum: quod quidem mordax, sed purgandis sordibus aptissimum est. Inter mortales nemo sordium expers. Sanctissimus Iobus: Si lotus fuero, inquit, quasi aquis nivis, & fulserint velut mũdissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. Ergo & Iob lavandus? quid jam de aliis dicendum? At vero quod ignis est metallo, quod lima ferro, quod spuma Batava panno, hoc mortalibus est afflictio; purgat, eluitque sordes. *Iob. cap. 9. v. 30. & 31.* **Lavag.**

Daniel vates Hebræis ingentes calamitates prædicens: Ruent in gladio, inquit, & in flamma, & in captivitate, *Dan. c. 11. v. 35.*

& in rapina dierum. Quæ obsecro tanti mali caussa? Vt conflentur, & eligantur, & dealbentur, usque ad tempus præfinitum; quia adhuc aliud tempus erit. Hoc ergo calamitatis lixivium nos sordibus purissimos præstat, *eligimur, & dealbamur.* Ita prorsus quæ nocent, docent. *Bonum nobis, quia humiliat nos Deus.*

Ps.31. vers.4. Beatissimus rex David: Conversus, sum, inquit, in ærumna, dum configitur spina. Peccati vepres adeo animum illius vulnerarunt, ut erinaceus sibi visus sit, spinis ac telis undique confixus. Hinc tantus in animo doloris sensus, ut eum nec regia dignitas, nec immensæ opes, nec universæ voluptates potuerint mitigare. Adeo acerbe rex David sentiebat, *Deum à se offensum esse:* Peccati fœditatem tantopere perhorrescebat, ut ultro asperrimum cilicium velut mollissimas Scythicarum mustelarum pelles induerit, inedia se cruciarit, lacrimis vinum miscuerit, iisdem & lectum laverit, preces suspiriis ac gemitibus distinxerit.

O si & nos peccati teterrimam luem iis oculis, quibus rex David, aspiciamus: Det DEVS nobis trutinam qua incredibile pondus peccatorum examinemus, nullius sane ponderis & nimis quam leve videbitur quicquid miseriarum est & afflictionum, quæ suo clauduntur fine: plumam dicemus ad altissimum

ſimum montem collatam, quicquid adverſorum in hac vita occurrerit: lixivium mordaciſſimum non recuſabimus, modo animi morbos eo perſanemus. Bonum nobis erit, ſi Deus humiliaverit nos.

III. Hieroſolymis Probatica * piſcina fuit, ubi pecudum immolandarum carnes abluebantur. Ad ſtagnum hoc quinque erant porticus, quas omnis generis morbidi, ulceroſi, & deploratæ valetudinis homines ingenti numero complebant, & expectabant ſtipem è cælo, quam ſtato tempore tulit Angelus, qui aquam movebat, ut primus qui poſt aquæ motum deſcendiſſet, valetudinem reciperet.

Elegans hîc Mundi typus, & veriſſima illius effigies. Quid enim Mundus niſi ægrotorum innumerorum diverſorium? Vt autem tot peſſime affectis hominibus medela fieret, venit Magni cõſilii Angelus, & undas turbavit. Equidem mirandum illud, tot Hieroſolymis pellucidas, puteales, cryſtallinas, dulces fluxiſſe aquas, Deo tamen placuiſſe in cœnoſa, putri, turbida aqua, quam varii pecoris laniena, quam pili & ſanguis occiſarum animantium infecerat, valetudinis donum collocare. An non illuſtrius fuiſſet miraculum, in Iordane potius, aut in odorifero roſato, quam in fæculento & fœtido ſtagno ſanari?

* Vichſchwäm.

Videte, Christiani, quam longe alia sint Dei atque hominum judicia: Animum Deus lavari vult non aquis Hierichuntinis, aut Damascenis, non nardum Italicam, aut * Pæstanam rosam redolentibus, sed in undis quas ipsemet cruenta cruce turbavit, in salso miseriarum mari, in vasto calamitatum Oceano. Hoc balneum nostrum est, hæ nostræ sunt Thermæ; ita lavamur. Deus olim Hebræis ad immundorum expiationem aquas aut cinere, aut sanguine mistas præscripsit. Non alio flumine mens humana melius lavatur: cruenti fontes nobis saliunt è crucifixi vulneribus; cinereæ mordacitatis lixivium quotidiana nobis vita subministrat. Ad has scaturigines sospitamur animo, hîc sordes ponimus, hîc vires recipimus. Sed a Solymæa piscina nondum abeo.

Cum ergo Servator Hierosolymis illam ipsam, quam diximus, templi porticum subiret, maximum ægrotorum numerum invenit, sed non nisi unicum ex omnibus sanavit. Dixerit hîc quispiam, quam parcus beneficiorum Dominus! sanare omnes potuisset verbulo. Sed cur, oro, tantum uni valetudinem restituit? An ut faceret quod piscina, quæ uno tempore non nisi unum sanitate donavit? Atqui hoc ipsum quærimus, cur Deus infinite misericors & potens, cui placuit vim sanandi conferre sta-

* Rosen/ vnd Lavendelwasser.

ſtagno, non ægrotos omnes illos ſanari voluerit? nam uti ſol mitiſſimis ſuis radiis in innumeros quotidie beneficus eſt, ſine damno ſui, ita nec ſolis conditor damnum faceret, tametſi morbos & miſerias plurimorum ſimul valetudine & felicitate commutaret. Reſpondemus: Sol amœno jubare ſuo colluſtrat omnia, & allucet ſuaviter, niſi nubes impedimento ſint: Nubes denſiſſimæ peccata ſint: his nubilis miſericordiæ ſol excluditur. Huic malo Hieremias illacrimans: Oppoſuiſti, ait, nubem tibi ne tranſeat oratio. Noxarum multitudo ſæpiſſime in cauſſa eſt, quo minus è miſeriis noſtris omnibus emergamus. *Thren. cap. 3. v. 44.* Quod ad amnem Solymæum Chriſtus unicum duntaxat e morbo recrearit, fortaſſis id erat, quia ceterorum neminem eo beneficio dignum invenerit. At fuerint omnes ſceleris puri, & vitæ prorſus integri, cur unicus ſolum ad ſanitatem pervenit? Reſpondemus denuo: Ita eis expediebat; bonum illis erat ſic humiliari. Non omnibus omnia conveniunt. Multa millia hominum ægrotant, qui ſi commode valerent, ad inferos certatim properarent; jam vero cum in morbo ſunt, ad cælum tendunt.

Veriſſime, quæ nocent, docent. Bonum tibi, bonum mihi, ô Chriſtiane, bonum aliis innumeris, quia humiliat nos DEUS. ludimagiſter ſcit, quid cuivis

vis ſuorum diſcipulorũ expediat. Quoties extrema calamitas, initium fuit ſalutis? Quoties jactura, maximi lucri origo extitit? Ita non raro cum Themiſtocle dicendum: Perieramus niſi periiſſemus.

* Bombyces ſerici textores, beatos credimus, cum bombycinam habeant domum, & laborem quieti ſimillimum. At ſi rem penitius inſpiciamus, comperiemus ſepulchrum eſſe, quod nos domum dicimus, & miſeros vermes illos operi ſuo immori: ita ſæpiſſime quod appetentia noſtra utile ac jucundum judicat, id noxium ac turpe deprehendit. Imo iſtud certiſſimum ſit: Cum appetitus adeo in rem aliquam calet (niſi recta in DEUM feratur) peccati turpitudinem ſubeſſe. Hinc Chriſtus ea quæ nobis utiliora ſunt, plerunque liberalius tribuit: Ad Patiẽtiæ ſcholam omnes invitans, non item ad Mundi gloriam: Si quis, ait, vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me, non in amœnum viridarium, ſed in fœtidum Calvariæ clivum.

IV. Servator Orbis gloriam ſuam in rupe Taborea aliquantulum explicaturus, tres ſolum ex Apoſtolis ejus rei conſcios admiſit. Cur non aliquot centurias civium Hieroſolymis evocavit?

Cur

* Seydiwürm.

Cur ſaltem non omnes Apoſtolos ad id ſpectaculi aſſumpſit ? Longe alia ſunt Dei quam hominum conſilia. Vt Chriſtus in cruce cruentus aſpiceretur, immenſus populus ſpectatum admiſſus eſt, ut autem in Tabore glorioſus cerneretur, vix tres chariſſimorum hominum adſciti. Nimirum proſperitas & gaudium vix ullis, crux & afflictio innumeris ſolet prodeſſe. Ideo beatus Bonaventura mavult cum Chriſto in mõtem Golgotha, quam in montem Tabor aſcendere. Ita prorſus quæ nocent, docent.

Romæ olim à pariente Virgine anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo, M. Aurelius & Lucius Verus milites omnes lauro coronatos eſſe voluerunt, publicæ lætitiæ teſtandæ. At unus Chriſtiani ſanguinis miles, lauream corollam non vertice, ſed brachio tulit. Interrogatus quid ſolus ille in publici triumphi morem peccaret? Reſpondit, non decere Chriſtianum in hac vita coronari. In defenſionem tam generoſi dicti Tertullianus librum edidit, de Militis corona. Quo ſcripto facunde traditur, prudenter militem egiſſe. Vere non decet Chriſtianum, niſi ſpinis coronari; neque enim aliter coronatum eſt caput noſtrum. Heu quam male conveniunt gypſata & delicata membra cum ſpinoſo, vulnerato, cruento capite!

Hip-

Hipponensis Præsul Augustinus Iacobi Apostoli verba expendens: Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis. Ne ideo, inquit, patienter sustinerent temporalia mala, ut sibi hoc restitueretur, quod recepisse legimus Iob. Nam & ab illo vulnere atque putredine salvus factus est, & ei cuncta quæ amiserat, duplicata sunt restituta. Vt ergo non talem remunerationem speraremus, quando mala temporalia pateremur, non ait, sustinentiam & finem Iob audistis, sed ait: Sustinentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis. tanquam diceret: Mala temporalia sicut Iob sustinete, sed pro hac sustinentia non temporalia bona sperate, quæ illi aucta redierunt, sed æterna potius, quæ in Domino præcesserunt.

Iac. cap. 5. v. 11.

Sic igitur patiendum est, ut patientiæ præmium speretur illic accipiendum, ubi non amplius erit quod patiamur. Plurimi tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant: E diverso DEVS plurimos, lapsu ruere graviore sinit, ut eos in altum attollat. Plus hîc tormenti, plus illic præmii.

In divinis paginis bonæ mentis homo frequenter palmæ confertur. Audite cælestem hortulanum loquentem: Dixi, Ascendam in Palmam & apprehendam fructus ejus. Mi DEVS, quid

Cant. cap. 7. vers. 8.

opus

opus aſcenſu, non tibi ſat longa ſunt brachia colligendis fructibus? tam facile eſt tibi ſuperiores fructus carpere quam inferiores. Sed videte, obſecro, divini conſilii ſapientiam: Inferiores fructus arboris ſtans carpit olitor, dum ramos lenta manu convellit trahitque: At vero ſuperiores carpturus, aſcendit & calcat arborem, & ſubinde arbori brachium frangit, ut fructu potiatur.

Hominem arbori collatum diximus; iſtius arboris fructus ſunt piæ ſanctæque actiones. Fructus ſuperiores eſſe dixerim conſummata virtutum officia, uti eſt ſingularis Humilitas, illuſtris Patientia, præſignis Charitas: hos fructus ut cæleſtis olitor acquirat, aſcendit in arborem, eamque calcat, & ramos frangit. Hinc hominum iſte quidem pecuniæ partem, hic aliquid honoris, iſte brachium amicitiæ, ille voluptatis ramum perdit. Ita prorſus dum hortulanus ille nos calcat, maturiora poma obtinet; ita nos excitatius agimus, ad pia magis fervemus, rebus divinis magis inſiſtimus. Ita ſæpiſſime quæ nocent, docent.

V. Non raro DEVS nos rebus omnibus circumfluere & abundare vult, ſed eam ob cauſſam ut plus doleamus, quo plura & chariora perdimus. Divus Bonaventura vel ideo etiam paradiſum à Deo plantatum ait, ut protoplaſti

eo

eo exclusi plus torquerentur, itaque peccatum suum acerbius odissent, & gravius detestarentur, quod sese paradiso ejecisset. Voluit itaque ut Adam sentiret quanta perdidisset per culpam, quæreretque alia recipere per pœnitentiam, ut qui amisisset paradisum, tanto contentius aspiraret cælum.

Sic etiamnum DEUS, sic hodieque millies agit. Exempli gratia: Filium dat parentibus formosum, docilem, ingeniosum, indolis optimæ, qui inter coævos adolescentes ad alteram tertiamque classem discendo felicissime progreditur. Subito hanc rosam Mors carpit: adolescens maximæ spei in primo ætatis flore extinguitur. Heu quantus hic parentum luctus? Tacite illi secum cogitant, quod erubescunt dicere: Cur nobis DEUS hunc talem filium dedit, si eum tam cito rapere voluit? non jam ante afflictionum satis fuerit? num hic mœroris cumulus debuit accedere? Omnino debuit, ô mei parentes, & eam ob caussam natus est vobis filius, ut is præmature mortuus augeret quidē mœstitiæ cruciatum, sed & patientiæ præmium. An non Deus Elisæi hospitæ, tanquam exoratus, filium concessit, quem tamen mors brevi rapuit? Cauterium, videtur esse vulnus, at revera est vulneris remedium; vexatio videtur esse malum, at sæpissime mali remedium est. An nescitis, quæ nocent, docent.

At

At ego homo ſum, inquies, nec mihi pectus ferreum,aut æneum, aut chalybeum eſt; non ſum ferendo tantos dolores. At ego te obſecro ne hoc dixeris: Gymnaſii noſtri præceptor exactiſſime novit, quantum quilibet diſcipulorum poſſit capere: huic quinque verſus, huic decem, aliis viginti ediſcendos injungit,à quibuſdam totas paginas memoriæ vult mandari, ab aliis orationes bene longas idque uno die comprehendi jubet memoria: Omnium ille vires & ingenium perſpectiſſimum habet. Fidelis DEUS eſt,qui non patietur vos tentari ſupra quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione proventum. Audias dicentem ſæpius: Et qua tandem ratione hic homo tam gravia poteſt perpeti? ego ſane non poſſem. Divina hoc ei gratia præſtat,quam ſi haberes, & ipſe poſſes, quod poſſunt alii, quos miraris. *1. Cor. c. 10. v. 13.*

Optime dixit Chryſoſtomus: Illic coronæ, ubi pœnæ. Vbi namque tribulatio,ibi & conſolatio; ubi conſolatio,ibi & gratia eſt. Vbi afflictio non eſt, ibi plerunque nec Deus eſt. Tunc enim,ait Chryſoſtomus,& anima purgatur, cum propter Deum tribulatur. Nam & faſtum contrahit, & omnem excidit torporem tribulatio, & ad patientiam ungit, & humanarum rerum vilitatem revelat,& multam introducit ſapientiam. (*Nimirum quæ nocent,docent*) Cogita Salomonem: hic dum in curis & perturba- *Chryſ. tom. 5. hõ. 67. initio, mihi, p. 362. Et hõ. 66. p. 358.*

tione fuit, illa visione dignus est habitus: ut vero nactus est delitias, in ipsum malitiæ barathrum delapsus est. Quid ipsius pater, quando mirabilis fuit & gloriosus? nonne dum in tentationibus fuit? Demum, de se suisque aureus orator: Quid opus est, inquit, antiqua recensere? Si quis enim nostra nunc discutiat, quantum sit tribulationis lucrum, videbit: nunc enim pace potientes recidimus & defluximus, & innumeris implevimus malis Ecclesiam: Cum vero pellebamur, & modestiores, & humaniores eramus, & studiosi magis, & ad has conciones promptiores, & ferventes ad audiendum. Quod enim ignis est auro, hoc & animis tribulatio, sordem abstergens, faciens mundos, claros reddens & splendidos. Hæc in regnum introducit, illa vero in gehennam: quapropter hæc quidem est lata, illa vero angusta: propter hoc & ipse dicebat: In Mundo pressuras habebitis. tanquam magnum nobis bonum relinquens. Itaque si discipulus es, angustam & asperam incede viam, nec ægre feras, nec indigneris. Non enim potest citra tribulationem, non potest citra tristitiam præsens vita transmitti; Nō est vita sine miseria. Tu neque Paulo melior es, neque Petro, qui nunquam remissionem assecuti sunt; sed fame, & siti, & nuditate laborarunt. Si vis eadem cum illis assequi, quid contrariam ambulas viam?

Chrys. dicta ho. 66. plurib. locis.

Si

Si vis ad illam pervenire civitatem, qua digni sunt illi putati, illam perambula viam illuc ferentem. Non illuc perducit remissionis via, sed tribulationis. Hebræus populus tamdiu modestus, quamdiu afflictus, tunc cœpit insolescere, cum melius habere. Iudæi, ait Chrysostomus, dum luto fuerunt & operi lateritio alligati, mites erant & continue DEVM vocabant: postquam vero libertate potiti sunt, murmurabant, & DEVM exacerbaverunt, & se malis infixerunt innumeris. Ne adversis itaque casibus frangamur, sunt enim correctio. *Idem ho. 64. mihi p. 351.*

Ergo centies ingeminandum: Sustine, mi Christiane, sustine, quæcunque tibi sustinenda veniunt; seu longa tædia, seu graves miserias, seu quantacunque damna, sustine: Quæ nocent, docent.

VI. DEVS in filio suo abunde declaravit, qua ratione servos suos in hoc Orbe tractari velit. Nam si filium longe charissimum, unigenam flagellari sustinuit, quanto minus famulos aut filios adoptivos flagris subtrahet? Ah, quid negamus? pueri sumus inquieti, ad furta propensi, in Patientiæ gymnasio immorigeri, ideo castigandi plagis paternis, ne suppliciis vapulemus æternis. Iam cujusvis est dicere: Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Ego autem non solum alli- *Ps. 37. v. 18. Actor. c. 21. v. 13.*

gari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum, propter nomen Domini IESV. Si ergo flagellato leone catulus timet, qui nos catelli verberato leone de tribu Iuda, immunes à flagellis exibimus ? Vtiliſſima profecto ſunt nobis hæc verbera. Nam ubi pater filium caſtigavit, virgas feneſtræ affigit, ut iis viſis caſtigatus puer terreatur, caveatque in poſterum delinquere. At flagellaris innocens? Oculos tuos, quæſo te, à teipſo in IESVM innocentiſſimum transfer. Nam ut cum Domino tuo coroneris, cum illo pariter flagellaris, quamvis innocens. Noſtro bono ſunt hæc omnia. Illi quibus paratur vita ſempiterna, neceſſe eſt, inquit Auguſtinus, ut hic flagellentur: Non vis flagellum ? Non tibi datur hæreditas. Omnis enim filius neceſſe eſt ut flagelletur. Vſque adeo omnis flagellatur, ut nec illi pepercerit qui peccatum non habuit. Si flagellantur filii, quid debent ſperare ſervi nequiſſimi?

Aug. tom 8. in pſal. 37. mihi pag. 131. Et in pſ. 93. p. 432.

En deſes equus ſcuticâ excitatur, en veſtis à pulveribus inter verbera purgatur, en arbor percuſſa copioſiorem nucum ſegetem proferre ſolet: haud ſane diſſimili modo & nos ad frugem erudimur verberibus. Plagæ jubent ſapere: & quæ nocent, docent. Gaudeat ergo Chriſtianus in adverſis, quia aut probatur, ſi juſtus eſt: aut ſi peccator eſt, emendatur. Timeat quem Deus corrigere non vult in ſæculo, quia eum ſupplicio deſtinavit poſt ſæculum.

Aug. to. 10. ſer. 20. in Appendice, mihi p. 655. & ſeq.

Par

Par eſt igitur ut magiſtrum optimum difficilia etiam docentem audiamus. Convenit ut grati ſimus tam amanti medico pro remediis etiam auſterioribus. Non ſemper juvant lenia. In flumen alicui cecidiſſe frigore magno, cauſſa ſanitatis fuit; quorundam quartana febris diſcuſſa eſt flagellis, & metus repentinus animum in aliam curam avertendo ſuſpectas horas fefellit, quaſi non vacaverit ei vacare morbo. Et quam multos militiæ morbus eripuit? Quoſdam, ne ad ruinam domus ſuæ occurrerent, atrox tempeſtas detinuit; quidam, ne in piratarum manus pervenirent, naufragio conſecuti ſunt. Ita innumeros ad cælum extulit dejectio & calamitas. Qua de re priſci Patres ſapienter & præclare, ſed omnium præclariſſime, quem dixi, Hipponenſis Præſul Auguſtinus, qui hoc ipſum identidem auditorum ſuorum auribus inſtillans, divine de hoc diſſerit locis compluribus.

Senec. l.6. de benef. cap. 9.

VII. Et ne hominum ullus Dei flagellantis manum oderit: Quod pateris, inquit Auguſtinus, unde plangis, medicina eſt, non pœna; caſtigatio eſt, non damnatio. Noli repellere flagellum, ſi non vis repelli ab hæreditate. Noli attendere quam pœnam habeas in flagello, ſed quē locum in teſtamento.* Quoniam quem diligit DEUS, corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit. Ille flagellatum recipit, tu dicis quia, repel-

Aug. tom. 8. in pſal. 103. mihi p. 478. & in pſ. 91. poſt med. p. 419.

* *Aug. tom. 8. in pſal. 93. poſt med. mihi pag.* 430.

repellit. Videamus homines in filiis suis facere illud: aliquando jam desperatos filios dimittunt vivere quomodo volunt. Eos qui spem habent, flagellant: illos vero quos omnino viderint sine spe & indomitos esse, dimittunt ut faciant quod volunt. Iam quem dimittit pater facere quod vult, non vult admittere ad hæreditatem suam, eum autem flagellat filium, cui ipsam hæreditatem servat. *Talis ergo filius*, Non sit tam vano sensu & puerili, ut dicat: Plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere quod vult: ego si me movero contra jussionem patris mei, flagella invenio. Tu gaude sub flagellis: quia tibi servatur hæreditas: quia non repellet Dominus plebem suam. Ad tempus emendat, non in æternum damnat. Illis autem ad tempus parcit; in æternum illos damnabit. Elige tibi; temporalem vis laborem, an sempiternam pœnam? temporalem felicitatem, an sempiternam vitam? Quid minatur DEVS? Sempiternam pœnam. Quid promittit DEVS? sempiternam requiem. In quo flagellat DEVS bonos,
*To.*10. temporale est: in quo parcit malis, tem-
serm. porale est: Quod si DEVS flagellat
105. omnem filium quem recipit, sine dubio,
de tem- quem non flagellat, non recipit. Si fla-
pore, gellari detrectas, recipi quare deside-
*p.*294. ras? Flagellat omnem filium; flagellat
*& to.*8. omnem, qui & unico non pepercit: Sit
in psal.
79.
162. itaque

itaque manus paterna ſuper te, & ſi filius bonus es, noli repellere diſciplinam patris tui. Quis eſt enim filius, cui non dat diſciplinam pater ejus? det diſciplinam, dum non auferat miſericordiam, cædat contumacem, dum tamen reddat hæreditatem. Tu ſi promiſſa patris bene agnoviſti, non timeas flagellari, ſed exhæredari. Peccator filius dedignatur flagellari, cum ſine peccato videat unicum flagellatum? Ergo unuſquiſque pro peccatis ſuis neceſſario flagellatur, ſed ab eo ſi Chriſtianus eſt, Dei miſericordia non diſpergitur. Plane ſi in tantas ieris iniquitates, ut repellas à te virgam verberantis, ſi repellas manum flagellantis, & de diſciplina Dei indigneris, & fugias à parente cædente, & nolis eum verberantem patrem pati, quia non parcit peccanti, tu te alienaſti ab hæreditate, ipſe te non abjecit: nam ſi maneres flagellatus, non maneres exhæredatus. Miſericordiam, inquit, meam, non diſpergam ab eo, neque nocebo in veritate mea. Ab hoc enim diſpergetur miſericordia liberantis, ut non noceat veritas vindicantis.

Eod. tom. in pſ. 88. p. 401. & 402

Ergo (quod ſæpius, quod opportune ac importune inculcandum) Ergo, mi Chriſtiane, cum in varia præcipitaris mala, ne turberis, ne cadas animo, neque indigneris, & vel Auguſtino hoc crede: Flagellum contra peccata eſt medi-

Aug. tom. 5. l. 1. de civ. cap. 8. initio. & to. 8. in psal. 93. & tom. 4. l. 83. quæst. q. 82. mihi p. 262.

medicamentum; flagellum Dei ad patientiam erudit bonos. DEVS ad tempus emendat, non in æternum damnat. Nec ulla caussa, inquit Augustinus, probabilior occurrit, cur justi homines laborent plerunque in hac vita, nisi quia hoc eis expedit. Ita omnino est; quæ nocent, docent.

CAPVT VI.

Afflictio, & crux omnis à Deo est, à quocunque demum illa nobis imponatur.

Epiphan. & Acta ejus à presbyteris Achajæ scripta.

IN gymnasio Patientiæ docilis supra modum discipulus fuit beatus Andreas Apostolus. Nullus unquam discipulorum tam discendi avidus ad scholam itavit, quam hic patiendi cupidus ad crucem properavit: O bona crux, ait, diu desiderata, sollicite amata, sine intermissione quæsita, & jam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens venio ad te: suscipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te moriens me redemit.

Greg. hom. 5. in Euang.

Miratur Gregorius Petrum & Andream tam in sequendo Christo celeres, tam in patiendo propter Christum ferventes: Nos, ait, quot flagellis affligimur, quantis minarum asperitatibus deterremur, & tamen vocantem sequi contemnimus. Ab amore præsentis

sæculi

ſæculi nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur. Hem, indociles diſcipuli, qui in infimis gymnaſii rudimentis hallucinantur. Ariſtotelis ſcitum eſt: Diſcentem oportet credere. In Patientiæ gymnaſio pæne omnium prima prælectio eſt, hoc ipſum, Diſcentem oportet credere. Nemo ſuaviter, nemo expedite, nemo utiliter diſcit, qui non promptiſſime credit. Quid ergo credendum? Omnem afflictionem, miſerias omnes, omnem omnino crucem à Deo eſſe, à quocunque hominum ea huic illive imponatur. Atque hoc jam docebimus, DEUM omnis pœnæ, omniſque afflictionis & mali eſſe auctorem. Neminem (quod jure præmonemus) hoc dictum offendat: DEUM omnis mali, ſed nullius peccati auctorem aſſerimus, idque jam copioſius eam ob cauſſam exponemus, quod hoc fundamento univerſa Patientiæ diſciplina nitatur.

I. Petrus velut ſtrenuus ſui Domini propugnator, ut Chriſtum ad Olivarum colles defenderet, gladium ſtrinxit, & Pontificis ſervum auricula mutilavit. At illi mox Dominus: Mitte, inquit, gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quid hîc ais, Domine, quid culpam in Patrem derivas? Calicem hunc longe quam amariſſimum, an non diſcipulus tuus Iſcariotes, an non eum An- *Ioan. c. 18. v. 11.*

nas & Caiphas, an non hunc ipſum Herodes & Pilatus miſcuerunt? Hi quinque pharmacopæi merum abſinthium, meram aloen, fel meriſſimum incoxerunt huic pharmaco, ab illis hic calix eſt. Quid ergo, (dixerit Petrus) quid loqueris hîc Domine? *Calicem quem dedit mihi pater.* Audi ſis, mi Petre: Hic calix ab amantiſſima manu mihi venit. Non licet hîc nolle bibere; Pater propinat. Et quamvis multa ſint quæ hunc calicem commendent, humanæ gentis reparatio, inferorum expugnatio, cæleſtis curiæ augmentum; ante omnia tamen calicem hunc reddit commendatiſſimum *Paterna manus*: ab illa eſt amarus, ſed innumeris profuturus hic potus. Sic omnino eſt; Nullus mortalium nec ſpinula Chriſtum potuiſſet lædere, niſi æterna Patris Providentia & Sapientia

Ioan. id decreviſſet, voluiſſetque à Chriſto
c.14. tam immania tolerari. Ipſemet Serva-
v.31. tor: Sicut, ait, mandatum dedit mihi
Luc. Pater, ſic facio. Et, Nonne ſic oportebat
c.24. Chriſtum pati?
v.26.

& 46. Quiſquis vim hujus argumenti capit, quiſquis afflictionum ſuarum omnium auctorem Deum agnoſcit, & toto id animo credit, Deum ab æterno voluiſſe, & etiamnum certiſſimo velle, ut patiatur id omne quod patitur, hic ſane in ærumnis etiam graviſſimis Dei Voluntatem amplectetur, divinam manum oſculabitur, dicetque: Hoc omne quod

patior,

patior, à Dei manu eſt, à Deo auctore eſt: igitur & prompte & placide patiendum eſt. Hic talis, hac veritate imbutus, nullis unquam miſeriis (explorate affirmo) calamitatibus nullis ſuccumbet. * Neque enim adeo ingratum eſſe poterit, quod tam grata obtulerit manus.

De Chriſto patiente Ioannes commemorat: Et bajulans ſibi crucem exivit in eum, qui dicitur, Calvariæ locum. Sibi bajulans, amplexus eſt crucem; quod ab hoc magiſtro didicit Andreas diſcipulus. *Ioan. c. 19. v. 17.*

Cui princeps litteras aliudve porrigit, is litteras oſculatur, quamvis fortaſſe ſint mordaciſſimæ; ita & Chriſtus crucem à Patre traditam complexus eſt; ita & Iobus dixit, *Dominus dedit*. Sed videris erraſſe virorum optime, nam hoc tam amplum patrimonium jam perditum, à parentibus accepiſti, has opes tua induſtria congeſſiſti, tantum pecoris tuopte ingenio acquiſiiſti. Non erro, ait Iob, neque induſtria mea, neque parentes mei, neque meum mihi hæc ingenium, ſed Dominus dedit, qui vel ideo etiam hæc omnia jure ſuo abſtulit, quia dedit. Itane, *Dominus abſtulit?* hoc quidem injurioſe in DEUM videtur dici. Nam pecus omne Chaldæi & Sabæi abegerunt: aut, ſi mali originem ſpectemus, Satanas rapuit hæc omnia; nam *Vide quæſo, mi Lector, Heliotropiũ meum, l. 1. c. 1. & 2. & l. 5. c. ult.*

* Kan nit vnlieb ſeyn / was von ſo lieber Handt herkombt.

nam ille ignem præcipitavit cælo, ille ventos excitavit, ille hoſtes ad rapiendum inſtigavit, ille domum ſolo æquavit; revera Satanas hæc omnia fecit. Ergo & Satanas abſtulit hæc omnia. Sed in priore ſententia perſeverat Iobus, & vel millies repetit: Dominus abſtulit, Dominus abſtulit, ille ipſe Dominus qui dedit: Non Sabæi, non Satanas, non Chaldæi abſtulerunt, ſed Dominus abſtulit, idque merito, quia dedit. Nam niſi Dominus ſciens & volens hanc Satanæ poteſtatem feciſſet, nemo mihi vel flocculum ovillæ lanæ rapuiſſet. Ergo Dominus abſtulit, nam quod quis nutu impedire poteſt, ſciens tamen volenſque non impedit, id certe vult. Sic nulla prorſus afflictio, nulla tentatio, nullum malum, calamitas nulla eſt quæ non fit à Deo, Deique providentia & voluntate.

II. Chriſtus quadragintadiale jejunium inchoaturus ducitur à Spiritu ut tentetur. Ita Matthæus: Tunc IESVS, inquit, ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Spiritus divinus Chriſtum ad omnia ducebat, ad precationes, ad colloquia, ad conciones, ad miracula; ſingulariter tamen à Spiritu duci narratur, ut tentetur. Quid hîc aliud oracula cæleſtia loquuntur, quam homines Deo chariſſimos ad crucem, velut velatis oculis duci. Luminibus, inquam, plerunque obligatis ducimur, alioqui ad hoc macellum velut furioſi

Matt. cap. 4. verſ. 1.

tauri

tauri ægerrime pertrahendi. En ergo filius Dei ad certaminis locum ducitur, ut impugnetur. Quæ igitur illæ ſunt voces noſtræ: Diabolus hunc hominem advexit; hoc mihi diabolus infortunium curavit; Satanas hoc in me fulmen dejecit. Erramus, ô fatui, erramus: ſtultæ ſunt hæ voces & impiæ; ſic emendandæ: Dominus advexit, Dominus curavit; Dominus dejecit; Nam Dominus facit hæc omnia.

Cum Gedeon frumentum perticis flagellaret, Angelus ei aſſiſtens: Dominus tecum, inquit, virorum fortiſſime. Mox obducens Gedeon: Obſecro mi Domine, inquit, ſi Dominus nobiſcum eſt, quomodo apprehenderunt nos hæc omnia? Vbi ſunt mirabilia ejus quæ narraverunt patres noſtri? Nunc autem dereliquit nos Dominus. Eo enim tempore à Madianitis Hebræi miſere opprimebantur. En ut humana ignorantia ridicule & abſurde philoſophetur: Si Dominus nobiſcum eſt, quomodo nobis tam male eſt? Quaſi vero hæc calamitatum mala non æque à Deo ſint, atque feliciſſimi ſucceſſus? Idcirco Angelus: Vade, inquit, in fortitudine tua, & liberabis Iſrael de manu Madian. Perinde ſi diceret: Scias DEVM à populo ſuo non penitus receſſiſſe, licet in eum hoſtes immiſerit. Tentat vos DEVS, & veſtrum in ſe amorem explorat.

Iudic. cap. 6. v. 12. & 13.

Ita prorſus morbum in nos DEVS,

& mille incommoda immittit, ut nostram in se fiduciam extimulet, ut nos ipsi nobis notiores fiamus. Sicut autem hosti, sic & morbo resistere licet (modo remediis non illicitis id fiat) cum nesciamus quamdiu nos DEVS in morbo esse velit. Si captivo carcer pateat, cur non exeat? hoc non est carcerem effringere, sed oblatum beneficium non respuere.

Et quemadmodum centum aut ducentos captivos catenis ergastularius unicus facile compescit; nullus captivorum erumpet, licet vel Dædali alas habeat. Si quis vero catenam lima solvat, carceris fores moliatur; & evolet, non unus solum sed agmen lictorum insequitur, si forte reprehendi possit è fuga qui evasit. Ita plane & hîc ratiocinandum: Quos cacodæmones insequuntur, quos tentant, quos vexant & exagitant, ii certe inter cacodæmonis captivos numerandi non sunt. Ille vinctus, captivus ille est, quem Luxuria, quem Invidia, quem Avaritia, quem Superbia vinculis adstrinxit. Hos tales cacodæmon non insequitur, hos velut suos secure possidet. Vbi horum aliquis revellere carcerem & erumpere conatur, mox Satanam & omnes Satanæ satellites sentit adversarios, hunc hominum malorum plurimi persequuntur, hunc exagitant. Cuinam igitur hoc malum omen videatur, multos pati vexatores,

tores, complures numerare hostes; cum certissimum sit, Omnes qui volunt pie vivere in Christo IESV, persecutionem passuros. *2.Tim. cap. 3. v.12.*

Ægyptius Rex Pharao Hebræis jurato minatus est: Persequar, & comprehendam. Hoc profecto non dixerat, cum eos luto mersos & varie fatigatos, sed cum in fugam effusos cerneret. Idem hoc & hostes nostri faciunt: Cum vitiorum luto mergimur, vix ulla in nos arma expediunt: cum salutem fuga quærimus, hostilibus nos incursionibus, saltem terrere nituntur. Eam ob caussam Siracides præmonens: Fili, ait, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Vis Patientiæ gymnasium adire? Non ad quietem, non ad otium, non ad jucundam sessionem; sed ad plurimam tentationem teipsum instrue. An nescis? ii qui in gladiatorio, in equestri, in luctatorio, in militari ludo exercentur, non sane in molli pulvillo cum libello collocantur; sed huic quidem * lanista ipse vulnus infligit, hunc equus excutit; hunc ‡ equiso dejicit, istum antagonista sternit: hic infelici saltu crus frangit, ille luctando brachium luxat, huic caput rude contunditur, huic capulo dens eliditur, huic oculus hastili excluditur: omne genus incommodo-

Exod. c.15. vers.9.

Eccli. cap. 2. vers.1.

* Fechtmeister. ‡ Roßbereitter.

modorum & vulnerum hîc tolerandum est.

Ne quæso alia, ne meliora in Patientiæ gymnasio expectemus: non hîc quies, non otium, non sessio cogitanda: & quemadmodum in illis quos dixi, equestribus, gladiatoriis, militaribus gymnasiis ipsi magistri suos tirones & verberant & vulnerant: ita in gymnasio Patientiæ, omnis dolor & pœna, malum omne ab ipso gymnasii rectore, à Deo est. Et ideo, præpara animam tuam ad tentationem. Non solum benigna, felix, candida, & bona, sed etiam infelix, atra, infamis, & infausta dies à Deo est.
Eccles. cap. 7. v. 16. Quod Ecclesiastes apertissime pronuntians: Sicut enim hanc, inquit, sic & illam fecit DEVS, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias. Deus enim consulto voluit, diem candidam atræ, secundis adversa apponere, & alterius vim atque acrimoniam permixtione alterius retundere, quo hominum morbis & moribus salubrior fieret
Eccli. c. 11. v. 27. medicina. Propterea, In die bonorum, ne immemor sis malorum; & in die malorum ne immemor sis bonorum. Memen-
Eccli. c. 18. v. 25. & 26. to paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

Attentissime igitur contemplemur, adversa nobis omnia provenire à supremo &

mo & æquissimo judice Deo. Non ergo ærumnarum nostrarum caussam in non caussam referamus, quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus *ærumnæ veniunt*, quoniam Deus judex est: hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus misto. Et inclinavit ex hoc in hoc: veruntamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ. *Ps. 74. v. 7. 8. & 9.*

Videte, Christiani, & animo penitissimo documenta hæc inscribite. Hunc solatur DEUS, hunc affligit. Miseriarum omnium & afflictionum calix in manu Dei est. Dominicus hic calix vino mero meraco, sed tamen misto plenus est. Neque enim unius sed diversi generis vinum huic calici est infusum. Vinum nobile, cum non aqua sed vino nobiliore miscetur, ingentium fit virium. Ita Vindicans Dei justitia varietate & multitudine pœnarum, velut diversis vini generibus abundat. Multi hominum ærumnas non solum magnas, sed & diversas perpetiuntur: his sane vinum meracum, & tamen, quo dixi modo mistum propinatur. Sed bono sint animo; omnia etiamnum tolerabilia sunt & levia. Nam inclinat DEUS ex hoc; modo huic, modo illi, jam Ioanni, jam Petro, jam Iacobo calicem suum propinat: honorarius hic calix ad omnes transit; omnibus bibendum est, plus minusve, pro-

ut Domino placuit ab æterno; omnibus & singulis illud occinitur: *Aut bibe, aut abi.*

Hîc autem summo sit solatio, neminem (hoc quidem tempore) ad ebibendas fæces adigi: *fæx ejus non est exinanita.* Gravissima Vindicantis justitiæ supplicia in supremi judicii diem servantur: Tunc, *Bibent omnes peccatores terræ.*
2. Cor. cap. 4. v. 17. Quicquid nunc patimur, momentaneum & leve tribulationis nostræ, ludus & jocus videri debet, ad illas amaritudinum fæces, quas improbis semper bibendas, nunquam ebibendas divinus furor ingeret æternum. Nunc, ô Christiani, caliculos amariores læti perhauriamus; modo à sorbendis fæcibus immunes simus. Poculo, quod plerique horremus, vinum dominicum propinatur; calix quem aversamur, in Domini manu est; omnium pœnarum & calamitatum Deus auctor est.

IV. Atque ut fundamento veritatis nitamur, audiamus objectus; est qui quærat: Si Deus malorum & pœnarum omnium auctor est, nunquid & peccatorum? Nam meus hic inimicus mentiendo, & conviciando in extremam me perniciem dedit, rem meam contra fas omne diripuit, nomen meum nequissimis calumniis laceravit, meipsum cochleari, si possit, submersurus. Num Deus horum est auctor? Est, mi homo, est auctor horum: non quod illi Deus mentiri

& ca-

& calumniari præceperit: Nemini Deus, *Eccli.*
inquit Siracides, mandavit impie agere, *c. 15.*
& nemini dedit ſpatium peccandi. Sed *v.21.*
ajo amplius, ſi injurias, quibus ille te affecit, præceptas illi à Deo dicerem, num dicerem male? Ita plane ſanctiſſimus rex David loquitur. Nam cum illum improbiſſimus Semei verbis & maledictis, imo & ſaxis peteret, eſſentque in comitatu regio, qui linguam teterrimam ferro claudendam dicerent, Rex publice ſuis
omnibus edicens: Dimittite eum, inquit, *2. Reg.*
ut maledicat: Dominus enim præcepit *c. 19.*
ei ut malediceret David. Et quis eſt, qui *v. 10.*
audeat dicere, quare ſic fecerit? Num ergo Semei nihil hîc deliquit? Imo vero deliquit graviſſime. Hîc quæſo animum advertite, & ſua veritati conſtabit fides.

Cum regum ſapientiſſimus David, nebulonem illum Semei ſolum, & inermem cerneret, nihilominus tam intrepide tamque conſtanter in ſe calumnias jactantem audiret, mox in eam ſententiam venit, primam injuriæ illius originem, non à Semei, ſed à Deo manare, qui tam improbi hominis maledicentiam in ſui ſupplicium & pœnam deſtinaſſet. Quonam igitur modo DEUS illi hoc præcepit?

Adhibete animum, & rem cognoſcite. Duo ſunt in quovis peccato: Primum eſt, naturalis motus corporis, aut voluntatis, aut ſimul utriuſque. Alterum eſt,

ipſa legis tranſgreſſio. Exempli gratia: frater fratrem calumniatur, civis civem occidit, miles domum incendit, fur mille philippeos aufert. Hîc linguæ motus, letalis ictus, ignis injectio, pecuniæ aſportatio, Deo fiunt adjuvante, nam actiones naturales ſunt, quæ fieri niſi opitulante Deo non poſſunt. Atque hoc primum illud eſt in omni peccato ſpectandum, quod certe DEVM habet adjutorem. Illud vero alterum, ipſiſſima peccati natura eſt, cum ejuſcemodi naturalis actio contra rationem, contra conſcientiam, contra divinam legem fit, & hoc Deus non vult, non jubet: nihilominus perverſam hominis voluntatem, ſeu legis tranſgreſſionem & peccatum ordinat Deus in alterius pœnam, aut admonitionem, aut emendationem, ſeu meritum amplius. Itaque auctor eſt Deus, ut *res fiat*; cum *male fit*, providentiſſimus eſt ordinator.

Sic DEVS Semei verba proferentem, lutum & ſaxa jacientem adjuvit (hæc enim naturales motus ſunt) quatenus autem Semei malevolentiſſimam voluntatem in ſuum regem exercuit, eatenus illam DEVS non adjuvit, ſed certe ordinavit in optimum finem, ut his calumniis peccata Davidis punirentur, ejuſdem etiam patientia & ſubmiſſio exercerentur.

Atque hoc in omnibus omnino peccatis, in injuriis omnibus videre eſt.

Malum

Malum *Culpæ* Deus tolerat, & malum *Pœnæ* ordinat in finem optimum, ad augenda merita, ad punienda peccata. Hinc famem, bella, peſtem, eluviones, incendia, deprædationes, injurias, injuſtitias, ingentia ſcelera permittit, eaque ſimul ita diſponit, ut per hæc ipſa mala ſuam ille Bonitatem & Iuſtitiam, Gloriam & Potentiam ſuam magis magiſque Orbi patefaciat. Hac ratione DEVS malorum ſeu pœnarum omnium auctor eſt. Cujus rei teſtem Veritatem ipſam ſtatuimus.

Hebræis Deus offenſior: Congregabo, inquit, ſuper eos mala, & ſagittas meas cõplebo in eis. Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt. En, Deus nos malis onerat, Deus ſagittis ſuis nos vulnerat. At nos tam infantes ſumus, telis & jaculis iraſcimur; quis telum & jaculum mittat, non attendimus: Ita pictor, cum ars non reſpondet, penicillo indignatur, ita ſcriba calamo, faber malleo, figulus luto culpam impingit, cum opus non ſuccedit; ita nos obtrectatores & æmulos, velut malorum noſtrorum cauſſam accuſamus: ſed erramus largiter; non penicillus ſed pictor, non calamus ſed ſcriba ſcripturæ & picturæ ſunt auctores. Longe rectius hac in re Iobus ſentiens: Manus Domini, ait, tetigit me: Non Chaldæorum, non Sabæorum, non hoſtium aliorum, ſed Domini manus me dejecit.

Deut. c. 32. v. 23. *Hier.* c. 11. v. 11.

Eccli. c. 11. v. 14. V. Ecquid hîc dubitamus? Siracida teste, Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Hoc ipsum
Mich. cap. 1. v. 12. & c. 2. vers. 3. luculente asserens Michæas: Quia descendit malum à Domino, inquit, in portam Hierusalem. Et ut cautiores redderet quos monuerat: Ecce cogito, inquit, super familiam istam malum. Nec aliter
Amos cap. 3. v. 6. Amos: Et ubi denique malum erit quod Dominus non fecerit? Atque ut exactissime noverimus, hæc omnia pœnarum mala, & innumeros puniendi modos à Deo divinaque Voluntate oriri, in memoriam reducamus, quoties Deus minimis animalculis hostes suos gloriosius longe quam maximis exercitibus debellarit. Hic Dei mos est humanæ superbiæ coërcendæ, vermiculos, mures, pediculos, glires, aliasque sordidissimas bestiolas immittere, quæ non quisquilias hominum, sed mitras, diademata, purpuras extinguant, quæ principes, reges, Cæsares triumphent. Ita muscas, cimices, vespas, culices, ranas, cyniphes, locustas velut in aciem educit, & totas his agminibus terras, totos populos subvertit.

Sap. c. 12. vers. 8. Sapientia clamat: Misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paullatim exterminarent. Regii fasti testantur: Et
1. Reg. cap. 5. v. 6. ebullierunt villæ & agri, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in civitate.

Geneb. anno 790. Genebrardus regem nominat quem mures

mures cum conjuge depasti sunt, quod nepotes sibi commissos veneno sustulisset. Cuniculi urbem Hispaniæ, talpæ urbem Macedoniæ, teste Plinio, devastarunt. Cum ille Christiani sanguinis sitientissimus rex Persarum Sapor Nisibin civitatem obsidione premeret, Iacobus Nisibita Præsul, non militum, sed culicum atque cyniphum exercitus à cælo exoravit. Hæc animalcula potentius in hostem, quam Xerxis copiæ pugnarunt, nam cum equorum & elephantorum aures, proboscides, nares à bestiolis illis assidue fodicarentur, jumenta efferata, abruptis frenis, præcipiti fuga eruperunt. Rex inops consilii re infecta domum se recepit.

Plin. l. 8. nat. hist. c. 29. Baron. tom. 3. Annal. anno 338. & Theodoret.

Haud aliter accidit cum Carolus Siciliæ, Philippus rex Galliæ Gerundam Hispaniæ civitatem occupassent, militum impietas nec templis, nec sacris lipsanis, nec sepulchris pepercit. Cumque jam divi Narcissi quoque tumulo vis inferretur, muscarum ingens examen provolavit, tantaque clade exercitum affecit, ut omnes effuse fugere sint coacti. Hodieque Hispanis proverbium est: Sancti Narcissi muscas lacessere. Quis tantas vires tantillis bestiolis subministravit? Cladium & calamitatum omnium auctor DEVS. Omne hoc malum à Deo est.

Sed objicias: Quid si morbus me infestet, quem ab intemperantia nimioque

cibo vel potu provenire certo ſciam, qua ratione hoc malum Deo adſcribam, cujus ego ipſe cauſſa ſum ? hic quidem morbus grandis mihi afflictio eſt, ſed num is à Deo eſt? Eſt à Deo,eſt planiſſime. Nam Deus ab æterno te flagellare decrevit: pro flagello tuam arripuit intemperantiam, quam æque ab æterno prævidit.Ita Deus te flagro cædit,ſed tu ei lora præbuiſti ad conficiendum hoc flagrum:In morbo te Deus eſſe vult, ſed pro cauſſa ſeu inſtrumento morbi tua ipſius intemperantia utitur: Ita Deus alium injuriis vult affici; inimicum illius ut inſtrumentum adhibet.Eadem in omnibus aliis ratio eſt.

Quid tu jam, quid ille alius, habetis contra hiſcere ? Quid refert ſive in tua, ſive in aliena culina diſcas coquere,modo diſcas ? quod ſi alieno damno ſapere non incipias, quid ægre fers, ſi demum ſapias tuo? Animum ergo ad patientiam compone: Tuarum,& omnium in Orbe afflictionum auctor eſt Deus: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ita fit, ita fiet,ita optime fiet. Noli timere; nec unicus quidem tui capitis capillus defluet, quin Deus id præviderit & voluerit. Ecquid tibi deerit, ſi membra tua dilaceret inimicus, quando capillos tuos numerat Deus ? Pharmacum,quod Pater porrigit, exhauri; quiſquis Pharmacopæus fuerit : Calicem quem tibi Deus propinat, ebibe; quiſquis famulorum illum

Aug. ſer. 4. de feſt. mart.

illum infuderit. Quicquid ferendum eſt, tamdiu patienter feras, quamdiu Deus te illud ferre voluerit. Hic verus in Patientiæ gymnaſio profectus eſt, hæc via ad vitam.

VI. Sed adhuc reluctaris & clamas: Ergone mei me cognati vexent? ergone mihi inſultent ii, quos beneficiis ornavi? Sic meus mecum dominus agat, cui tot annis tam fideliter inſervii? Itane depreſſum me eant mediaſtini & hominum viliſſimi? quis hoc ferat? O te albæ mentis hominem, & nimis quam rudem! etiam prima ſacri gymnaſii principia ignoras? An neſcis illud? Non eſt verus patiens qui pati non vult, niſi quantum ſibi viſum fuerit, & à quo ſibi placuerit. Talis exceptio non toleratur in Patientiæ gymnaſio. Apage hinc iſtas voces: Patiar hoc, ſed non ab iſto, aut illo condiſcipulo. Quem tibi præceptor aſſignaverit, hunc tolerabis. *Imit. Christi l. 3. c. 19. nu. 3.*

Mos eſt in ſcholis, decuriones è diſcipulis jubere, qui in ceteros poteſtatis aliquid habeant. Quod ſi puerorum quiſpiam contumacior decurioni recitare, aut ſcriptionem dare nolit, mox fronte ſeria magiſter: Quid tu ſuperbule, vis criſtas tollere, mox ponas faxo: huic condiſcipulo tuo recita, huic ſcriptionem da: aut ſceptri mei ſenties iracundiam.

In patientiæ gymnaſio Chriſtus ejuſdem moris retinens vult alterum alteri ſub-

ſubeſſe, imo alterum ab altero etiam caſtigari, ſed tamen ad ſui nutus dictamen. Hîc nos ſuperbuli exceptionibus plurimis uti ſolemus. Volumus recitare, ſed non huic; ſcriptionem dare volumus, ſed non iſti; volumus emendari, ſed non ab illo; crucis eſſe bajuli non recuſamus, modo eam hic nebulo non fabricet, modo illam hic veterator non imponat. Quid hoc? quæ iſta inſolentia eſt? tantos ſibi ſpiritus ſumere, & condiſcipulis nolle ſe ſubjicere? Hos mores præceptor non tolerat. Crux ferenda eſt, à quocunque fabricetur aut imponatur. Homo nequiſſimus poteſt eſſe crucis utiliſſimæ faber. Quid ad te? tu me ſequere, ait Chriſtus.

Simon Cyrenenſis crucem conſtanter uſque in ſupremum montem Golgotha defert: non excipit, non reclamat; ſubdit humeros, imperia capeſſit ab iis, quibus in eum jus nullum imperandi. Et quis erat Semei? ſeditioſus trifur, bipedum nequiſſimus; DEUS tamen voluit, ut hic ipſe potentiſſimo, ſed & ſanctiſſimo regi crucem imponeret ponderoſiſſimam. Et videte: Rex David facinoroſum hunc hominem, ſuum agnoſcit condiſcipulum, imo decurionem ſuum, à magiſtro conſtitutum: huic recitat, huic ſeſe ſubmittit.

Et quales, obſecro, decuriones erant in hoc gymnaſio, Attila, Tamerlanes, Totila? Præceptor illos conſtituit, his erat

erat recitandum. Tu Attila ab Orbe extremo advola, sitiens sanguinis & prædę: rape, cæde, ure, vasta. Sævitia hæc Præceptori Deo militabit; nec aliud quam excitatio Christianorum erit, qui vitiis aut delitiis immersi & sepulti.

Quid vos duo Vespasiani? Iudæam Iudæosque perdite, capite, & exscindite urbem sacram. Quo fine? Vos quidem gloriæ & propagandi imperii vestri gratia movetis arma: Sed erratis. revera lictores & satellites divinæ ultionis estis in impiam gentem, quæ felicitatem suam concoquere non potuit, nisi Neronianis his * thermis adjuta. Ite ergo principes Romani, & qui Christianos Romæ jugulatis, Christi mortem in Iudæa vel inscii vindicate.

Eadem prorsus ratio est cum omnibus inimicis nostris, qui me, qui te, mi Christiane, qui hos & istos, injuriis premunt aut invidia. Nos quidem ægre ferimus, & querimur tales à Deo condiscipulos admitti, tales decuriones eligi, qui famæ, bonis, vitæ nostræ insidientur, qui nos perditos velint.

Sed ô cæci! cogitationes & judicia nostra plurimum errant. Quid enim refert, etiamsi nos illi velint perditos? Deus aliter longe cogitat. Ægypti Prorex Iosephus coram fratribus suis multum trepidantibus clarissime id pronuntians:

* Blutbädern.

Gen. c.50. v.50. tians: Vos, inquit, cogitastis de me malum, sed DEVS vertit illud in bonum. Num DEI possumus resistere voluntati?

VII. Sed cur, inquies, malorum opera Deus utitur? cur ipse non immittit clades? aut saltem per bonos ministros? Quid hæc quæris curiose homo? Constabit Deo utique facti sui ratio, etsi nobis de ea nil constet. Pater in magna familia, interdum filium ipse castigat, est, cum servo id munus mandat aut pædagogo. Hoc & præceptor in schola facit: aut ipse sontem cædit, aut alteri cædendum tradit. Cur Deo non idem jus sit? Cur non ipse, cum ei visum, sua manu nos verberet; cum aliter visum, aliena? Nihil hîc injuriæ est. At servus ille iratus tibi est, & animum adfert nocendi? Nihil refert. Tu illo omisso ad animum respice jubentis. Pater enim exactor adstat; & nec unam quidem plagulam tibi superaddi sinet ultra præscriptum.

Ita magistratus reum capite plecti jubet: hunc ipsum hominem carnifex cane pejus & angue odit, malletque illum candente forcipe lacerare, quam uno ictu sternere. Sed quia jussa magistratus exequenda sunt, caput illi decutit, non sine ingenti voluptate. Quid huic homini, obsecro, carnificis odium nocuit? non plus quam si eundem ardentissime amasset, caput illi ademit, prout

magi-

magiſtratus juſſit,& nec hilum amplius nocere potuit. Ita plane, ita planiſſime omnes inimici noſtri, quamvis extreme nos oderint, plus nobis nocere non poterunt, quam Deus illis ſciens volenſque permiſerit. Luculentiſſime hîc commonens Auguſtinus: Noli timere inimicum, inquit, tantum facit, quantum acceperit poteſtatem. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui injuſte nihil facit,& quicquid fecerit,juſtum eſt. Sæviant quantum voluerint, & quantum permiſſi fuerint peccatores: confirmat juſtos Dominus. Quicquid acciderit juſto (Notate hæc, obſecro, notate ſtudioſiſſime) Quidquid acciderit juſto, Voluntati divinæ deputet, non poteſtati inimici. Quid ſibi ergo plaudit iniquus, quia flagellum de illo fecit pater meus? Illum aſſumit ad miniſterium, me erudit ad patrimonium. Nec attendere debemus quantum permittat injuſtis, ſed quantum ſervet juſtis. Facit hoc DEVS, quod plerunque facit & homo. Aliquando iratus homo apprehendit virgam jacentem in medio, fortaſſe qualecunque ſarmentum, cædit inde filium ſuum: ac deinde projicit ſarmentum in ignem, & filio ſervat hæreditatem.

Aug. tom. 8. in pſal. 61. propius finem. & in pſ. 36. pſal. 2 parte, conc. 2. mihi p. 116. & in p. 73. pag. 329. & in pſ. 93. pag. 433. & pag. 430.

Sic DEVS de hominibus malis exercet nos, & de illorum inſecutionibus erudit nos. De malitia mali flagellatur bonus, & de ſervo emendatur filius.

Sicut

Sicut enim malis obest bonitas justorum, sic prodest iniquitas impiorum. Quod si cœperit tibi subrepere voluntas humana dicens: O si occidat Deus inimicum istum meum, ut non me persequatur! O si posset fieri, ut non ab illo paterer tanta! Iam si perseveraveris, & hoc tibi placuerit, & vides, quia hoc non vult Deus, pravus corde es. Et qui sunt recti corde? Qui sic inveniuntur, quomodo inventus est Iob, qui ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Ecce rectum cor.

Hæc Augustini sexcenties, millies, ter millies ingerenda, vix tamen satis capientur ad imitationem. Ita omnino istum per illum castigat DEVS cæditque, dein virgas in ignem mittit. Ita Hebræos per regem Babylonis castigaturus: Servient, inquit, omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, quem velut sarmentum in ignem excutiam.

Hier. c. 25. v. 11. & 12.

Propterea omnes qui comedunt te (ô mi Christiane) devorabuntur, & qui te vastant vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabit DEVS in prædam. Te autem à vulneribus tuis sanabit, & obducet tibi cicatricem, ut Iobo, quem hostes & extrema paupertas altero tanto ditiorem fecerunt. Tu tantum longanimis

Idem c. 30. v. 16.

mis expecta tam venturum tibi auxilium, quam hostibus tuis, ni resipiscant, supplicium.

VIII. Sed Iobo sanctiorem hîc sisto. Dei filius, Orbis Servator non ab Angelis, non à Matre crucifigi voluit, sed suam sibi crucem imponi, in crucem attolli ab idololatris sustinuit. Gens Hebræa ex omni gente selectissima, mille beneficiis ornata, instar filii unici amata, infamem hanc trabem benefactori suo rependit: nec ille contradixit. Romani de cruenta arbore illa, Conditorem Mundi suspenderunt: nec ille restitit. Iam cruci affixum omne genus hominum, & ipse crucis socius conviciatus est: nec ille convicia regessit. Quid dico, convicia non regessit? Pro his ipsis & preces fudit, & iis veniam petiit. Hoc merito Ecclesia tanti æstimat, ut annuam patientis Domini IESV memoriam, his potissimum verbis veneretur: Respice, quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster IESVS Christus non dubitavit *manibus tradi nocentium*, &c. Tolerabile videri potuisset, si Mater aut Angeli mortalium innocentissimum clavis confixissent ligno. Mater dixerit: Ego illi corpus de meo dedi corpore: Dixerint & Angeli: Nos illi ad cunas accinuimus, & necdum præmium accepimus: At vero impuros hoc idololatras, hoc gentem charissimam in suum Dominum moliri, & Dominum

à suis

à ſuis hoc pati, veræ ad hoſtes patientiæ ſpecimen eſt: *Non dubitavit manibus tradi nocentium.* Nemo ſe membrum dicat, qui ſuum hoc caput imitari neglexerit. Appoſite Gregorius: Cur, inquit, aſperum creditur, ut à Deo homo toleret flagella pro malis, ſi tanta DEUS ab hominibus pertulit mala pro bonis.

Greg. part. 3. paſtoral. 13 admon. fine.

Interim nos noſtri ſenſus & cerebri perſiſtimus, fatuaſque illas voces ſpargimus: Hic homo trabs oculis meis, fel meo ſtomacho eſt; modo hunc unum amoliri poſſem; modo nebulonis hujus ſanguine calceos meos ungere liceret; quanti emerem ſutorium hoc atramentum: nulla mihi quies eſt, quamdiu hic furcifer in oculis eſt. Heu voces impias, & ſub Orcum, è quo prodeunt, relegandas! ita ſtolide animi noſtri ſeditionem æmulis noſtris adſcribimus. Error turpiſſimus. Contra hunc aureus orator diſſerens: Quemadmodum, inquit, ſi corpus adamantinum haberemus, etſi innumeris undique telis peteremur, non tamen vulnera reciperemus: non enim à manu tela torquente, ſed à corporibus patientibus vulnera fiunt. Sic & hic non à petulantium inſania, ſed ab imbecillitate contumelias patientium, injuriæ & contumeliæ conſtituuntur. Si enim philoſophari ſciamus, nec contumelia affici poſſumus, nec quidquam grave pati. Aliquis contumeliam intulit? ſi non

Chryſ. tom. 5. hom. 2. ad pop. Antio. fine.

si non sensisti, nec doluisti, non es injuriam passus, sed & magis percussisti, quam percussus es. Quid igitur inimicos & æmulos velut omnium miseriarum nostrarum caussam accusamus? Culpa in nobis hæret: à nobis ipsis lædimur, quotiescunque lædimur. Verissimum est illud Ecclesiæ promissum: *Nulla nobis nocebit adversitas, si nulla nobis dominetur iniquitas.*

Quid vero mirum est in animo nostro tam nihil esse quietis, cum in eo tam parum sit patientiæ & taciturnitatis? nec ingrata silentio, nec adversa patientia possumus concoquere; undique intractabiles. Et tamen hanc omnem culpam in nostros adversarios derivamus: Si isti abessent, dicimus, sanctiores essemus. O ridiculi mortales! Si nos ipsi nobis non deessemus, adversariorum nostrorum nequitia, non tantum nõ deteriores, sed & longe probiores nos redderet. Perditio tua Israel ex te, non ex hostibus tuis; tibi tuam impatientiam imputa, non tuis adversariis. *Osee c. 13. vers. 9.*

Et quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Cygnæa Chrysostomi vox jam in Orbem nota est: Nemo læditur nisi à seipso. Decii, Aureliani, Nerones, Domitiani, Diocletiani fortissimos heroas Vincentios, Sebastianos, Mauritios, Tiburtios, Georgios occidere potuerunt, lædere non potuerunt. Læsissent, si cælestes illis *I Petri cap. 3. v. 13. Vltimum Chrysostomi opus ad Olympiadem tom. 3. Operis ejus.*

 lau-

laureas rapuissent. Potuit Valerianus Laurentium craticula torquere, Christũ illi & cælum extorquere non potuit: potuit Arrianus furor Athanasium terra marique persequi, sed lædere nõ potuit, cujus virtutem persequendo auxit, & illustravit.

Orig. ho. 23. in l. Num. Docte Origenes: Ita, inquit, in hoc Mundo sunt omnia disposita, ut nihil prorsus otiosum sit apud DEVM, etiamsi malum illud sit. Malitiam DEVS non facit, tamen cum ab aliis inventam possit prohibere, non prohibet, sed cum ipsis à quibus habetur, utitur ea ad causas necessarias. Ita DEVS nullius peccati, pœnarum omnium auctor est: nec ab eo nos lædimur, sed bono nostro corrigimur.

IX. Hîc mihi Amanum & Mardochæum considerate: Aman regio favore insolens, magnificus, ferox, astra sibi visus est vertice ferire. Cuncti servi regis flectebant genua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis Imperator. Sic Aman velut gallus in suo sterquilinio plurimum potuit, voluitque etiam à Mardochæo, perinde ut ab aliis adorari. Pone pileum, Iudæe, flecte genua, dextram suaviare, Amanum adora. Grave fuit Mardochæo, à se hoc exigi, quod salva religione illæsaque conscientia præstare non potuit: sive Amanus acu pictos in veste Deos gesserit (ut aliquorum mens est) sive hæc adoratio

Esth. c. 13. v. 12. & seq.

ratio divini quid habuerit; certe hoc officii genus, videbatur negandum homini. Idcirco Mardochæus sincerissime Deum compellans: Domine, inquit, Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere Voluntati, &c. Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum (Libenter enim pro salute Israel, etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem) sed timui ne honorem DEI mei transferrem ad hominem.

Hoc exemplo instruimur, homines etiam nequissimos, omni genere humanitatis, benevolentiæ & obsequii demereri, omni observantia colere, omnem eis reverentiam idque non ficte, adhibere; atque hac ratione non honore solum eos complecti, sed etiam paratum esse, coram ipsis procumbere, eorumque pedes deosculari. Emendandæ sunt cogitationes illæ & voces pessimæ: Hic meus hostis, homo malignus, obtrectator, invidus: non possum non odisse illum, qui nec animo nec oculis admitti dignus est, quia nequam est intus & in cute; nec arare cum illo nec fodere volo: Novi Simonem & Simon me. Parcius ista, quisquis es, parcius. Præceptor in gymnasio Patientiæ hunc hominem, tuum esse jussit decurionem,

cui ſubſis. Quid tu jam hîc jure conqueri habes? Si ſapis, dices: Libenter etiam veſtigia pedum ejus deoſculari paratus ſum. Idque tanto promptius, quanto facilius eſt Deo, vices ſubito mutare, ut Amani decurio fiat Mardochæus, dicatque cum imperio: Amane, recita, recita.

Videte mutationes miriſſimas. Dum Aman à rege proximus immenſas opes, copioſam familiam, numeroſam prolem, fortunæ benevolentiam, regios favores jactat, jamque pæne imperat cælo, à rege addicitur patibulo. At Mardochæus jam reſti addictus, repente regiis veſtibus amictus, equo regio impoſitus, diademate cinctus, per celeberrimas urbis plateas ductus Amano velut famulo præcedēte & clamante, Hoc honore condignus eſt, quemcunque rex voluerit honorare. Pro Superi! quæ hæc tam ſubita, tam monſtroſa mutatio! Hic Dei mos eſt. Facile eſt enim in oculis Dei, ſubito honeſtare pauperem. Mardochæus jam laqueo paratus, in ſolium; Amanus jam ſolio vicinus, in patibulum attollitur: Ita, mi Amane, ædificium quod hoſti ſtruxeras, ipſe habita; furcam quam inimico erexeras, ipſe conſcende, teipſo eam orna. Tam ſevere DEUS in illos animadvertere ſolet, qui non portare crucem, ſed inimicos ſuos in crucem elevare cogitant: ita ſubito ſors ver-

Eſth. cap. 5. v. 11.

Eccli. c. 11. v. 23.

vertit. Gladius ab ipſa cervice revocatur, laqueus à gula jam frangenda reducitur; Mardochæus ſuo carnifici Amano ſuperſtes eſt.

Quapropter amemus crucem, & à quocunque illa nobis imponatur, ferre illam non detrectemus. Summus an imus, ſervus an dominus nos exagitet, non refert; refert, quo jubente aut permittente id fiat. Durum eſt quidem ab iis vexari, à quibus id minime expectes. Sed ſanctiſſimi quique hominum hoc miſeriæ genus ſæpius tolerarunt.

Iobus & Tobias à ſuis uxoribus, à cognatis ſuis irriſi; conviciis & maledictis lacerati, convicia & maledicta non retorſerunt. Ignatius martyr nobiliſſimus, decem leopardis morigerum ſe præbuit. Nam cum Antiochia Romam duceretur, decem milites cuſtodes habuit vere leopardos non homines, quos & ipſa beneficia efferabant. At hoc Ignatium non terruit. Nam iniquitas illorum, ait ipſe martyr, doctrina mea eſt. Ita prorſus adverſarii noſtri, doctores noſtri ſunt; plurimam nobis ſapientiam inſtillant vel invitis. Nec male inimicos vocem aurifabros, qui coronas nobis fabricant non quidem aureas, nec gemmeas, ſed cæleſtes & ſidereas.

Quocirca recte aſſerimus: Crux perferenda eſt à quocunque imponatur. Quæ omnia beati Auguſtini oraculis

Augustin. tom. 8. in ps. 70. mihi pag. 309. consigno. Non tibi, ait ille, videantur felices qui florent ad tempus. Tu castigaris, illis parcitur: forte tibi castigato & emendato filio hæreditas reservatur. Evigila ergo in hanc vocem: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Injusti erant qui juxta Iob putrescentem sedebant: & tamen ille suscipiendus flagellabatur, illis puniēdis parcebatur. DEVS judicio suo reservat omnia. Boni laborant, quia flagellantur ut filii: mali exultant, quia damnantur ut alieni. Sævit quidem inimicus, sed non proficiet in eo. Quid est ergo quod affligit? Exercebit, non nocebit. Proderit sæviendo. quia in quos sævit, coronabuntur vincendo. Quid enim vincitur, si nihil contra nos sævit? Aut ubi adjutor noster DEVS, si nos non dimicamus? Inimicus ergo faciat quod suum est: sed non proficiet inimicus in eo.

Et in ps. 91. post med. pag. 419.

Aug. in ps. 88. ad finem, pag. 401.

Ergo perseveremus patientiam: quanto jam plus supplicii est & pœnæ, tanto plus olim præmii erit & gloriæ.

Imagi-

Imaginis explicatio.

A. *Patientia suos in rem præsentem ducit, & absolutissimum patiendi prototypon ad imitandum proponit, hortaturque, ut* Patienter, Hilariter, Constanter, *cum* Gratiarum actione, *cum* Præmeditatione, *& ante omnia, cum* Conformatione humanæ voluntatis ad divinam *perferantur omnia.*

Et en, mi Lector, tandem florent spinæ sanguine rigatæ B. *Tandem corona triplex* C *vepribus succedit. Dominum* IESVM *adspice; Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. En tergeminum diadema.* Hoc & Patienti*am expectat. In cœlo triplex est beatitudo; Dei, Angelorum, hominum. Et illa, & ista, & hac homo patiens fruetur. Patientiæ finis, præmiorum æternitas.*

Philip. cap. 2. vers. 8. seqq.

PARS

Tandem ſpinæ florent; nec flores iſti deſluēt.

PARS TERTIA.

CAPUT I.

Afflictiones sustinendas esse PATIENTER.

EQUI nobiles ac generosi eos subinde mores à magistris suis accipiunt, ut dominum suum non solum patientissime sessui recipiant, sed & genua sessuro submittant, quod certe à plaustrariis molitorum aut rusticorum jumentis exigendum non est.

Alexandro regi Macedoni equus fuit, quem Bucephalum vocarunt, emptus septem millibus philippeorum & octingentis. Hic phaleris regiis jam ornatus, & frena spumantia mandens, sessorem alium admisit nullum, præterquam suum regem.

Quisquis hominum mansuetos mores Patientiæ magisterio accepit, hic suum Dominum agnoscit Christum, eique genua submittit, paratissimus omnia & facere & pati, prout Domino suo visum fuerit. Hi autem tam placidi probatique mores solum in Patientiæ schola discuntur, de qua duo jam peregimus dicendo: Primum, quæ Cruces, seu, quæ Afflictionum genera humanam gentem exerceant. Alterum, quid ex hac cladium exercitatione discendum. Sequitur Tertium, & quidem hac in re primarium: Qua ratione afflictiones omnes tolerandæ. Hoc

non tantum utilissimum, sed & necessarium scitu est. Quid enim proderit scire, quid patiaris, si nescias modum quo patiaris. Nos istud ordine, sed succincto explicabimus. Primum hîc omnium documentum est: Afflictio toleranda est PATIENTER. In gymnasio Patientiæ nulli sumus, si sumus impatientes. Itaque quid sit PATIENTER esse miserum, jam exponemus.

I. Optime dictum à priscis:

Vir bonus non quærit quidnam patiatur, sed quam bene. *Monost.*

Multa vis trophæa erexit, plura sed Patientia. *Trochaica.*

Christus de felicissima libertate differens: In patientia vestra, inquit, possidebitis animas vestras. Impatiens tantum abest ut se suaque possideat, ut etiam tam sua quam seipsum perdat, impos sui, suorumque vitiorum servus. Hinc Iobus jure interrogans: Quid perdis, inquit, animam tuam in furore tuo? Impatiens libertatem indulget felli: fel ita liberum Rationem velut per fenestras præcipitat. Inde multiplex rerum jactura. At vero patiens & se, & sua sibi servat, vel fortissimis fortior. Salomon id affirmans: Melior est, inquit, patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Siquidem homo patiens non tantum os atque manum, sed & cogitationes in statione continet. Patientia prohibetur

Luc. c. 21. v. 19. *Iob. cap. 8. vers. 4.* *Prov. c. 16. v. 32.*

betur ira, reſtringuntur animi, manus petulantia comprimitur, linguæ venenum eximitur.

Quod de garrulo dicitur: Hic homo nequit continere linguam: Idem de impatiente dixeris: Iſte nequit continere iram. Vindicta & Iracundia illum poſſident, impelluntque quo volunt; totos alit acerbarum cogitationum exercitus quem impatientia exercet. Iſtud igitur dominium animi à nemine poteſt obtineri niſi patientia: Animas veſtras poſſidebitis in patientia veſtra, nõ in conſiliis veſtris, non in prudentia, vel fortuna, non in divitiis veſtris, ſed in veſtra *Patientia*.

Sed an definitionem Patientiæ ignoramus? hæc eſt: *Rerum quæcunque homini aliunde accidunt, aut incidunt, voluntaria & ſine querela perpeſsio.* At nos, egregii ſcilicet homines impatientiam & querimonias noſtras eleganti palliolo velamus. Agnoſce delicatorum voces: *Heu nimium moleſta, nimiumque difficilia, & perpeſſu gravia nos premunt.*

O Chriſtiani, impatientia non naſcitur à nimia crucis mole, ſed ex crucigeri debilitate. Qui domum ædificat, non ideo eam tecto operit, ut à pluviis, grandine, nivibus intactam muniat, ſed ut ea pluvias, & grandinem, & nives ſine damno perferat. Qui navim fabricat, non hoc ſpectat, ne fluctuum aſſultu quatiatur, ſed ne rimas

agat,

agat, & aquam admittat. Qui valetudini à cælo metuit, non hoc agit, ne asperior aura se afflet, sed ut caput munitum, pedes non madidos, non frigidos habeat. Idem in moribus sit. Sed nos alia omnia facimus. Hoc enim anxie agimus, ne ægroti, ne pauperes, ne contempti & abjecti simus, cum tamen potius omni modo agendum sit, ut in morbo, in paupertate, in contemptu patientes simus. Virtutem Christianam profecto non sapit, non nisi sanum, divitem, honoratum esse velle: quid enim hoc magni? At morbum, egestatem, despicatum scienter tolerare posse, hoc virtutis, hoc magni, hoc maximi quid est.

Neque vero arte ulla cavebimus, ne miseri simus, sed ne miserias impatienter feramus, cavere poterimus, atque hoc artis est. Qua in re cum Bione sentio.

Bion philosophus, ut Laërtius refert, dicere solebat: Magnum, imo maximum malum esse, non posse perferre malum. Quo prorsus sensu poësis prisca sic loquebatur: *Laert. lib. 4. cap. 7.*

Non malum est, malum pati: at nescire malum pati, hoc malum est. *Troch. vet.*

Et certe qui hoc nescit, nec vivere scit. Nemini suavis esse poterit vita, nisi didicerit perferre miserias vitæ. Exemplo sint ista. Calculi & Podagræ dolores ajunt esse maximos, incredibiles,

malum

malum plane furiosum: attamen fuerunt etiam è magnatibus, qui scienter hoc quicquid mali est pertulerunt.

Ad Agesilaum, cum in dolore Podagræ gravissimo esset, Carneades revisit, qui ubi vidit dolores colloquiis potius exasperandos, ad compendium contulit dicenda, & abiturus valedixit. Cui Agesilaus: Mane sis Carneades, & una pedes ac pectus digito monstrans: Nihil, ait, huc illinc pervenit. Quo dicto cor sanum, alacre, & dolori par, pedes vero miseros & dolore fractos ostendit.

Carolum Quintum Augustæ memoriæ Imperatorem, dum maximos podagræ dolores sentiret, princeps Imperii visit, eaque verborum lenimenta, quæ his doloribus facere videbantur, adhibuit. Illud singulariter urgens: Et quæso, inquit, cur Majestas Tua nullis utitur pharmacis, cum medicos habeat præstantissimos? Huic Imperator respondit: In hoc tali morbo optima est medicina, PATIENTIA. Hæc linguam, hæc manus, hæc cogitationes, hæc & animum in officio continet.

II. Patientiæ cum elogia, tum documenta plurima sunt; nos hîc pauca delibabimus, ex Afro sed erudito scriptore Tertulliano.

1. *Patientia in tolerandis Injuriis.*

Dominus monet; Verberanti te in faciem,

faciem, etiam alteram genam obverte; fatigetur aliena improbitas patientia tua. Plus improbum illum cædis suſtinendo quam ulciſcendo, ab eo enim vapulabit, cujus gratia ſuſtines. Si linguæ amaritudo maledicto ſive convicio eruperit, reſpice dictum: Cum vos maledixerint, gaudete. *Tertul. l. de Patiẽtia c. 8.*

2. *Patienttia in continenda Vindicta.*

Summus impatientiæ ſtimulus, ultionis libido, negotium curans aut gloriæ, aut malitiæ. Sed gloria ubique vana, & malitia nunquam non Domino odioſa, hoc quidem loco maxime, cum ab alterius malitia provocata, ſuperiorem ſe in exequenda ultione conſtituit. Quid autem refert inter provocantem & provocatum, niſi quod ille prior in maleficio deprehenditur, at iſte poſterior? Tamen uterque læſi hominis Domino reus eſt, qui omnem nequam & prohibet, & damnat. Abſolute itaque præcipitur malum malo non reddendum. *Idem c. 10.*

3. *Patientia in refrenanda eadem Vindicta.*

Quem honorem litabimus Domino, ſi nobis arbitrium defenſionis arrogaverimus? Quid credimus judicem illum, ſi non & ultorem? Qui vindicat ſe, honorem unici judicis abſtulit, hoc eſt, Dei. Quid ergo mihi cum ultione, *Idem cap. 9. 10. & 5.*

cujus modum regere non possum per impatientiam doloris? Quod si patientiæ incubabo, non dolebo: si non dolebo, ulcisci non desiderabo. Nihil impatientia susceptum sine impetu transigi potest; quicquid impetu actum est, aut offendit, aut corruit, aut præceps abit. Nam, ut compendio dictum sit; Omne peccatum impatientiæ adscribendum.

4. *Patientia in bonorum Iactura.*

Patientia in detrimentis, exercitatio est largiendi. Non piget donare eum, qui non timet perdere. Alioqui quomodo duas habens tunicas, alteram earum nudo dabit, nisi idem sit, qui auferenti tunicam, etiam pallium offerre possit? quomodo amicos de Mammona fabricabimus nobis, si eum in tantum amaverimus, ut amissum non sufferamus? peribimus cum perdito.

Idem cap. 7. & 8. Gentilium est, omnibus detrimentis impatientiam adhibere, qui rem pecuniariam animæ anteponunt. Nos vero secūdum diversitatem, qua cum illis sumus, non animam pro pecunia, sed pecuniam pro anima deponere convenit, seu sponte largiendo, seu patienter amittendo. Totum licet sæculum pereat, dum patientiam lucrifaciam. Quos enim felices Dominus nisi patientes nuncupavit?

5. *Pa-*

5. *Patientia in aliis Afflictionibus perferendis.*

Gaudere & gratulari nos decet dignatione divinæ castigationis: Ego, inquit, quos amo, castigo. O servum illum beatum cujus emendationi Dominus instat, cui dignatur irasci, quem admonendi dissimulatione non decipit. Patientia in omni sexu, in omni ætate formosa est. Patiens implet legem Christi. Non licet ergo nobis ulla die sine patientia manere; Malum patientia non facit. Dilectio omnia sustinet, omnia tolerat, utique quia patiens. Vndique igitur adstricti sumus officio patientiæ administrandæ. *Idem c. 11. & 12.*

6. *Patientiæ vestis, & habitus.*

Vultus Patientiæ tranquillus, frons pura, nulla mœroris aut iræ rugositate contracta: remissa æque in lætum modum supercilia, oculis humilitate, non infelicitate dejectis. Os taciturnitatis honore signatum. Color qualis securis & innoxiis. Motus frequens capitis in diabolum, & minax risus. Ceterum amictus circum pectora candidus, & corpori impressus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur. Sedet enim in ejus throno Spiritus mitissimus & mãsuetissimus; non turbine glomeratur, non nubilo livet, sed est teneræ serenitatis, apertus & simplex, quem tertio *Idem c. 15.*

vidit Elias. Nam ubi Deus, ibi & alumna ejus Patientia.

7. Patientiæ elogia.

Satis idoneus Patientiæ sequester Deus. Si injuriam deposueris penes eum, ultor est: si damnum, restitutor est: si dolorem, medicus est: si mortem, resuscitator est. Quantum Patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem? Nec immerito. Omnia enim placita ejus tuetur, omnibus mandatis ejus intervenit. Fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, pœnitentiam expectat, exomologesin assignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consummat: pauperem consolatur, divitem temperat, * infirmum nō extendit, + valentem non consumit, fidelem delectat, gentilem invitat, servum Domino, Dominum Deo commendat, feminam exornat, virum approbat: amatur in puero, laudatur in juvene, suspicitur in sene.

Idem c. 15.

* *Augendo morbum.*

+ *Felle ac cholera, uti facit impatientia.*

Ergo amemus patientiam Dei, patientiam Christi; rependamus illi quam pro nobis ipse dependit. Offeramus patientiam spiritus, patientiam carnis, qui in resurrectionem carnis & spiritus credimus. Ita Tertullianus de Patientia.

III. Theodoretus narrat, diabolum

Iacobo

Iacobo anachoretæ sævissimas plagas minatum. Cui Iacobus ad omnem patientiam compositus serena fronte, vultuque tranquillo, qualis esse solet Patientiæ: Si à Deo tibi permissum est, inquit, percute me; plagas libenter accipiã, ut qui à Domino, non à te feriar. Si autem hoc tibi permissum non sit, non percuties, sed nec tanges me, ringaris licet, & millies insanias. Idem quilibet nostrum omnibus iis quos hostes credit, liberrime dixerit. Si vobis à Deo potestas facta est, agite, verberate me, lacerate dentibus, injuriis omnibus onerate; frustra restitero; sin autem licentia vobis concessa non sit, quamvis ingentes rictus pandatis, & dentes acuatis, non me mordebitis; tutus sum.

Beatissimus Pontifex Gregorius Magnus, non tantum illustrissima patientiæ documenta scripsit, sed ea exemplo insuper firmavit, cœpitque facere & docere. Nam Imperatori Mauritio, à quo varie vexatus est, rescripsit in hunc modum: Quia omnipotenti Deo in- *Greg.* cessanter quotidie delinquo, apud tre- *l. 4.* mendum examen illius, aliquid mihi re- *ep. 31.* medium esse suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, Auguste, eundem Dominum tanto nobis amplius placatis, quanto me ei male servientem districtius affligitis.

Superi! quàm hoc patienter & sub-

misse! Idem rectissime dixit: * Cuivis dolori remedium est Patientia. Quis sanctorum sine patientia coronatus est?

Ajunt Grammatici nullam esse regulam, cui non sua sit exceptio: At vero hæc Patientiæ regula sine omni exceptione est. Ideo divinus Paulus tam stricte præscribens: Patientes, inquit, estote ad omnes. Cum omni humilitate, & patientia.

1 Thess. cap. 5. v. 14. Ephes. cap. 4. vers. 2.

Patientia exercenda est omni loco, & tempore, ad omnes homines, in rebus omnibus, sine exceptione. Neque enim ulla virtus sine patientia perfecta est. Vice versa, Impatientia matrix est in omne delictum, diffundens de suo fonte varias criminum venas. Nunquam impatiens obsequitur, nunquam patiens obluctatur. Natales impatientiæ in ipso diabolo deprehendi possunt. Impatientia stultitiæ turpissimæ, & amentiæ parens est. Quid enim stultius, quid amentius, quam suum sibi malum ultro conduplicare, præmium patienti promissum abjicere?

Impatiens si obolum amittat, totam crumenã abjicit: cum ei culmus subtrahitur, totos spicarũ manipulos incendit. Sic inter aulicos dominos Rudolphi II Cæsaris fuit † è magnatibus Imperatorii cubiculi, qui mane frigidam allatu-

* Gedult/ zahlt alle Schuld.
† Ein Kammerherz.

ſaturus ſuo Cæſari ad lavandam faciem, vitrum ferebat cryſtallinum, ſed quia operculum excidit incautiori, totum poculum humi alliſit cum dicto: * Habeat diabolus & equum, qui rapuit ephippium. Sic uno jactu † quadringentos philippeos abjecit: tanti enim cryſtallinum illud æſtimabatur.

Sic ſæpe malum leviſſimum malo ingenti geminatur; ſic incommoda non grandia damnis maximis per impatientiam augentur.

Salomonis ſcitum agnoſce: *Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum.* Quo enim aliquis contumacius patitur, tanto gravius ſentit quod patitur. Sic laqueos fera, dum jactat, aſtringit; ſic aves viſcum, dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum eſt jugum, quod non minus lædat ducentem quam repugnantem. Ideo qui ſapit, in omnibus patientiæ ſtudet. Fatuus nec agere ſcit, nec pati. Luculente Salomon: Qui patiens eſt, inquit, multa gubernatur prudentia: Impatiens operabitur ſtultitiam. *Prov. c. 19. v. 19.* *Prov. c. 14. v. 29. & 17.*

Ideo divus Gregorius dixit: Tanto quiſque minus oſtenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. Ita prorſus eſt, hoc quiſque ſtultior eſt, quo im- *Greg. hõ. 35. in Evang.*

* Hat der Teuffel den Sattel; ſo hab er das Roß darzu.
† 400 Gůldethaler.

patientior. Quod & Salomon affirman-
Prov. tissime dixit: Doctrina viri per patien-
c. 19. tiam noscitur. At fatui, seu, impatien-
v. 11. tes in seipsos etiam bacchantur, mensam evertunt, pocula affligunt, capillos evellunt, femur pectusque percutiunt, subinde caput in columnas impingunt, uti Augustus Cæsar alliso in parietem capite clamabat: *Redde legiones, Vare, Redde legiones.* Nimirum omnis indignatio in tormentum suum proficit.

IV. Inde & illud sequitur, ut minimis sordidisque rebus exacerbemur: parum agilis est puer, fornax non tempore calefacta, turbatus torus, mensa negligentius posita, mox concitati bilem & impatientiam effundimus: indignamur calamo quo scribimus, equo quo vehimur, vesti qua induimur. Hinc illæ voces: Ecquis diabolorum hunc hominem advexit? quis malus corvus improbum hunc laborem attulit? Vnde molestum hoc & intolerandum onus? Vt me fatigat res hæc nihili! Vt me nequissimi homines isti pessundant! quin & ego illos? quin opus hoc molestissimum ad Garamãtas mitto? Ita nos cum laboribus ac crucibus nostris misere luctamur.

Quam hîc opportune, ut asina Balaami, tam labores quibus frangimur, quam cruces nostræ quibus figimur, loquantur, & dicant quod Moses & Aa-
ron

ron populo: Nos quid ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Crux quævis vere dixerit: Ego, quid feci tibi, quod adeo adverſus me ſtomacharis? Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. * Des hoc, obſecro, patientiæ, & ſuſtine paullulum miſer eſſe; omnia centuplicato fenore penſabuntur. *Exod. c. 16. verſ. 8.*

Sed nimis multa, inquis, nimiſque gravia nos ſimul infeſtant. Itane, ô mortales, patientiæ laudem feremus, aut nihil, aut levia patiendo? Erudite & ad rem Gregorius: Penſate quæſo, inquit, ubi erit patientia, ſi deeſt quod toleretur? Ego Abel eſſe non ſuſpicor, qui Cain non habuerit. Boni enim ſi ſine malis fuerint, perfecti eſſe boni non poſſunt, quia minime purgantur. Ipſa enim malorum ſocietas, purgatio bonorum eſt. *Greg. tom. 4. lib. 9. ep. 39. poſt init. mihi pag. 344.*

Quapropter illud aſſidue inculcandum foret: *Patienter*, obſecro, *Patienter*, vel Chriſti cauſſa, quæſo, *Patienter*. Cuivis dolori remedium eſt Patientia. Et quemadmodum lentioribus illis & pigris ſemper occinendum eſt: Eja impigre, eja expedite ac velociter: Sic nobis tam impatientibus perpetuo ingerendum, Eja patienter, mi Chriſtiane, patienter: & hoc, & illud, & iſtud, & omnia patienter.

* Thue ein vbrigs.

Hîc opus ephebo monitore, qui Philippum Macedonum regem quot diebus ſalutavit his vocibus : *Homo es*. Hic ipſe horis ſingulis, aut etiam ſingulis horę partibus nos inclamet: Amabo toleranter, & æquo animo : quicquid urit aut premit,* patienter accipiẽdum eſt.

V. Nos ſæpe noſtrum ipſi obliviſcimur, nec recordamur in exilio nos agere, quod miſeriarum omnium patientes eſſe vult.

Eho Chriſtiani, quid delicias expetimus tam anxie ? paradiſum perdidimus, & inde jam pridem exulamus. Nos quidem iter hoc relegimus, & reflexo gradu in paradiſum tendimus, ſed nondum pervenimus. Qui ſine patientia hoc iter putat tranſmitti poſſe, is ſimilis eſt ei, qui in pluviis penula & pileo, inter hoſtes ſcuto & gladio caret.

Patiens undequaque armatus, & velut cataphractus eſt, & quod glorioſiſſimum victoriæ genus, univerſos hoſtes debellat, non feriendo, ſed patiendo : Patiens per prunas, velut per roſas graditur, quod beatus Tiburtius fecit vivis carbonibus velut floribus inambulans.† At, Nunquid poteſt homo ambulare per prunas; ut non comburãtur plantæ ejus? Prunas feliciter calcat, quiſquis ærumnas patiẽter ſuperat. His

Natalis Tiburtii 11 Augusti. de eo Surius tom. I. in actis S. Sebastiani 20 Januar.

* **Es muß gelittẽ vnd geſtritten ſein.**

† *Prov. c. 6. verſ. 28.*

His patientiæ viribus munitus Isaias secatur, & de Domino non tacet; lapidatur Stephanus, & veniam hostibus suis postulat; Apostoli flagellantur, obtruncantur, crucifiguntur, & cum crucifixo Christo triumphant. Patientia opus perfectum habet. *Iacobi cap. 1. vers. 4.*

Patientia, ut Cyprianus loquitur, tentationes expugnat, persecutiones tolerat, passiones consummat. Ipsa est quæ fidei nostræ fundamenta firmiter munit. Patientia, Tertulliani elogio, in omni sexu, in omni ætate formosa est. Patientia, omnium virtutum tutela, patientia thorax impenetrabilis est. Augustini encomio, Omnis patientia dulcis est Deo. Herbam Plinius Nyctilopam vocari ait, quoniam noctibus è longinquo fulgeat, nam ignei coloris est, & foliis spinæ. Hac Parthorum reges ad vota suscipienda utuntur. En symbolum Patientiæ præclarum. Spinis Patientia undequaque non tam cingitur, quam munitur ut foliis: Ignei coloris est, & inter afflictiones nativo splendore fulget, nunquam illustrior, quam cum Christi caussa ærumnosior. *Cyprianus tract. de Patient. serm. 3. initio. August. in ps. 42. circa med. Plin. l. 21. nat. hist. c. 11. initio, ubi hæc herba etiam Nyctegretum & Echenomychon appellatur.*

In Gymnasio Patientiæ, unum est levamentum malorum omnium, PATI, & necessitatibus suis obsequi. Vox optimi scriptoris est: * Qui melius scit PATI, majorem tenebit pacem. Iste est victor

** Sen. l. 3. de Ira cap. 16.*

victor sui, dominus Mũdi, amicus Christi, & hæres cæli. Si non uteris undique scuto Patientiæ, non eris diu sine vulnere.

Thomas à Kemp. Imit. Christi l. 2. cap. 3. fine. Et l. 3. c. 35. initio.

CAPVT II.

Afflictiones subeundas esse HILARITER.

Exodi c. 12. v. 31. & 33.

ÆGyptius rex Pharao, quod divinæ Voluntati contumaciter repugnaret, & Hebræum populum nollet dimittere, variis calamitatibus exagitatus est. At ubi tantus jumentorum ac hominum numerus est interfectus, Hebræos ultro ad abitum impellens: Surgite, inquit, & egredimini à populo meo, vos & filii Israel: ite, immolate Domino, sicut dicitis. Vrgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter. Hebræi quo magis urgebantur, eo lætiores exibant, & ore renidenti valedicebant, siquidem Ægyptum omnem optimis quibusque spoliaverant.

Quicunque in Patientiæ gymnasio profecerunt, fronte lætissima valedicunt Ægypto, Mundum res sibi suas habere jubent, ab adversis urgeri gaudent. Atque hic ipse alter est ferendæ calamitatis modus, HILARITER. Itaque adversa omnia non solum *Patienter*, sed & *Hilariter* esse toleranda hoc capite docebimus.

I. Ger-

I. Germanis vetus verbum est:* Iam
pæne vicit, qui gladium animose strin-
xit. † Et certe in re mala si animo uta-
re bono, adjuvat. Ideo quo gravius in-
cumbunt mala, eo quisque sibi animo-
sius dicat: Tu, ne cede malis, sed con-
tra audentior ito. Quid vane lamenta-
ris? hæc mala non cedunt lacrimis. A-
nimus erectus, alacer, Deoque fidens
omnia triumphat mala. Quid juvat, si
mœroribus teipsum excrucies? Ani-
mo frangi, est velle vinci. Ignavissima
mors est seipsum enecare luctu. Raris-
sime vicit, qui victoriam ante pugnam
desperavit.

Ingymnasio patientiæ, ut scias, nemo
te unquam doctorem salutabit, si vege-
tus atque lætus tibi desit animus. Hîc
certe, si usquam, audendum est, & ‡ ge-
nerose in hostem eundum. Quare age,
& quod ferendum est, *Hilariter* perfer.
Canta cum psalte regio: Calicem sa- *Psal.*
lutaris accipiam, & nomen Domini 115.
invocabo. Animus dejectus & marci- v. 13.
dus triumphis omnibus obstaculum po-
nit. Nicetas Choniates optime dixit:
Ala-

* Frisch gezuckt / ist halb gefochten.

† Guter Muth / ist halber Leib.

‡ Verzagter Mann / kam nie mit Ehrn vom Plan.

Alacritas quid non facit, & animus in re mala bonus?

Hebr. c. 12. verſ. 2. Videte Chriſtum Dominum, Qui propoſito ſibi gaudio crucem ſuſtinuit, confuſione contempta. Duplex præmium Servator obtinuit: Et ſibi, & nobis; Sibi quidem, humani corporis gloriam & dominium in orbem, Nobis autem gratiā & ſalutem tam animi quàm corporis. Hoc præmio, ſeu *gaudio ſibi propoſito*, cruciatus omnes ſic temperavit, ut mortem & acerbiſſimā, & ignominioſiſſimam ſubiturus, lætitiam tamen præ ſe ferret admirandam. Ideo, *confuſione contempta*, Deſiderio, inquit, deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. *Luc. c. 22. v. 15.* Eheu, cruentum paſcha! Nihilominus deſiderabat illud, & velut epulum delicatiſſimum aditurus, Hieroſolyma lætus ac hilaris feſtinabat. *Pſ. 18. verſ. 6.* Exultavit ut gigas, ad currendam viam. Quam viam illam? E domo Pilati in Golgotha; ideo & in via hac defleri ſe vetuit.

Enimvero non ſolum jam necem obiturus diriſſimam, animo libente prolixoque, vultu hilari ac læto ſeipſum victimam offerebat, ſed primo etiam momento quo carnem induit in matris utero, jam crucē & omnia ordine patienda ſibi habuit præſentiſſima. *Probe hoc notetur.* Ita Chriſtus dum homo fuit, flagella ſemper & crucem velut oculis aſpexit. Hinc recte dixerim Chriſtum, non tantum

tri-

tribus horis, sed triginta tribus annis & amplius, excruciatum in cruce, & tamen *proposito sibi gaudio*, patientissime cuncta sustinuit.

II. Sic & discipuli Domini, plagis & ignominiis saturati, plagas tamen & ignominias esuriebant in Domini sui gratiam, Nam, Illi quidem ibāt gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati. Hebræi Pontifices & sacerdotum principes inter se anxie disquirūt: Quid faciemus hominibus istis? Quo vinculis & flagris acerbius castigantur, eo ardentius hominem crucifixum pro concione laudant: minas contemnunt, carceres lætitia magna subeunt, verbera ingenti gaudio excipiunt. *Quid faciemus illis*? Chrysostomus: Flagellabātur Apostoli, ait, & gaudebant: vinciebantur, & gratias agebant: lapidabantur, & prædicabant. Hanc & ego quæro lætitiam.

Actor. cap. 5. v. 42.

Actor. cap. 4. v. 16.

Chrys. tom. 5. hō. 54. ad Antioch. pop. mihi pag. 307.

Atque hoc est *Hilariter* pati pro Domino, contumelias honori ducere, ærumnas inter voluptates veras numerare. Etsi quid patimini, ait Petrus, propter justitiam, beati. Omne gaudium existimate, inquit Iacobus, cum in tentationes varias incideritis. Beatus vir qui suffert tentationem. Soli hoc Petrus & Iacobus ajunt? Christus ipse: Beati estis, inquit, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fue-

I Petri cap. 3. v. 14.

Iacob. cap. 1. vers. 2. & 12.

Matt. cap. 5. v. 11. & 12.

fuerint, mentientes propter me: gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Sed hanc philosophiam plurimorum mollities non capit.

Suso lib. dialog. c. 10. Henricus Suso vir religiosus & sanctus, ingenti fiducia DEVM sic allocutus: Hoc est, Domine, inquit, quod quosdam tam male habet, eaque caussa ajunt te paucos habere amicos, quod ita dure & aspere tractes eos in hoc Mundo: hinc etiam fit, ut plures à te deficiant. Quid ad hoc, mi Domine, respondes? Enimvero vir iste rerum divinarum gnarus, calamitates tam pretiosa dona, tamque hilariter esse accipienda scivit, ut dixerit: Si centum annis, & flexis genibus Deum oremus, nō sumus digni ut crucem unicam accipiamus. Num ergo non hilares simus, cum DEVS paterno favore nos castigat?

2. Cor. cap. 7. vers. 4. Philip. cap. 2. v. 17. Quam hilaris Paulus? Hinc illæ Pauli voces: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Et; Immolor super sacrificium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis, idipsum vos gaudete, & congratulamini mihi. Nivis cumuli, ait Chrysostomus, in eum devolvuntur quotidie, & est quasi in paradiso. Vnde Stephani vultus sicut Angeli radiabat? Hilar. hom. de S. Stephano. Caussam Hilarius Arelatensis assignans: Hoc, inquit, ex abundantia lætitiæ gaudii, & cujusdam

dam gloriæ cordis prodiit. Cepit nimirum Stephanus, quod dixit Iacobus: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. *Iac. cap. 1. vers. 2.*

III. Vaticinatus Zacharias: Et erunt quasi fortes Ephraim, inquit, & lætabitur cor eorum à vino. Ita Iosue Ephraites spe uberrimæ regionis, periculis sese omnibus intrepidus objecit. Vnde hoc robur, hi animi? Lætabitur cor eorum quasi à vino. Vinum, felicitatis æternæ symbolum, in adversa omnia tam animosos reddit. Nam, Inebriabūtur ab ubertate domus tuæ. Nunc lætamur, *sed quasi à vino*, necdum enim beatitatem manu tenemus. Spe gaudentes, illuc anhelamus. Hinc Christiani martyres plane impavidi, ridentes, lætabundi carnificinas, cruces, patibula, rotas ac rogos ascendebant; cor eorum lætabatur ab hoc vino. Augustinus de his: Talia, inquit, agentes & patientes se lætissimos exhibebant. Volupe illis erat, obsequiis illius sese impendere, qui pro ipsis pertulisset graviora. Inde inexplicabile præmium eos mirifice accendebat. *Zach. c. 10. vers. 7.* *Ps. 35. vers. 9.* *Rom. c. 12. v. 12.* *August. serm. 12. de Sanctis.*

Quocirca *Hilariter*, ô Christiani, obsecro, *Hilariter* ad patiendi metam decurramus. Non monstratur nobis crux alta quam membris nostris vestiamus, non equulei è quibus vulnerati pendeamus, non candens craticula

quam premamus, non lapides quos purpuremus, non ſartagines quas impleamus. Quotidianæ miſeriæ, cruces ſunt noſtræ, mites admodum & tolerabiles. Quid refugimus? *Vbi plus laboris, plus & mercedis erit: ſi operoſior pugna, nobilior erit & corona. Ergo, *Hilariter*.

Germani olim tibicinem in nuptiis quandoque ſic animabant: † Age Choraules, infla tibiam lætificante ſpiritu. Quo magis in mala præcipitamur, eo animoſius nosipſos hortemur: Eja Stephane, Eja Ioannes, Eja Paule *Hilariter*: lauda DEVM ob hoc ipſum, quod te velit eſſe miſerum. Cave, amarities a-
Prov. c. 17. v. 22. nimum aut linguam occupet. Animus gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus triſtis exiccat oſſa. Qui miſerias mœſte ac dolenter tolerat, idem facit, ac ſi pulcherrimam chelin aut teſtudinem, qua canere debuiſſet, parieti allidat. Quod veriſſime dixit Auguſtinus:
Aug. in Pſ. 42. circa med. Si in tribulationibus defeciſti, citharam fregiſti. Nimirum, in mœrore animi dejicitur ſpiritus, ait Hebræus Sapiens,

Prov. c. 15. v. 13. & c. 24. v. 10. * Gröſſere Arbeit / beſſerer Lohn: långerer Streit / herzlichere Cron; mehr gelitten/ mehr gewunnen.

† Pfeiff auff Laux / vnnd laß dirs Maul nit bitter ſein.

piens, additque: Si desperaveris lassus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua. Iam fracta est testudo & cithara, jam fidium concentus periit.

Videte mihi Tarsensem Paulum, quam ille citharam suam non fregerit! audite quam illa perite luserit: Gaudeo, inquit, in passionibus. Hoc idem Petrus nos æmulari jubet. Communicantes Christi passionibus gaudete.

Coloss. cap. 1. v. 24.

1. Pet. cap. 4. v. 13.

Tabellarius è cœlo Tobiæ domum ingressus: Gaudium, inquit, tibi sit semper. Vbi cithara tua est Tobia? quin Deo canis? quin mœrorem hilaritate vincis? At Tobias: Quale, inquit, gaudium mihi erit? fortunis exutus, oculis captus, amicis destitutus sum. Sed instat juvenis è cælo: Gaudium tibi sit semper. Cui denuo dixerit Tobias: Exultat gaudium à domo tam luctuosa. Angelus: Non potest ibi esse luctus, ubi fons gaudii est, divinus favor. Tobias: Serio ærumnosis difficile est luctum premere. Sed Angelus iterum: In proximo est, inquit, ut à Deo cureris. Forti animo esto.

Tob. cap. 5. v. 12.

Ibid. v. 13.

Quare, ô mi Tobia, & ô mi Christiane, gaudium tibi sit semper, etiam inter lacrimas. Chrysostomo teste: Nullum armaturæ genus validius, quam gaudere secundum DEVM. Cum rebus adversis, inquit, premimur, gaudeamus: hoc enim est peccatorum expiatio.

Chrys. tom. 5. hō. 57. ad pop. Ant. post initiū, p. 361

IV. Neque omnē tamem tristitiam accusamus, illā minime, quæ *pœnitentiam in*

ſalutem ſtabilem operatur. Chriſtus eo fere
2. Cor. cap. 7. v. 10. tempore quo dixerat : Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: Et illud pronuntiavit : Surgite, eamus. Et ſimul animoſo progreſſu hoſtibus ſemet obvium tulit. Non male conveniunt, & in una ſede morantur, Gaudium & Lacrimæ. Fluant genæ lacrymis, feſtivis cantibus ſonabunt ora ; expalleſcat vultus, conſtabit ſibi animus & gaudebit. Paulus;
2. Cor. cap. 6. verſ. 4. & 10. Quaſi triſtes, inquit, ſemper autem gaudentes. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia. *Quaſi triſtes* : nam omnis triſtitia proborum (quod Anſelmus notat) brevî diſſipatur; umbra eſt, & ſomnium. Duremus; umbra fugit, ſomnium evaneſcit.

Silveſtre prunum, & immaturus botrus os contrahunt, ſed ſtomachum non evertunt : ejus generis ſunt miſeriæ noſtræ; vellicant & turbant, at, ſi nolis, lætitiam veram non exturbant. Gladiatores aſpice ; in arenam vix unquam ſine ſanguine deſcendunt : ad vulnera tamen tripudiando properant: & ſæpe in palæſtra dum plurimus fluit ſanguis, plurimum ridetur.

Et nos in palæſtra ſumus ; hîc nihil turpius quam flere. Diſcamus ergo & noſtro de vulnere noſtrum ipſi ſpectare ſanguinem, ſed ſine ploratu. Quiſquis divinæ Providentiæ ac Voluntati pleniſſime ſe tradit, perpetuam inde voluptatem

tem capit, etiam cum graviſſimis incommodis conflictatur. Hic talis, velut veteranus miles, ſuum ipſe ſanguinem intrepidus ſpectat. Quid magnæ artis eſt, Lætum eſſe, cum bene eſt? hoc & impatiens quiſque novit: Confitebitur tibi (DEUS) cum bene feceris ei. Si vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt.

Pſ. 48. v. 19. Pſ. 58. v. 16.

Iacobi Magni conſilium eſt: Triſtatur aliquis veſtrum? oret: æquo animo eſt? pſallat. Evolet in altum, cantet hilare, laudet Deum, non minus atque tres illi Hebræi juvenes, quibus flammæ fuerunt roſcidæ roſæ.

Iacobi cap. 5. v. 13.

V. Ludovicus Granata de viro quodam religioſiſſimo imitatione digna commemorat hunc in modum: Vir ſanctus circumquaque tribulationibus ſeptum ſe videns, ajebat: Bonum quod expecto tam immenſum eſt, ut omne ſupplicium omneque tormentum mihi ſit voluptas. Hoc ſerium & Chriſtianum gaudium eſt, poſſe carere omni gaudio.

Stephanus Eduenſis antiſtes, illud Deuteronomii (Inundatione maris quaſi lac ſugent) ſic explicat: Inundatio maris, abundantia tribulationis, quæ tunc ſugitur, cum dulcis à juſtis reputatur. Lac nutrimentum parvulorum, tribulatio pabulum fit electorum. Eluviem hanc maris utique ſuxit qui dixit: * Sed & gloriamur in tribulationibus.

Vixit hic auctor anno 950. ſcripta ejus extant tom. 6. bibliothecæ SS. PP. editione ſecunda

* *Rom. c. 5. v. 3.*

Hoc ſanctorum hominum proprium eſt; quo afflictiores jacent in terra, hoc erectiores animo in cælum evolant. Vix nullus regum Ezechia melior, ſed pæne nullus etiam eo afflictior, ille tamen cladibus ſuis omnibus ſuperior, erecto ſemper & magno in DEUM animo ferebatur.

Ferunt Bohemiæ regem, Wenceslaum, cum profligato exercitu fractiſque viribus captivus teneretur, interrogatum, quo animo eſſet, reſpondiſſe: Nunquam meliori. Se namque humanis præſidiis vallatum, rarius de Deo cogitaſſe; nunc iis omnibus exutum in Deo ſpem omnem locare, nec fere aliud quicquam cogitationibus ſuis intereſſe, quã DEUM, qui ſperantem in ſe minime ſit deſerturus. En, quod dixi, quo calamitoſiores probi, hoc & alacriores attolluntur in divina.

Romanus Sapiens iterum iterumque ac denuo & ſæpius quærit: Quid præcipuum in rebus humanis eſt? Reſponſum ab ipſo iſtud eſt: Poſſe læto animo adverſa tolerare: quicquid acciderit, ſic ferre, quaſi tibi volueris accidere. Debuiſſes enim ferre, ſi ſciſſes omnia ex decreto Dei fieri. Flere, queri, ingemere, deſciſcere eſt. Quid eſt præcipuum? Animus contra calamitates fortis & contumax; luxuriæ non adverſus tantum, ſed & infeſtus. Quid eſt præcipuum? Altos ſupra fortuita ſpiritus attollere, hominis memi-

Seneca l. 3. Nat. quæſt. Exord. mihi l. 709.

meminiſſe, ut ſive felix eris, ſcias hoc non futurum diu: ſive infelix, ſcias hoc te non eſſe, ſi non putes.

Itaque, Chriſtiani, alacriter & hilare ferendum eſt, quicquid adverſorum ex alto immittitur. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit DEVS. Proficiendum eſt, nec ſemper in claſſe infima hærendum; nec unquam nobis tam præclare profeciſſe videamur, quin *paullo majora canamus*. In gymnaſio patientiæ primas non obtinet, qui ſolum patienter tolerat patienda, ſed qui etiam libenter, & hilariter. huic primum aut inter primos debetur præmium. Hilarem datorem diligit DEVS. 2.Cor. cap. 9. verſ.7.

CAPVT III.

Afflictiones perferendas eſſe CONSTANTER.

PVerorum luſus eſt flagello * turbinẽ torquere. Hunc luſum ſic inſtituunt: Cum turbo multiplici gyro jam fatigatus vertigine laborat, jamque collapſurus videtur, puer illum flagello ferit, & in novos erigit gyros. Iam iterum feſſum, flagello iterum iterumque increpat, ut rurſus ſe rotet turbo. Hunc luſum DEVS in Orbe terrarum ludit:

Dii nos quaſi pilas homines habent.

Plurimi jam jamque perituri viden-

* Dopff Spielen.

tur,cum ecce adest DEVS,& ruiturum erigit flagello;verberat,ut firmet; vulnerat,ut sanet;dejicit,ut erigat; malis onerat,ut bonis omnibus æternum cumulet. Nos pilæ,nos turbines sumus; qui pilam impellat, qui turbinem intorqueat, DEVS est, qui quidem tot ictibus & impulsibus hoc agit,ut bajuli crucis non solum *Patientes* & *Hilares*, sed & *Constantes* simus. Atque hic tertius ferendæ crucis modus, CONSTANTER. Quæ autem Constantia in adversis sit necessaria,nunc docebimus.

I. Eundem semper habere vultum,Socratis est,dicebant veteres. Nos paullo aliter: Eandem semper habere mentem, Christiani est. Et hæc querelarum pæne maxima in gymnasio Patientiæ, plurima bene inchoari, male finiri. Malus finis est,finem ante finem facere. Quid,quæso, sentiendum de crucigero illo,qui die Christi patientis ligneam crucem ingenti conatu, obviisque humeris in se recipit, sed ubi onus opinione gravius persentiscit, mox molem pineam ad proximas ædes acclinans: Ego,ait,succumbo; tu vide quem alium pro me bajulum nanciscaris, qui te domum reducat. Hic quidem inter crucigeros esse cœpit,non permansit. Ita nonnunquam pauperes & viribus exhausti homines, lignorum fascem in silva suscipiunt foco deportandum. Sed onus, quod inter eundem solet crescere, in via demum abjiciunt:

Ita nos consumpta denique omni patientia, in querulas voces erumpimus: Quis improbis & insanis his laboribus non tandem succumbat? Cui fibra tam cornea est, ut tot cladibus non frangatur? Quis tam aheneus, ut perferendis tot ærumnis par sit? Prolixæ sunt nimis hæ miseriæ, nec finem sui reperiunt. Ita tandem languemus, cadimus, jacemus.

Qui perseveraverit, ô boni, qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. *Matt. c. 10. v. 22.* Christi Domini in cruce constantia quam varie, & quam valide fuit tentata? Si rex Israel, ajunt, si filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Verum, ut Chrysostomus perquam eleganter: Ideo, inquit, de cruce non descenderat, quia filius Dei erat: Cui non difficile descendere de patibulo, qui potuit resurgere de sepulchro. Sed quia patientiam docebat, inquit Augustinus, ideo potentiam differebat. *Aug. tract. 37. in Ioan. fine.* Filii Dei constantes sunt, nec antequam *Consummatum est*, pronuntiarint, finiunt.

Permissum est quidem conceptissimis his verbis precari: *Pater, transeat à me calix iste.* Sed addendum semper: *Veruntamen, non mea, sed tua Voluntas fiat.* Calicem hunc amarissimum, si sic velis, ô DEUS, usque ad ultimas fæces exhauriam.

Aurificis est scire, quamdiu auro sit

in igne ſudandum, nec aurum prius ex hoc balneo educitur, quam ſatis eſſe
Actor. cap. 1. verſ. 7. purgatum conſtet. Ita ſane non noſtrum eſt noſſe tempora, vel momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Nos aurum, DEVS aurifex eſt; flammas exibit aurum, cum viſum fuerit aurifici.

Et videte pertinaciſſimam multorum in rebus vilibus ac fluxis conſtantiam. Quoties audire eſt voces illas: Non ceſſo, non deſiſto; quod cœpi, pertexam, quod aggreſſus ſum pervincam; Aut Cæſar, aut nullus; aut vincendum, aut moriendum; nullam quietis partem capiam, dum hoc effecero. En conſtantiæ ſpecimina!

Quî fit igitur quod in patientiæ gymnaſio tam cito, tam facile noſtra langueſcat Conſtantia? Eſt qui dicat: *Non poſſum hoc amplius ferre.* Dic: *Non volo hoc amplius ferre.* Poſſes, ſi velles. Sed ut equi in longiore itinere fatiſcunt; ſic in malis diuturnioribus laſſeſcit noſtra patientia. Imo, quod turpius, quandoque vix mala nos tangunt, & malis cedimus, cæptis deſiſtimus, oblanguemus. Variamus quotidie judicium, & in contrarium vertimus, vitamque ſcindimus diverſiſſimis propoſitis.

Eam ob cauſſam Annæus prudentiſſime monens: Ante omnia, inquit, hæc cura, ut conſtes tibi. Majus eſt ut propoſita cuſtodias, quam ut honeſta proponas. Sed pleriſque vita per luſum agitur: judicia

Seneca de Otio ſapiēt. cap. 1. & epiſt. 20

dicia nostra non tantum prava, sed & levia sunt. Fluctuamus, aliudque ex alio comprehendimus: petita relinquimus, relicta repetimus: alternæ inter cupiditatem nostram & pœnitentiam vices sunt. Nemo proponit sibi quid velit, nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantum mutat, sed redit, & in ea, quæ deseruit ac damnavit, revolvitur. Preme ergo quod cœpisti, & patientiam persevera. Nosti Siracidæ dictum: *Eccli. c. 27. v. 12.* Stultus ut luna mutatur. In gravi morbo est, qui sic lunaticus est.

II. Constantiā DEVS in omni honesto amat. Et quæso; Vbi, & qui simus, cogitemus. Dum vivimus, † tirocinii annos agimus, tirones sumus, tirocinii domum habitamus, inter superos inferosque medii; prout jam bene constanterque nos tractaverimus, ita domum sortiemur æternam, & aut Superorum illam, aut inferorum. DEVS nostræ nunc constantiæ experimentum capit, & præmium differt, ut cumulatius reddat.

Augustinus non immerito miratur, DEVM Iacobo Patriarchæ tam familiarem, tanto tamen tempore celasse, quod filius Ioseph superstes ageret. Optimus senex mœrore conficiebatur ob Iosephum filium à feris, ut putabat, lace-

† Wir seynd im Novitiat vnd Probierjahren.

ratum. Mœrorem DEVS nec verbulo mitigavit. Quid hoc sibi voluit? Iacobi constantiam tentavit. Ideo & luctum geminavit, cum amantissimus etiam Benjaminus à parente abstraheretur. Ipsius Iosephi constantiam quantis DEVS experimentis inspexit? Decimum septimum annum egerat Ioseph cum à fratribus venderetur. Decennio serviit; pudor illius quotidie ab hera blandissime sollicitatus est: at ille stuprum adeo constanter recusavit, ut nec minis, nec lacrimis, nec precibus vinci potuerit; in pudicitiæ proposito immobilis perstitit. Inde castissimus juvenis in maleficorum carcerem conjectus, ubi cum regio pocillatore ac pistore annum exegit. Duobus illis eductis, biennium insuper in vinculis traduxit, mira probitatis & patientiæ constantia. Nam innocentiam suam Deo committens, neque se defendere curavit, neque rem ita ut gesta erat, indicare: sed vinculorum necessitatem constanter tulit, spe una se solatus, potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cujus certe vigilantissimam providentiam insigniter est expertus. Nam post triennium in carcere consumptum ad Pharaonem regem eductus, totius Ægypti Prorex salutatus est. Atque tunc annum egerat tricesimum, post quem octoginta deinde annis Ægypto præfuit, in summo dignitatis gradu, regi proximus. Nempe hic Dei mos est,

Gen. c. 39. v. 10.

longe

longe majorem meritis mercedem, multoque semper amplius labore præmium largiri.

En patientis Constantiæ amplissimam dignitatem! Quapropter, quisquis es, esto fidelis usque ad mortem, & dabitur tibi corona vitæ. *Apoc. cap. 2. v. 10.*

Omnem rerum naturam consideremus: Quid juvat artificium discere, non tamen ita perdiscere, ut artis specimen possis edere? Quid cursura certas, si prius consistas, quam ad metam pervenias! Quid Patientiæ gymnasium frequentas, si discendi constantiam non cogitas? Nihil hîc agit, qui dies complusculos aut hebd omades vel menses sub ferula Patientiæ triverit, demum in impatientiã erumpens dicat: * Sat diu discipulus fui: veteres è scholis cantilenas nauseo; deinceps mei juris ero; ad pileum evolabo. *Ad libertatem.* Apage tu mihi hos discipulos ab hoc gymnasio. minerval frustra dant; nihil sciunt, quamvis plurima discunt. Incassum incipiunt, quia cœpta non perficiunt. Constantia deest. Quid autem prodest incipere, si nolis perficere? Dei perfecta sunt opera. *Deut. c. 31. vers. 4.* Hebræus rex Salomon vel inde laudatissimus est, non quod struere templum cœperit, sed quod ad fastigium perduxerit. Ædificavit Salomon domum, & consummavit eam. *3. Reg. cap. 6. v. 14.*

Christus

* Der Geistlichen Suppen hab ich genug.

Vide obſecro, mi Lector, Triſmegiſtum meum l. 1. c. 8. de Inconſtantia humanæ voluntatis.

Chriſtus patientiſſimus in hac ſcholâ præceptor, diſcipulos illos minime ambit, qui conatu ingenti ordiuntur, leges aliquamdiu obſervant, ſpem aliquam profectus faciunt, induſtriam non poſtremam adferunt; at paullatim flacceſcunt, ſcholas negligunt, meræ jam ſocordiæ ſe dedunt, tandem præter impatientiam veterem nihil ſciunt. Abite hinc deſides, exeſte inconſtantes. Hîc nemini eruditionis teſtimonium datur, niſi tam præclare ſe geſſerit, ut jure de eo dici poſſit, *Curſum conſummavit*.

Apoc. cap. 3. v. 11.

CONSVMMATVM EST, ultima omnium in hac ſchola prælectio eſt, qui hanc non didicit, in patientiæ gymnaſio fruſtra fuit. Apocalypticus Angelus monet: Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Hoc divus Baſilius eleganti oratione exponit, qua quadraginta Martyrum conſtantiam extollit, qui Licinii Imperatoris ævo ad Armeniæ urbem Sebaſten ſub puro Iove, aura perfrigida, ſæviente hieme nudi pernoctare juſſi ſunt, ita frigore necandi. Vox una omnium erat: Certemus, & emetiamur hoc ſtadium quod ingreſſi ſumus; certamen excipient coronæ. Vocem firmarunt viſa cæleſtia. Nam unus aliquis è cuſtodibus, dum vigilat, videt Angelos è cœlo ſubmiſſos, qui triginta novem coronas inter Chriſtianos milites partirentur. Hîc ipſe ſecum: Horum, inquit, quadraginta ſunt:

quadragesimi corona ubi est? dum hæc apud animum suum volvit, unus è beato illo numero, vitæ nimium amans,& tormentis impar in proximas thermas transiit. Ah,delicate martyr,quid agis? Mortem fugis? Imo ipsissimam mortem invenis, hoc ipso loco, quo effugiendam credis. Nam repentinas frigoris & caloris vices non tolerans miser, paullo post expiravit. O miserum,ter miserum! incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdin. Brevissimos dolores horruit, in æternos incidit: & quia Constantiam amisit, supplicium incurrit sempiternum. At vero ceteri ad supremum usque halitum constantissime perseverarunt,corona digni, quia perseverantia pleni.

III. Et cur in gymnasio Patientiæ non perseveremus? Angusto temporis gyro miseriæ omnes clauduntur; celeri puncto finiunt dolores; tristius momentum æterna excipiet voluptas. Vitam illam expectamus, inquit Tobias, quam DEVS daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Sic currite, hortatur Paulus, ut comprehendatis. *Tob. cap. 2. v. 18.* *1. Cor. cap. 9. v. 24.*

Fuerunt qui Cynicum illum philosophum interrogarent hunc in modum: Dic, mi Diogenes, cur ætate tam provecta tuum adhuc dolium habitas, cur philosophiæ tam rigidæ non renuntias? Quibus ille: Ridiculi vos estis homines,

nes, inquit: si curram in catadromo, num cessem currere jam metæ vicinus, ut alius mihi præmium præripiat? Ego vero potius cursu ferar concitatiore.

Quin & nos paria cogitamus? quid stultius quam deficere, cum fini sumus viciniores? Iam prope metam contingimus, & cursum desinamus?

Virg. 1 Æn. *O passi graviora! dabit Deus his quoque finem.*

Sed Diogene multo sapientius Assisias Franciscus, qui annis compluribus religiosissime sibi mortuus, tandem ultimæ cum Morte luctæ vicinus: Incipiamus, inquit, ô fratres, servire Domino Deo nostro, quia usque nunc parum profecimus.

In vita S. Francisci c. 14.

Itaque *constanter*, ô Christiani, *constanter*: pergendum est in incepto, & brevissimum iter reliquum alacriter conficiendum. Ad hoc duo præcipue nos juverint.

Primum est, *Suimet Accusatio*. In omnibus quæ patimur, reos nos fateamur. Pro se quisque dicat: Merito hæc patior: Ego quidem justissime affligor. Iustus es Domine, & rectum judicium tuum. Rectissime dixit Augustinus: Iudicia Dei plerunque occulta, nunquam tamen injusta. Quamdiu nosmet insontes credimus, & immerentes affligi, tamdiu & patientia languet, & constantia.

Psal. 118. v. 137
Aug. ser. 82. de tẽp.

Ægyptii Proregis Iosephi fratres, profecto exploratores non erant, ut arguebantur,

bantur, monetam etiam pro tritico fidelissime repræsentarant, dominicum scyphum neutiquam furati fuerant, nihilominus reos se professi: Merito, ajunt, haec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, idcirco venit super nos ista tribulatio. Imitemur, obsecro, & dicamus: Merito hæc patimur, tametsi suspicio, fraus, error, mendacium pessimam in nos fabam cudant, idque in insontes: Nihilominus, merito hæc patimur, hæc & graviora vel millies meriti, rei sumus. At ego, inquis, hac in re innocentissimus accusor. Esto. Quid jam? Num ideo te reum negabis? Recordare, quæso, ante annos triginta, aut etiam quadraginta noxam à te commissam, & nondum persolutam pœnam. En, exactor jam adest, & solutionem poscit. Et quamvis objecti criminis nullam culpam sustineas, compos tamen fuisti culpæ jam pridem patratæ, sed nondum expiatæ: *Idcirco venit super te ista tribulatio.* Ergo nunc exede, quod dudum intrivisti.

Gen. c. 42. v. 21.

IV. Irene Imperatrix, quod Paulus Diaconus narrat, à suomet famulo pulsa imperio: Ego, ajebat, Deo acceptum fero quod me orphanam & indignam ad imperium evexerit; quod vero jam dejici me permittat, meis id peccatis adscribo: in cunctis autem malis & bonis sit nomen Domini benedictum. Vox digna cælo. Hoc est inter serenos & nubi-

Paul. Diac. l. 23.

nubilos soles eundem præ se ferre vultum, & instar Heliotropii ad suum semper respicere Phæbum. Atque hoc etiam perditissimum latronem Apostolis priorem in paradisum evexit, quod è cruce velut è cathedra suorum ipse scelerum præco proclamarit: *Et nos quidem* juste. Latronum alter pæne reum se negat, dum improbe libertatem postulat.

Cum ad portas Bethuliæ jam hostis esset, & in urbe ingens omnium ejulatus audiretur, Iuditha vidua castissima in concionem progressa, ut flentes in spem
Iudith. cap. 8. *v.* 26. & 27. erigeret: Nos ergo, inquit, non ulciscamur nos pro his quæ patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram evenisse credamus.

Itaque cum affligimur, aut punimur, non in alios culpam, sed in nos ipsos referamus, ac fateamur, nos longe mitius, quam commeruerimus, puniri à Deo, qui more suo pœnam statuit noxa semper minorem, & apud ipsos etiam inferos, ut theologi loquuntur, *citra condignum* punit. Hinc Iobus sapientissime
Iob. c. 11. *vers.* 6. optans: Atque utinam, inquit, Deus loqueretur tecum, ut intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. Tu complurium
Eccli. cap. 5. *vers.* 4. scelerum tuorum oblitus, non itidem Deus, *qui patiens est redditor,* qui minus

exig

exigit quam debeas. Quiſquis igitur in miſeria eſt, aſſidue dicat: Peccavi; & ego quidem juſte punior; merito hæc patior; minora exigor, quam mereatur iniquitas mea; nimium molli tangor ferula; multo graviora commerui. Atque hoc primum eſt, quod diximus, Conſtantiæ adjumentum, *Suimet Accuſatio.*

Alterum, *Divinæ Voluntatis ac Providentiæ conſideratio.* Omnia quæcunque patimur, Deo volente patimur. DEVS ab æterno non ſolum prævidit, ſed & voluit ut unuſquiſque in eas omnino miſerias incideret, in quas revera jam incidet. Itaque ſeparemus culpam á pœna, tollamus ab afflictione delictum; & dicendum erit; Iuſtiſſimus DEVS, uti nullius peccati eſt auctor, ita omnium afflictionum & pœnarum principalis (atque ut theologi loquuntur) *Poſitiva effectiva cauſſa eſt.* Non vult DEVS, ſed permittit ut noxa ſeu culpa quæ plurimarum ſæpe miſeriarum ac pœnarum cauſſa eſt, committatur. Sed commiſſa culpa vult etiam, quia juſtus eſt, ut ſequatur pœna.

Miſerias dico, & pœnas, nõ culpas.

Ergo à Deo Deique Voluntate ac Providentia univerſæ calamitates & ærumnæ in nos immttauntur. DEVS vult (quod probe capiamus) ut his omnino, quibus premimur malis, premamur. Ideo, quiſquis es, debes velle hæc pati (* quod Seneca monet) cũ ſcias ex decreto

Vide Heliotropiũ meum. Et hîc ſupra part. 2. cap. 6.

* *Sen, l. 3. nat. qq. proœm.*

creto Dei fieri. Amantiſſimus hic pater liberos ſuos ſevere educat.

Fit nonnunquam ut in plateis pueri ludant, virgarum metu ſecuri. Sed inſperatiſſimus adeſt vir quiſpiam honeſtus, qui unius è turba adoleſcentuli aures arripiens, miſellum à ſociis abducit. Quiſquis hoc fieri cernit, mox affirmat: Proculdubio hic pueri parens eſt; filium ſuum abducit, alios non curat. Ita nos ſæpe dum ludimus, dum nugamur, dum laſcivimus, ab optimo parente abducimur à luſu. Qui luſus noſtros afflictionibus turbat, qui aurem pervellit trahitque, non ignotus homo, non alienus eſt, pater eſt. Nam quem diligit Dominus caſtigat (millies inculcandum) flagellat autem omnem filium quem recipit. Quod ſi extra diſciplinam eſtis, ergo adulteri, & non filii eſtis.

V. Hiſpanica quædam vina ejus generis ſunt, ut in ſua patria non ſine horrore bibantur, cum trans maria vehuntur, ſaporem & odorem acquirunt gratiſſimũ. Ita nos DEVS trans mare afflictionis vehit, ut auſteritate poſita optimum patientiæ odorem acquiramus. Dei nutu fiunt hæc omnia. Qua ratione vinum auſterius manſuetos mores doceatur, jam ſupra dixi: addo iſtud.

Card. l. 13. de Subtilit. mihi. p. 282.

Hieronymus Cardanus, vir variæ eruditionis affirmat, ab explorata experientia conſtare, Muſti dulcedinem ſervari poſſe hac induſtria: Si dolium, inquit, intus

tus & extra pice oppilatum, dulci vino licet fæculento impleatur, & menſem flumine mergatur, anno integro nil decedet dulcedini, quam picis calor & aquæ frigus defendunt.

Non aliter agit nobiſcum Deus, qui nos calamitatum aquis immergit, ne in pravos mores degeneremus, & acetum fiamus. Vtique hoc fluvio merſus eſt rex ille qui vociferatur: Libera me ab iis *Pſ. 68. v. 15.* qui oderunt me, & de profundis aquarum. At ubi his aquis extractus eſt, de eo ſibi ſic gratulatus eſt: Miſit de ſummo, & accepit, & aſſumpſit me de aquis *Pſ. 17. v. 17.* multis.

Lætienſis abbas Ludovicus Bloſius ad *Bloſ. Inſtit. ſpirit. cap. 8.* rem dixit, quod grandiſſimis & plane aureis characteribus videtur exarandum. Verba piiſſimi ſcriptoris hæc ſunt: Quidam amicorum Dei ait: Quem DEVS donis potioribus exornare, ſublimiterque transformare decrevit, eum non blande & molliter lavare, ſed totum in mare amaritudinis immergere conſuevit. Nota hoc, mi Chriſtiane, nota, nota: non vino roſaceo te lavandum, ſed mari ſalſiſſimo & amariſſimo immergendum. Et hoc tibi balneum pater amantiſſimus paravit ab æterno.

Quapropter omnia omnino, læta, triſtia è Dei manu acceptãda, & hoc tenore conſtantiſſime pergendum, uſque in finem. Quot pſalmos rex Hebræus compoſuit hac inſcriptione: *Pſalmus uſque in*

 finem.

finem, qui ſcilicet à primo ad ultimum uſque verſum decantandus fuit. In Patientiæ gymnaſio, non theatrales fabubulas, non nuptiale canticum modulari cœpimus ſed mortuale, ſed lugubres threnos, quos profectò peſſime canimus, ſi non canimus uſque in finem. Nunquam deerit quod patiamur.

Thom. de Kēp. l. 1. c. 13. n. 3. & l. 3. c. 20. nu. 3. Veriſſime dictum: Vna tentatione ſeu tribulatione recedente, alia ſupervenit: & ſemper aliquid ad patiendum habebimus: ſed & priore adhuc durante conflictu, alii plures ſupervenient, & inſperate. ideo threni ſic modulandi ſunt, † ut modulorum fines extendamus. Cantandum eſt carmen Patientiæ uſque in finem.

Inchoantibus præmium promittitur, ſed perſeverantibus datur. Iudas Iſcariothes optime cœpit, ſed peſſime finivit; laudatur illius initium, ſed finis damnatur. Multorum eſt incipere; paucorum finire. E beati Gregorii ſententia: Virtus boni operis perſeverantia eſt, quæ ſola coronatur. Incaſſum bonum agitur, ſi ante terminum vitæ deſeratur.

Bernardus ad hoc varie inſtammans: Prorſus, inquit, abſque perſeverantia nec qui pugnat, victoriam; nec palmam victor conſequitur. Vigor virium, virtu-

tum

† Man muß in dieſem Geſang außhalten.

tum consummatio, soror est Patientiæ Perseverantia. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem, nec beneficium gratiam, nec laudem habebit fortitudo. Diabolus soli semper Perseverantiæ insidiatur, quam solam virtutum novit coronari. Nimirum Finis, non pugna coronat. Lauda navigantis felicitatem, sed cum venerit ad portum. Parum est crucem humeris recepisse, nisi eam deportaveris usque ad metam. *Væ his qui perdiderunt sustinentiam.* Eja fortiter, Christiani, & constanter, ne in nos cantetur fabula, *Ecclі. cap. 2. v. 16.*

Cœpisti melius, quam desinis: ultima primis
Dedecori sunt ——

Divinus Paulus Mileti flentibus valedicens libere proclamat: Vincula & tribulationes Hierosolymis me manent. Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum. Sequamur præeuntis vocem, & accinamus; pro se quisque dicat: Quoquo pretio, quibusquibus impensis & ærumnis coemendum sit cælum; oderint, persequantur, vexent, lacerent me, quotquot volunt; mala me onerent, quotquot Deo placuerit immittere; omnia facere, omnia pati paratus sum, dummodo consummem cursum meum, dummodo liceat ad finem dicere: CONSUMMATUM EST. Fructus labori, sat scio, respondebit abundantissimus, æternus. *Actor. c. 20. v. 23. & 24.*

CAPUT IV.

Afflictiones tolerandas esse cum GRATIARUM ACTIONE.

PHidias artificum nobilissimus, plastes doctissimus, è luto, cera, gypso, marmore, ligno, ære, ebore, argento, auro, ex omni denique materia statuas, & ex omni pæne ligno Mercurium potuit effingere. Affirmat Seneca: Non ex ebore tantum Phidias sciebat facere simulacra: faciebat ex ære: si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset quale ex illa fieri optimum posset. Quod si ligno rudi & nondum dolato vox fuisset, utique gratias huic magistro suo maximas habuisset, quod eruditæ manus beneficio licuisset sibi pristinam deformitatem exuere.

Seneca epist. 85. fine.

Ærumnis & afflictionibus homo sic dolatur ab omniscio artifice Deo, ut in novam omnino dignitatem reformetur. Ideo par est, ut suo Phidiæ gratias agat informis antea truncus, nunquam in tam elegantem statuam mutandus, nisi tam multum sui amisisset, dolabris inclementer & aspere tractatus.

Diximus adversa omnia *Patienter, Hilariter, Constanter* toleranda. His quartum addimus modum, CUM GRATIARUM ACTIONE, seu, *Grate*. Cur autem gratiæ sint agendæ pro calamitatibus alioquin ingratissimis beneficiis, jam exponemus.

I. Ger-

I. Germani veteres ſuos olim liberos erudierunt, traditis per certa ſymbola præceptis. Inter quæ & hæc numeranda. Siquando iter feceris, ajebant, non prius è loco, ubi feſſus accubueris, abeas, antequam ter deſpuas. Hoc ſcilicet volebant, attente circumſpicerent, ſi quando viatores eſſent, ne quid ſarcinularum poſt ſe reliquiſſent. Sic & ſtellas digitis monſtrari vetabant, non quod nefas ſit manum ad ſidera intendere, ſed quia curioſo ſtellarum aſpectu oculorum aciem hebetari credebant. Sic etiam prudenter monebant: Si quid te uſſetit, dicito, *Deo gratias*: Aut, * *Rependat hoc Deus*. Præceptum ſane aureum, & ad rem noſtram. Quicquid ignium, quicquid adverſorum te uſtularit, quiſquis hominum te læſerit aut turbarit, tam amplas tu age gratias, perinde ac ſi ſtipem liberaliſſimam acceperis.

Solent etiam parentes ſerii ſuos liberos condocefacere, ut virgis caſtigati, virgas oſculentur. Sic & in ſcholis diſcipuli melioris indolis magiſtro gratias agunt, cum cæſi ſunt, perinde ſi dicant: Domine Præceptor, me punitum non ægre fero; pœnas merui: jamque mihi potius gratulor, quod etiamnum magiſtro meo curæ ſim; quod nondum ſpem omnem de me abjecerit. Et quid indigner? Præceptoris eſt in diſcipulos animadvertere cum delinquunt, ita in po-

* Vergelts Gott.

ſterum cautiores fiunt. O bonam indolem, ſed raram, quæ plagas hoc ore concoquit! Ita decet. In omni patientia & longanimitate, cum gaudio gratias agentes Deo patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum. Atqui hæc pars, hæc ſors ſanctorum eſt, *Pati plurima*, & gratias agere, quod tanto ſe DEVS dignetur honore.

Coloſſ. cap. 1. v. 11.

Vt hoc ipſum Chriſtianis omnibus validiſſime perſuaderetur, divina Chryſoſtomi facundia mire laboravit. Chryſoſtomum ipſum loquentem audite: Hæc eſt, inquit, Voluntas Dei, ſemper gratias agere: hoc eſt animæ ſapienter inſtitutæ. Paſſus es aliquid mali? ſi velis, non eſt malum: gratias age Deo, & malum in bonum transmutaſti. Dic tu quoque quemadmodum Iob: Sit nomen Domini benedictum in ſæcula. Quid enim tale, quæſo paſſus es? Incubuit morbus? At nihil novum eſt, corpus enim mortale nobis eſt, & pati natum. Sed pecuniarum inopia? Verum & hæc acquiri poſſunt, & amitti, & hîc tantum manent. Sed ab inimicis inſidiæ & calumniæ? Sed nos in his injuriam non patimur, ſed illi qui faciunt. Peccavit enim non qui male paſſus eſt, ſed qui male fecit.

Chryſ. tom. 5. ho. 68. initio, cujus inſcriptio, Quod maximum lucrum in tribulationibus eſt gratiarum actio. mihi p. 365.

Quicquid ergo malorum te premat, age Deo gratias, & malum in bonum transmutatum eſt. Ne igitur, quod idem Chryſoſtomus monet, in tentationibus

tionibus indignemur, neque angustiemur, neque tumultuemur. Iob gravius vulnus diabolo intulit, cum spoliatus gratias egit, quam cum pauperibus sua distribuit. Omnibus enim privatum, generose & cum gratiarum actione id ferre multo majus est, quam in divitiis degentem facere eleemosynam, sicut in hoc contigit justo.

Idem tom. 4. in 1. ad Thess. cap. 3. hom. 3. post med.

At, Ignis ingruens sæpius substantiam tuam absumpsit, & totam domum populatus est? Reminiscere eorum quæ Iob acciderunt: age gratias Domino, qui prohibere potest, & non prohibuit, & tantam recipies mercedem, quantam si omnia illa in pauperum manum reposuisses! Hoc ipsum iterato affirmans: Parem, inquit, habebis mercedem cum eo, qui pecunias suas pauperibus largitus est, si amissis illis gratias egeris, & cum ad divinatores ire potueris, sustinueris illas magis non recipere, quam hoc pacto recipere.

Idem eod. tomo. hõ. 1. post med. & tom. 1. hom. 5. de patient. Iobi.

Sed in pauperie degis, & fame, & infinitis periculis? Recordare Lazarum cum inopia, & orbitate, & innumeris aliis pugnantem molestiis, & hæc post virtutem tantam. Recordare Apostolorum, qui & in fame, & in siti, & in nuditate degebant; prophetarum, justorum; & omnes ipsos invenies non de divitibus, non de gaudentibus, sed de egentibus, tribulatis, & angustiatis esse. Hæc apud teipsum colligens, Domino gratias

age, quod te hujus fecit participem, non exosus, sed & valde diligens: quoniam & illos tot gravia pati non permisisset, nisi vehementer amasset. Nullum gratiarum actioni par bonum. Hoc maximum est sacrificium, hæc oblatio perfecta.
1. Thess. cap. 5. v. 18. Ideo divinus Paulus: In omnibus, inquit, gratias agite; hæc est enim Voluntas Dei.

Hebræi juvenes ad Babylonicum rogum damnati, in ipsis flammis, tanquam lautissime epulati, gratias agebant Deo. Nam Daniele teste, quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant DEUM in fornace dicentes: Benedictus es Domine DEUS patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula. Et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum, & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis. Hinc illis igneus hic carcer pro æstivo palatio, piceus fumus pro vernante cælo, flammæ pro veste, catenæ pro armillis & torque fuerunt.

II. Et quia hoc quod asserimus, gratias Deo etiam in adversis agendas, res maximi momenti est, amplissimis id testimoniis firmandum est. Chrysostomus, quod dici cœptum, hac in re singulariter facundus, & plane Chrysostomus, hoc est oris aurei orator, hanc unam rem assidue, ut decebat, inculcans: Gratias, inquit, porro agere convenit, non divites modo, sed & paupertate oppressos: non

Chrys. to. 4. in c. 1. ep. ad Rō. hom. 2. initio.

sanos

ſanos,ſed & ægrotantes: non eos quibus proſpera omnia, ſed & eos quibus adverſa contingunt. Deo enim tum gratias agere, cum ſecundo curſu res feruntur, nihil mirum fuerit, at vero cum ingenti ſuborta tempeſtate jactata undique navis periculum incurrerit, tum demum magna exiſtit patientiæ, æquanimitatiſque probatio. Quo certe & Iob hinc coronam reportavit, & diaboli impudens os obturavit, planum faciens ſe, cum felix eſſet, non ob pecunias, ſed ob multam erga Deum charitatem gratias egiſſe.

Hoc eſt maxime grati animi, hoc ſapientiæ ſtudioſi, in rebus etiam aſperis & adverſis gratias agere, pro omnibus gloria DEVM afficere, non ſolum pro beneficiis, ſed etiam pro ſuppliciis, hoc enim majorem mercedem conciliat. In bonis quidem gratias agens reddidiſti debitum: In malis autem, DEVM conſtituiſti debitorem. Qui enim beneficio affectus eſt, & agit gratias, reddit debitum: qui autem male affectus eſt, & gloria afficit, is debitum acquirit. Ita DEVS æque eſt laudandus, & cum punit, & cum à ſupplicio eximit. Vtraque enim ſunt curationis, utraque ſunt bonitatis. Oportet ergo eum æque laudare, & quod poſuerit Adam in paradiſo, & quod eum expulerit; & agere gratias non ſolum pro regno, ſed etiam pro gehenna. Eam enim & fecit & minatus eſt, ut à vitio liberaret. *Idem tom. 1. in pſ. 9*

Quem-

Idē in Ps.148 med. mihi pag. 1082. & seq. Quemadmodum ergo medicum non solum nutrientem, sed etiam fame excruciantem; non solum in forum educentem, sed etiam domi alicubi includentem; non solum ungentem, sed etiam urentem & secantem observamus, & admiramur (etsi enim sunt contraria quæ fiunt, unum tamen finem respiciunt) ita etiam oportet DEVM laudare pro omnibus, atque adeo multo magis, quatenus hic quidem DEVS, ille vero homo: & quod res quidem eorum sæpe aliter eveniunt, quæ autem DEVS facit, fiunt cum summa sapientia & cura. Ideo etiam, Non solum gratias agamus Deo, si consequamur quod petimus, sed etiam si repulsam passi fuerimus. Nam cum DEVS nobis aliquid denegat, non minus pater est, quam si concessisset. Nescimus enim nos quæ nobis conducant sicut ipse novit.

Idē in c.11. Gen. ho.30. post med. Idem tom.5. hom.1. propius finem. Itaque sive voti compotes, sive impotes simus, gratias agere debemus. Magnus ergo thesaurus est gratiarum actio, magnæ divitiæ, inconsumptum bonum, & fortis armatura. Eritque in tribulationibus remissio, si sit in ea gratiarum actio. Ibi multæ quidem insidiæ, ubi virtus: illic invidia, ubi misericordia. Sed est nobis telum maximum, quod omnes tales machinas repellere valet, qui per hæc omnia Deo gratias agit. Perdidisti pecunias? Si gratias quidem egeris, animam lucratus es, & majores nactus es divi-

divitias, quia Dei benevolentiam hausisti amplius.

Nec aliter ſane Auguſtinus: Sic, inquit, ſunt boni & mali, quomodo ſi duo vaſa ſint plena, & unum habeat putredinem, & aliud aromata pretioſa cum uno ventilabro ventilata. Illud vas, ubi fuerint aromata, odorem deſiderabilem, aliud autem fœtorem intolerabilem reddit. Ita ſimul boni atque mali indiſcrete quidem turbati, ſed alto Dei judicio ſeparati. *Aug. tō. 10. ſerm. 111. de Tēp. mihi p. 302*

Quoties aliqua tribulatio in Mundum venerit, qui boni ſunt, velut vaſa ſancta gratias agunt Deo, qui eos caſtigare dignatur: illi vero qui ſunt ſuperbi, luxurioſi, cupidi, blaſphemant & murmurant contra DEVM dicentes: O Deus quid tanti mali fecimus, ut talia patiamur? Vnde ſæpe fit, ut infelices iſti amore hujus vitæ obligati, nec iſtam tenere poſſint, & illam ſempiternam, de qua fugiet dolor & gemitus, amittant: & quod pejus eſt, nec iſta mala præſentia poſſunt evadere, & ad illa quæ æterna mala ſunt, eorum crimina eos faciunt pervenire.

Igitur, Admonendi ſunt, inquit Gregorius, qui flagella metuunt, ut ſi malis veraciter carere deſiderant, æterna ſupplicia perhorreſcant. *Greg. part. 3. paſtor. Admonit. 14. initio.*

Veterum Patrum hiſtoriæ memorant, fuiſſe inter eos hominem, qui culpa prorſus non ſua, in odium & infenſionem omnium *Vitæ PP. tr. de Fortit.*

omnium incurrit. Nemo eum amplius admittebat, nemo ſalutabat, nemo librum vel panem commodabat, nemo finitis laboribus domum ſuam invitabat. Ille tamen (quod laude digniſſimum) in his omnibus gratias Deo agebat. Evenit autem ut hic ipſe à meſſe domum rediens nil panis reperiret. Quid hîc ageret? à ſociis nil ſperari potuit: num ergo è cœlo petendus panis? Inde profecto allata eſt annona. Nam brevi adfuit, qui ad fores pulſaret, camelum trahens panibus onuſtum. Vbi hanc Dei liberaliſſimam in ſe providentiam anachoreta vidit, in lacrimas ſolutus: Ergone, inquit, ô mi amantiſſime DEVS, indignus ego ſum, qui diutius pro te penuriam patiar? Ab eo autem tempore & alii in eum longe mitiores erant, & ut ſcriptor loquitur, *repauſabant eum.*

Tob. cap. 2. v. 13. & 14. III. Ille optimus, & exploratæ patientiæ ſenex Tobias, Non eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga cæcitatis evenerit ei: ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Hoc nobis omni conatu imitandum eſt. Cum deſpicimur, ridemur, in odium vocamur, cum in mala plurima præcipitamur, gratias Deo agamus. Quo facto provocatus Deus, aut hoſtiles aliorũ in nos animos mutabit, ut crebra teſtatur experientia, aut aliunde, quicquid hoc mali eſt, largiſſime penſabit.

Hæ

Hæc beatiſſimi Pauli mens eſt, qui hortatur: Gratias agentes ſemper pro omnibus. Quod divus Hieronymus conſiderans: Pro beneficiis, ait, gratias agere vel idololatræ ac Iudæi norunt, pro calamitatibus & ſuppliciis ſoli Chriſtiani. Quare juxta Apoſtolum in omnibus periculis & miſeriis dicamus ſemper, *Benedictus Deus*. Hic animus Chriſtiani eſt.

Epheſ. cap. 5. v. 20.

Qua de re Imitatio Chriſti libro tertio, capite quinquageſimo tam præclare diſſerit, ut putem hoc, quod dixi, caput, aut certe illius partem afflictis, mœſtis, quocunque modo turbatis quotidie prælegendum. Vnde ad inſtitutum & hæc delibamus: Gratias tibi ago, Domine Deus, quia non peperciſti malis meis, ſed attriviſti me verberibus amaris, infligens dolores & immittens anguſtias, foris & intus. Diſciplina tua ſuper me, & virga tua ipſa me docebit.

Thom. de Kēp. l. 3. c. 50. nū. 5. Ærumnoſis hoc præſertim capite legendus.

Refert è beati Dominici familia eccleſiaſtes inſignis, Virum ſpectatæ eruditionis à religioſiſſima quadam virgine compendium vitæ ſanctius inſtituendæ petiiſſe. Illa decem omnino documentis rem omnem complexa, & quinto quidem loco hoc aſſignans: Tantis doloribus, ajebat, & angoribus nemo afficiatur, quin gratias pro iis agat, ſeque indignum his judicet, & pœnas majores ac duplicatas petat. Quod illa certe re-

Ioan. Taulerus Inſtitut. c. 24. Vixit anno 1350.

ipſa

ipſa præſtitit. Quin & nos imitamur rem imitatione digniſſimam?

Exemplo demonſtretur quod dicimus: Tuſſiit quis tota nocte, præcordiis miſere concuſſis, ſomnum non vidit, & omnes horarum partes numeravit. Rem magnam hic fecerit, ſi dicere audeat: Domine DEVS da tuſſim vehementiorem, quæ magis me vexet, nam ego ſæviora ſum meritus.

Eſt qui dolore capitis, torſione ſtomachi, † qui arthritide, calculo, podagra laboret, & tamen hoc unum clamet; Domine dolorem gemina, modo ſimul & patientiam. Quis eſt hic, & laudabimus eum?

Eſt quem tres quatuorve cavillatores, largiter irriſerint. At ille dicat: O mi Chriſte pro me ſæpius illuſe, plures in me immitte, qui me & irrideant, & probris variis afficiant; his ego dignus ſum. An eſt qui ſic precetur? Non dubitem eſſe, ſed latere, & abdita ſe ſolari patientia. Nec deerunt qui ſic orent: Mi amantiſſime Deus, ego quidem non una tantùm ſuffixus ſum cruce, varia patior: ſed, ô Domine, te rogo, da graviora quæ patiar, ærumnas auge: ſat ſcio, augebis ſimul & patientiam. Nunc de iſtis gratias tibi ago, & indignum me judico, qui patiar pro te Deo meo.

Num hactenus ita precati ſumus, num ita precaturi deinceps? O Chriſtiani quando-

† Grimmen/Grüeß/2c.

quandoque nos ipsi nobis de sanctimonia nescio qua suspecti sumus, ubi has illasve precatiunculas recitaverimus. Sed ô quam remoti etiamnum agimus à vera patientia? Hîc viri, hîc gigantes simus, his exerceamur. hæc nemo arbitratur, nemo laudat, nisi solus ille scrutator cordium DEVS, cui è musicis instrumentis duo potissimum probantur. Tympanum & Organum; *Tympanum contribulati spiritus, Organum laudis & gratiarum actionis.* Tympani mugitus iste est: Ah, ah, quam hoc dolet, quam hoc urit! Sed ô Deus ne deseras me, da patientiam ô patientissime IESV. Hoc sane tympanum præclare resonat, vincitque vel delicatissimam musicam. *Organum laudis* suavissimos spargit modulos. Beatus Iacobus qui à supplicio quod tulit, Intercisus dictus, peritissimus hac in re Organicus, membratim mori sustinuit: quoties autem vel articulus digiti, vel junctura membri præsecabatur, toties ille auditus est dicere DEO GRATIAS.

Magistrum hac in re habuit Iobum, qui quoties nova clades nuntiabatur, toties ille novas Deo gratias agebat. Venit qui nuntiaret: Boves cum asinis à Sabæis abacti sunt. Ad quæ Iobus: Sit nomen Domini benedictum. Venit alius: Ignis è cælo lapsus ovium greges absumpsit. Iob iterum: Sit nomen Domini benedictum. Venit tertius: Came-

los invaſerunt Chaldæi, & abegerunt omnes. Iob conſtanter: Sit nomen Domini benedictũ. Venit alius: Liberi tui omnes una domus ruina ſepulti ſunt. Iob ut prius: Sit nomen Domini benedictum: Sicut Domino placuit, ita factum eſt. En Organum laudis, en Organicum artificioſiſſimum, quem DEVS ipſe commendans: Nunquid conſidera-

Iob. cap. 2. verſ. 3. ſti, ait, ſervum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra?

IV. Perſis, ut Stobæus refert, mos erat, ut ſi quem civium Rex citari, & quantumvis innocentem flagellari juſſiſſet, ille ſic cæſus ampliſſimas ageret gratias, quod rex ſui tam benevole meminiſſet. Tantine eſt regis memoria non excidiſſe? ſiccine adoramus verbera, cum ore regio jubemur verberari? cur nõ æque Optimo Maximo Deo nos ſubmittimus, & plagas, quæ cæli pretium ſunt, veneramur, & proni ſupplice ſque pro iis gratias agimus? Hoc profecto ſanctiſſimi quique homines fecerunt.

Laurentius igneo lectulo incumbens, velut aper lentis ignibus aſſabatur. At ille: Aſſatus, inquit, gratias ago. Recte omnino; nam in menſam magni regis hic cibus parabatur.

Theodorus ævo Maximiani Cæſaris, laceratis & pertuſis jam lateribus vix ſpirans amplius, ſuum tamen organum animabat, & canebat: Benedicam Dominum in omni tempore.

Phi-

Plurimi sanctorum non humanius quam canes habiti, ipsi tamen instar fidelissimorum canum, quo sævius cædebantur, hoc blandius se suo domino applicabant, cujus sibi gratiam ut conciliarent, omnia promptissime ferebant. Nota vox est inter jumenta sese numerantis: Vt jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. *Ps. 72. v. 22.*

Rufinus Aquilejensis memorat, è priscis Ascetis optimum senem ægrotanti discipulo dixisse: Ne tristeris, fili, ob corporis morbum. Summa enim religio est, ut quis in infirmitate Deo gratias agat. Si ferrum es, ignis tibi æruginem absterget; si aurum es, experimentum tui ab igne quoque sumendum est. Ne igitur cadas animo. Si corpus tuum torqueri vult Deus, tu quis es, qui ei resistas, aut id moleste feras? Ergo sustine, & Deum precare, ut quæ ipse vult, illa concedat. *Rufin. lib. 3. num. 157. & Pelagius libello 7. nu. 16.*

Nec omittendum illud Ioannis Avilæ divinum monitum, vel millies inculcandum: In adversis unum *Deo gratias* plus valet, quā in prosperis sex millia. Nimirum summa religio est inter adversa Deo gratias agere. *Avila tom. 2. epist. p. 20.*

Maximum est discrimen inter carnes quæ verui figuntur ad ignem torrendæ. Nam si aridus & exuccus capo, aut pulli gallinacei macie torridi sint assandi, necessarium prorsus est ut cocus has carnes minime succidas liquato adipe

ſæpius perfundat, vix tamen multo labore aliud quam oſſeum, & ſtramineum, vel ligneum ferculum parabit. Sin vero aut opimus anſer, aut obeſa gallina, aut pinguis & ſpado capus, aut vitulus ſaginatus, aut altilis porcus, aut præpingues meleagrides aſſentur, non opus multam his pinguedinem aſfundere, ſuo ſe ſucco perfundunt, ſed & multum ſupererit pinguiſſimi liquoris. Atque hæ omnino dapes ſunt dominicæ regiis menſis inferendæ.

Ita prorſus illi hominum, qui nunquam in ſagina ſpiritus fuerunt, quibus nec mens, nec ſenſus, nihil devotionis, nihil fervoris eſt, ſi ad ignem afflictionis applicentur, heu quam aridum ſit aſſum! iis quidem conſolatio inſtar pinguedinis adhibetur, ſed parum proficitur, inſolabiliter lugent. Deeſt ſagina boni ſpiritus. quantumcunque ungas, maciem non correxeris; quomodocunque ſoleris, patientiam non perſuaſeris.

Illi vero qui præcepta Patientiæ alto pectore combiberunt, qui Voluntati divinæ ſeipſos totos devoverunt, cum calamitatis ignem ſentiunt, tum maxime devotionis ſuæ pinguedinem oſtendunt; animo præſenti ſunt, & imperterrito, ſeipſos alioſque ſolatio afficiunt; ad viliſſima quæque ſe ſubmittũt, pro ærumnis gratias agunt, plus calamitatum petunt; ita ſe ſua velut pingue-

guedine perfundunt. Hi ſane ad epulum illud grande ac regium parantur, ad quod convivæ his invitantur: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata ſunt: venite ad nuptias. *Matt. c. 22. verſ. 4.*

Quemadmodum vero adeps carnis aſſæ meliori eſt odore quam lixæ; ita gratiarum actio longe pretioſior, Deoque charior eſt ab iis proveniens, qui diuturni doloris, aut mœroris ignibus velut aſſantur, quam ab iis, qui levibus incommodis conflictantur, & mare navigant plane tranquillum ac placidum.

Noëmus cum ſuis poſt procellas illas quibus orbis univerſus hauſtus eſt, gratiarum actionem inſtituit illuſtrem, nam aram ſtruxit ex omni pecore, & ex univerſis volucribus victimas ſelegit, obtulitque holocauſta, *Oderatuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis.* *Gen. cap. 8. v. 21.*

Sed cogita, quamdiu & quantis Noëmus miſeriis ſit exercitus. Nam bonam ætatis partem (dum totus Orbis ſecure delitiatur) cum magna fatigatione in extruenda Arca detrivit. Quod mortem effugerit, id majoribus ejus moleſtiis factum, quam ſi mors centies fuiſſet obeunda. Nam præterquam quod Arca ei quaſi ſepulchrum decem menſium fuit, inſuavius nihil eſſe poterat, quam in animalium ſtercoribus pæne immerſum tamdiu detineri. Poſt-

quam tantas difficultates eluctatus est, in novum mœrorem incidit: ludibrio se habitum à suomet filio intellexit, & ei quem magno Dei beneficio salvum, è diluvio receperat, suo ipsius ore maledicere coactus est.

Ita Noëmi constantem patientiam & inter adversa gratiarum actionem, velut gratissimum odorem Deus admisit, ac beneficiis amplioribus remuneratus est.

V. Ergo, quod Paulus hortatur, Gratias agamus semper pro omnibus. Et sane in Patientiæ gymnasio, nullæ voces crebrius ingeminandæ sunt quam hæ ipsæ, DEO GRATIAS, aut BENEDICTVS DEVS. Hoc unum ad omnia usurpandum. Sed nos tam indociles sumus, ut vel duas solum voculas lentissime capiamus. Optime dixit Franciscus Petrarcha: Hic est mos, cito vultis accipere, tarde autem dare, ad illud alacres, ad hoc mœsti; ad illud præcipites, ad hoc segnes. Petitio plerunque calet dum impetretur quod petitur, at gratiarum actio, cum impetratum est, sæpe frigidissima est.

Petrarcha l. 2. de Vtraque Fort. dial. 37.

In nostro hoc gymnasio contrarium & solet, & debet fieri. nam Patientiæ discipuli, cum calicem vident amaroris plenum, orant quidem cum Christo: Pater, transeat, à me calix iste. Sed has ipsas quantumvis calidas preces refrigerant adjunctis verbis: Veruntamen,

men, ô mi Pater, veruntamen non mea, ſed tua voluntas fiat. Ita liberari quidem cupiunt, ſi tamen id placeat Deo. Cum vero gratias agunt, toti id faciunt, & quidem calidiſſimas agunt gratias tam lingua, quam mente. Illorum voces ſunt: Immortales, infinitas, ô DEVS, gratias ago, quod me tanto dignaris honore, & aliquid pro te patiendum ſubmittis: gratias ago, quod me inter filios tuos numeras; quis autẽ filius quem pater non corripiat? Quis ſana intelligentia, inquit Gregorius, de percuſſione ſua ingratus exiſtet, ſi ipſe ſine flagello non exit, qui hîc ſine peccato vixit?

Greg. part. 3. paſtoral. admonit. 13. fine omnino.

Ideo, Rectæ mentis eſt, Deum non ſolum in proſperis benedicere, ſed etiam in adverſitatibus collaudare. Si in adverſis gratias referens Deum tibi patientia feceris eſſe placabilem, & quæ amiſſa ſunt, multiplicata redduntur, & ſuper hæc gaudia æterna præſtantur.

Idem tom. 4. l. 8. ep. 31.

Enimvero patri pro plagis & diſciplina meritiſſimo aguntur gratiæ, nam patris verbera multo meliora ſunt quam hoſtis oſcula. Nemini non notiſſima vox patris eſt: Ego quem amo, caſtigo: omnes filios meos flagello. Vis eſſe filius? adeſto caſtigandus. Quid hîc parenti optimo reſpondeant filii? Auguſtinus verba ſuggerit; ita reſpondendum: Et cum blandiris, pater es, & cum cædis, pater: blandiris, ne deficia-

mus, cædis ne pereamus. Addit Augustinus, & ad rem accurate nos instruens: Exaltate, inquit, Dominum Deum nostrum. Iterum exaltemus eum qui bonus est. Nam si non vindicet, & deserat, perimus.

Aug. tom. 8. in ps. 98. prope finem, mihi p. 454. Et in ps. 91. pag. 189. Et in ps. 48. p. 187. & pag. 189.

Igitur, Quando bene est, lauda misericordiam; quando male est, lauda justitiam. Tu qualis filius es? Quando te pater emendat, tunc tibi displicet. Non emendaret, nisi tu illi displiceres. At si sic displiceres ut odisset, non ille te emendaret. Gratias age ergo emendatori, ut accipias hæreditatem à Deo qui te emendat. Quando aliquos flagellat in terra, admonitio est, nondum damnatio. Patiens est super peccatores, non exercens iram, sed expectans pœnitentiam.

Sed nunquid sępius pro re vili & etiam ingrata gratias agimus, vel eam solum ob caussam, quia meliora speramus? Nam qui ob primum beneficium gratus est, secundum provocat. Idcirco cui vel mica salis est & prudentiæ, is gratus est pro beneficio etiam ingrato. sic enim secum ratiocinatur: Qui beneficium dedit, utique bono animo id fecerit, cui si gratias referre omitterem, omni deinceps beneficio exciderem ut ingratus. Atque hoc quidem ratio dictat. Lumen ratione superius est istud: Devs nunc quidem cupreos & plumbeos spargit numos; coronas dividit

vidit, sed spineas & cruentas. Quo id animo facit? Vt brevi det aureas & gemmatas.

Cur igitur Patri amantissimo meritam gratiã non persolvimus cum plumbum donat, cum spinas offert, & auro & gemmis brevi mutanda? Nunc ergo plumbum, nunc spinas amplectamur, & pro his non minus, quam pro thesauris opulentissimis gratias agamus. Hæc auri & gemmarum certissima sunt pignora. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria, & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. *Iob. c. 22. v. 29.*

CAPVT V.

Afflictiones aggrediendas esse cum PRÆMEDITATIONE.

VITA quam agimus, duos habet Tortores, *Timorem*, & *Dolorem*. Alteruter horum semper à tergo hæret, cæditque nos. Cum res sunt turbulentæ & asperæ, *Dolor* nos ferit: Cum valemus, & rebus secundis utimur, *Timor* nos tundit, nam timemus ne quod gratum est, perdamus. Ita luculente Augustinus: Tota, inquit, vita ista intelligentibus tribulatio est, sunt enim duo tortores animæ, non quidem simul torquentes, sed cruciatu alternantes: horum duorum tortorum nomina Timor & Dolor. Quando tibi bene est, times; Quando male est, doles. *Aug. tõ. 10. de verbis Dom. serm. 42. post init. mihi p. 62.*

Quando igitur nescire non possumus, nos à duobus his exactoribus identidem interpellandos, solerter præmeditandum est, qua ratione nos ad illos geramus. Atque hic quintus modus est, qui ad afflictiones scite perferẽdas plurimum facit, si eas cum PRÆMEDITATIONE aggrediamur. Quomodo autem adversa sint præmeditanda, nunc exponemus.

Eccli. cap. 2. vers. 1. I. Sollicite monet Siracides: Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Præpara vigilando, & precando; præpara subducendo *Idem c. 13. vers. 1.* te malignioribus occasionibus, nam qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Præpara firmando cor in omnium adversorum occursus. Nam hoc probe scias, si cœperis esse frugi, & pie casteque DEUM colere, simul etiam incipient undique in te procellæ ruere. Hostes tui, crede mihi, non otiabuntur.

Sapiẽtiæ c. 14. v. 11. Tu ergo te præpara: & noris, Omnia muscipulam esse pedibus insipientium. Atque ne vitæ blandimenta nos fallant, exactum illius typum subjiciens Chrysostomus: Nihil est, inquit, in rebus humanis stabile, nihil inconcussum, sed hominum vita imitatur mare vesaniens, quotidie parturiens naufragia, naufragia, inquam, tum nova, tum periculosa. Et ut cautissime circum-

Chrys. tom. 5. hom. Cum Sartonin. & Aurelianus acti essent in exilium, &c. mihi pag. 817. & seq.

cumſpiciamus, quo demum loco ſimus, addit orator aureus: Omnia tumultuum ac turbarum plena ſunt, omnia ſcopuli & præcipitia, omnia rupes ſub aquis latentes, & ſinuoſæ cautes. Omnia, terrores, diſcrimina, ſuſpiciones, tremores & angores. Innumerabiles ubique perſonæ ſimulatæq; facies. Multa ovium vellera, innumeri ubique lupi ſub his occultati, ut jam inter hoſtes aliquis tutius vixerit, quam inter hos qui videntur amici. Qui heri adulabantur, qui blandiebantur, qui manus exoſculabantur; hodie repente comperti ſunt eſſe lupi, abjectiſque perſonis facti ſunt omnibus accuſatoribus acerbiores.

Ergo animam tuam ad tentationem præpara; ſtationem age, & pro portis tui cordis excuba; medius hoſtium degis. Ergo in tranquillitate tempeſtatem, in ſanitate morbum, in divitiis paupertatem, calamitatem in proſperis expecta. Iobi patientia hinc plurimum adjuta. Nam, Timor, inquit, quem timebam, evenit mihi, & quod verebar, accidit. Quicquid expectatum eſt diu, lenius accedit; & mali præcogitati mollis ictus venit: *Iob. cap. 3. v. 25.*

Nam levius lædit quicquid prævidimus ante,
Et prævisa minus tela ferire ſolent.

Ideo ſapiens aſſueſcit futuris malis, & quæ alii diu patiendo levia faciunt, hic ante *Seneca ep. 18.*

med. epiſt. 76. fine. epiſt. 91. initio & poſt med. epiſt. 98. poſt init. & epiſt. 180.

hic levia facit diu cogitando. Audimus aliquando voces imperitorum: Nesciebam hoc mihi restare. Sapiens scit sibi omnia restare: quicquid factum est, dicit, Sciebam. Cogitanda ergo sunt omnia, & animus adversus ea, quæ possunt evenire, firmandus. Exilia, tormenta, bella, morbos, naufragia meditare. Tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, sed quantum plurimum potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis inusitatis velut novis obstupefieri. Inexpectata plus aggravant; novitas adjicit calamitatibus pondus. Ideo nihil nobis improvisum esse debet; in omnia præmittendus est animus: cogitandumque non quicquid solet fieri, sed quicquid potest fieri.

Animus beatæ aut miseræ vitæ sibi ipse caussa est. Malus omnia in malum vertit, etiam quæ spe optimi venerant: rectus atque integer corrigit prava fortunæ, dura atque aspera ferendi scientia mollit. Sive igitur alios observare volueris, sive teipsum favore seposito, & senties hoc & confiteberis, nihil ex his optabilibus & charis utile esse, nisi te contra levitatem casus, rerumque casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter & sine querela inter singula damna dixeris, *Deo aliter visum est.*

Sic

Sic composito animo nihil accidet, sic autem componetur, si, quid humanarum rerum varietas possit, cogitaverit, antequam senserit. Si & liberos, & conjugem, & patrimonium sic habuerit, tanquam non utique semper habiturus, & tanquam non futurus ob hoc miserior, si habere desierit. *Seneca ll. supra cit.*

Plutarchus commemorat, Vlyssem post totos viginti annos militiæ actos, in patriam reducem, jamque uxori Penelope flenti assidentem, nil tale passum & siccis oculis perstitisse. Eo enim venerat animo jam ante confirmato & adversus lacrimas munito. At ubi canem vidit in adventu suo mortuum, non temperavit à lachrimis. In illum autē fletum subita res & inexspectata eum conjecerat. Qui minus ergo vult dolore de adversis, magis ea prævidere debet. *Plutarch. l. de tranquillit. animi, propius finem.*

I I. At nos nonnunquā adeo immeditati & inconsiderantes sumus, ut obliti quo eamus, miremur nos aliquid perdere, amissuri uno die omnia. Sic imparati, etiam levissima expavescimus. Quo circa hoc agendum est, ne quid nobis inopinatum sit: & quia omnia novitate graviora sunt, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli malo tirones simus, & nihil miremur eorum ad quæ nati sumus. Ea quæ patimur paria sunt omnibus. Ita dico, paria sunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit.

Æquum autem jus eſt, non quo omnes uſuri ſunt, ſed quod omnibus latum eſt.

Imperetur æquitas animo, & ſine querela mortalitatis tributa pendemus: Hiems frigora adducit; algendum eſt. Æſtas calores refert; æſtuandum eſt. Intemperies cæli valetudinem tentat; ægrotandum eſt. Et fera alicubi nobis occcurret, aut homo feris omnibus perniciofior. Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non poſſumus: id poſſumus, Magnum ſumere animum, quo fortiter fortuita patiamur.

Ad hanc tolerantiæ legem animus noſter aptandus eſt, hanc ſequatur, huic pareat: & quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet. Optimum eſt pati quod emendare non poſſis, & Dvm, quo auctore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles eſt, qui Imperatorem gemens ſequitur. Quare impigri atque alacres excipiamus imperia, & ſic alloquamur Devm: Duc me Pater, quocunque placuerit. Adſum impiger; nulla parendi mora eſt. Tu meam etiam rebellem ad te propitius compelle voluntatem. Sic vivamus, ſic loquamur. Paratos nos inveniat quæcunque calamitas.

Excepto peccato.

Hanc ob cauſſam Siracides dixit: In die bonorum non immemor ſis malorum; & in die malorum, ne immemor ſis

Eccli. c. 11. v. 27. & c. 18. v. 25. & 26.

ſis bonorum : Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatem paupertatis in die divitiarum. A mane uſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Dominus es, & imperas ? ſervire potes. Opes tibi affluunt ? Etiamnum mendicare potes. Vires & valetudinem oſtentas ? Vnica te febricula, unica imo guttula necare poteſt. Liberi tibi ſunt ? Vno die omnes extingui poſſunt. Amici tibi ſunt ? Et amicis, & rebus omnibus una te horula, momentum unicum privare poteſt.

Tuam igitur animam ad has tentationes præpara, ut cum Mors amicos, aut liberos abſtraxerit, dicas quod mulier Spartana : Sciebã me mortales genuiſſe. Cum pecunia diffluxerit : Sciebam non ſemper fore meum, quod ſolo uſu fuerat meum. Cum honor evanuerit: Sciebam nullam in hac vita gloriam æternare.

Sunt qui rerum ac negotiorum molem velut vallum ante ſe objiciãt, præſentibus occupati futura nunquam diſpiciant. Hos ſemper putes *agere*, vt Attalum illum, etiamſi parum agant. Seceſſum his & ſpirituale otium ſuades ? Reſpondebunt, *Non vacat*. Ad concionem invitas? *Non vacat*. Sacræ Confeſſionis admones ? *Non vacat*. Ad epulum cæleſte vocas ? *Non vacat*. Ad Dei tribunal cogitandum hortaris ? *Non vacat*.

cat. Æternos ignes meditandos ingeris? *Hic minime vacat.* Ad cæleſtia contemplanda erigis? *Nec tum vacat.* Ad mortem prævidendam impellis? *Nunquam minus vacat.* Vix iis, credo, vacabit cum moriendum erit. Ita miſeri nihil futurorum prævident. Quemadmodum magna pars hominum eſt, quæ navigatura de tempeſtate non cogitat.

Cum vero in tales ſubitum fulmen irruit, cum eos inexſpectata calamitas premit, hîc illi animum abjicere, rebus ſuis omnibus diffidere, de auxilio deſperare, inconſolabiles ſe præbere. At hoc telum, ô boni, prævidendum vobis fuiſſet, & levius læſiſſet.

III. Ajunt ſi quem lupus prior videat, viſum ab hac fera hominem obmuteſcere: idemque fieri lupo, ſi prior videatur ab homine. Fabulæ locum fecit, quod, uti Cardanus interpretatur, ſubitus terror aut vocem eripere, aut ravim inducere ſoleat. Hinc illud veteris poëtæ:

Cardan. l. 18. De ſubtil. mihi p. 345.

——lupi Mærin videre priores.

Virgil. Ecloga 9. fine.

Haud aliter ſi quem infeſtus caſus, velut lupus, prior aſpiciat, ſic repente obmuteſcit miſer, & animum ſibi ſpemque ſinit eripi; quod ſi prior ipſe infelicitatem prævideat, multo eam molliorem ſentit. Appoſitiſſime ad rem Seneca: In tanta rerum, inquit, ſurſum ac deorſum euntium variatione, ſi non quicquid

Sen. l. de Trãquil. c. 11.

quid fieri poteſt, pro futuro habes, das in te vires rebus adverſis, quas infregit, quiſquis prior vidit.

Sero animus ad periculorum patientiam poſt pericula inſtruitur. *Non putavi hoc futurum: nunquam hoc eventurum crediдiſſem.* Quare autem non? Quæ ſunt divitiæ, quas non egeſtas, & fames, & mendicitas à tergo ſequatur? Quæ dignitas; quam non mille maculæ, & extrema contemptio comitetur? Quod regnum eſt, cui non parata ſit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis iſta intervallis diviſa, ſed horę momentũ intereſt, inter ſolium & aliena genua. Scito ergo omnem conditionem verſabilem eſſe: & quicquid in ullum incurrit, poſſe in te quoque incurrere.

Sẽſus: Horæ ſpatio hæc verti ita poſſunt, ut qui in alto ſediſti vitæ arbiter cujus genua ſupplices tãgebant; idem dejectus alienis genibus advolvaris.

Socrates ajebat: Sicut ii qui in tranquillo & ſereno navigant, parata etiam inſtrumenta habent, quæ in tempeſtate ſint uſui: ſic qui in bona fortuna ſapiunt, contra adverſam auxilia expediunt. Hoc ſi quis in medullas demiſerit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia eſt, ſic aſpexerit, tanquam illis liberum & ad ſe iter ſit, multo ante ſe armabit quam petatur.

Res vulgo nota; Tela præviſa minus ferire, † & labores præviſos, ut Gregorius loquitur, tranquillius tolerari.

Y Ejuſ-

† *Greg. l. 24. moral. c. 13.*

Ejuſdem prorſus ſententiæ Hieronymus: Quia vita hæc miſerabilis, inquit, diverſis quotidie variatur eventibus, tam ad proſpera quam adverſa justi animus præparetur, ut quodcunque venerit, libera mente ſuſtentetur. Et quæſo, mi Chriſtiane, ne putes ad gymnaſium Patientiæ te ideo vocatum, ut in pulvillo colloceris, variis ſolatiis mulcendus. Erras, ô bone, erras graviſſime. Hanc ſcholam ideo ingreſſus es, ut fatigeris, ut pugnes, ut luctetis, ut incommodis plurimis exercearis. Ergo præpara animam tuam ad tentationem.

Hieron. in cap. 7. Eccli.

Optima vero hac in re præparatio eſt creberrimum cum DEO inter preces colloquium. Huc in ærumnis curſus ac recurſus omnis, huc primus omnium gemitus, prima omnium vox huc dirigenda, ad opem è cælo impetrandam. Quo ſcilicet in calamitate properandũ ſit, digito monſtrarunt Apoſtoli. Nam dum inter turbines & procellas maris ſunt, ad Chriſtum vociferantur, Domine ſalva nos: DEVS noſter, refugium & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

Matt. cap. 8. v. 25. Pſ. 45. verſ. 1.

Hîc Auguſtinus interpres accedens: Sunt quædam refugia, inquit, ubi non eſt virtus, quo quiſque cum fugerit, magis infirmatur, quam confirmetur. Confugis, verbi gratia, ad aliquem in ſæculo magnum, ut facias tibi poten-

Aug. tom. 8. in Pſ. 45. initio.

tem

tem amicum, refugium tibi videtur (*ô refugium ruinosum!*) Antea enim tantum caussæ tuæ timebas, cum vero ad talem refugeris, & de illo tibi timebis. Multi enim cum ad talia refugia cōfugissent, cadentibus illis ad quos confugerunt, & ipsi quæsiti sunt: quos nemo quæreret, si non ad talia confugissent. Non est refugium nostrum tale; sed refugium nostrum virtus est; cum illuc confugerimus, firmi erimus.

Hanc ob caussam Hebræus rex ingenti spiritu: Ideo, inquit, non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Si à parte nostra stet DEVS, etsi montes confligant & in mare præcipitentur, etsi cælum terraque misceantur, turbentur & confundantur omnia, pandantur inferi, ruat Orbis; impavidos tamen feriet ruina; non timebimus. *Ps. eod. vers. 3.*

Echinus marinus, sed & Sepia piscis, cum futuras in mari tempestates præsentiunt, suarum virium conscii, ne fluctuum impulsu, scopulis illidantur, saxo tenacissime inhærescūt dum desævierit tempestas. Quid hac vita turbulentius, quid procellosius? alia ex alia tempestas oritur: sæpe *Ambros. in Hexam. Athenæus l. 8. pag. 323.*

Ferrea stant cælo nubila——

In tanta maris ventorumque rabie, discamus ab echino & sepia, Deo insuperabili, tutissimæ petræ adhærescere, ut pro se quisque dicat: Mihi autem ad- *Ps. 72. v. 28.*

Ps.70. vers.3. & 5. hærere Deo bonum eſt. Non me inde calamitatum vis ulla, non univerſi diabolorum exercitus, neque omnes Acherontis machinæ hinc avellent. Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu: Quoniam tu es patientia mea, Domine, Domine ſpes mea à juvẽtute mea. Vices, mi Deus, ſic partiamur: Ego me meaque cruci non ſubtraham, tu ad crucem perferendam ſuffice petientiam. Nam adverſis, ſat ſcio, nos ideo fatigas, ut noſtram iis patientiam exerceas, & magnam in te fiduciam accendas. Ergo, mi Domine, pone *Iob. c. 17. v. 3.* me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me. Iam nullas cruces horreo, nullos hoſtes formido: quoniam tu es patientia mea.

IV. Præmeditatio itaque in adverſa clypeus adamantinus eſt. Omnia Orbis *Greg. hō. 35. in Euang.* mala mitius vulnerant, ſi contra hæc, ut Gregorius loquitur, per præſcientiæ clypeum munimur.

Sapiens humanis caſibus non excipitur, ſed erroribus: neque enim illi omnia, ut voluit, cedunt, ſed ut cogitavit. Et hoc eſt quare ſapienti nihil contra opinionem dicatur accidere. Quicquid enim impedimentorum poteſt objici, id ſemper provide præmetitur animo. Hunc talem ſæpius dicentem audias: Navigabo, niſi quid aliud inciderit: officium adipiſcar, niſi quid obſtiterit; negotiatio mihi reſpondebit, niſi quid inter-

terveneritː; cras ero conviva,niſi me aliud avocarit; perendie me in palæſtra exercebo, ſi tamen bene valuero; poſt annum ædificabo,ſi tamen vixero. Hoc ſcilicet ſemper cogitat, poſſe aliquid propoſitis ſuis reſiſtere.

Hac mente inſtructus Zeno philoſophus, cum audiret ſua omnia mari ſubmerſa: Laudo,inquit,tuum factum fortuna; nunc expeditius philoſophari me jubes.

Docte ac ſapienter Epictetus ſubmonens: Cujuſque rei, ait, antecedentibus & conſequentibus conſideratis, ſic eam aggreditor.Alioqui cupide quidem eam aggredieris:quippe qui nihil eorum quæ ſequũtur conſideraris. Poſtea vero cùm aliquæ moleſtiæ ac difficultates interceſſerint, turpiter deſiſtes. Cupio, inquis,vincere Olympia.Conſiderato antecedentia & conſequentia : & ſic, ſi è re tua fuerit,rem aggreditor.Eſt tibi accurato ordine opus : edendum neceſſario,bellariis abſtinendum, exercendum corpus vel invito : idque hora præfinita,in æſtu,in frigore:non bibenda frigida: aliquando ne vinum quidem; denique laniſtæ tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine laniari corpus contingit, manum lædi, diſtorqueri lumbos, multum pulveris degluttiri, flagris cædi, & cum his omnibus interdum vinci.

Epict. l.3.diſſertat. c. 15. diſtinctis locis.

His rebus conſideratis,ſi placet,certa-

men inito. Sin minus, vide ut puerorum more acturus ſis, qui nunc pugiles ludunt, nunc gladiatores, nunc tuba canunt, nunc tragœdias agunt, cum iſta viderint, admiratique fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, mox philoſophus, poſtea orator, toto autem animo nihil: Sed ut ſimius, quicquid videris, imitaberis, ſubinde aliud ex alio tibi placebit. Vſitata vero diſplicebunt. Neque enim conſiderate quidquam aggreſſus es, neque rem totam exploraſti, aut examinaſti; ſed temere, & frigida cupiditate impulſus.

Vigilandum eſt, laborandum, vincendæ ſunt quædam cupiditates, à cognatis diſcedēdum: oportet à puero contemni, ab obviis derideri: omnibus in rebus deteriori conditione eſſe, in magiſtratu, in honore, in judicio. His conſideratis, ſi lubet, accedito: ſi his rebus redimere cupis animi tranquillitatem, libertatem, conſtantiam.

Interrogatus Diogenes, quid in philoſophia didiciſſet? Prompte reſpondit: Prævidere adverſa, & cum advenerint illa, patienter ferre. Non gratis hoc à Diogene dictum, reipſa comprobavit Anaxagoras. Hic Athenis captus geminos accepit nuntios, ſed utrumque triſtiſſimum. Primus, mortem ei decretam denuntiabat. Cui Anaxagoras: Iam pridem, inquit, ſententiam tulit natura, tam in me, quam in eos qui me dam-

damnant. Alter nuntius filios interiisse significabat. Cui philosophus: Scivi equidem liberos meos non esse immortales. Letalia hæc tela erant, sed quia prævisa erant, Anaxagoram vulnerare no npoterant.

Hæc Christiana philosophia est: ita Christus suos in Orbis theatrum emittens: Ecce ego mitto vos, inquit, sicut oves in medio luporum: Si me persecuti sunt, & vos persequentur: Tradent vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos; ad præsides & ad reges ducemini propter me. Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hęc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.

Matt. c. 10. v. 16. Ioan. c. 16. vers. 2. & 4.

Prædixit hæc magister, ut præcogitarent ea discipuli. Quemadmodum peregre ituro præmeditanda sunt, quæ in itinere solent contingere: fœda tempestas viæ fractæ ac difficiles, hospitia egena, caupones fallaces, importuni ac molesti comites, exhaustum marsupium, cælum ambiguum, venti, pluviæ, fatigatio, & ejuscemodi complures miseriæ, quæ sane peregrino tam graves nō videbuntur, si possit dicere: *Prævidi hæc omnia.* Improvide lamentantium voces sunt: *Non expectabam hunc casum: Quis hoc putasset? sperabam meliora.* Non sunt sapientis hæ querelæ.

Iucundum auditu eſt quod narrant. Cœnobiarcha in more poſitum habuit, ut antequam tironem in familiam adſciſceret, eum in turrim educeret, diceretque: Proſpecta, quouſque licet oculis, & cogita, ſi ab ultimo tui viſus termino crux cruci hæreret, tu tamen tot oculis cruces non obiturus eſſes, quot tibi etiamnum perferendæ. Vide, mi fili, & futura proſpice: Aliud ſemper quam voles, fiet. Cum precari libuerit, laborandum erit; cum laborare, precandum; cum ſomnum cogitaveris, vigilare cogeris, cum vigilare malueris, dormitum amandaberis; cum loqui volueris, ſilentium imperabitur, cum ſilere placuerit, loqui jubeberis. Nec diſſimulo: ſæpius præbendum erit os ad male audiendum: innumeræ te manent reprehenſiones, præter continuam corporis afflictationem. Cum putaveris recte feciſſe, & ſcienter cantaſſe, pro laude vituperium feres & invectionem. Accuſatores ſæpius habebis, nec ſemper veraces: ſed nec ad Spirenſem Curiam ſineris provocare. Ius tuum omne in patientia erit. Potes hæc omnia quinquaginta, ſexaginta annis, potes hæc omni vita tolerare? quod ſi animum frangere, & teipſum aſſidue nolis vincere, abi fili mi, abi, nullus tibi locus eſt in religioſa domo ac familia.

Candide prorſus & ſapienter. Ecquid

quid rectius gymnasii sacri discipulis inculcabitur, quam hæc ipsa cohortatio: Prævidete adversa, quæ vos manent, innumera: Potestis seu vultis ferre? Bene est. Non vultis? Abite, exeste ab hoc gymnasio, quod lentulos, Endymiones, fucos, cessatores somni plenos, laboris fugientes, aut non admittit, aut admissos excludit. Facessat hinc ignavum pecus. Hîc labor & Patientia imperant.

V. Ita quivis sui status miserias & quicquid futurorum casuum est, prospiciat, ut cum Anaxagora possit dicecere: Sciebam hæc, providebam ista, nil novi contigit. Sed pecuniam perdidi? Fortassis illa me perdidisset; nec illam aliter quam perditurus habui: & utinam cum illa simul & avaritiam perdidissem.

Sed pauper sum? Scio non in paupertate vitium esse; curabo igitur ne sit in paupere.

Sed oculos amisi? Pars innocentiæ cæcitas est.

Sed amicum perdidi? Alium quæram, & ibi, ubi possum invenire. Amici omnium integerrimi in cælo sunt, delectu & numero quanto volumus.

Sed aliena me invidia premit? Quis obsecro ab hac peste immunis degit? nisi forsan infelicissimus, cui pauci solent invidere. Sed gratiam amisi? Sciebã ea nihil esse inconstantius, ut quæ momento

evanescat, citius quam ullum aromatites vinum.

Sed morbus me dejecit? Nil miri aut novi hoc, eum ægrotare qui etiam mori debebit.

Hæ tales cogitationes in futuros casus præmissæ vetant nos in rebus turbidis sævire & furere.

Carneades magni acuminis philosophus mœrorem omnem & dolorem in rebus magnis inde nasci ajebat, quod inexpectata & improvisa nos tempestas obruat. Ita cocum imperitum nil magis turbat quam adventus convivarum subitus minimeque expectatus, cum nec ignis, nec focus, cum nec carnium, nec olerum quidquam ad manum est: hîc ille per culinam discursare, caput scabere, ingressos allatrare, sopitum cinere ignem lacessere, culinariam suppellectilem huc illuc disjicere, fulmina prius quam fercula coquere, convivis pestem & Erisichtonis famem imprecari, sicque inter execrationes manum admovere foco. Minus ad hanc tempestatem cocus expavesceret, si eam prævidere posset: Nos possumus, & ejuscemodi procellas prævidendo plurimum mitigare, præsertim si quæ prævidemus, ad divinam Providentiam & Voluntatem referimus.

Beata Felicitas septem liberorũ mater, divi Augustini encomiis varie ornata, cum in carcere parturiret maximis dolo-

doloribus, nec ejulatus poſſet comprimere, unus aliquis lictorum ejulantem illam audiens, acerbo ſcommate dixit: Si nec hos quidem dolores, ô femina, ferre queas ſilentio, illos quomodo feres, cum ureris, ſecaberis, laniaberis. Quæ jam pateris, jocum puta, ſequentur ſeria. Huic Felicitas prudentiſſime, & prorſus Chriſtiane: Iam, inquit, pro me patior, ac tunc in me paſſurus eſt Chriſtus. Prout dixit, ſic contigit. Nam cum feris objiceretur, nullos ejulatus, ſed nec ullos gemitus prodebat. Dixiſſes ad choreas invitatam duci, adeo hilari vultu ſalutabat mortem. Quoniam tu Domine illius eras patientia.

Ad hunc plane modum pugnandum nobis eſt, & vincendum. Quamprimum triſtior nos ventus afflaverit, mox omnis animus ad DEVM convolet, ſeque divinæ Voluntati quam pleniſſime tradat, imo in eam ſeſe penitus immergat; peccaſſe doleat, à Deo inter adverſa non recedere ſtatuat, opem divinam expetat. Cetera omnia, Deo fretus, divinæ committat Providentiæ. Hoc auget patientiam, hoc reddit imperterritos.

Ariſtippus, Vitruvio teſte, naufragium paſſus, in lacero navigio ad Rhodiorum littus ejectus eſt. Hîc ille ſoleter circumſpiciens, pulverem circino deſcriptum, & impreſſas ei mathematicas notas deprehendit, mox ad ſocios ver-

Vitruv. l.6. de Architect.

versus: Bono, inquit, animo estote viri, sperandum optime, nam & hîc vestigia hominum sunt.

Quotiescunque nos ad Deum precando vertimus, immensæ bonitatis ac potentiæ signa, nostramque beatitudinem Deo inscriptam legimus. Speremus ergo quam optime, quantumvis naufragi: nulla nec pecuniæ, nec famæ, sed neque ullius alterius rei jactura æstimetur gravis, cum cœlum promittitur.

Quid dolemus obolos perdidisse, cum regna recipiamus? quid mori metuimus, cum in immortalitatem transcribamur? Post omnia naufragia in tutissimum portum deducimur à bono Deo, modo illi teipsum, mi Christiane, totum quantus quantus es, offeras.

1. Reg. cap. 6. v. 11. Acaronitæ à muribus vexati, mures aureos fecerunt, eosque obtulerunt Deo, & malo remedium repererunt: sic *Num. c. 21. Vers. 6. & 9.* & Israëlitæ à serpentibus icti, per serpentem æneum valetudinem receperũt: Ita nos prorsus hoc ipsum sanat quod vulnerat; calamitas dum premit, ad Deum erigit, modo nos nostris partibus non desimus, & animam ad tentationem præparemus. *Eccli. cap. 2. v. 13.* Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata; & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.

CAPUT VI.

Afflictiones omnes perpetiendas esse cum CONFORMATIONE *Humanæ voluntatis ad divinam.*

OVum, ut fertur, in aqua salsa fluitat, in dulci mergitur. Hierosolymæus Rex David, inter tot publicas privatasque clades, inter suorum cædes & funera, in tanta calamitatis varietate velut in salsissimis undis supernatabat erecto semper celsoque animo, vir secundum cor Dei, qui seipsum ad omnes nutus divinos accuratissime formabat. At vero filius illius Salomon in dulcibus illis delitiarum ac voluptatum stagnis, velut ovum mergebatur. Dei Voluntatem Salomon intellexit, sed illi se non conformavit.

In hac tertia parte quinque modos quibus adversa omnia sint perferenda præscripsimus. 1. PATIENTER. 2. HILARITER. 3. CONSTANTER. 4. Cum GRATIARUM ACTIONE. 5. Cum PRÆMEDITATIONE. Sextum ac ultimum, sed & utilissimum summeque necessarium addimus: Cum CONFORMATIONE SUÆ VOLUNTATIS AD DIVINAM. Et quamvis hunc humanæ voluntatis cum divina consensum quinq; libris *Heliotropii* explicaverimus, eum

eum tamen hîc nihilominus, ſed breviter ſummatimque confirmabimus, idque convenienter inſtruendæ patientiæ, non recantaturi jam dicta.

I. Nulla nec Angelorũ nec hominum voluntas bona unquam rectaq; dici poterit, niſi ea cum Voluntate divina conſentiat. Atque quo plenior ac ſincerior fuerit conſenſus iſte, tanto voluntas melior ac perfectior erit cẽſenda: quo minus integer & ſincerus fuerit iſte, quem diximus, conſenſus, tanto deterior & inſtabilior erit Voluntas humana. Vnica Dei Voluntas amuſſis eſt, & regula omnium cælo terraque voluntatum. Nullum uſpiam VELLE laudandum, quod à VELLE divino diſcrepet.

Beatiſſimus rex David rectos corde ſæpius commendans: Prætende, inquit, *Pſ.35. v. 11.* miſericordiam tuam ſciẽtibus te, & juſtitiam tuam his qui recto ſunt corde. Hoc Auguſtinus, eruditiſſimus interpres *Aug. tom.8. in Pſ. 35. ante finem.* explicans: Quod ſæpe diximus, ait, illi ſunt recticordes, qui ſequuntur in hac vita Voluntatem Dei. Voluntas Dei eſt aliquando ut ſanus ſis: aliquando ut ægrotes. Si quãdo ſanus es, dulcis eſt Voluntas Dei; & quando ægrotas, amara eſt Voluntas Dei: Non recto corde es. Quare? quia non vis voluntatem tuam dirigere ad Voluntatem Dei, ſed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta eſt, ſed tu es curvus. Voluntas tua corrigenda eſt ad illam, non illa curvanda eſt ad tuam; & re-

& rectum habebis cor. Bene est in hoc sæculo? Benedicatur Deus, qui consolatur: Laboratur in hoc sæculo? Benedicatur Deus, qui emendat & probat Et eris recto corde, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore. Ille igitur solus cor rectum habere censendus est, qui vult quod vult Deus.

Hoc unum documentum omnes hac in re præceptiones antecellit, hoc omnium monitorum summa, hoc omnium sacrorum voluminum epitome, hoc omnium virtutum compendium, hoc ærumnarum omnium solarium maximum, hoc supremus est divini amoris gradus; hoc discipulis crucis jus paradisi transcribit, hoc homines in Angelorum sedes evehit. Hoc unum, suam scilicet divinæ Voluntati conformare, unice omnibus & ante omnia discendum. Nam quisquis in patientiæ gymnasio hoc unum didicit, jam pæne finem discendi fecit, jam magistri, jam doctoris nomen obtinuit.

Hoc certe præ aliis omnibus jure suo sibi vindicavit divinæ voluntatis scientissimus rex David. Hic divinæ hujus scientiæ specimina dedit plurima, tum maxime cum degenerem filium Absalonem fugiens, sacerdotes & Arcam juberet redire, diceretque: Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, Nō pla-

places; præsto sum, faciat quod bonum est coram se.

En in fuga impeditissima, in luctu maximo, in supremis angustiis, cum jam de regno toto videretur actum, sibi tamen rex David præsentissimus, & ad unam unicam Dei Voluntatem, omnemque illius nutum attentissimus, hoc solum vult, quod vult Deus. Redire me vult Deus? Et ego volo. Non vult ut redeam? Nec ego volo. Faciat Dominus quod in oculis suis bonum est, ego præsto sum.

II. O Christiani, si vel hoc unū satis capere, si penitissimis animi medullis hoc ipsum imprimere velimus, rem omnem habebimus confectam, nulla nos amplius calamitas, non dico, tanget, sed lædet, nulla opprimet afflictio, mortalium nemo nocere nobis poterit; inexpugnabiles, insuperabiles sola Dei voluntate circūmuniti stabimus; ruent fortassis res nostræ, pecunia, valetudo, fama? nos stabimus; sed etsi ruāt urbes & regna, nos stabimus; ruat Atlas, & Orbis cum illo, nos vero stabimus; ruat cælum ipsum, nos stabimus tamen, quādiu in nobis steterit hæc ad divinam voluntatem conformatio.

Hoc Christus proxime sui funeris diem luculente ad clivum Olivarium demonstravit. Nam ubi suam omnem in Patris Voluntatem quam integerrime transfudit, ipsis jam hostibus, velut agnel-

agnellum lanionibus seipsum obtulit mactandum. Ante has preces mœstus, pallidus, pavidus, semianimis, ad horrendæ mortis apparatum contremiscebat. Post preces, & sua jam Voluntate ad Patris Voluntatem conformata: Surgite, inquit, eamus in amplexus & oscula hostium.

Seu potius. Conformatione quæ semper erat, declarata.

Adeo hæc voluntatis humanæ cum divina consensio, ad omnia toleranda promptum, ad omnia peragenda lacertosum, ad omnes hostes superandos animosum, ad superanda omnia invictum & inexpugnabilem reddit, ut quo quis divinæ Voluntati devotior est, hoc fortius omnia & facere, & pati paratus sit. Nec ulla calamitas aut ullus dolor, alias illi voces exprimet, quam istas: Sicut Domino placuit, ita factum est, ita fiat; quoniam ab ipso patientia mea. Hoc illustrissime Augustinus explicans: Quæ patientia, inquit, inter tanta scandala, nisi quia si id quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus? Venit dolor meus, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem. Fornax ista, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. For-

Aug. in psal. 61. circa med.

 nax

nax Mundus, palea iniqui, aurum justi, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Iubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me; illa in cinerem vertitur, ego sordibus careo. Quare? quia Deo subjicietur anima mea.

En integram humanæ voluntatis cum divina conspirationem. De hac religiosus ille scriptor verissime dixit: Non est sacrificium majus aut Deo gratius, quam in omni tribulatione sese conformem facere divinæ Voluntatis beneplacito.

Lud. Granata in Duce peccator. l. 1. part. 2. c. 22.

DEUS Abrahamo compluries se velut mutabilem exhibuit, perinde si aliud atque aliud modo vellet, modo nollet, & suismet imperiis contraria imperaret. Quod ideo factum, ut in tam fideli famulo hic talis cum Dominica Voluntate consensus augeretur. Ipsum Abrahami animum inspicite. Non potuit Deus toties mandata sua variare, non labores tam molestos unquam injungere, neque tam acerbe virum illum exercere, quin Abrahamus semper in omne divini nutus arbitrium versatilis idem vellet, idemque nollet quod Deus.

III. Differentia inter Patientiæ discipulos maxima est. Sunt qui ad gymnasium sine pileo veniant, vertice nudo, excalceati, sine pallio, quod hominum

pau-

paupertimi ſolent ; Alii , quibus pedum uſus negatus eſt, ad hanc ſcholam ægerrime non eunt, ſed repunt ; Alii pedites quidem veniunt , & honeſte veſtiti , ſed ſine charta, ſine calamis, ſine atramento, ſine libris accedunt , ad diſcendum imparatiſſimi ; Alii hæc quidem habent, ſed * minerval nõ habent. Aliis minerval nõ deeſt, ſed ingenium: Sunt denique qui ad Patientiæ gymnaſium equo aut curru vehuntur, ut magnatum filii ſolent. His ſuave eſt hoc tali compendio ad ſcholas accedere.

Primi illi ſine pileo, ſine calceis, ſine pallio, gymnaſium hoc quidem adeunt, ſed etiamnum impatientes ſunt, & necdum didicerunt vel ſaltem *Patienter* adverſa tolerare : impatientiam ſuam nec diſſimulare quidem aut tegere norunt; homines ſine pileo, & pallio, nimium, & vitioſe aperti.

Alii ad hanc ſcholam miſerrime perreptant , qui aliquid quidem parientiæ hauſerunt, ſed patientes non eſſent, niſi eſſe cogerentur: pecunia illis aut metus aliquid patientiæ oſtendendum perſuadet. Hi ſane nihil *Hilariter* ſuſtinent.

Tertii illi ad Patientiæ ludũ veniunt, ſed ab omni ſcholaſtica ſupellectile imparati, velut extemporanei auditores, qui unam alteramve horulam attenti aſſident: mox diſcendi tœdio victi conſtan-

* Schulgelt mangelt jhnen.

tiam omnem exuunt, deſeruntque Lyceum. Iſtorum mens vaga & indocilis illud *Conſtanter* nequit capere.

At ſunt, qui paratiores magiſtrum docentem audiant, ſed minerval non habent. Veriſſimum in Patientiæ auditoriis minerval ſeu didactrum eſt *Gratiarum actio* in adverſis. hanc diſcipulorum complures ob tarditatem ingenii non percipiunt, ſed neque id multum curant. Videntur hi profectu utcunque conſtanti progredi, atque in cæteris diſciplinæ gymnaſticæ ſatis capaces, ſed ut ii pro plagis ac ſuppliciis æque ac pro beneficiis Deo gratias agant, hoc certe nondum didicerunt: hos minervalis paupertas impedit.

Verum aliis minerval forſan non deeſſet, ſed deeſt ingenium, nam difficilia & triſtia ſine omni *Præmeditatione* patiuntur. Magnus hic ingenii defectus eſt, ea quæ cuivis hominum evenire poſſunt, & ſolent, non prævidere, & ignavas voces illas ſpargere: *Non putaram.*

Alii demum ſunt, qui equis aut pilentis ad hanc patientiæ ſcholam eunt redeuntque, homines divinis favoribus opulenti. Atqui hi ſunt qui ſe totos, in rebus omnibus, præſertim adverſis, divinæ Voluntati ac Providentiæ penitiſſime tradunt. Qua certe ratione hoc agunt, ut crucem quidem ſentiant, ſed faciliime ferant, ad divinam Voluntatem attentiſſimi. Hi non ſolum *Patienter*, *Late*, *Con-*

Conſtanter, verum etiam cum *Gratiarum actione*, nec ſine *Præmeditatione*, & quod caput eſt rei, cum maxima ſuæ voluntatis ad divinam *Conformatione* adverſa omnia ferunt. His ſemper bene eſt, etiam cum eſt peſſime. Nam curru divinæ Providentiæ vehuntur ſecuri. Cuivis horum in ore ſemper eſt: Dominus regit me, & nihil mihi deerit: Dominus ſollicitus eſt mei. Horum optatis reſpondent omnia; iſtorum voto cuncta competunt, & ante votum, cum votorum ſumma ſit, *Velle quod vult Deus*. Male valent? Norunt hoc divinæ Voluntatis partem eſſe. Labores, damna, metus incurrunt? Sciunt hæc ſolere fieri; decerni iſta, non accidere. Triſtes amicorum abitus, immatura ſuorum funera ſpectant? Non neſciunt vitam & mortem, & omnem vitæ ſeriem penes divinum arbitrium eſſe. Ita Deo in omnibus aſſentiuntur, Deum ex animo, non quia neceſſe eſt, nec coacti, ſed volentes ſequuntur. Nihil unquam illis incidit quod triſtes, quod malo vultu excipiant, nullum vitæ tributum conferunt inviti.

Pſ. 22. verſ. 1. *Pſ. 39. v. 18.*

Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expaveſcimus, vitæ tributa ſunt, quorum nec ſperanda immunitas eſt, nec petenda. Hi denique divini arbitratus tam obſervantes, faciunt quod citharædus, qui citharæ fides tamdiu tendit, attrahit, remittit, dum aſſonent: ita qui ſuam di-

vinæ Voluntati vult consonare, tamdiu suam corrigit, impellit, instruit, tot ei stimulos subdit, dum illa se divinæ perfecte subjiciat.

Quod Hebræus psaltes insigniter secum exigens: Nonne Deo, inquit, subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Sicut Domino placuit, ita factum est: Sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Nonne igitur Deo subjecta erit anima mea? Hebræum idioma: Nonne ad Deum silebit anima mea? Perinde si dixisset: In omnibus quæ mihi contingunt, religiosissime sileo, nec contra quidquam mutio, Voluntate ac decretis divinis contentissimus: Dei est gubernare ac præcipere, meum obsequi: ita pede securo pergo. Quod si voluntatem meam experiar refractariam, tunc illud rogare instituo, quod ille servorum fidelissimus rogavit: Ecce Pater dilecte, in manibus tuis sum ego, sub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorsum meum, & collum meum, ut incurvem ad Voluntatem tuam tortuositatem meam, da mihi super omnia Voluntatem beneplaciti tui semper inquirere.

Ps. 61. vers. 2.
1. Machab. cap. 3. v. 60.
Tho. de Kemp. Imit. Christi l. 3. c. 50.

IV. Neque hæc humanæ voluntatis cum divina Conformatio ulli hominum videri debet difficilis. Quid magis in nostra potestate est quam VELLE, aut NOLLE? Et quid cuivis promptius, quam, quod minimi sumptus est, Annuere, vel Abnuere?

Alexan-

Alexander Macedonum rex discere Geometriam cœperat, sciturus quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupaverat. Erant illa quæ tradebantur subtilia, & diligenti intentione discenda, quæ non adeo facile, homo militaris & trans Oceanum cogitationes suas mittens percipere posset. Idcirco discipulus iste: Facilia, inquit, me doce. Cui præceptor: Ista, inquit, omnibus eadem sunt, æque difficilia.

Pæne hoc idem de humanæ voluntatis ad divinam Conformatione dixerim: Ista omnibus eadem sunt. Sic *Velle*, sic *Nolle* omnibus æque facile videri debet. Ad istud discendum pares sumus, & pauperrimi, & ditissimi; sine omni labore, sine ullo sumptu infinita *Velle* ac *Nolle* possumus. Imo vero quotidie infinita & volumus & nolumus. Sed non in eo laus est, ut plurima velimus, aut nolimus: divinæ Voluntati congruenter Velle aut Nolle, hoc laudis, hoc Virtutis est.

Rem mirissimam narrant Palladius & Ruffinus. Visus est sibi Paphnutius eos fecisse progressus in via Domini, ut simplici piaq; curiositate rogarit Deum, monstraret sibi hominem qui se ratione vivendi exæquaret. Annuit Deus, & ei ab Angelo significari jussit, parem illi haberi tibicinem, qui in vico non procul distante tibiis inflandis victum quæritaret. Obstupuit ad hunc nun- *Palladius Helen. episc. c. 63. Ruffin. Aquil. c. 16.*

tium Paphnutius, & multa putans animo: Itane, ajebat ipſe ſibi, tot annis, tanto conatu, non plus profeceris, quam ut virtute tibicinem æques? Et mox iter ingreſſus, omni ſtudio hunc ipſum virum quæſiit. Inventum ſtudioſiſſime percontatus eſt, quod vitæ genus, quas maxime virtutes ſectaretur? Ille ad quæſtionem tam ſeriam ſubridens, & quod res erat fateri orſus: Ego, inquit, prius latro, nunc * plagiaulus ſum. De virtutibus meis, vir optime, fruſtra quæris; nullas habeo, quarum & nomen ignoro. Paphnutius urgere hominem ſcitando, & animare, diceret porro ſi quid bonæ actionis vel inter latrocinia ſuſcepiſſet. Cui ille: Ah, inquit, hircum mulges; ſterilis mihi conſcientia eſt. Ebrietatis & libidinis mancipium fui. Illud unum memini, monialem à nobis captam, cui vitium à ſociis erat offerendum, à me liberatam, & in proximum pagum deductam eſſe. Sed & illud memoriam ſubit, quando adeo quæſtionibus me premis, & hæc audire collubitum eſt.

Ante annos aliquot liberalis formæ feminam ſilvis inerrantem, & multa lacrimantem reperi. Cumque fletus cauſſam ſciſcitarer: Ne me roges, ajebat illa, mulierum infeliciſſimam. Sed ſi ancilla eges, abduc quo lubuerit. Maritus meus, ob grande es alienum, in carcere tantum

tum

* Schwegelpfeiffer.

tum non agit animam: nec ſpes liberta-tis eſt. Tres filios meos, ſed heu non meos amplius creditores ſibi rapuerunt mancipia, in debitorum vicem. Ego cum ad ſimilem fortunam quæriter, inedia & miſeriis confecta huc profugi, omnis auxilii, ſed & conſilii inops. His auditis ego, ajebat tibicen, ſortem tam indi-gnam miſereſcens, & id eſſe divinæ vo-luntatis ratus, ad noſtram ſpecum, ægre ſpirantem feminam adduxi, ubi jam pæ-ne fugientem anímum cibo revoca-vi. Et quia neſcire non potui, Deum di-vitem eſſe dominum, profugam in civi-tatem reduxi, atque pro liberandis tam filiis quam marito pecuniæ ſat multum erogavi.

Tu vero, vir bone, pluribus me quæ-ſtionibus ne laceſſe: hic omnis virtutum mearum cumulus eſt: vitia mea citius quam virtutes meas recitavero.

Hic Paphnutius altum ſuſpirans: Ego vero, inquit, mi frater, Deo id mihi ape-riente comperi, te nihilo inferiorem no-bis eſſe, qui ſolitudines habitamus, & corpus ſummis rigoribus exercemus. En ergo, mi optime frater, cum tanto lo-co ſis apud Deum, quanto vix chariſſi-mi, cumque omnis ſanctimoniæ fons ſit, velle ſanctum eſſe, ne quæſo teipſum negligas. Serio voluiſſe, feciſſe eſt. Hoc unum tibi reſtat, ut abneges teipſum, crucem tuam tollas, & ſequaris Chri-ſtum. At ille, perinde ſi volentem ac ju-

bentem Deum cerneret, tibiis quas manu gerebat, abjectis, ad divinæ Voluntatis perpendiculum, Paphnutium è vestigio secutus est. Ita triennio cælestem egit aulœdum in terra, & cælo receptus est.

Hic ego merito exclamem: Videte, ô discipuli, qui vobis in Patientiæ gymnasio plurimum profecisse videmini, videte ne infimi vos vincant. In gymnasiis certe moris est, ut nonnunquam ex ima classe puerulus evocetur qui adultum, sed stupidum juvenem turpiter errasse doceat. Pæne hic idem fit. Latrones & tibicines infimæ classis discipuli, altiores illos sed & superbiores, aut minus patientes in ruborem dant.

Hic palmam fert, Omnia cum Deo velle, nec quidquam nisi cum eodem nolle. Ille hic litteratior, ille utique patientior, ille ceteris omnibus præstantior, cujus voluntas cum Deo conjunctior. Omne tulit punctum, qui suam omnem divinæ Voluntati transcripsit. Fac VELIS, & Patientiæ lauream impetrasti.

V. Sed illud colubrinum CUR in Patientiæ gymnasio plurimos turbat. Cur hoc, cur illud Deus? Cur punit innocentes, dimittit sontes? Cur tot tamque nefanda scelera permittit? Cur suis austerus, alienis sæpissime blandus est? Cur omnia ad suæ voluntatis nutum vult fieri? Ita serpens in Elysiis campis humanæ gentis

gentis matrem interrogat: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni ligno paradisi? *Gen. cap. 3. vers. 1.*

Serpentinum CVR istud è Patientiæ ludo penitus eliminandum est. Magister serio edixit: Nec nominetur in vobis. *Ephes. cap. 5. vers. 3.*

Et Augustinus his serpentibus exactissime respondens: Quare, inquit, percutiunt aliquando fulmina montem, & non percutiunt latronem? Quia forte adhuc latronis conversionem quærit Deus, & ideo percutitur mons qui non timet, ut mutetur homo qui timet. Aliquando & tu cum das disciplinam, terram feris ut infans expavescat. Sed dicis mihi: Ecce cædit innocentiorem, dimittit sceleratiorem. Noli mirari: undecunque mors pio bona est. Vnde autem scis illi sceleratiori, si se mutare noluerit, quid pœnarum in occulto servetur? Nonne mallent fulmine incendii potius interire, quibus in fine dicetur: Ite maledicti in ignem æternum. Opus est, ut innocens sis. Quid enim? Malum est mori naufragio, & bonum est mori febre? Sive inde, sive inde moriatur, quære qualis sit qui moritur, quo post mortem iturus, non unde nunc exiturus. Tu time, & bonus esto. undecunque voluerit, ut exeas hinc, paratum te inveniat. *Aug. tom. 8. in psal. 140. circa med. mihi p. 711*

Quicquid ergo hic accidit (ejusdem Augustini verba sunt) contra voluntatem nostram, noveris, non accidere, nisi de Volun-

Voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de legibus ipsius. etsi nos non intelligimus, quid quare fiat, demus hoc providentiæ ipsius, quia non fit sine caussa. Cum enim cœperimus disputare de operibus Dei: quare hoc, quare illud, & non debuit sic facere, male fecit hoc. Vbi est laus Dei? Perdidisti Alleluja. Omnia sic considera ut placeas Deo, & laudes artificem. Quasi si intrares in officinam forte fabri ferrarii, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. In officina non audes vituperare fabrum, & audes in hoc mundo Deum? Imperitus reprehendit omnia. Peritior, etsi artificem novit, scit tamen esse hominem, & ait: Non sine caussa hoc loco folles positi sunt; artifex novit quare, etsi ego nō novi.

Hæc, quæso, bene notentur.

Vt igitur amantissimi patris voluntatem obviis ulnis amplectamur, idem Augustinus animos addens, & Æternitatis hæreditarias delitias ingerens: Deus autem tuus, inquit, redemptor tuus, domitor tuus, castigator tuus, pater tuus erudit te. Quo? Vt accipias hæreditatem, ubi non efferas patrem, sed hæreditatem habeas ipsum patrem. Ad hanc spem erubiris, & murmuras? Et si quid triste acciderit, fortasse blasphemas? Quo ibis à spiritu ejus? Ecce dimittit te, & non flagellat: deserit blasphemantem; non senties judicantem? Nonne melius est, ut flagellet te, & recipiat te: quam parcat tibi, & deserat te?

Idem tō. 10. De Verbis Dom. ser. 4. cap. 5.

Gau-

Gaudes? agnoſce patrem blandientem. Tribularis? agnoſce Patrem emendantem. Sive blandiatur, ſive emendet, eum erudit, cui parat hæreditatem. *Idem tom. 8. in pſal. 54. mihi pag. 212. poſt med.*

Porro Deus, eodem Auguſtino teſte, omnium hominum peccata ſic ordinat, Vt quæ fuerunt oblectamenta homini peccanti, ſint inſtrumenta Domino punienti. Non dixit Deus, fiant tenebræ, & factæ ſunt tenebræ? & tamen ipſas ordinavit. Ita & peccata Deus, quamvis illa non faciat, ea tamen permittit & ordinat, & ſic in omnibus Voluntatem ſuam exequitur efficaciſſime. Nunc jam huc animum omnes, ea quæ loquar, advertite. Res ab ovo, ſed breviſſime, deducenda. *Idē in pſal. 7. ante finem.*

VI. Ante Orbem conditum, inane fuit meriſſimum, imo nihil fuit præter Deum Optimum Maximum, qui ſine rebus creatis beatiſſimus, ipſe ſibi ſufficiens, rerum omnium in ſe ideam ab æterno habuit, habetque, ita perfectam, ut nec jota, nec punctulum (ſic loquimur) nec apiculus ullus tam in intellectu divino quam in voluntate deſiderari poſſit. Ad hanc Intellectus ac Voluntatis ſuæ ideam omnia perfecte condidit, bona omnia, & quidem *valde bona*. Ea gubernare porro ac conſervare non deſinit, & momentis ſingulis univerſa diſponit ordinatiſſime. *Gen. cap. 1. v. 31.*

Finem Deus, quem ſibi ab æterno præſtituit, in rebus ſemper omnibus aſſequitur.

quitur. Et quod infinitæ prorſus poten-tiæ ac bonitatis eſt, minima æque ac maxima curat, tam ſingulos quam uni-verſos homines providentiſſime, nullo non puncto temporis regit, & ſingulorũ quoque hominum minutiſſima quæque ſic dirigit amantiſſime, ut nihil ſit quod non in optimum finem feratur, unica modo voluntas hominis ipſa ſibi non incommodet, diſcordando à ſumma Vo-luntate.

Quod Deus ab omni retro Æternitate in ſuis pugillaribus ſcripſit, quod facere, quod permittere decrevit, nemo homi-num, neque Angelorum ullus mutabit, aut impediet. Omnium animantium pi-li, omnium montium arenulæ, arborum omniũ foliola; avium minimæ, * paſſer-culi ac reguli, ipſi aeris atomi; omnium omnino tam Angelorum quam homi-num cogitationes & numeratæ ſunt, & appenſæ.

De quo igitur tu jam conqueri potes, perinde ſi Deus ad calamitates tuas pa-rum attentus, te tuaque non ſatis provi-de gubernet, aut nimium hoſtibus tuis permittat, aut in tanta rerum hominum-que turba te negligat? Stultiſſime mor-talium, tune apud teipſum hæc ſuſurres?
Sap. Omnia in menſura, & numero, & pon-
c. 11. dere diſponit Deus, etiam res tuas, etiam
v. 21. rerum tuarum minutiſſima quæque.

Vitam

* Künigle/Zaunſchlufferle.

Vitam tuam retro actam, oro, considera, & dispunge in ea, quid aliter velis evenisse, simulque observa hoc ipsum à Deo ad ideam suam accuratissime relatum, hoc est (ut id probe capias) sicut Deo placuit ab æterno, sic factum est, sic & deinceps fiet. *Iota unum, aut unus apex non præteriit*, nec in posterum præteribit, dum usquequaque omnia divinæ ideæ conformiter fiant. *Matt. cap. 5. v. 18.*

Voluntas Dei sanctissima stabit. Quid tu vero tunc profecisti, cum adeo doleres, teque aliosque frustra turbares? Ecquid jam dolendo & turbando proficies? Obsecro te, ne ad idem saxum iterum impinge, *Resignationis* affectum indue & Dei Voluntati quam integerrime te committe, atque ita divinæ Providentiæ currum conscende; veheris eo securus. Sine concessu & venia divinæ Voluntatis, nec arenula, nec digitulus, nec ulla contra te cogitatiuncula movebit.

Non excludimus licita rerum remedia; an ea autẽ effectũ habitura sint, an minus, penes Dei Voluntatẽ est.

Sed sicut præterita meo suasu, sic & futura, quæso, considera; quidnam eorum in voluntate aut potestate tua? Vix quidquam. Sed nec prævidere satis imminentia potes. Dic, qualis erit proxima æstas? Si sterilis & mala sit, sequetur rerum penuria, & pestis. Quid ergo tuum hic providere & angi juverit? idem in rebus aliis sentiendum. Revera nec bona impetras, nec mala præcaves, nisi Deus id velit, cujus idcirco Voluntati tuam agglutina.

Incaf-

Incaſſum te torques, fruſtra reluctaris; ſupervacuo labore ſtruis & ædificas, niſi divina tecum ædificet Voluntas; Nihil agis, nihil proficis, niſi velis quod vult Deus.

Hoc igitur age; in omnibus divino nutui te ſubjice. Et hoc unum, obſecro, apud animum tuum quotidie perpende, quod longe certiſſimum: Deus ab æterno providit & decrevit, hanc tibi crucē ſecundum omnes circumſtantias loci, temporis, perſonarum imponere, quam ipſe ſumma bonitate & ſapientiâ tuis viribus admenſus eſt. Hoc ſolum reſtat, ut ea velis tibi prodeſſe. proderit autem plurimum, modo tu tuam divinæ Voluntati jungas, & accommodes.

Ergo in omni omnino eventu ſic ratiocinare: Hoc à Deo eſt, ergo optimum eſt. Hæc injuria, hic morbus, hæc inopia, hæc moleſtia ſeu miſeria ab ipſiſſimo Deo eſt, ergo mala mihi eſſe non poteſt, niſi mea voluntas à divina diſſentiat. Cave autem unquam dixeris: *Modo hac, modo illa crux me non premat*. Otioſa & inanis querela. Et hanc, & illam crucem, quam ſic horres, ideo amplectere, quia vult Deus & hac, & illa te cruce fatigari. Aut ergo idem velis quod Deus, aut quia ita vis, ſuccumbe ac peri.

Ioan. Sariſberienſ. l. 1. Policr. cap. 1.

VII. Quod vero colubrinum illud CVR quærebat. Cur Deus alienis non raro tam benignus, ſuis plerunque tam auſterus ſit &c. exacte ſciendum, hanc Dei Volun-

Voluntatem æquiſſimam eſſe. Adverſis ſane multa millia hominum ad frugem corriguntur; proſperitate vix ullus. Felicitas Virtutis noverca beatulis ſuis applaudit ut noceat.

Sunt qui felices ſibi videantur, ſed ſua tantum opinione, quæ quoniam falſa eſt, felicitati parum addiderit, ſed miſeriæ multum. Siquidem propriam non noſſe miſeriam miſeria ſumma eſt. Magnus ille Pompejus felicem ſe credidit. Sed ſi profundius verum fodiamus, nunquam fuerat, ne tunc quidem cum florentiſſimo in ſtatu feliciſſimus haberetur. Exitus monſtravit acta. Carnificis gladio caput & ſanguinem ſuum propinare juſſus eſt Pompejus.

Polycrates, rex Samiorum, ipſiſſimus Fortunæ pullus cenſebatur; nihil ei in vita adverſum. Cælum, terra, mare favebant aut ſerviebant. Omnes conatus ejus placido excipiebantur itinere, ſpes certum cupitæ rei fructum apprehendebat, vota nuncupantur ſimul & ſolvebantur, velle ac poſſe in æquo poſitum erat. Semel duntaxat vultum contraxit Polycrates brevi triſtitiæ ſalebra ſucceſſus, cum ſcilicet placandæ Nemeſi, & ne omnis incommodi expers eſſet, chariſſimum ſummique pretii annulum in mare abjecit. Hunc ipſum tamen continuo recuperavit, capto piſce, qui eum devoraverat. Tandem felicitas omnis in altiſſima cruce expiravit. Nam Polycrates ab

Herodotus l. 3.

Alii: Oroete. Oronte Darii regis Satrapa in Mycalensis montis vertice cruci affixus, miserabile sed luculentum dedit spectaculum fallacissimæ felicitatis.

Hæc vana sunt, inquis. Ergo Amanum in alto suspice, Polycrati geminum, mausolæo simili, nec minus sublimi exceptum. Divitiis Aman diu abundabat, uxore & prole copiosa beatus, amicos plurimos numerabat, ipse Assuerus rex ei amicissimus; omnia Amano ex sententia fluebant. Quid tandem? Tantæ felicitatis epilogus fuit patibulum. Hanc ipse sibi domum architectatus est Aman vel invitus. Sic segetem nimia sternit ubertas, sic arborum rami onere franguntur, sic magna maris tranquillitas procellarum signum est. Idem in moribus, & vita:

Luxuriant animi rebus plerunque secundis.

Nimirum Luna nunquam in deliquio est, nisi cum plena est: quo autem ea plenior, hoc à sole remotior; sic & equus quo curatior & pinguior, eo in sessorem ferocior: sic & homo plerunque à Deo alienior, quo felicior.

Hinc Deus olim de gente sua queritur: Saturavi eos, & mæchati sunt. Incrassati sunt, & impinguati, & præterierunt sermones meos pessime. Vbi felicitas regnat, illic plerunque virtus exulat. *Hierē. cap. 5. vers 5. & 28.*

Ambrosius Mediolanensium præsul, uti Paulinus memorat, ad hominem opulentum è via divertit. Hic, ut Ambrosium *Paul. in vita Ambr.*

sium hospitem suum, non liberali solum mensa, sed & humanis colloquiis reficeret, prolixiorem ingressus est narrationem. In ea de seipso affirmavit, nihil se unquam adversi passum; ante vota, supra vota omnia adesse, hoc est, priusquam vellet, & plusquam vellet, adeoque quid calamitas sit, se nescire. Exhorruit ad has voces Ambrosius, & mox velut ad subitum negotium avocatus, patrifamilias & beatissimæ illi domui valedixit. Repentini abitus caussam suis hanc assignavit. Vereri se, ne in domo tam beata, & apud hominem, quem adversa nunquam vellicassent, hospitium pessimum elegerit. Quare maturandam illinc fugam, ne forsan subita eademque clade cum tali hospite involvantur. Ambrosio non procul inde digresso, una sed insperata domus ruina inquilinos omnes sepelivit.

Quam ergo melius longe cum iis agitur, qui jam procellis variis jactantur, ut quietem ac felicitatem ibi quærant, ubi ruinæ non sunt metuendæ. Hic vitam agimus perpetuis tentationum præliis infestam, periculis semper & multis & gravibus expositi, nec unquam ante exitum securi; quod sive nesciant sive sciant, qui felicitatem somniant, æque miseri sunt habendi. Nulla enim cum errore, nulla sine securitate felicitas. Solus ille felix, qui in curru Altissimæ Providentiæ sedens, divinæ Voluntati se dat ex toto.

Thomas Morus exemplar patientiæ illustrissimum, suam divinæ Voluntati integerrime subjecit hoc modo. Cum è legatione transmarina reversus, procul domo apud Regem ageret, Augusto mense, pars domus, & omnia illius horrea frumento plena, nescio qua vicini incuria per incendium subitum deflagrarunt. Hanc cladem conjux, generi sui litteris exposuit. Conjugi Morus Anglice rescripsit in hunc modum.

Salus plurima. Domina Aloysia, intelligo horrea nostra & vicinorum aliquot cum omni frumento periisse incendio. Dolenda quidem (salva Dei Voluntate) frumenti tam copiosi jactura. Quia tamen ita Deo visum est, debemus omnino non solum patienter, sed & libenter hanc Dei manum in nos extentam ferre. Quicquid amisimus, Dominus dedit. Sed quia id nobis iterum ademit, Domini Voluntas fiat. Nunquam super hac re murmuremus, sed æqui bonique consulamus, & Deo magnas gratias agamus, tam in adversis, quam prosperis. Atque si recte calculum ponamus, majus Dei beneficium est hoc damnum, quam ingens lucrum. Quid enim saluti nostræ faciat, Deo magis quam nobis perspectum est.

O nota hac Christiane, nota, nota.

Rogo igitur, bono sis animo, & omnem tecum familiam duc ad templum, Deoque gratias age, tam de his quæ nobis donavit, quam quæ nunc abstulit, &

quæ

quæ etiamnum reliquit. Facile Deo eſt, ſi ei ſic viſum, augere nondum ablata. Quod ſi plura velit auferre, ſicut Domino placuerit, ita fiat.

Inquiratur etiam, quantam jacturam fecerint vicini, moneanturque, ne ob eam rem contriſtentur. Non enim committam, ut vicini mei cladibus meis domeſticis lædantur; etiamſi omnis mea ſupellex ad unicum uſque cochlear diripiatur.

Obſecro, ô mea Aloyſia, una cum liberis noſtris, totaque familia ſis læta in Domino. Hæc omnia, noſque omnes in manu Dei ſumus. A Dei Voluntate pendeamus toti, nec ullum unquam damnum nocere nobis poterit. Vale. Ex aula Wodſtochii 13 Septemb. an. 1529.

O ſuperi! quam hæc ſincera in divinam Voluntatem devotio! quam hæc vere cordati viri epiſtola eſt! Hic paterfamilias in gymnaſio Patientiæ profecit. hic vir hic eſt, qui tantam jacturæ molem, per integram cum Voluntate Dei Conformitatem, ſuaviter portavit. En ſtruthiocamelum, qui ferrum potuit & glutire, & concoquere. Horrea illius arſerunt, non animus. Hunc patientia munitum ſervavit integrum.

Et videte, qua ratione hanc cladem, perinde ut Iobi ærumnas, liberaliſſimus Deus multiplici fenore penſarit. Menſe Septembri triſtiſſimum nuntium accepit Morus; Octobri proximo regni

Anglicani Cancellarius pronuntiatus est. Nec nova tantum dignitate, ſed & cenſibus novis eſt auctus. Vnde non vetera ſolum horrea reſtaurari, ſed & veteribus nova potuerunt adjungi. Hic Dei mos eſt: Deducit ad inferos, & reducit.

Andr. Schott. l.2.vita cap. 12. Anglorum Cancellario Principem Hiſpanum, Franciſcum Borgiam tertium in Societate IESV Præpoſitum Generalem adſtituo. Iter fecit Borgias Septimancam, ubi Societatis tirocinium erat; Nox præcipitans euntem in itinere deprehendit. Plurima nix cælo labebatur, ventus perfrigidus urebat & confundebat vias, tenebræ iter omne ſubducebant.

Tandem per nives ac tenebras eluctatus, nocte adulta, quo deſtinarat, pervenit. Necdum tamen injurias cæli effugere licuit. Cum jam ad Collegium ſtaret, ſocii omnes primo ſopore merſi altius dormiebant, Pulſavit fores iterum, iterumque ac ſæpius; nemo reſpondit. Non ſopiti tantum, ſed mortui videbantur incolæ. His illud acceſſit incommodi, quod à porta longius abeſſet domus. Interim venti flare & fatigatum percellere, fames pabulum poſtulare, nives optimum Patrem operire, & totum candidatum facere. Poſt diuturnas moras tandem aliquando expergefacti tirones, & reſeratæ fores. Intromiſſus, tantum abeſt, ut vel ſeveriore vultu, aut aſperioribus dictis moras caſtigarit, ut plenus hilaritate gratu-

gratulari ſibi de hoc videretur. Stabant ſocii,& erubeſcebant tam altam ſomnolentiam; itaque multis deprecabantur quod optimum parentē in tanta intemperie cæli pro foribus ſtantē tamdiu deſtituiſſent. At Borgias licet exanimatus pæne frigore, ſereno nihilominus & placido vultu: Non eſt filii, ait, quod meas vices doleatis. Dum expectarē, hæc mea fuit cogitatio: Quemadmodum princeps quiſpiam voluptatem capit, cum leonem ſimilemve feram in arena ſtimulis ac venatu agitari cernit, ita delectatur Deus, dum me feris nihilo meliorem, mollibus petit nivium velleribus, quæ me non lædant, ſed urgeant atque impellant. Hæc mihi evenire Dei providentia, Voluntas Dei fuit. Velimus & nos quod vult Deus; & gaudeamus, cum ſuum ille in nos favorem explicat, licet rigidiore paullulum experimento.

Hoc virum ſapit, hoc mitigat adverſa, voluntatem ſuam divinæ tam non contradicentem, tam conformem, tam obſequentem adjungere.

Sed Gandienſium duci, Sereniſſimam principem Magdalenam Neoburgicam jungo, ut quo recentioribus, eo etiam efficacioribus impellamur exemplis. Laudatiſſima hæc princeps, alibi à nobis uberius laudanda, Ser[mi]. Electoris Maximiliani ſoror, Ser[mi]. Ducis Wolfgangi Guilielmi Neoburgici conjunx, diem ſuum obiit anno 1628, die 25

Septembris. Hæc, inquam, lectiſſima herois, in omnium quidem virtutum actionibus conſtanter ſuam induſtriam exercuit: imprimis vero illuc animum intendit, ut voluntatem ſuam cum divina quam arctiſſime conjungeret. Adverſa omnia, quæ quotidie plurima occurſabant, à divina manu tanquam præcipui favoris argumenta prompte accipiebat, & ad caſus omnes Dei cauſſa fortiter perferendos invictam ſe præſtabat. Quo in ſtudio, exercitatione continua eo denique mentem adegit, ut poſtremis quatuor annis, quibus ad hujuſce virtutis apicem feliciter contendit, uno ſæpe die amplius centies voluntatem ſuam cum divina conformaſſe in codicillis ejus repertum ſit.

Aug. to. 10. ſer. 13. de Verbis Apoſtoli circa med.

Nimirum ad Dei Voluntatem vivere, hæc vera demum eſt vita: quod aliter vivitur, mors eſt. De quo eleganter Auguſtinus: Contulerunt, inquit, cum Apoſtolo quidam philoſophorum Epicureorum ſecundum carnem viventes, & Stoicorum quidam ſecundum animam viventes; contulit cum illis ſecundum Deum vivens. Dicebat Epicureus, Mihi frui carne, bonum eſt. Dicebat Stoicus, Mihi frui mea mente, bonum eſt. Dicebat Apoſtolus, Mihi autem adhærere Deo, bonum eſt. Errat Epicureus; fallitur Stoicus; non errat Chriſtianus, qui Deo divinæque Voluntati adhæret. Tunc enim recte vivit anima, ſi non ſecundum

car

carnem, nec secundum seipsam, sed secundum Voluntatem divinam vivat. Sicut enim anima carnis, ita Deus animæ vita est.

VIII. Quin ergo hanc unã, omnium optimam, sanctissimamque Dei Voluntatem amplexu arcto stringimus, quin ad eam ultro ire, quam raptari malumus? Quin nostram voluntatem omnem in hac una constituimus, ad agendum, atque patiendum, quicquid nos Deus agere, ac pati voluerit.

Is demum verus Patientiæ discipulus, is vere patiens est, qui in omnibus, quæ patitur, hoc unum vel millies ingeminat: *Solius Dei velle volo*: Novit Deus quid publice privatimque tam gloriæ suæ quam saluti nostræ expediat. Ego vero cum id ignorem, quid rectius spero vel metuo, quid sanctius doleo vel gaudeo, nisi de tua, mi Deus, Voluntate, ejusque sanctissimis decretis? Quicquid eveniat; cælum ac terra misceantur, sursum deorsum res eant, turbentur ac confundantur omnia, nihil fiet (certissimus sum) & nec capillus quidem è capite, nec arenula vel lapillus è monte defluet, sine tua Providentia. Non est ergo quod de ulla re, ullove homine conquerar. Tua Voluntas fiet, mi Deus, imo & mea, quam toties transmutavi tuæ.

Hic oro te, Lector, ne pigeat legere, aut etiam lecta relegere, quæ tam in *Heliotropio* toto, præsertim libro quinto, ca-

pite ultimo summatim ; quam quæ in *Æternitatis Prodromo*, Capite secundo, paragrapho 28, & Capite tertio, paragrapho 47 & 49 tradimus, ubi hanc humanæ voluntatis cum divina consensionem cum cura explicamus. Qua porro ratione in adversis firmanda & erigenda sit ad Deum fiducia, *Heliotropii* libro quinto, capite tertio docemus, quæ hic non videntur recantanda.

Sed verbo transigamus. Si hanc doctrinam, ô Christiani, aut non capiatis, aut, quod verius, nolitis capere, in gymnasio Patientiæ tempus frustra teritis; quem imitamini, nunquam assequemini; nullus est profectus vester, nihil agitis,
2. Tim cap. 3. vers. 7. *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.*

Aut ergo voluntatem vestram conformate cum divina (* nudis verbis dicendum) aut gymnasio hoc excludemini, velut indociles, nullius frugis, nec ullius spei discipuli. Quod si hoc unum documentum probe condiscitis, nunquam nō beati eritis, etiam inter res afflictissimas.
Ioan. cap. 7. v. 17. Æternæ Veritatis vox est: Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de
Matt. c. 12. v. 50. & Marci cap. 3. vers. 35. doctrina. Quicunque enim fecerit Voluntatem Patris mei qui in cælis est; ipse meus frater, & soror, & mater est.

IX.

* Gut Teutsch.

IX. EPILOGVS

Dictorum omnium.

QVOD de humana voluntate ad divinam in adversis maxime conformanda diximus, id Augustinus illustrissime confirmat, ubi de improbis tolerandis disserens: Hinc mitesce, inquit, quemadmodum mitescis cum dicis, quia Deus hoc vult, ideo florent mali. Parcere vult malis; ad pœnitentiam adducit eos quibus parcit, sed illi non corriguntur. Novit ille quomodo de illis judicet. Immitis est autem homo, cum vult contradicere aut bonitati Domini, aut patientiæ, aut potestati, aut justitiæ judicis.

Qui ergo sunt recto corde? Qui hoc volunt quod Deus vult. Deus parcit peccatoribus, tu vis ut jam perdat peccatores. Distorti ergo cordis es, & pravæ voluntatis, quando aliud vis, aliud vult Deus. Vult autem Deus parcere malis; tu non vis parci. Patiens est Deus peccatoribus, tu non vis tolerare peccatores. Sed ut dicere cœperã, aliud vis tu, aliud vult Deus. Converte cor tuum, & dirige ad Deum, quia & Dominus infirmis cõpassus est. Vidit in corpore suo, id est, in Ecclesia sua infirmos, qui primo voluntatẽ suam sequi tentant: sed cum vident volun-

voluntatem Dei aliam esse, dirigunt se & cor suum ad suscipiendam & sequendam voluntatem Dei.

Igitur ne voluntatem Dei velis torquere ad voluntatem tuam, sed tuam corrigere ad voluntatē Dei. Voluntas Dei est ut regula incommutabilis. Quamdiu integra est regula, habes quo te convertas, & corrigas pravitatem tuam, habes unde corrigas quod in te tortum est.

Quid autem volunt homines? Parum est quia voluntatem suam tortuosam habent, etiam volunt voluntatem Dei tortuosam facere secundum cor suum, ut hoc faciat Deus quod ipsi volunt, cum ipsi hoc debeant facere, quod Deus vult. Hæc Augustinus.

Obsecro vos, mortales, an non tandem aliquando hanc doctrinam de vestra voluntate ad divinam conformandam capitis? quam prisci Patres, quam sacri codices tantis clamoribus inculcant. Etiamnum nostri sensus ac cerebri pervicaces stamus, & nolumus quod vult Deus, aut volumus quod Deus non vult? Quæ patimur, ea nos pati vult Deus (nil certius) idque vult in nostrum bonum, favore singulari. Hos ego favores, inquis, non ambio. O te, pæne dixerim, non hominem, sed ignarum cæli pecus? Quæso te, circumspice, quanti etiam è magnatibus labores ambiant, modo iis honores & opes misceantur. Cum impetrant quod ambiebant, id maximi

favo-

favoris argumentum habent. Et tu per brevissimos labores ad ferias atque delitias transiturus æternas, velut bubalus cornu feris, & restitas? Audi rem miram, & testatissima fide comprobatam, quam Leontius Neapoleos Cyprorum episcopus hunc in modum commemorat.

Ioanni Alexandrino Patriarchæ viro sanctissimo unus aliquis civium (Philochristum vocat Leontius) septem auri libras & dimidiam in egenorum stipem offerens: Plus auri, ajebat, mihi non est. Hoc autem unum, Pater sancte, à te postulo, idque unice, ut filium meum absentem tuis precibus Deo commendes. Modo illum salvum & incolumem recipiam, & quicquid hoc auri est, bene impensum dicam.

Leontius Neap. Cyprorum episc. in vita S. Ioan. Eleemosyn. c. 25. toto.

Vt autem constaret, quam id serio peteret, poplite creberrime submisso ante præsulem sese identidem inclinavit, tanto efficacius, ut putabat, impetraturus, quanto submissius petiisset. Habebat autem filium quindecim annorum, eumq; unigenam, quem in navi ex Africa sperabat reducem. Atque hunc Ioañi Patriarchæ quam commendatissimum cupiebat. Admisit aurum, & una preces Patriarcha, miratusque est animum tam generosum, qui posset spernere tam multum auri. Ita optime ille precatus, atque ut Leontius loquitur, oravit ei in facie multum, & sic eum dimisit. Neque vero distulit,

Leont. perfectã fecit synaxim.

diſtulit preces fundere pro eo, qui illas tam ardenter expetiiſſet. Mox igitur oratorium ingreſſus, auro ſubtus ſacram menſam repoſito, rem divinam fecit: Deū vero, quod facturū ſe promiſerat, quantis potuit precibus rogavit, filium parenti ſalvum una cum navi ſiſteret. Necdum dies triginta abierant ab iis precibus, & filius liberaliſſimi civis illius mortuus eſt; onuſta navis naufragio periit. Tertio die à morte filii, adeſt triſtiſſimus nuntius, qui & filium obiiſſe, & navigium una cum mercibus omnibus periiſſe; ſolos homines, vacuamque ſcapham evaſiſſe, cum fide exponit.

Heu patris dolorem multiplicem, immenſum! Aurum expendit, filium amiſit, navim quam expectarat, non recepit. En pietatis præmium, luctus ingens, & vix ullius ſolatii capax. Nam illud regii pſaltæ de afflictiſſimo hoc parente vere
Pſ. 93. tunc dici potuit: Niſi quia Dominus
v. 17. adjuvit illum, paullo minus habitaſſet in inferno anima illius. Ad concutiendum virile pectus videri potuiſſet ſufficere navis interitus: acceſſit inſuper immaturus filii obitus. Heu geminum letale vulnus! quorum alterutrum ſat mortis intuliſſet.

Vbi hæc omnia Ioanni Patriarchæ ſunt narrata, optimus Antiſtes pæne plus doloris hauſit, quam is quem ex deſtinato petiit tam ſæva calamitas. Hinc dubius quid ageret, impenſiſſime Deum obſe-

obsecravit, solatii aliquid parenti mæstissimo impertiretur. Nam virum adeo undique afflictum ad se accersere non sustinuit. Misit tamen hominem prudentem, qui suo nomine hæc illi diceret: Cave animum despondeas, vir optime, cave Deum ullius inclementiæ accuses. Erigere in altum, & delitias æternitatis prospice: Momentaneum & leve tribula- 2. Cor. tionis nostræ, æternum gloriæ pondus cap. 4. operatur in nobis. Quæcunque in terra v. 17. fiunt, æquissimo Dei judicio fiunt. Nec ullum tam grande malum aut supplicium est, quod non in nostrum cedat bonum, si vincamus illud patiendo. Deus providentissimus Pater ab æterno non tantum præscit, sed & decrevit quod maxime nobis expediret. Nos velut infantes damnorum nostrorum ignari sæpe nobis noxia postulamus. Quapropter fide Deo, in cujus manu & navis tua, & filius tuus est.

Pia prorsus, & è solido petita consolatio: sed animum tam letaliter saucium hæc verba vix penetrarunt. Ergo cum humanum deesset, divinum adfuit auxilium. Sequenti nocte afflictissimo huic civi visus est in somnis adstare Ioannes Patriarcha, & hæc dicere: Quid angeris, frater, & cur mœrore dissolveris? An non rogasti me, peterem à Deo, ut salvum haberes filium? En, salvus est. Crede mihi, si vixisset superstes, periisset. De navi tua hoc scito. Nisi tibi Deum ele-

emosyna

emoſyna tam liberali conciliaſſes, illa cum omnibus, qui ea vehebantur, fuiſſet fluctibus hauſta, inter quos & fratrem tuum jam mare ſepeliiſſet, quem tamen ſoſpitem recepiſti. Surge igitur, & Deo gratias age, de filio jam ſalvo, & fratre inſuper recepto.

Ab hoc ſomnio Philochriſtus evigilans, iam multo quam ante erectior, mœrorem pæne omnem deterſum ſenſit, & mox ad Patriarcham accurrens, ad genua illius accidit, & narravit quæ ſibi per proximam noctem ſpecies fuiſſet viſa, quantumque ſolatii verbis affuſum. Inde jam, inquiebat, gratias ago benigniſſimo Deo, qui noſtro nos bono exercet, nec minus patrem agit, cum pœnis afficit, quam cum ſolatiis. Mox Patriarcha in has ipſas voces erumpens: Gloria tibi, ô benigniſſime, ô miſericordiſſime Deus, qui tuorum preces non ſpernis. Et ad civem converſus: Nequaquam, inquit, id meis orationibus adſcribas, ſed divinæ bonitati, tuæque fidei.

Diſcamus, ô modicæ fidei mortales, Deo fidere; in rebus arctis & afflictis animum non abjicere: diſcamus adverſa non *Patienter* ſolum, ſed & *Hilariter*, & cum *Gratiarum actione* perferre. Quid trepidamus aut tergiverſamur? Inaniter & fruſtra. Hæc animo conſtet ſententia, hoc nobis deliberatiſſimum ſit, *Pati plurima*. In eam rem animum ad hæc talia *Præparemus*, & ſua Patientiam comitetur

Con-

Conſtantia; voluntatem noſtram, in omnibus omnino rebus, maximis minimis cum divina *Conformemus*.

Pius V Pontifex, graviſſimos eoſque diuturnos calculi dolores patientiſſime ferens, ſæpius auditus eſt dicere: Domine, adde ad dolorem, modo addas ad patientiam. Sequamur præeuntis vocē, & licet animo corporique undique male ſit, fidentiſſime tamen dicamus: Domine Ieſu, auge ægrimoniam, auge; modo augeas & patientiam. *Dominicus Tempeſta, mihi p.410.*

Haud aliter Franciſcus Xaverius, ille Indorum & Iaponum eccleſiaſtes, qui patiendi tam avidus fuit, ut in ipſis incommodis & periculis enixe Deum precaretur, ne his malis eriperetur, niſi ad majora mala divinæ gloriæ cauſa reſervandus. Cumque etiamnum Romæ in valetudinario ageret, & magnos ſibi labores, inopiam, famem, ſitim, egeſtatem, æſtum, frigus, vexationes, pericula, proditiones, terra marique Chriſti cauſſa ſubeunda cognoſſet, ardenti ſpiritu ſucclamavit: *Etiam amplius, Domine, etiam amplius*. Nam ea in Deum fiducia ferebatur, ut certus crederet, ab eo qui deſiderium illud ſuggeſſiſſet, vires etiam ad perferenda omnia ſufficiēdas. Hinc animoſiſſimæ voces illæ: Etiam amplius, Domine, etiam amplius da, quod patiar.

Audeamus obſecro, Chriſtiani, audeamus & nos aliquid cælo dignum, &

cum in ærumnis erimus, exclamemus & nos cum beato viro: Etiam amplius, Domine Ieſu, etiam amplius. Auge dolores, augebis etiam, nil diffidimus, patientiam.

Sed finio hanc omnem de Patientia ſcriptionẽ cum beato Melithone martyre, qui inter quadraginta Chriſtianos heroas natu minimus, virilis tamẽ conſtantiæ nobiliſſimum dedit ſpecimen. Mater illius virago vere Chriſtiana cum filium cerneret jam fractis cruribus vix animam trahentem, animoſiſſime illum ſic cohortata eſt: Fili paulliſper ſuſtine; ecce Chriſtus ad januam adeſt, auxilium allaturus & præmium: paulliſper, mi fili, ſuſtine. Suſtinuit, & hortatu matris accenſus generoſe mortem obiit.

Surius tom. 2. die 9 Martii de SS. 40 Martyribus ad urbem Sebaſten occiſis.

Iiſdem nos vocibus compellat optima mater Patiẽtia: Filii ſuſtinete paulliſper, auxiliator adſtat Chriſtus, & jam præmium commonſtrat. Dolor omnis momento finiet. Æternitas beatiſſima in proximo eſt. Reſpicite tot beatorum agmina: omnes illi levi temporis impenſa invenerunt quomodo immortales fierent; ad immortalitatem patiendo & moriendo venerunt.

Quid ergo reſiſtimus, & pati horremus? Ad contemnendam omnium malorum potentiam animus patientia pervenit. Si non vis pati, recuſas coronari. Non eſt vita, inquit * Chryſoſtomus, ſine

**Chryſoſtom. tom. 5. hō. 5. & hō. 66. poſt init.*

ne miſeria. Sed quantum tribulationes intenduntur, tantum & retributiones ampliabuntur.

Laboribus & doloribus cælũ emitur. Vetus illud non ignoramus: *Labor eſt ante cibum*. Ita Suidas memorat Cyri milites abſque ſudore ad prandium non veniſſe, quo & ſuavius cibũ caperent, & rectius valerent. Et nobis epulum cæleſte inter luſus & otia obtinget? *Suidas voce ἀνδρεωτ. mihi p. 82.*

Et quæſo, ut æternam illã & immortalem vitam diſcamus noſſe, hanc mortalẽ prius probe noverimus. Quid nobis blanda proponimus, quid ſuavia pollicemur? in exilio ſumus, in eremo degimus. Hîc aliter non vivitur, quam inter innumera incommoda. Si male fers, magna onera; ſi bene, magna ſolatia.

Sicut immortalis homo, inquit Chryſoſtomus, non poteſt inveniri, ita nec abſque triſtitia. Sed in ſolatium addens: Cum rebus, ait, adverſis premimur, gaudeamus; hoc enim eſt peccatorum expiatio. Nullus athleta generoſus in ſtadio balnea quærit, aut menſam cibis & vino redundantẽ. Hoc non eſt athletæ, ſed delicati. Athleta namque pugnat pulvere, oleo, ſolis ardore, ſudore largo, tribulatione & anguſtia. Hoc eſt certaminis tempus & pugnæ: igitur & vulnerum, & cruoris, & doloris. In acie militem, in tempeſtate gubernatorem, in ſtadio curſorem, in arena pugilem noſcas. *Chryſ. tom. 5. hõ. 67. med. mihi p. 363. & prius 361.*

Idem eod. tom. hõ.62. Omnem nos vitam certamen esse putemus, nec unquã remissionem quæramus, & nunquã in tribulationibus inusitata nos pati arbitrabimur. Pædagogus noster tribulatio est. Nec tribulari malum, sed malum est peccare. Peccavit, non qui male passus est, sed qui male fecit.

Chryſ. tom.4. in c.1. ad Philip. hom.4. mihi pag. 1031. Et tom.5. hom.2. de imaginum subverſ. ante med. Imo quod explicatissime idem Chrysostomus affirmat: Pati pro Christo gratuitum munus est, ac majoris admirationis, quam sit revera mortuos excitare, & signa miranda patrare. Nam illic quidem debitor sum, inquit, hîc vero debitorem habeo Christum. Christianũ vero & in hoc ab infidelibus differre oportet, ut omnia generose ferat: & velut alatus se humanorum malorum impetu superiorẽ exhibeat: Supra petram statutus est fidelis: propterea & undarum ictibus inexpugnabilis est.

Ideo hoc ipsum Paulus, uti gratiam singularẽ & grande munus prædicans: *Philip. cap. 1. v. 29.* Vobis, inquit, donatum est pro Christo, nõ solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. *Greg. l. 9. ep.39. post. init.* Neque enim electis suis, ut Gregorius loquitur, in hac vita promisit gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis, ut medicinæ more per amarum poculum ad dulcedinem æternæ salutis redeant.

Sed quid opus hîc testibus? Vox Domini est, & æternæ veritatis oraculum: *Matt. c. 10. v. 38.* Qui non accipit crucem suam, & sequitur

tur me, non est me dignus. Nulla hîc venia, nulla exceptio, aut prærogativa, privilegium nullum: Indignus est Christo, qui abjecta cruce non sequitur Christum. Crux etiam gravissima * patienter accipienda. Christo charissimi, ipsa mater Christi, Christus ipse non aliis vixerunt legibus.

Iam olim integerrima vidua Iudith eleganti prorsus publicaque oratione patientiam commendans: Illi autem, inquit, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suæ contra Deum protulerunt, exterminati sunt: Expectemus ergo humiles consolationem ejus, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si vere colerent Deum suum. Quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moses: Et omnes qui placuerunt Deo, per multas Tribulationes transierunt fideles.

Iudith. cap. 8. v. 20. 22. 23.

Quid obluctamur amplius? Omnes sic transierunt, Omnes, Omnes, quicunque placuerunt Deo. Nemo probatus & fidelis censendus, quem hæc afflictionis & patientiæ nota non insignierit.

* Es muß gelitten seyn / machets wie jhr wölt.

Veriſſimum Iudithæ ſtat oraculum: Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. Hoc pro Chriſto pati, hoc vincere eſt cum Chriſto. Hæc regia ad cælum via eſt: aſpera quidem & anguſta, ſed tuta. Suſtineamus paullisper; nec certantibus deerit auxilium, nec præmium vincentibus.

F I N I S

Patientiæ ſcriptæ, initium ſit exercendæ.

Ad majorem Dei, Deiparæ, & omnium SS. Angelorum honorem & gloriam.

INDICVLVS IN Gymnasium Patientiæ.

PARS I.

PARS II.

Pars III.

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS.

GYMNASIVM PATIENTIÆ, quod P. Hieremias Drexel. Societatis nostræ Presbyter scripsit, aliquot ejusdem Societatis Theologis cẽsum probatumque; Ego Gualterus Mundbrot, Societatis IESV per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R. P. N. Generali Mutio Vittellesco, in lucem dari permitto.

In cujus rei fidem auctori chirographum hoc dedi, officii mei sigillo munitum. Monachii die 1 Septembris Anno MDCXXIX.

GVALTERVS MVNDBROT.

Dre

Gym
pal